

Antologija savremene francuske fantastike

1

Znak Sagite

SF edicija ZNAK SAGITE
knjiga 2

ANTOLOGIJA SAVREMENE
FRANCUSKE FANTASTIKE

Izdanje prevodilaca
KSENIJA JOVANOVIĆ
BOBAN KNEŽEVIĆ

Urednik edicije
BOBAN KNEŽEVIĆ

Recenzent
HRVOJE PRČIĆ

Saradnici
MIODRAG MILOVANOVIĆ
RADMILO ANĐELKOVIĆ

Tehnički urednik
BOBAN KNEŽEVIĆ

Lektor
NATAŠA MILIĆEVIĆ

Korektor
BOJANA TOŠIĆ

Ilustracije
DOBROSAV BOB ŽIVKOVIĆ

Štampa
METEM, Novi Banovci
1986

Tiraž
500 primeraka

Antologija savremene francuske fantastike

Priredila Ksenija Jovanović

Naslovi originala:

ADAMEVE, Philippe Curval, 1975.

LES NARCISSSES POUSSENT LE SOIR, Christine Renard, 1977.

LES NAGEURS DE SABLES, Jean-Claude Dunyach, 1983.

MAIS QUEL TERRITOIRE? Michel Jeury, 1978.

LES SPECIMENS, René Sussan, 1984.

CHUT.CHUT.CHUT... René-Jacques Victor, 1976.

PARTIR, C'EST MOURIR UN PEU MOINS, Jacques Sternberg, 1957.

PERMIS DE MOURIR, Philippe Curval, 1977.

LE TEMPS DE LA VENGEANCE, Alain Dorémieux, 1967.

DE „A“ A „Z“, Jean-Pierre Andrevon, 1977.

PAPA I er, Jacques Mondoloni, 1982.

LA TIGRESSE DE MALAISIE, Jean-Pierre Andrevon, 1983.

MANIFESTE POUR LA SCIENCE-FICTION, Philippe Curval, 1984.

Copyright 1986 for Yugoslavia Boban Knežević

S a d r ž a j :

7

PREDGOVOR

9

**Philippe Curval
ADAMEVA**

39

**Christine Renard
NARCISI CVETAJU UVECE**

49

**Jean-Claude Dunyach
PLIVACI U PESKU**

63

**Michel Jeury
ALI KOJA TERITORIJA?**

79

**René Sussan
OGLEDNI BROJEVI CASOPISA**

89

**René-Jacques Victor
PST, PST, PST...**

115

**Jacqurs Sternberg
OTPUTOVATI, TO JE KAO POMALO UMRETI**

123

**Philippe Curval
DOZVOLA ZA UMIRANJE**

141

Alain Dorémieux
VREME OSVETE

145

Jean-Pierre Andrevon
OD POCETKA DO KRAJA

149

Jacques Mondoloni
TATA I

169

Jean-Pierre Andrevon
MALEZIJSKA TIGRICA

185

Philippe Curval
MANIFEST ZA NAUCNU FANTASTIKU

191

BELESKE O AUTORIMA

Predgovor

Namera nam je da ovom zbirkom predstavimo čitalačkoj publici izbor pripovedaka savremenih francuskih pisaca naučne fantastike: onih koji su već prevedeni na mnoge jezike i poznati van granica svoje zemlje (Curval, Jeury, Dorémieux, Renard, Sternberg) i onih mlađih koji upravo sada počinju da striču prva priznanja za svoje radove (Mondoloni, Sussan, Dunyach). Na taj način želeli smo da damo nešto širi uvid u raznovrsnost inspiracije i narrative tehnike francuskih SF pisaca čije se prisustvo, bez ikakve sumnje, sve snažnije oseća u savremenoj francuskoj književnosti.

Period između 1975. i 1984. godine označava veliku obnovu SF žanra u Francuskoj, koja je usledila posle neuspelog pokušaja stvaranja jednog potpuno novog pokreta vezanog gotovo isključivo za zbivanja u samoj Francuskoj. Međutim, mada je doživeo poraz, ovaj pokret je izneo na videlo nekoliko mladih, veoma talentovanih pisaca, koji doprinose da se s pravom može reći kako u Francuskoj danas postoji autohtona SF književnost u punom zamahu.

Ono što bismo mogli istaći kao karakteristiku savremene francuske naučne fantastike i koja je zajednička i za sve pripovetke ove zbirke, to je *čovjek* kao isključivi predmet književnosti, čovek sveden na svoju ljudsku dimenziju, čovek od krvi i mesa, čovek s kraja dvadesetog veka. Za savremene francuske pisce, naučna fantastika jeste prisustvo budućnosti, ali je ipak, pre svega, opsesija sadašnjosti. Gledati u budućnost, za njih je samo način da razotkriju neke istine o savremenom svetu, polazeći od pretpostavke da košmari i razaranja u vekovima što slede mogu biti samo još stravičnija. Cinjenica da je hipotetična sutrašnjica tu ocrтана uglavnom sumornim bojama, u stvari samo znači da je taj žanr surovo ogledalo današnjice. „I nijedan žanr“, kaže Sternberg, „nije do sada sa manje popustljivosti a toliko sistematičnosti sudio čovečanstvu, njegovom načinu mišljenja, načinu života i načinu smrti.“ „Naučna fantastika je jedan svet“, kaže Andrevon, „mnoštvo svetova, i prirodno je da želimo da uđemo u taj svet. Prirodno je, zato što ti drugi svetovi nisu ništa drugo do naš svet, vi-

đen kroz lupu ili kroz teleskop, tako da ga vidimo uvećanog, jasnijeg. Naučna fantastika je književnost paroksizma koja se stalno kreće između dve krajnosti, a krajnosti su svuda oko nas: blistava budućnost i nuklearni holokost, ravnotežnost bogatih zemalja i nepodnošljiva beda onih drugih zemalja u kojima milioni ljudi umiru od gladi, rođenje svakog od nas i obećanja koje ono sobom donosi i smrt svakog od nas koja je neumoljiv kraj svakog obećanja.“

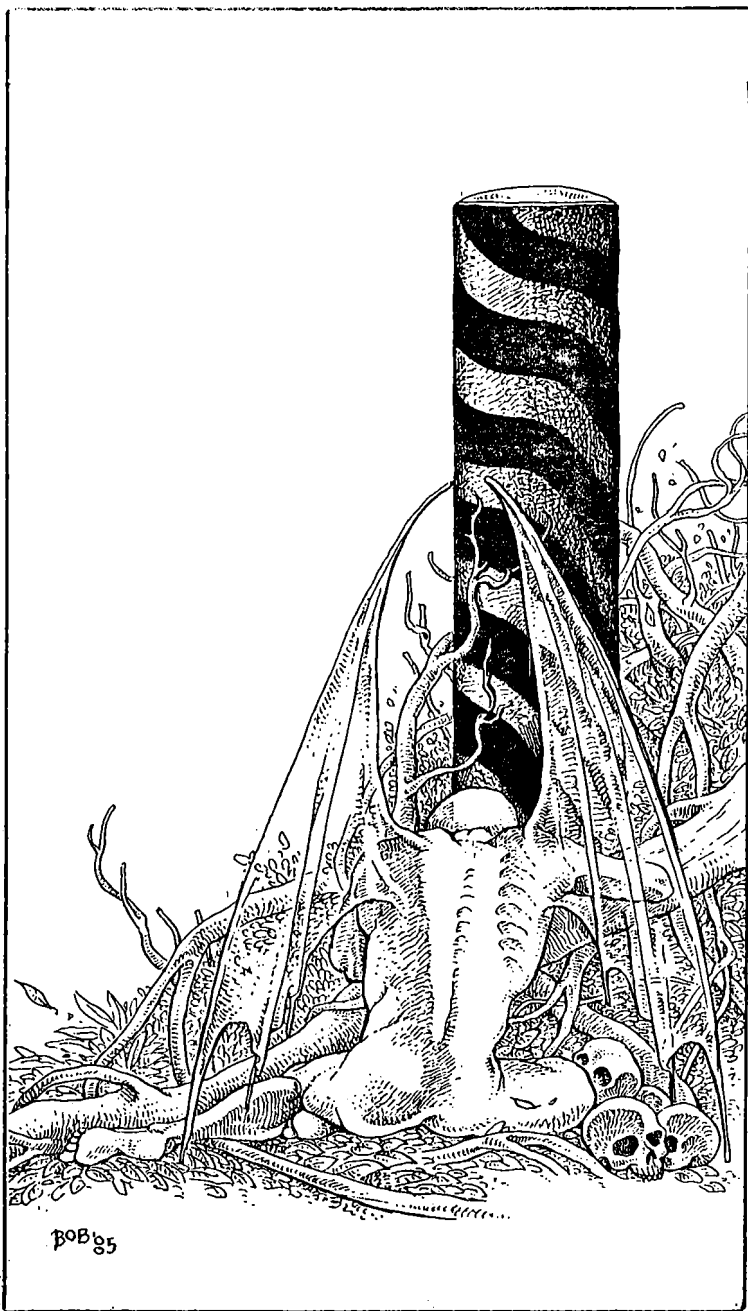
Na veoma složeno pitanje povlačenja granice između naučne fantastike i fantastike odgovorićemo rečima Sarla Moroa: „Fantastika i naučna fantastika se međusobno prožimaju i to je lako pojmljivo kada se zna da i jedna i druga u stvari predstavljaju razmišljanje ljudskog bića o sopstvenom strahu od prošlosti i budućnosti.“

Ali, bilo da istražuje budućnost čoveka ili rađa nove svetove iznikle iz mašte, čudesne događaje, likove iz snova, ili pak kroz neobične zaplete otkriva smešnu stranu sveta, naučna fantastika je možda književnost sutrašnjice, ali je sasvim sigurno neiscrpno polje stvaralačke slobode.

Ksenija Jovanović

Veliki pisci naučne fantastike pripadaju budućnosti; biće to jednostavno književnici koji su, srećom, već odavno zaboravili tačno značenje reči „naučna fantastika“. Oni verovatno na to nikada nisu ni mislili.

Jacques Sternberg

PHILIPPE CURVAL

Adameva

Usamljen sam, tako usamljen. Ponovo prolazim istim drumom od plastike, obraslim mahovinom i lišajevima. Smenjuju se plava, riđa, siva boja. Jutro je. Sunce je nalik na ogromnu naduvanu loptu koja se rascvetava. Spuštam svoje bočne kapke čiji me filter štiti od njegovih opasnih zračenja. Ljubičasta boja, crvena, mrka. Desno od mene stoji napušten kamion. Kao i juče, zaustavljam se na tom istom mestu da bih posmatrao pejzaž. Metal je topao; jedna dolina preseca drugu, brežuljci izviruju iz šuma. U daljini se vidi more, prekriveno izmaglicom. Spuštam se na plesnivo sedište u kabini kamiona. Osećam topao i vlažni miris trule plastike kojom je sedište ispunjeno i prekriveno. Zabave radi, povlačim polugu za stavljanje motora u pogon, ali bez uspeha. Nema nikakve nade da će akumulator dati malo električne struje i bar za tren pokrenuti motor. Bar nekoliko obrtaja. Ono što mi najviše nedostaje na ovoj napuštenoj planeti, to je upravo zvuk klipnjača i rotora, pesma mašine u pokretu. Ovde se sve vratilo u prirodno stanje, ostaci civilizacije su mrtvi. Kad se samo ovaj kamion ne bi nalazio izvan puta, mogao bih da ga gurnem niz strminu i tako pokrenem alternator koji bi proizveo električnu struju i napunio akumulator, dok bi kamion prevaljivao onih nekoliko kilometara padine koja vodi do mora. Koja je budala, ovako prevrnula vozilo u trenutku katastrofe? Nemoguće je odgovoriti na to pitanje, ustanoviti redosled davnih zbivanja. Nema više inspektora da pokrenu istragu, nema svedoka, nema nikog. Ja sam ovde sam, sasvim sam.

Zabranjujem sebi da plačem, zaustavljam rad suznih žlezda. Ne smem se prepustiti jecajima koji potresaju moje telo. Jedan trenutak razneženosti može da bude uzrok smrti. Uprkos usamljenosti u kojoj se nalazim, ja ne želim da umrem, protivim se smrti; to stvara u meni osećanje da sam biram svoju sudbinu.

Sunce počinje da se peni: kroz nekoliko sati biće dvaput veće. Vatreći sunder. Neka životinjska je protrčala s moje leve strane, okrnula mi nogu? Ne, nema ničeg, to je vrtlog jutarnjeg povećarica koji poigrava u čestaru. Ja sam poslednji predstavnik viših oblika života na planeti Zemlji. Već deset godina lutam starim dru-

movima u potrazi za bilo kakvim klčmenjakom; uzalud. Nema nijednog četvoronošca, ni najmanje ptice da mi pravi društvo. Zemlja je sada bijli svet. Moje oči su zasićene zelenilom; zelenilom koje olivčava velike saobraćajnice, koje prodiru u predgrađa pošto je progutalo sela i puteve. Šta će kroz jedan vek ostati od tragova ljudske civilizacije? I najviši spomenici popuštaju pred navalom korenja, kandži, pipaka biljaka puzavica koje lako dostižu više stotina metara u visinu i odmah prekrivaju nove ruševine džinovskim, bezmerno velikim, bujnim cvetovima, latica lepršavih poput leptira, krunica prepunih polena, žutog, zlatastog praha koji se prikuplja, koji odleće kroz paklenu vrtešku razmnožavanja i klijanja.

Ovaj pomahnitali svet me nagoni da učestvujem u njegovom ludilu. Tada tražim utočište u blizini mora. Ono me smiruje. Njegove obale okovane solju sačuvala su izvesnu hladnoću. U njemu se alge ne množe na čudovišan način. Kroz pola sata ću biti blizu plaže, blizu svog prilježista.

Ipak, svakog dana neizostavno odlazim u duga lutanja po kopnu. More je gostoljubivo. U njemu sam rođen! Ali ono je i čuvar moje samoće. Hoću da pobegnem, da nađem neko ljudsko biće i sa njim podelim preteško breme svog porekla. Ljudsko biće? Da li se ta reč koju sam naučio odnosi na mene? Jesam li ja ljudsko biće? Ima li ta reč neko značenje? Ne mogu da je primenim na neko drugo biće. Da li postojim? Ja mogu da tvrdim da postojim, ali ko može to da posvedoči? Govorim glasno, urlam, ali sve to što radim, i moj monolog i moj krik, nemaju nikakvog odjeka. Ko će mi jednog dana odgovoriti? Spuštam se trčeći niz nekoliko kilometara krivudavog puta koji vodi do morske obale. Kretanje mišića izaziva u meni osećaj prijetnosti. Pri trčanju vladam svojim pokretima: list na nozi je čvrst, butina se pomera napred, noga se pokreće u kolenu, pruža, stopalo se spušta na zemlju lako lupnuvši. Osećam toplotu na zadebijaloj koži koja me štiti od trnja i kameinja. Ja ne hodam, ja se nogama hvatam za zemlju.

U toku svojih usamljenih lutanja u potrazi za nekim živim bićem, sto puta, hiljadu puta pokušavao sam da analiziram događaje koji su prethodili mom rođenju. Same pretpostavke. Pre nego što će se pokvariti, mašine koje su me odgojile su uspele da me upoznaju sa svim društvenim naukama, istorijom, geografijom, geometrijom, matematikom, fizikom, hemijom, biologijom, sociologijom, filozofijom, književnošću i sa još mnogo drugih disciplina: ja sam živa enciklopedija. dostojni potomak dugog niza civilizacija. Ja sam najrazvijenije biće na planeti. Međutim, te mašine mi nikad nisu objasnile zašto sam se iskrcao na zemlju koja ne odgovara onim podacima sa kojima sam bio upoznat. Zašto su gradovi i sela opusteli, zašto šuma vlada ovim svetom, zašto nije preostao nikakav trag razumnog života? Pored insekata i riba, ostao sam samo ja.

Jesam li ja plod nekog eksperimenta koji je doveden do kraja? Da li taj kraj znači kraj sveta? Biće koje je preživelo! Ipak, ako sebe uporedim sa ljudskim bićima čiji sam, po svemu sudeći, poslednji živi primerak, lako mogu da zaključim da se uveliko razlikujem od njih. Moji geni su bili izmenjeni. Imam treći kapak koji me

štititi od vreline sunca, imam noge prilagođene hvatanju za grane drveća na koje se mogu popeti u šumi, dvostruke organe za disanje koji mi omogućavaju da živim u okrilju dva elementa, u vazduhu i u vodi. Opremljen sam tako da mogu preživeti na ovoj planeti. Suprotno svojim precima. Jesu li mašine izmislile moje poreklo? Neću pomenuti začetke krila koja se od nedavno razvijaju ispod plečki, svoje čvrste, tvrde i lake kosti, šake i stopala sa opnama za plivanje razapetim do poslednjeg zglobova, sonar koji mi omogućava da se krećem u sredini u kojoj je vidljivost nikakva. Ne, neću pomenuti ove dodatne osobine zato što hoću da budem čovek, zato što želim da sretnem druge ljude koji me neće gađati kamenjem kada me ugledaju. Ja sam pripadnik njihove rase, nasledio sam njihovu kulturu. Smešno! Šta je od svega toga preostalo? Knjige koje su izgrizli, insekti, slike prekrivene čudnom plesni, filmovi skriveni u nepromoćivim kutijama koje ne možemo prikazati jer nema električne struje, mrtva muzika zarobljena u voštanoj masi, kipovi i građevine koje prekriva vegetacija.

Ja sam jedini naslednik usnulih civilizacija i pokušavam da iskoristim svoj deo nasleđstva. Pročitao sam milione knjiga, posetio stotine muzeja, naučio da sviram razne muzičke instrumente, ali za proteklih deset godina od kako su prestale da rade mašine koje su se brinule o mom obrazovanju, nisam više mogao da nalazim utehu u posmatranju slika iz života meni sličnih bića. Treba svakako da stavim u pokret neki izvor energije da bih makar za čas probudio fantome koji spavaju u kinotekama.

Još nekoliko koraka i evo mora. Gomila raznobojnih otpadaka. Iskidana plastika, komadi drveta koje je donelo more, granica plime i oseke, ključevi jedne civilizacije. Peščana morska obala. Kroz nekoliko sati, temperatura će dostići četrdeset pet stepeni u hladu; ja se ne bojim te žestoke vrućine. Moja biološka ravnoteža je tako uspostavljena da mogu da podnesem velike temperaturne razlike. Od mesta koja su zaklonjena drvećem, do belih stena koje odbijaju sunčeve zrake, te razlike mogu biti ogromne. Pre petnaest dana nastupilo je leto po kalendaru, ali ledeni vetar koji ne prestaje da duva sa polarnog kruga, smeštenog na nekoliko stepeni geografske širine iznad Nice, bori se protiv letnje žege.

Gusta mreža eukaliptusa, borova i palmi. Neprekidna tamna linija koja se proteže duž morske obale unedogled. Sivi betonski kej koji okružuje grad pored plaže, napukao je i izbrazdan. U pukotinama se skuplja seme i spore. Nisko šiblje i ilijane uspele su već da razvale kameno tlo. Vinova loza pruža prema nebu svoje čvorovate izdanke. Kržljave mimoze puze po zemlji poput jagoda. Biljke na juriš zauzimaju kej. Iza mene se prostire grad, na padini brežuljka. Ljubak i zamršen. Neke četvrti Nice su savršeno očuvane i svedoče o oštroumnosti onih koji su stvorili ovaj grad. Kitnjasti balkoni, izbleдела oker fasada po italijanskoj modi, osunčane kule. Fantastična gustina građevina; manirizam i funkcionalni stil se uzajamno prepliću i mešaju. Na uzvisini, pod snažnim naletom džungle, kuće su počele da se ruše. Divlja vegetacija u zaletu zauzima porušene zidove. Tako se rađaju čudesne tvorevine mašte, viseći vrtovi, bujni šumarci, grozdovi neobičnih cvetova koji se ras-

prskavaju kao vatromet iznad zelene jednoličnosti šume. Uništen i obnovljen sklad. Leš, divan leš. Posle deset godina lutanja po planeti, posle hiljada kilometara koje sam prešao u potrazi za čovekom, zaustavio sam se u ovom gradu zato što ga volim. Nemam mnogo razloga da poverujem da ću odgovor na sva svoja pitanja naći baš u ovom gradu, a ne u nekom drugom. Ipak, stalo mi je da u njemu boravim što duže. Možda zbog nekog predosećanja? Zbog neke uspomene?

Prošla su dva meseca otkako sam stigao, ali utisak koji je na mene ostavio taj trenutak još mi je svež u sećanju. Bilo je to početkom proleća, na kraju sezone kiša. Izašao sam iz poslednjih ograna šume; iz tla natopljenog vodom dizala su se plava i ružičasta isparenja. Zora je bila tako tiha i prijatna. Proveo sam više nedelja u pešačenju, idući tragom malih, uskih puteva koji se još mogu naći u šumama, obilazeći napuštene gradove i sela u unutrašnjosti zemlje od kojih je ponegde preostao samo neki mali deo zvonika, ostaci zamka, bazen, samoposluga, ruševine nekog odmarališta. Mučno i besciljno putovanje. Jedina lepa uspomena je miris vinskih podruma. U tom kraju sam otkrio veliki broj boca vina koje su bile savršeno očuvane i pored porasta spoljne temperature jer su bile skrivene na dubini od više desetina metara, u krečnjačkim stenama. Pored hrane u konzervama i umetničkih dela, to su jedina opipljiva svedočanstva koja čine verovatnim sve ono čemu su me naučile mašine. Pod dejstvom alkohola još uvek mogu da poverujem da su meni slična bića nekada živela u ovim avetinj-skim gradovima.

Korači su mi bili laki zbog pijanstva; žurilo mi se da napustim užasnu atmosferu šume, teška isparenja, nespokojstvo. Na proplanku u blizini jedne jaruge, odjednom sam ugledao Nicu, tik uz more. Treba što pre napustiti zelenu tminu! Strah koji se pojačao pod uticajem alkohola, nagnao me da trčim prema gradu. Sav zadihan, srušio sam se na zemlju pored oniskog zida, odmah posle table sa oznakom grada, čim sam stigao do prvih stambenih zgrada. Isplo sam poslednji gutljaj iz boce koju sam poneo sa sobom i bacio je na kamenje. Razbila se. Komadi stakla vide se na zemlji još uvek tamnoj od nedavne kiše.

Začuo se neki šum, to nije bilo zujanje insekta, neki šum, to nije grana koju njiše vetar, ni voda koja se iznenada silva sa lista kao iz školjke na fontani. Čudan šum. Treba u stvari reći da nikad ništa slično nisam čuo i da taj šum nije mogao doći iz prirodne sredine u kojoj sam se kretao. To nije bio ni ritmički zvuk nekog bića ili životinje koja hoda. Ustao sam, bio sam pijan. Posrtao sam idući do mesta odakle je dopro taj šum, u susednu ulicu. Učinilo mi se da vidim neku priliku kako nestaje iza obližnje zgrade. Sav izbezumljen, jurnuo sam prema njoj. U toku trčanja sam se spotakao i pao na nekoliko metara od raskršća gde je nejasna prilika iščezla. Iz ulice koja je bila skrivena od mog pogleda začuo se mukao i zlokoban krik. Da li sam sve to sanjao? Ustao sam. Više nije bilo ničeg. Danas mi više ne polazi za rukom da od stvarnih sećanja razdvojim snove u koje sam zapao odmah posle tog događaja, sav utonuo u pijanstvo. Ljudsko biće koje je bežalo od mene trčalo

je suviše brzo, suviše brzo, nisam mogao da ga stignem jer sam spavao.

To priviđenje me neprekidno proganja, opsega me stalno ista sumnja. Ali nikad nisam otkrio ni najmanji dokaz koji može opovrgnuti taj događaj. Ipak, posle toga sam prokrstario gradom uzduž i popreko, obišao sam svaki kutak gradskih četvrti u kojima se još moglo stanovati, u blizini luke i iza šetališta, usudio sam se čak da odem u gornji grad i pregledam porušene nebudere, prekrivene podivljalom vegetacijom. Bio sam meta napada otrovnih cvetova, savitljivih lijana koje žive u najudaljenijim i najmračnijim skrovištima gradova, u okrilju šume. Ponekad imam utisak da su se biljke pobunile i da su dobrovoljno izabrale ovo mesto boravka. Nikakvog znaka, nikakvog nagoveštaja. Nema nikog. Samo tišina i samoća. Nisam više nijednom začuo taj šum.

Boce poredane duž praznih šankova; volim kafane, mesta gde još žive duhovi davno nestalih ljudi. Ali ne privlači me samo alkohol! Više od ispražnjenih stanova, praznih bioskopa, mrtvih aerodromskih zgrada, napuštenih ulica i trgova, kafane ponekad u meni rađaju utisak da se još uvek nalazim među sebi sličnim bićima. Tu mi polazi za rukom da shvatim značenje reči društvo. U toku perioda učenja, mašine su me prosto zatrovale tim pojmom, ponavljajući mi svaki dan da je čovek Individualista koji može da preživi samo u društvu. Društvo, glavni cilj njihove obuke. Kako stvoriti društvo kada je čovek sam? Možda sam ja uzorak koji su ljudi zamislili da bi ostvarili savršeno društvo. Ali gde su onda ta bića slična meni? Ja sam slobodan i gospodar svojih postupaka, data mi je čitava jedna planeta da bih izmislio novu civilizaciju. Ja sam jedinstveno biće i svakog jutra, kada se probudim, ja određujem ko sam, u kakvom društvu živim. Želeo bih da mi bar jednom bude nametnuta neka volja koja nije moja. Tada bih znao kako da postupim.

Sjaj plastike i metala, blistanje stakla pod zracima izlazećeg sunca, imitacija električne svetlosti. Električna svetlosti, placento mog detinjstva, ja sam te izgubio! Kako da ponovo osvetlim ekra-ne trivizije, izloge prodavnica, kako da povratim čarkafana? Šta da učinim da bi električna energija ponovo oživila ovaj mrtvi svet? Teorijski posmatrano, ja sam inženjer. Moje poznavanje najsloženijih oblasti nauke i tehnike razvijeno je kroz veoma strogo organizovanu nastavu. Ali podzemni uređaji centrala ostali su bez goriva; nisam u stanju da popravim taj sveopšti kvar. Uostalom, bilo bi mi potrebno više od jednog života da ponovo pokrenem te fabrike čije su električne instalacije izjedene vlagom, mašine zardale, plastične cevi iskrivljene od toplote.

Ipak, kad bih mogao da oživim jednu jedinu četvrt u jednom jedinom gradu, da vidim kako se trotoari pokreću, prodavnice osvetljavaju, kako se zvuk ponovo rađa, pojavljuju slike, imao bih barem za čas iluziju da sam dospeo u svet koji je stvoren za mene. Jer, istinu govoreći, čovek je taj koji je stvorio gradove, koji je Zemlju naselio biljnim i životinjskim svetom po sopstvenoj zamisli. Ja sam poslednji potomak stvaralaca sveta, naslednik njihove nauke i, potpuno nemoćan, sada prisustvujem pobuni te ljudske tvo-

revine.

Imao sam deset godina kada su se u mom podvodnom zvonu mašine zaustavile. Bio sam automatski izbačen napolje, pretpostavljam da je to učinjeno u cilju bezbednosti. Bio sam izbačen brutalno, ali nisam pretrpeo nikakvu nezgodu. Moje telo je bilo pripremljeno da živi na ovoj planeti pod najsurovijim uslovima. U to vreme, poznavao sam svet samo preko holografskih slika koje su mi prikazivali moji elektronski učitelji. Da bih u tesnom prostoru zvona vežbao svoje mišiće i jačao telo, imao sam dozvolu da plivam u njegovoj neposrednoj blizini. Da bih mogao da upoznam Zemlju, imao sam toliko simulatora da nije bilo potrebno da budem suočen sa stvarnošću. Nisam bio spreman da stupim na površinu zemaljske kugle, bio sam izdvojen u krilu te laboratorije snova gde su me mašine učile da verujem da postojim, ali nisu htele da mi to i dokažu. Čak sam imao utisak da staklena kugla želi da me zadrži u sebi, da je puna nežnosti. Bio je to samo utisak, toplina poznatih predmeta koji me okružuju, splet mirisa koji upravljaju mojom maštom. Mislim da su me mašine mazile i što se tiče ukusa, mislim da su želele da me na sve moguće načine zadrže u tom Eldoradu. Bezbrojni odsjaji hodnika, prostorija i nameštaja svuda oko mene. Osim donje polulopte gde su se nalazili tehnički uređaji i u koju nisam imao pristup, svi ostali delovi lopte su bili potpuno providni. Kroz zidove se videlo poigravanje bakarno-crvenih mreža kojima je podvodna kugla bila vezana za mašine, splet vodova utisnutih na zidne pregrade, feriti sa metalnim odblescima, slike mog detinjstva, nerazumljivi hijeroglifi. To je najtačniji prikaz mog fetalnog sveta.

A more je okruživalo tu providnu kuglu; osvetljena, zračila je svetlost oko sebe u toku prividnog dana i gasila se kad bi odlučila da bude noć. Tiha, podrhtavala je u okrilju okeana čija se plava boja menjala prema godišnjim dobima. Nisam imao nikakvu želju da napustim to utočište puno nežnosti, gde sam bio okružen najtoplijom brigom i negom. Nikad neću moći da zaboravim onaj trenutak kada su me silom odvojili od njega.

Dok su tekli prvi minuti, nisam shvatio. Toliko sam bio navikao na savršeno funkcionisanje kugle da uopšte nisam tražio sličnost između nauke i tehnike koju su mi predavali i aktivnosti mašina koje su se brinule o mom obrazovanju. Kugla-majka bila je po svojoj suštini božanska, besmrtna.

Nasilno odvajanje se graničilo sa smrću. Bol i samoća. U levku od bisernih kapljica za vreme uspona prema površini, okretao sam se oko sebe, opijen, otupelih čula. Pratilo me nekoliko riba sa kojima sam se igrao u toku detinjstva. Počeo sam da vičem. Šta se to dešavalo? Da li je trenutak izbacivanja bio programiran još pri mom rođenju? Ne, bio sam siguran da se u kugli svetlost ugasila iznenada i da se njeno skoro neprimetno podrhtavanje, to pulsiranje koje je značilo život, zaustavilo nekoliko sekundi pre nego što sam ja bio izbačen na površinu. Možda tehnička greška? Možda se atomska baterija zaustavila pre vremena? Sada, pošto sam obišao toliko drugih sličnih uređaja koji su svi van upotrebe, mislim da je električno doba u životu Zemlje prestalo u toku onih go-

dina koje su prethodile mom izbacivanju iz providne kugle. Da li su rezerve goriva bile opljačkane? Ne, bilo je predviđeno da laboratorija traje dugo, ali nije bilo predviđeno da njeno funkcionisanje nema granica.

Ipak, ako sam ja plod nekog eksperimenta čiji je cilj da sačuva jednog predstavnika ljudske rase od neke opasnosti koja se mogla predvideti, ili jednostavno, da sačuva jedan poseban tip čoveka namenjenog izvršenju određenog zadatka, trebalo je da duže vremena koristim zaštitu staklene kugle. U tom slučaju, plan bi sigurno predvideo da mi se pridruži i jedna ženka.

Ili su se možda mašine zaustavile u trenutku kada je neka rušilačka pojava lišila Zemlju njenih stanovnika. Ko će mi odgovoriti na to pitanje? Da li ću umreti pre nego što doznam istinu? Ja sam sâm i tražim. Dešava mi se da za trenutak poverujem kako negde na Zemlji postoji jedna žena koja me čeka, da ću je na kraju naći. Besmislica! Ja sam jedino ljudsko biće, ja sam Adam i Eva koji žive u simbiozi u jednom jedinom telu. Tako ja nazivam samog sebe: ADAMEVA. S krikom izgovaram svoje ime u tišini.

Izašao sam na površinu. Sunce je vrelo. Moji kapci su se spustili. Osećao sam kako mi toplota okružuje lice. Moje telo je još bilo obliveno prohladnom tečnošću u čijem okrilju sam bio rođen. Oprezno sam otvorio oči; instinktivno sam zadržao neophodni filter u obliku trećeg kapka koji koristim kada nebo nije prekriveno oblacima. Ono se kupalo u plavetnilu. U daljini, na horizontu, tamnosiva linija pružala se paralelno sa površinom. Tada sam prvi put video horizont. Proteklo je više desetina minuta dok nisam shvatio da vidim obalu. Zatim sam se uputio prema njoj. Ni za trenutak nisam pomislio da se vratim u kuglu, potres je bio suviše jak, suviše iznenađan. Reagovao sam pravilno. Ruke i noge su mi se glpko kretale kroz vodu, u brzom ritmu. Izgubio sam svest o svom postojanju, pretvorio sam se u akciju, u motor koji je pokrenula skrivena sila, bez cilja, koji radi do iscrpljenosti. I zaista sam bio iscrpljen kada sam stigao do beličaste plaže koja je poslužila kao kolevka za novorođenče koje je more izbacilo.

Sa deset godina, bio sam snažan i dobro građen, sa čvrstim odbrambenim sistemom i na mentalnom i na fizičkom planu. Ovaj prelazak preko mora i surovi događaj koji mu je prethodio učinili su da sam nekoliko dana ostao bez i trunke snage u sebi. Sećam se kratkih buđenja kada nisam stizao čak ni da utvrdim da li je dan ili noć, toliko brzo bih nanovo zaspao. Verovatno je taj dugi i duboki san imao blagotvorno dejstvo na mene. Možda bih izgubio razum da sam morao odmah da se suočim sa stvarnošću. Ipak, mislim da su negde u podsvesti ovi događaji ostavili duboke tragove.

Danas pravim bilans onih deset godina koje su protekle od tog vremena. Siromašan bilans. Istorija mog života je niz ponavljanja. Jednolični niz. Lutajući preko kontinenata, našao sam mrtve gradove, puste drumove, porušena sela koje je šuma proždirala, kao zelena plima. Najezda vegetacije događala se neosetno. U početku bi se pojavilo samo nekoliko žbunova trave u predgrađu nekog grada, u kvartovima koji su bili stvoreni širenjem industr

napušteni, u kojima plastika nije sistematski zamenjivala kaldrmu i asfalt da bi potpuno prekrila tlo. To je neka nova vrsta trave, u najmanju ruku nije opisana u lekcijama iz botanike koje sam ja učio. To nisu žitarice, nikad ih nisam video da cvetaju. Na površini se pojavljuju u vidu četiri ili pet malih, slabašnih i hrapavih stabljika. Samo jednom sam uspeo da im vidim korenje, jer njih je nemoguće iščupati iz tla. Drum je bio razvaljen i mogao se videti presek donjeg sloja zemljišta. Trava je pružala na više od četrdeset centimetara dubine vijugave stabljike, debljine palca, čiji oblik se činilo da je zamišljen upravo da bi mogao da razvaljuje tlo. Pošto bi ulice pretrpele ovakvu obradu, kao neko biljno oranje, seme koje bi doletelo iz šume moglo je da se na njima zaustavi. Posle toga napad bi bio veoma brz.

U vreme kada sam prvi put stupio na kontinent, gradovi još nisu bili doživeli nalet zelene plime. Da li sam možda sanjao? Bila je noć, da, bila je noć. Išao sam duž obale, žureći prema nekoj svetlosti koju sam nazirao u daljini, prema zori koja je svitala na jednom određenom mestu. Srce mi je udaralo kao ludo. Najzad ću sresti, najzad ću dodirnuti ona mitska bića koja sam do tada video samo kao holograme na ekranu trivizije. Doživeti njihovo fizičko prisustvo. Bojao sam se da im nisam potpuno nalik. U toku mog obrazovanja, uvek se isticala naša fiziološka razlika. Bio sam zaljubljen u čoveka, sva moja čula bila su spremna da ga vole: želeo sam da dodirnom nečiju ruku, pomilujem nečije rame, priljubim svoj obraz uz nečiji obraz, prslonim svoje grudi uz nečije grudi. Bio sam oličenje ljubavi. Da li će me odgurnuti?

Pravim prve korake prema blistavom gradu, kroz predgrađe sa kockama bez prozora, vešto osvetljenim vrtlozima boja. Stanovnici su bez sumnje spavali. Život je vrio tamo dalje, u središtu naselja. Ali trg prema kome su vodili veliki bulevari bio je napušten, prodavnice prazne, ulice bez ljudi, stanovi nenastanjeni. Sve je bilo nepomično pod električnom svetlošću. Prepustio sam se načas plijanstvu koje je u meni izazivala svetlost prelazeći preko fasada kuća, svetlosni zraci koji su šarali tlo, to fantastično podrhtavanje izvora veštačkog osvetljenja koji su izbijali, prštali, odbijali se od zidova, od plastičnih kolovoza na ulicama, od izloga, od prozora. Svetlost je davala privid stvarnosti tom napuštenom gradu. Iznenada se sve ugasillo. Dugo sam jecao u tmini dok nisam pao u težak san.

Sutradan je u meni još živela nada da se sve to dogodilo samo na jednom mestu, da je krajnja tačka Indije gde sam isplivao na obalu doživela neku neobičnu, za mene neobjašnjivu kataklizmu i mislio sam da je ostatak planete bio pošteđen i da ću tamo naći život. Nisam našao ništa. Išao sam duž morske obale prema zapadu, skretao sam ponekad u unutrašnjost zemlje krećući se velikim saobraćajnicama da bih obišao najveća naselja, ali svuda sam nailazio na istu sliku napuštenog sveta. Bilo je to kao da su ljudi iznenada ostavili Zemlju. Prema kriterijumu potpune samoće. U isto vreme mogao sam da posmatram postepeno širenje šume. Nigde nisam našao ni najmanji znak, ni najmanji nagoveštaj koji

bi mi pomogao da objasnim ovo napuštanje čitave planete. Mašine su mi pričale o knjigama i novinama, video sam mikrofilmove na kojima su bile prikazane, znao sam da već nekoliko vekova ne postoje. Sve informacije slale su se preko ekrana trivizije i aparata za reprodukovanje zvuka. Civilizacija slike i zvuka začeta u dvadesetom veku, uništila je Gutenbergovu galaksiju. Poruke koje je čovek mogao da mi ostavi bile su skrivene u filmovima, pločama i kasetama, a sve to je bilo neupotrebljivo jer nije bilo električne struje.

Danas sam siguran da se radi o masovnom putovanju čovečanstva kroz prostor, prema drugim zvezdanim sistemima, drugim planetama. Svet u kom sada živim u stvari više nije Zemlja, nešto je uništilo ekološku ravnotežu neophodnu za život kičmenjaka. S druge strane, ta pojava je pogodovala bujanju biljnog sveta i drugih oblika života. I ribe u morskim dubinama su preživele. Klima je bila poremećena; sada se periodi velikih kiša smenjuju sa razdobljima jakih vrućina na onom delu zemaljske kugle koji sam obišao. Na ovoj planeti sada mogu da živim samo ja, ribe, beskičmenjaci i ceo biljni svet. Ponekad počinjem da sumnjam u svoje objašnjenje toka događaja, jer mogu da iznesem samo puke pretpostavke u pogledu promena koje su se dogodile u životnoj sredini; tada počinju da se nižu nova pitanja. Ali ako ne dopustim da me zavedu moje subjektivne procene, znam kako da objasnim bekstvo ljudi i širenje šuma: Zemljina atmosfera je bila izmenjena.

Oni koji nisu pobjegli izvršili su samoubistvo. Tragovi su još uvek vidljivi na prilazima gradova. Ostaci ljudskih kostiju ispred krematorijuma. Milioni ljudskih bića su više voleli smrt od putovanja u nepoznato. Na velikim kosmodromima tlo se rastopilo pri dodiru sa otvorima mašina koje su bljuvale vatru. Šta se dogodilo sa beguncima? Da li se čovečanstvo raspršilo po raznim zvezdama ili su se svi ljudi zajedno smestili na neke unapred odabrane zvezdane sisteme? Tamo gore, na vrhu mog prsta uperenog ka zvezdanom nebu. Ali zašto sam ja, Adameva, bio stvoren?

Odlučio sam da rešenje zagonetke potražim upravo u Nici, u prvom gradu u kojem sam začuo neki neprirodni šum. Grad umire ne gubeći svoju lepotu. Smestio sam se u jednom stanu blizu mora i iz njega polazim u obilaske ili pešice ili plivajući. Ne mogu da koristim nijedno saobraćajno sredstvo jer nema električne energije.

Nica deluje na mene kao poziv na miran život. Svi gradovi koji su se našli na mom putu dovde bili su samo etape mog bezgraničnog čuđenja. Tek sam se ovde probudio. Najzad sam shvatio da ono čemu su me učile mašine odgovara jednoj određenoj stvarnosti. Mada kontrolisanje mojih saznanja mora sadržavati veliku dozu neizvesnosti, tragovi civilizacije koji me okružuju pripadaju istom vremenu u kome je bilo sagrađeno podvodno zvono. Možda postoji razlika od nekoliko godina. Ova razlika je najuočljivija u vrhunskim dometima tehnologije. To sam mogao da zaključim u postrojenjima za proizvodnju energije koje sam često obilazio u nadi da ću uspeti da ih stavim u pokret. Laboratorija u kojoj sam rođen je izgrađena manje od deset godina pre masovnog egzodusa.

Prodavnice, pljačkam ih polako jednu po jednu. Raspakovao

sam hiljade sanduka, otvorio hiljade kutija, obukao hiljade odela. U početku sam uživao u tom rasipanju, zatim sam se umorio. Sada odlazim u velike trgovine samo da bih se hranio. Priređujem prave gozbe. Velike prazne sale odjekuju. Potpuno sam sâm. Brižljivo pomirišem svaku konzervu pre nego što je pojedem jer datumi koji su na njima ispisani sigurno prelaze rok upotrebe. Najčešće radije lovim ribu i proždirem je presnu. Stekao sam zavidljujuću spretnost u tom poslu.

Pijanstvo, pijanstvo! Pijem litre i litre alkohola i vina da rasteram strah, da smanjim strepnju, da mi prode vreme! Osim trenutaka lucidnosti i hrabrosti kada pravim duge šetnje kroz grad ili kroz šumu, sve vreme jedem i pijem. Euforija, zaborav.

I ljubav! Ima već nekoliko godina kako sam otkrio seksualno zadovoljstvo. Namećem sebi veoma stroga pravila u strahu da se ne predam uživanjima do iscrpljenosti, do smrti. Zbog toga sam sastavio jedan posebni kalendar u kojem se odobrava izvestan broj dana i sati u toku jednog meseca, pod uslovom da klimatski uslovi ili neke podudarnosti ne budu u suprotnosti sa tim datumima. Tako, nebo prekriveno oblacima, neka vrsta riba ili drveća, plave zavese na prozorima nekog stana, mogu da mi zabrane da vodim ljubav. Jer ja se ne prepuštam samozadovoljavanju, ja volim!

Nekoliko godina posle izlaska iz podvodne kugle, osetio sam prve nagoveštaje puberteta. Postao sam podvojena ličnost, kao Adam zamišljao sam Evu. Eva je bila zapisana na svim mogućim površinama unutar gradova, žena-plakat, žena-etiketa, svemoćna opsesija muške želje izložena pogledu. Postepeni uspon žena do socijalne jednakosti nije stvorio nove simbole. Moji elektronski učitelji su bili u pravu kada su me učili da se žena-plen sublimisala u ženu-sliku kojom se mušjaci naslađuju. Širom otvorenih očiju. A ja, ja sam bio sâm i postavljao sam sebi pitanja. Zašto nisu predviđeli i muškarca i ženu za operaciju preživljavanja? Ako sam bio stvoren da nasledim čoveka na Zemlji, na koji način su zamislili da se razmnožavam? Glupo pitanje koje me proganja već više od deset godina i koje je za mene bilo posebno teško u vreme mojih prvih seksualnih uzbuđenja.

Tog jutra sam upravo napustio Candigor; prešao sam više od šezdeset kilometara idući prokopom kroz šumu duž železničke linije. Bilo je leto. Posle petnaest dana jakih kiša, vegetacija je bujala pod zracima sunca. Cveće, mirisi. Bio sam sav opijen tim fantastičnim zanosom vegetacije. Izvadio sam iz ranca nekoliko konzervi, na brzinu sam jeo, razapeo iznad sebe mrežu protiv komaraca i uskoro zaspao. Nekoliko sati kasnije, probudilo me je neko nejasno osećanje vreline koje se širilo i zračilo od mog stomaka. Kresnuo sam upaljač. Crvene i mesnate latice bile su obavijene oko mog penisa u erekciji. Neobično velik cvet otvorio se na kraju jedne zelene lijanе. Ovaj biljni izraštaj dopuzao je do mene od ivice šume. Ubrzo sam morao da prekinem sa posmatranjem biljke. Obuzimalo me je osećanje zadovoljstva. Svojim spretnim pokretima, svojim glatkim i vlažnim tkivom, svojom toplotom, cvet me je doveo do ejakulacije. Uz drhtaj celog svog bića, dao sam mu svoju spermu. Tek što ju je primio u otvor svojih latica, cvet se povukao

u jednoličnost šume.

Ustao sam, pretražio prostor oko sebe. Upaljač je davao slabu svetlost, a tu je bilo toliko vrsta cvetova da nisam uspeo da otkrijem koji od njih mi je upravo oduzeo nevinost.

Sutradan, čim sam se probudio, vratio sam se na ivicu šume, tarući se uz lišće, uz cveće, u nadi da ću izazvati njihovu reakciju. Ono što sam predašnjeg dana osetio, veoma me je uznemirilo, želio sam da sve to još jednom doživim. Ali biljke su ostale neosetljive na moje izazivanje. Da nisam možda sve to sanjao? Da li sam u snu zamislio prvi doživljaj iz svog seksualnog života? Počeo sam da verujem u to; razdražen nametljivim prisustvom cvetova, iskoristio sam njihovu sliku da bih na njih preneo svoju želju. Obuzeo me je bes i udarcima štapa polomio sam čitav jedan žbun u cvatu. Kada sam se zaustavio da povratim dah, osetio sam gađenje i žalost. Latice cvetova ležale su na zemlji smrvljene, prljave, jadne; jedan jedini pokret bio je dovoljan da ih uništi.

U toku sledećeg dana, lutao sam između dve litice od isprepletanih biljaka. Drveće nije zauzelo prokop koji je napravljen za prolazak voza. Dok je zelena plima prekrivala gradove, ona je iz nekog čudnog razloga ostavljala netaknutim velike saobraćajnice, kao da je htela da sačuva čitavu mrežu kanala za veštačko navodnjavanje. Obraćao sam veću pažnju nego obično na mirise i biljne vrste. Šuma mi se činila drugačijom. Do tada sam je pre svega smatrao najvećom opasnošću koja preti civilizaciji. Smešno! Civilizacija, to sam bio ja. Nisam imao čega da se plašim. Ruševine gradova su mogle nestati bez velike štete po mene. Mogao sam da živim i bez pomoći ljudi i onog što su ljudi stvorili. Tog dana mi se šuma činila lepšom, privlačnijom, uspeo sam da je razumem. Blistavi sjaj čistog zelenila čije su se čudesne nijanse širile u beskrajnu lepezu; moje oči su se gubile u lavirintu zelene boje, mračno zelenilo četinaru, smaragdna boja voćaka, tamno zelenilo grmlja. Bakarna boja jedne ogromne liane jasno se ocrtavala na poput barita zelenoj boji lipe, a tamo dalje se kao zeleni dragi kamen prelivala omorika koja se stapala sa poput noći tamnim zelenilom tisovog drveta. A na toj pozadini beskrajno moćnog zelenog sveta, izdvajala se neizmerna šarolikost cvetova, svih cvetova, onih malih koji rastu pri zemlji, onih čije se stabljike penju do visine šiblja, cvetova na šiblju, cvetova biljaka puzavica, cvetova drveća i onih koji su nicali na stablima i na granama. Od orhideje do lobelije, od magnolije do hibiskusa, kako odabрати među svim tim oblicima, među svim tim bojama, kako otkriti cvet koji me je toliko uznemirio?

Prilikom tog razgledanja, namerno nisam obraćao pažnju na nepoznate vrste; posebno sam se pravio da ne vidim one cvetove čije su ružičaste latice činile ovalnu školjku, presečenu u sredini crvenom pukotinom. Cvet se otvarao na kraju jedne liane čiji se početak krio pod gustim lišćem, dve mesnate latice podrhtavale su ravnomerno i svaki put kada bi se razmakle, ukazao bi se širok tučak jarko ljubičaste boje.

Otkako sam započeo svoje traganje, znao sam da je to onaj cvet. Izbegavao sam ga. Ali čim bih se zaustavio na nekom delu

šumskog pejzaža, on bi odmah pružio dugi žućkasti pipak koji bi kliznuo sa vrha drveća, preko stabla. I uvek bi se, posle nekoliko minuta posmatranja, pojavio cvet koji bi ljupko podrhtavao preda mnom.

Posle nekoliko sati koje sam proveo u toj licemernoj igri skrivalice, dodirnuo sam cvet levom rukom. Ružičasta boja latica postala je tamnija. Pošto sam nastavio da ga dodirujem, boja cveta prešla je u crvenu. Moje milovanje postalo je snažnije, osećao sam duboko unutrašnje zadovoljstvo videći kako se cvet menja, kako se zagreva, nežno i toplo tkivo, crvene razmaknute usne među kojima trepere prašnici. A lijana mi se približila, pružila prema meni svoja usta, svoju mesnatu školjku, neverovatna zaljubljena biljka. Bilo je podne i sunce mi je grejalo krsta. Bio sam nag u oštroj i beloj svetlosti, potpuno zreo čovek, što se moglo primetiti i po nagomilanom salu na bokovima, po mom zaokrugljenom trbuhu. Osetio sam kako se strast budi u meni kao pod udarom groma. Bio sam spreman da odgovorim na poziv; kao dvostruka ličnost, bio sam istovremeno onaj koji deluje i onaj koji razmišlja, jedan spreman da se potčini onom drugom. Prevagnula je želja. Pošto sam stavio svoj nabrekli penis u vreli cvet, brzo sam dostigao vrhunac uživanja. Da nisam posle tog događaja podvrgao svoja čula veoma strogom nadzoru, danas bih već bio uništen, sagoreo od ljubavi prema tom čudesnom cvetu. On me vreba na obalama, u šumi, u savanama, nastanjuje se u gradovima, kao da je na neki tajanstveni način obavešten o mom prisustvu.

Moji obilasci porušenih sela u unutrašnjosti zemlje iza Nice bili su, u stvari, samo izgovor da mogu da se sa strašću prepustim ljubavnim igrama sa cvetom. Danas, na dan povratka, posmatram more prekriveno izmaglicom kako tiho svetiluca u zalivu, a očajanje koje me obuzima je tako snažno da mi je potrebna pomoć svih onih deset godina intenzivne obuke koju su mi pružale mašine, da ne popustim pred zovom smrti i ne predam se ljubavnom ludilu.

Odlučio sam da obiđem mesto gde sam začuo onaj neobični šum prilikom svog prvog dolaska u ovaj grad. Zabranjujem samom sebi da to činim suviše često da se ne bih posle toga prepuštao očajanju. Umoran sam, više se ničeg ne bojim. Ovoga puta podrobno istražujem to mesto. Treba posmatrati, analizirati svaki deo ulice. Stambene zgrade u ovom predgrađu liče jedna na drugu, sive kocke bez prozora. U savršenom nizu. Ponekad obiđem neki stan. Postoje dva veoma različita načina na koji su begunci napustili svoje stanove. U prvom slučaju, stanari su napravili veoma precizan inventar predmeta koje su posedovali, brižljivo su ih obeležili, zatim su uzeli one koji su se pokazali neophodni i napustili stanove ostavljajući ih u tako savršenom redu da bi se moglo posumnjati da je u njima iko ikada stanovao. U drugom slučaju, naprotiv, stanovi kao da su se okamenili u onom istom trenutku kada su bili napušteni, pobacani peškiri, razbacana odeća, prljavo posuđe i ostaci jela, razmešteni kreveti. Ah, ti kreveti! Ponekad legnem u njih i tako provedem nekoliko sati, upijajući čulima uspomene koje oni nose u sebi. Divni trenuci koji rađaju snove. Noći ljubavnika koji uzdišu u polurnaku. To je jedini razlog zbog koga neću da se

prepustim požudi šume. Nemoguće je da sam sâm na ovoj Zemlji. Sve je predviđeno da bih sreo neku ženu, da bih obezbedio potomstvo. U to sam potpuno siguran.

Prvi put od kako dolazim na ovo mesto zapažam okrugao stub žute boje, postavljen na ivici kolovoza. Njegovo prisustvo je toliko očividno da sam ga upravo zbog toga prevideo. Postoji toliko drugih stubova raštrkanih po ulicama, sa aparatima za pozivanje policije, vatrogasaca, sa videofonima, da na njih više uopšte ne obraćam pažnju. U početku sam preduzeo nekoliko uzaludnih pokušaja da iz njih izvučem bilo kakav znak. Bili su mrtvi, kao i sve ostalo. Ali ovaj stub me privlačio svojom neuobičajenom, svetlom bojom. Kada sam se približio, razaznao sam u njegovoj sredini rupce raspoređene u obliku pčelinjeg saća. Prislonio sam na njih svoje uho, činilo mi se da čujem skoro nečujno pucketanje. Potrebno je da utvrdim da li taj zvuk proizvodi vetar ili potiče od dejstva električne struje. Levo uho mi je osetljivije, prisanjam ga tik uz ono što pretpostavljam da je zvučnik. Dolazi do izvesne promene u zvuku pucketanja. Oduševljen sam. Zar je moguće, da li ovaj stub emituje neki signal? Da li je to onaj signal koji sam već jednom čuo? Jedini način da dobljem odgovor na ovo pitanje je da čekam onoliko vremena koliko bude potrebno, da čekam danima, mesecima, godinama.

Naslanjam se na žuti stub. More, sedefasto plave boje, pritiska zaliv. Ovog jutra more je teško, meko i otežalo, zaokrugljeno na horizontu, kao krupna kap namreškanog metala koji se topi. More. Ja čekam.

Misao koja me već nedeljama progoni i koju nisam uspeo da jasno uobličim, odjednom mi se nameće svom snagom. Zašto se ne bih vratio u staklenu kuglu, na dno Indijskog okeana, kada jednom budem proniknuo u tajnu žutog stuba? Nemam nikakvog načina da stavim u pokret gigantske energetske uređaje na kontinentu, toliko centralizovane, ali zato mogu da pokušam da popravim mašine kojima dugujem svoje rođenje. Onda bih mogao da pogledam na triviziji filmove koje bih našao u kinotekama, možda bih tada saznao zašto sam rođen na Zemlji. Deset godina detinjstva, deset godina samoće, dvadeset godina polaganog uništavanja. Ako ne izađem iz te paklene tišine, izgubiću razum. Već osećam u sebi užasni nagoveštaj ludila. Da trčim smejući se kroz šumu, mucajući, sav unezveren i da se prepustim čarobnom stisku zaljubljenih cvetova. Neću to da činim, hoću da živim, hoću da mislim, da objasnim blistavu lepotu dana. Citavo moje biće teži da shvati ovaj apsurdni svet. Godine učenja nisu izbledele u mom sećanju, moje pamćenje je još uvek potpuno sveže. Sposoban sam da se podvrgnem takvoj disciplini koja će biti dovoljna da savladam i najteže probleme. Pomišljam čak da su časovi posvećeni svakodnevnom razmišljanju, koje sam sebi namećem da sprečim sopstveno nazadovanje, potpomogli da značajno napredujem na naučnom planu. Deset godina monologa da pobegnem od straha, da ugušim želju da živim poput biljaka, da potisnem svoje životinjske nagone. Ili sam se, ne primećujući šta se zbiva, nepovratno odvojio od stvarnosti i tada je moje postojanje uzaludno; ili sam ja

još uvek dostojni potomak *Homo sapiensa*, poslednji mutant, plod njegovog naučnog saznanja i tada mogu da se uzdam u svoje pretpostavke.

U toku dana vrućina je nepodnošljiva i primoran sam da se sklonim u jednu stambenu zgradu da bih nastavio sa posmatranjem. Prolazeći kroz predvorje, ugledao sam svoja krila u jednom velikom ogledalu. Prema sadašnjoj brzini njihovog razvoja, kroz mesec ili dva moći ću da letim.

Drugi dan čekanja. U pukotini koju je jedna od divljih trava napravila na sredini ulice, pojavljuje se novi izdanak. Za manje od dve godine, ovaj deo grada će nestati. Čemu taj besni nalet biljaka? Izbegavam da se hranim voćem koje raste na drveću i šiblju; mada ne predstavlja istinsku opasnost, izaziva bolne grčeve u stomaku. Uostalom, njegov ukus je tako gorak i kiseo da nije pogodno za jelo. Više puta sam se u to uverilo jedući obično voće, breskve velike kao lopte sa mirisom močvare, okrugle i slatke jabuke sa ukusom nafte, banane toliko lepljive da se prilikom žvakanja zubi ne mogu razdvojiti. Voćni košmar. Sve biljke izgledaju obdarene neobičnom agresivnošću, ali nisu takve i prema meni. One čekaju neprijatelja. Mene štite od insekata, njihove grane se njišu rashlađujući me kada me napadnu uporni komarci. Zamišljam kako će se jednog dana neke biljne vrste kretati pomoću svog korenja. Obuzet panikom, ja izmišljam nestvarne strahote da ne bih pokleknuo pred onim što mi pokazuje stvarnost oko mene. Moram da se oduprem iskušenju da se vratim u šumu i prepustim ljubavi.

Treći dan. Pucketanje se pojačalo; čini se kao smetnje na vežama. Šum koji dolazi iz nekog drugog sveta, iz drugog sveta? Ja nisam sâm, sada će se začuti neki signal, neki zvuk, neka poruka, nešto što će mi dokazati da nisam usamljen, da ne živim uzalud već dvadeset godina! Ljudi koji su me stvorili su zaista postojali, slike koje su ispunjavale moje detinjstvo odgovaraju nekoj stvarnosti, one nisu tvorevina skupa mašina koje leže na dnu okeana. Tako sam često sanjao da živim u praskozorje sveta, da je ovo raj, nagoveštaj tvorevine koja će biti delo nekog suludog boga. Bio sam u edenu, a posle? Kada će se ovaj svet toliko dopasti Bogu da odluči da ga oživi, kada će on svom delu pridodati vreme, da bi dani počeli da se nižu i ne liče više jedan na drugog, kada će mi stvoriti pratilju? A možda je u svom ludilu umesto žena napravio cveće?

Sedmi dan čekanja. Jesam li ja prvi ili poslednji čovek na Zemlji? Signal koji se pojačava mora to da mi otkrije. Sada se već čuje i izdaleka. Kada je palo veče, dok se topla magla diže s mora, šetam oko bloka kuća da bih se razmrdao. Kada sam skrenuo u prvu ulicu, još sam mogao čuti pucketanje. Trčim što brže mogu nazad na polaznu tačku, u strahu da ću propustiti onaj trenutak kada se signal mora začuti. Sakupio sam veliku gomilu konzervi i trošim ih u malim količinama da ne bih morao da napustim svoje mesto.

Deseti dan. Glicinija je porasla za oko jedan metar. Sada se šum čuje u celoj ulici. Jedna stvar me čudi: kako ga do sada nisam nikad čuo? Većina ostalih stubova je verovatno mrtva, ali ja sam obišao toliko gradova. Svakako sve zavisi i od njihovog zvučnog ciklusa. Pretpostavljam da ti aparati sadrže neku vrstu aku-

mulatora koji je u stanju da izvuče energiju i iz najslabijih emisija elektromagnetskih talasa. Ovaj nepostojani sistem se sigurno lako kvari. U najboljem slučaju, energija koja se prenosi talasima postepeno se skuplja u stubu, sve dok rezerva ne bude dovoljno snažna da može da prenese signal. Slušam unjkavi zvuk koji izlazi iz zvučnika. Taj zvuk me ispunjava oduševljenjem.

Druga nedelja čekanja. Još uvek se ne čuje ništa drugo osim slabo moduliranog pucketanja koje emituje stub, ali malo glasnije nego ranije. Ipak ga slušam duže ili kraće vreme, prema tome da li obraćam pažnju na njega ili me moje sanjarenje odvlači na neko drugo mesto. U stvari, jačina zvuka ne prelazi granicu koju dostiže zrikavac zričući mirno u predvečerje.

Drugi izdanak glicinije pojavio se na nekoliko koraka od prvog; na njegovom prodornom korenju pojavila se mladica. Jutros je more sivo kao nebo. Za nekoliko dana će pasti prve kapi kiše. Ne znam kako ću podneti da ostanem na svojoj osmatračnici u toku kišnog perioda koji će uskoro početi, jer, mada sam amfibija, ne volim jaku kišu. Za vreme one prve nedelje posle izlaženja na indijski kontinent, na obali me iznenadio pravi potop. Deset dana guste mreže kapljica koje dobiju po mojoj koži, udarajući snažno, deset dana tako jake vlage da u pojedinim trenucima nisam znao koje organe za disanje da koristim. Od tog vremena izbegavam da svoj organizam izlažem sličnim kataklizmama.

Dvadeset i prvi dan. Prve kapi su pale. More ima boju kamena. Liči na kožu reptila. Jedna neobična nijansa plave boje nazire se u njegovim sivim dubinama. Jutros se šum nešto pojačao: sada podseća na muklo hrkanje, na nečije disanje. Reklo bi se da uzima zalet. Sav otupeo, sedim ispred stuba. Nije bilo potrebno da idem u šumu da bih od cveća izmolio ljubav. Jedne noći, cvetna krunica se otvorila na kraju biljke puzavice za koju sam mislio da je glicinija. Cvet debelih i toplih latica priplo se uz moj stomak. Prepuštao sam se ljubavi dugo, tokom nekoliko dana. Zatim sam morao da napadnem biljku, da je raskomadam, da je uništim sve do korena, da bih ostao u životu.

Na stubu se ne može videti ni najmanji hijeroglif, ni najmanji znak, ni najmanji natpis. Enigma. Zvučna sflingo, treba da te čujem kako pevaš.

Krupne i mlake kapi kiše koje u prašini crtaju male, sive i perjaste kratere. Još nekoliko minuta i vlažne mrlje će se stopiti u jedno. Kiša udara po mojoj koži i sliva se u malim potočićima. Telo je prekriveno plaštom čiste vode. Javlja se prvi drhtaj izazvan hladnoćom zbog isparavanja. Ne osećam ništa, toliko je moja pažnja sva usmerena na šum, na tišinu koja ga okružuje. Očekujem kraj svoje samoće.

Juuuuuuuuuuuuuu! Bez prekida. Snažno paranje vazduha. Izazovna vibracija koju je neko morao izazvati. Najzad neki drugi šum pored šuma lišća, insekata, kretanja talasa, mojih organa, šum koji raskida sa skladnim šumovima prirode. Sav sam se pretvorio u uho osluškujući modulaciju sirene. Juuuuuu, zvuk se smanjuje i potpuno nestaje.

Zatim se čuje gundanje, nakašljavanje koje odjekuje odbijaju-

ći se o akustične zidove neke prostorije.

„Očekujemo vašu poruku, odgovorite.“

Neki glas? Ljudski glas, čudan! Nimalo ne liči na onaj koji izlazi iz mog grla kada glasno razgovaram sam sa sobom. Možda taj koji zove nije čovek.

„Očekujemo vašu poruku, sledite uputstva, odgovorite.“

Kakvu poruku, šta treba da kažem? Da li je ovaj poziv upućen meni? Zašto da odgovorim, nisam dobio nikakvo uputstvo! Šta da kažem, da sam sâm, da je Zemlja mrtva i da civilizacija više uopšte ne odgovara onoj koju su mi opisivale mašine. Nisam dužan da govorim.

„Pažnja, raspoložemo ograničenom količinom energije. Treći i poslednji poziv. Izvolite izložiti svoju poruku.“

Možda bih i ja mogao nešto da progundam, da dam neki znak života. Čak i kad bih želeo, nikakav zvuk ne bi mogao da izađe iz mog grla, stegnutog od straha i uzbuđenja. Kiša nežno šiba po mom telu. Hoću da trčim prema moru i plivam pod vodom, u svom pribežištu.

„Ponovićemo poziv kroz godinu dana...“

Glas se već slabije čuje, reči „kroz godinu dana“ jedva su se mogle razabrati. Zašto kroz godinu dana? Zar je vreme uništeno? Ja znam da sabiram časove, nedelje i mesece da bih dobio godine, znam da razlikujem dan od noći, ali jesam li siguran da onaj događaj koji me je zauvek odvojio od ljudi nije poremetio pravilnost smenjivanja vremenskih razmaka. San, buđenje. Ima noći ispunjenih snovima koje traju užasno dugo i dana ispunjenih radom koji zauzimaju vrlo malo mesta u vremenu. Mogu li se sabrati tako različiti vremenski periodi da bi dali jednu zemaljsku godinu? Nikada ljudska bića neće uspeti da sve izračunaju isto kao ja.

Iz zvučnika još izlazi nekoliko jedva čujnih reči:

„... promašen... mrtva... vratiti nika...“

Ponovo sam sâm. Mogao bih sebi da iščupam srce. Urlam iz sve snage. Maločas sam osetio kako moje telo gubi svu svoju snagu. Beživotno je pod mlazevima kiše. Mišići su izgubili čvrstinu, koža se opustila. Čim pokušam da protumačim razloge svog ćutanja, misao se zaustavlja, um se pomrači. Kao da prestajem da postojim. Ipak, u stanju sam da mirno razmotrim svoj položaj i da razmislim o značenju poruke.

Vratilo sam se u svoj stan blizu morske obale. Legao sam. Čekam sledeću godinu. Adameva, jedino biće koje poznajem na kišnoj planeti.

Koliko begunaca je preživelo egzodus? Odakle me zovu? Šta očekuju od mene, jedinog preživelog stvora? Kako zamišljaju nastavak života na Zemlji? Da li se možda nadaju da ću oploditi neki cvet? Ja sam početak i kraj. A možda, a možda... I samo naslućivanje te misli koju sada još ne mogu jasno da uobličim, tera me da drhtim celim telom. Odmah ću se vratiti u podvodnu kuglu i pokušaću da nadam odgovor na neka od ovih pitanja. Već nekoliko nedelja nameravam da krenem na taj put. Krenuću čim kiša bude prestala. Nadam se da će mi se do tada krila sasvim razviti.

Ovih poslednjih dana često sam u ogledalu posmatrao svoja

krila. Sastavljena su od kratke opne gusto protkane krvnim sudovima i pričvršćena spletom snažnih mišića koji su se razvili ispod lopatica. Ako to poželim, krila se ispruže i povećaju pod dejstvom priliva krvi, slično erekciji. Tada dostižu metar i po u dužinu. Veoma su kruta i odgovaraju na svaki podsticaj. Za sada mi još ne polazi za rukom da potpuno uskladim njihove pokrete. Međutim, dobro znam da ću taj problem, kao i problem održavanja pravca, rešiti tek onda kada budem odlučio da poletim.

Danas sam spreman. To je moje drugo rođenje. Da li da se bacim s prozora? Pokušavam oprezno da uzletim sa keja, ispred stana koji sam odabrao za svoje prebivalište. Sunce se ponovo pojavilo: visoko na nebu, njegov kolut je okružen beličastim isparenjima.

U početku nagoni pomažem rukama da se krila pokreću. Ne znam kako da držim noge. A zatim, kada počinjem da uzlećem bez teškoća, kao u nekom šizofreničnom snu, postaje mi jasno kako treba da uskladim pokrete svojih udova. Držim na stomaku svoje sklopljene ruke a telo mi je ispruženo ukoso kroz prostor, tako da pruža što manje otpora pri kretanju kroz vazduh. Butine su priljubljene jedna uz drugu, okrenute nadole i stoje pod pravim uglom sa karlicom; noge su u vodoravnom položaju i služe kao kormilo za održavanje pravca i određivanje dubine.

Brzo se penjem na visinu od pedeset metara. Oklevam da se udaljim od plaže. Osećam čudesnu sreću dok letim tamo amo na svežem jutarnjem povetarcu. Posle nekoliko minuta leta, shvatio sam da trošim više energije kada sam na maloj razdaljini od tla, zbog pritisa koji deluju na toj visini. Što se više uzdižem, to se moja krila lakše pokreću. Mišići rade bez napora. Uskoro dostižem visinu od nekoliko stotina metara.

Dok sam sav usredsređen na napor koji ulažem da bih se kretao kroz tu novu sredinu, dok bdim nad svakim svojim pokretom u strahu da ne poletim nadole, ni za trenutak ne bacam pogled na pejzaž koji promiče ispod mene. Primam samo nekoliko novih utisaka, osećam vetar kako klizi po mom stomaku, osećam teškoću da zadržim noge priljubljene jednu uz drugu da ne bih poremetio ravnotežu, osećam vlagu koja se diže iz mora, dodir sa prvim slojevima oblaka, sve je belo oko mene, iznenada sam okružen novom i drugačijom sredinom. Svi ti osećaji su dosta nejasni i ja ih ne raščlanjavam. Samo prostor. Da, samo prostor. Šta bi bilo kada bi se moja nabrekla krila odjednom smanjila? Iznenadni nalet straha. Postajem svestan da osećam vrtoglavicu. Da li sam ja taj koji može da utiče na trajanje ove pojave ili se ona potčinjava zakonima seksualne erekcije? Žudnja za vazduhom posle žudnje za cvećem. Ne, ova dva fiziološka čina su odvojena jedan od drugog, jedan od njih je refleks na spoljni nadražaj i ja ne mogu da upravljam njime, a drugi je pod neposrednim uticajem moje volje za letenjem. Krv se neće povući iz tih opni koje me nose kroz vazduh. Ovde, u prostoru, strah je prijatno osećanje; on može da proistekne samo iz mene samog jer ne postoji nikakva vidljiva opasnost. Prvi put od kada živim, u meni se javlja misao o smrti, ona je prijatna ali propraćena osećanjem griže savesti. Griže savesti što nisam izvršio

svoju misiju. Ja sam sigurno bio stvoren da bih nešto ostvario; moje telo je takvo čudo savršenstva da nije moglo da bude zamišljeno bez ikakvog cilja. Pomišljam na poruku. Bez sumnje se nalazim ovde da bih poslao neku poruku ljudima koji su pobjegli sa Zemlje, ali mašine nisu imale vremena da mi je saopšte pre nego što su prestale da rade. Treba da se pripremim da mogu da govorim. Posredstvom žutog stuba može se obaviti samo veoma kratak razgovor. Ali dovoljna je jedna jedina reč da bi ljudski rod saznao da na planeti sa koje je potekao, još uvek postoji jedno živo i svesno biće. Tu reč nisam uspeo da izgovorim pre nekoliko dana. Kada to budem uspeo, ljudi će poslati izvidnicu; više neću biti gospodar čitavog jednog sveta.

Okrećem se u vazduhu. Sunce mi greje trbuh. Spuštam se vrtoglavom brzinom prema glatkoj površini mora. Smanjio sam veličinu svojih krila. Noge držim čvrsto priljubljen jednu uz drugu, sada sam kao granata, kamikaza. Ponovo uspostavljam kontrolu. To je sasvim lako. Krila su opet ispružena, postižem ponovo svoju predašnju ravnotežu, lebdim. Osećam prijatan drhtaj na krajevima svojih udova.

Moj centralni nervni sistem još uvek nije kadar da zameni moju volju i tako nadgleda automatizam letenja. Ako mi pažnju privuče nešto drugo, prestajem da letim i počinjem da padam. Ipak, kako sam uspeo da već čitav sat ostanem u vazduhu, stekao sam samopouzdanje. Mogu da gledam tlo ispod sebe, mogu da ga vidim. Jasne obrise morskog obale, bele, u obliku izdužene kovrče. Grad koji preplavljuje šuma na padinama brežuljaka, kristali utisnuti u kamenu masu. U daljini, bele snežne zastore koji još uvek prekrivaju vrhove Alpa. Nova kosmogonija. Moja čula, za trenutak uznemirena ovom novom slikom sveta, remete pravilnost mog leta. Padam i naglo se uzdižem. Divan je osećaj vladanja jednom novom disciplinom. Primećujem ipak mali zamor zbog napora koji moram da ulažem da bih održao koncentraciju. Sutra ću moći da krenem na istok da bih istražio podvodnu kuglu koju sam napustio pre deset godina.

Pružam svoja krila na vetru i kružim bez ikakvog napora, menjajući brzinu prema vazдушnim strujama koje se stvaraju; opijen sam. Srećan. Ja sam amfibija. Ja sam onaj koji može da živi i da se kreće kroz tri osnovna elementa. Da li ću jednog dana skupiti hrabrost da prođem i kroz vatru, da bih saznao da li sam upravo ja ono potpuno biće o kome su ljudi sanjali?

Plavo nebo, belo nebo, klizim preko njega, uranjam u njega, tlo je vertikalno, koso, vodoravno, vidim okruglinu zemljine kugle, tamo, u daljini, u beskraju, drugi beskraj koji odgovara nebu, šumu, zelene pahuljice na planinskim vrhovima. Osećam radost što postojim na drugi način i što mogu da je izrazim, to jedinstveno pijanstvo tela i duha. Volim da živim okružen svetlošću, blistavom lepotom slika koje se stalno obnavljaju pod dejstvom sunca koje stvara senke i prelive. Evo tamo nekoliko stena koje meko okružuju talasi, počev od te tačke, pučina, more nalik na starog krokodila od svile, sa beskrajnim nizom raznovrsnih ritmova kretanja, klizim kroz vazduh, okrećem se, mrtav grad treperi u podnevnoj žezi, nje-

govi obrisi su jedva primetno iskrivljeni, pomerene prizme u kaleidoskopu. Zanos, smirenje. Prelazim iz stanja najvećeg ushićenja u stanje potpunog unutrašnjeg mira. Moja krila prave široke pokrete kroz dah maestrala koji je sve jači u dnevnoj pripeci. Tajna geometrija prirode viđena u ravni. Klizim prema zemlji, spuštam se prema keju koji se vidi sve jasnije. Noć odmora. Sutra ću odleteti da bih mašinama udahnuo život.

Od kako sam pre dva meseca krenuo na put, koristio sam naimenično sve moguće načine kretanja, plivajući sam prelazio moreuze, planinske masive sam prevaljivao pešice — počev od određene visine, letenje postaje opasno zbog turbulencija, a moj let još nije sasvim siguran — preletao sam preko šuma. Svoje kretanje isto tako prilagođavam i raspoloženju i klimi, volim da plivam kada pada kiša, da letim kad je lepo vreme, da hodam kada je tmurno i sveže. Nosim veoma malo tereta, kompas i geografsku kartu, nekoliko kaseta za triviziju koje sam uzeo iz jedne kinoteke u kojoj se čuvaju snimci raznih vesti, a koje sam odabrao zbog datuma koje nose jer verovatno potiču iz poslednjeg meseca ljudskog prisustva na Zemlji. Računam da ću tu naći važna obaveštenja, ako mi pođe za rukom da pokrenem uređaje u podvodnoj kugli. Sve te predmete čuvam u jednoj maloj kesi koju sam vezao oko struka. Ne nosim nikakve namirnice, pljačka i ribolov su dovoljni da se prehranim. Da bih izbegao preterani zamor, ređe se opijam. Zauzvrat, često se predajem ljubavi cveća i na taj način ne poštujem kalendar uzdržavanja koji sam napravio. Postoji stalno zadovoljstvo u neprekidnom otkrivanju, svaka krunica, svaka laticea, svaki tučak ima različito tkivo, različitu boju, različitu toplinu. Postao sam veoma vešt tragač, osetljiv na najmanji dodir. Neki cvetovi su nezasiti, drugi ravnodušni. Najveći cvetovi dostižu polovinu moje visine i mogu čitav da se uvučem u njih. Milujemo se. Izmišljamo istančane ljubavne igre.

U početku mog hodočašća na putu povratka, zapazio sam veoma malo promena u izgledu gradova koje sam nalazio usput. Zatim, kako sam se udaljavao od mesta polaska i kako je vreme koje je proteklo između moja dva prolaska blvalo sve duže, video sam do koje mere su gradovi propali pod naletom vegetacije. Zapazio sam i promene koje su se dogodile kod biljaka puzavica: većina je razvila nova sredstva napada na insekte i postale su mesožderi. U neke sate povoljne za lov, u šumskom šipražju čuli bi se samo prigušeni zvuci kao kad se zatvaraju poklopci.

Putovanje me podstiče na razmišljanje. Čini mi se da sam otkrio razlog nestanka svih kičmenjaka. Taj razlog sam već ranije predosećao, ali sada je dobio konačni oblik. Sisari, reptili i ptice su uginuli pod dejstvom nekog novog gasa koji se pojavio u atmosferi Zemlje posle neke nepoznate kataklizme. Taj gas koji nije mogao da proдре u vodu, poštediti je život u moru, stradali su samo kitovi i one vrste koje dišu. Moj metabolizam je izmenjen da bih mogao da podnesem prisustvo tog gasa. Čim budem mogao, proveriću valjanost ove pretpostavke.

U Istanbulu sam otkrio jedan žuti stub veoma sličan onom u

Nici. Izgledalo je da više nije ispravan. Da li se signal prenosi istog dana i istog časa na svim mestima zemaljske kugle? Da se mašine koje su me naučile da živim nisu zaustavile, verovatno bih znao odgovor na ovo pitanje.

Veličanstvene ruševine koje šuma polako nagriza. Tu se sreću i mešaju sve civilizacije u vrtlogu jednog fantastičnog haosa. Od opeke do kamena, od betona do plastike, svi specifični materijali ljudskih građevina kroz vekove podjednako su izloženi napadu korenja i izdanaka, izjedeni kiselinama koje luče izvesne biljke, prekriveni lišćem i cvećem u raspadanju. Na nekim mestima, sloj humusa je već stigao do prozora u prizemlju, prekrivajući ruševine crnim i rastresitim slojem prirodnog đubriva.

Nova Zemljina atmosfera je izvanredno povoljna za razvoj biljnog sveta. Vegetacija je u punom zamahu evolucije. Mutacije su bezbrojne. Naslućujem u izmenjenom obliku ove zevalice, visoke nekoliko metara, jednu novu vrstu biljke mesoždera. Njeni cvetovi veoma nalikuju na njuške nekih životinja. Da li se to biljke poigravaju sa rečima? One već znaju da utiču na moje želje. Da li biljke koje su lišene nervnog sistema u sredini povoljnij za život životinjskog sveta, nisu sada stekle taj sistem pod uticajem nove atmosfere? Otrovn i smrdljivi mirisi me saleću sa svih strana. Siguran sam da moj organizam to ne bi izdržao da nije bio pripremljen da preživi pod ovakvim uslovima. Uskovitlana džungla malo po malo prekriva Zemlju: šuma je mračna. Od najviših vrhova do trava kojima je obraslo tlo, svuda praeovladava tama u bezbrojnim oblicima, od polumraka do guste pomrčine. Ponekad poželim da pobegnem ispod tog pokrivača, toliko je snažan panični strah koji izaziva ta zelena noć. Tada se brzo popnem na neko drvo da bih disao, da bih disao, na svetlosti. I pored mraka posvuda oko mene, vešto se krećem kroz šipražje, među granjem, paprati i stablima, moje oči mogu da se snađu u tom lavirintu, a moj sonar me obaveštava o pojedinostima sredine kroz koju prolazim.

Cesto bih mogao da plivam ili da letim umesto što pešačim; ali ja više ne mogu da provedem nekoliko dana van šume. Ljubav koju vodim sa cvećem postala je sada više potreba nego zadovoljstvo. Ljubavni čin je svakako i sada podjednako pun naslade, ali ja mu se više ne prepuštam samo zbog toga. Kada stavljam svoj penis u tople cvetne krunice, imam osećaj da učestvujem u preporodu Zemlje, i kao bog Pan koji je vaskrsnuo, priređujem elegične orgije u slavu nove prirode. Jadno i usamljeno ljudsko biće, jedini predstavnik jedne nestale vrste, ja prinosim svoje ljubavno uživanje kao žrtvu na oltar biljnog sveta, ja uludo rasipam svoje potomstvo.

U toku osam meseci koliko već traje moj povratak, stekao sam izvanrednu veštinu letenja. Moji ledni mišići mogu da izdrže pet do šest sati neprekidnog leta i potreban im je sasvim kratak odmor da bi opet mogli da budu korišćeni. Najteži problem koji treba da rešim jeste to kako da se spustim u šumu. Nemoguće mi je da sletim na vrhove drveća čije su grane suviše savitljive, teško mi je da se provučem kroz gusti splet lišća sa raširenim krili-

ma. A kad nema stena, izvora, jezera, manjih ili većih bara, puteva ili sela, primoran sam da smanjim krila i, padajući na određeno mesto koje sam odredio pomoću sonara, na uski prostor između dva šumarka, moram ponovo da ih raširim nekoliko desetina metara niže, ali ne sasvim, i leteći između stabala, spuštajući se postepeno sve niže, ublažavajući pad, sletim na kraju u šipražje. Često se povređujem prilikom takvog sletanja, jer me dočekuje oštro i bodljikavo grmlje, mali četinari s trnjem dugim nekoliko centimetara. Ponekad se spuštam na drveće sa ravnim krošnjama, na ogromne kedrove visoke nekoliko stotina metara, ali takvih ima veoma malo. Tada, okružen neobičnom tišinom koja vlada na tim visinama gde nema nijednog insekta, događa mi se da provedem nekoliko sati u divnom lenčarenju, uspavan lakom senkom lišća koje poigrava.

Kako se moj boravak u Nici udaljava od mene u vremenu, tako sve teže razlikujem svoje stvarne uspomene od onih koje izmišljam, ili bolje rečeno, počinjem da brkam stvarnost i ono čemu su me mašine učile do moje desete godine. Počinjem da verujem da sam bio dete kao i svako drugo ljudsko dete, da sam živeo u Nici, da sam se igrao s drugovima po parkovima, na plaži. Čežnja za tim izgubljenim rajem sve je veća kako vreme prolazi. Moram da se odupirem da ne bih jednom zauvek pobegao u to zamišljeno detinjstvo, sa ukusom kolača od algi, sa prizorima robota koji se kreću i mirisom kabina za učenje.

Prva godina mog putovanja uskoro će se završiti; zabeležio sam sve dane na jednoj od onih plastičnih kutija u kojima se nalaze kasete, odvajajući po trideset dana. Da li to zaista čini jednu godinu? To smenjivanje trista šezdeset dana i trista šezdeset noći različite dužine. Da li to čini dvadeseti deo vremena koje je proteklo od kada sam u životu? Poređenje je nemoguće izvesti. Ova godina putovanja meni izgleda kao da odgovara trajanju onih deset godina koje sam proveo hodajući i plivajući od podvodne kugle do Nice. Ja sam, dakle, proživio jednu godinu od deset godina koja je potpuno jednaka trajanju prvih deset godina mog detinjstva. Vreme se može razvući.

Preplivao sam Bengalski zaliv. Prijatno sam se osvežio dugo loveći ribu. Postigao sam znatan napredak u bavljenju ribolovom; sada mogu da stignem neke veoma brze ribe. To povećanje brzine sam postigao uz pomoć krila. Moje ledne membrane koje se skupе u vodi, služe mi kao pomoćna peraja na svim dubinama. Međutim, tako velika brzina zahteva od mene veoma veliki napor koji ne mogu da izdržim duže vremena.

Dok jedem sirovo meso jedne orade sedeći na malom grebenu, imam utisak da obavljam čin kanibalizma. Ali riba je mrtva, ako je izvadim iz vode ona nekako čudno zadrhti i prestane da se miče. Sutra ću stići na cilj. Obuzima me neko nejasno osećanje tuge.

Teško prelazim iz morske sredine u vazduh. Moram da se potrudim da bolje savladam veštinu prelaska iz jedne sredine u drugu. Treba da uskladim iznenadno pružanje svojih krila sa trenutkom kada gornji deo tela izlazi na površinu vode. Plivajući pod vodom deset do petnaest metara, uzimam zalet pokrećući svih šest

udova i ubrzavajući kretanje do krajnjih granica; tada, u trenutku kada izlećem iz vode, ne smem da dodirnem površinu mora krajevima svojih krila jer odmah gubim ravnotežu i potpuno onesposobljen padam natrag u vodu. Jutros sam uvežbavao ovo amfibijsko uzletanje da bih brže prešao poslednje kilometre i nadleteo mesto gde se najverovatnije nalazi podvodna kugla. Ta fizička vlast koju imam nad svojim telom ispunjava me dubokom radošću. Od početka svog putovanja, sada najzad osećam savršeni sklad koji vlada između mojih organa, mišića i mozga. Može se reći da sam lepa funkcionalna mašina, plod usavršene tehnologije. Adameva. Kako je to smešno! Zašto su me napravili? Da čuvam napuštene gradove koje izjeda zelena lepra ili da učestvujem u stvaranju hiljada i hiljada dece-cvetova?

Odjek mog sonara savršeno određuje oblik kugle. Zaranjam u vodu. Kroz nekoliko minuta ona se pojavljuje, providna, sjajna, nepomična. Polako kružim oko prelazne komore na ulazu. Zatvorena je. Kako je to moguće ako su se mašine zaustavile posle mog izaska iz kugle? Možda je postojao neki nezavisan sigurnosni mehanizam? Ali tu je svetlost, svetlost! Centrala i dalje radi! Približavam se mestu odakle sam obično upućivao signale svojim sonarom, tri duga, dva kratka, jedan dug. Pregrada se polako otvara. Osećam snažno uzbuđenje. Izgubljen sam, nesređen, lebdim nepomično. Ne mogu da uspostavim kontrolu nad svojim postupcima. Treba da uđem u prelaznu komoru. Sav umrtvljen, polako se vraćam na površinu, nesposoban da sredim svoje utiske. Odjednom vidim neki majušni ružičasti predmet usred kugle koji se tek nazire, mada su njeni zidovi providni. Taj prizor pokreće u meni čitav niz refleksa, ulazim u prelaznu komoru, ispuštam drugi signal koji izaziva pražnjenje komore, stupam u unutrašnjost kugle.

Čuje se tiho zujanje, topla, sladunjava atmosfera, atmosfera detinjstva. Mašine, moje majke. Prelazim pogledom po spletu hodnika, zaranjam očima u plavozelenu boju providnih zidova koja je sve tamnija i tamnija i postaje skoro neprozirno crna s druge strane kugle. Vidim samo elektronske freske usred sve te plastike, blistavi sjaj metalnog nameštaja. Da, eno je, u sali za medicinsku negu zapažam ružičastu mrlju. Nagonski nalazim put koji tamo vodi. Slike mog detinjstva, ti dugi pregledi svake nedelje; u to vreme je rast mog organizma bio ispravljan pomoću hemoterapije.

Približavam se vratima nepotrebno zadržavajući dah. Ispružena na ležaju, mlada devojka spava. Njena kosa i kovrdžaste dlake pri dnu trbuha, boje mahagonija, čine dve tamne senke na njenom telu bledoružičaste boje. Kada se pregrada otvorila, cela njena priлика se jasno videla. Verovatno nema više od desetak godina. Njeno punačko telo podrhtava u plavičastoj svetlosti. Visoka je oko metar i četrdeset, na šakama i na stopalima nema kao ja kože za plivanje, ruke, listovi i bedra su skladno razvijeni telesnim vežbama, mišići su izduženi. Kukovi su široki a struk nestvarno tanak. Dlake na njenom telu su suviše guste za njene godine. Njen razvoj je tekao brže od mog. Sa deset godina bio sam odrastao čovek i zbog toga sam preživio surovi susret sa spoljnim svetom, ali sam bio polno nezreo. Njen polni razvoj je verovatno završen.

Malo više, vidim uski grudni koš na kojem su se rascvetale dve okrugle i čvrste dojke koje liče na dve jabuke, mada se devojka nalazi u ležećem položaju. Vrat je nežan, nos samovoljan, a usne tako sveže da izgledaju kao da ih je trenutak ranije prekrila rosa. Njena crvena kosa, širokih uvojaka, rasipa joj se u talasima po ramenima, šireći se oko nje kao bakarni plašt. Jedan pramen kose joj se uvija na trbuhu.

S vremena na vreme njeni očni kapci jedva приметно podrhtavaju. Laserske istraživačke sonde proučavaju njeno telo centimetar po centimetar.

Sav drhtim od glave do pete. Moram da sednem da se ne bih onesvestio. Čekam, naslonjen na zid. Kugla govori samo onda kada treba nečemu da me nauči ili da ispravi neku grešku. Moje majke, mašine, nisu programirane za razgovor; iz njihovih zvučnika neću izvući nikakvo obaveštenje. Život je nem. Tišina ispunjena tihim zujanjem. Mašine su mi pričale kako ptice mogu da lete, kako je Fleming otkrio penicilin, kada se čovek pojavio na Zemlji, ali nikada mi nisu odgovarale kada bi ih zapitao da li moram da živim, zašto ljudi žive. A ipak sam to pitanje nalazio hiljadu puta ponovljeno u hiljadu raznih oblika u knjigama, na pločama i filmovima trivizije koji su mi stajali na raspolaganju. Usred tog pitanja, još jedno pitanje: „Koji je razlog mog postojanja u tom zatvorenom svetu, na dnu okeana?“

„Objašnjenje ćete čuti onog dana kad budete izašli.“

„A kada ću izaći?“

„Kada budete spremni.“

Da li sam stvarno izašao iz kugle onda kada je trebalo da izađem? U tom slučaju sam pobrkao program kugle sa nestankom električne energije. Moguće je da su me mašine izbacile napolje da bih se suočio sa novim uslovima života na planeti. A možda je centrala stvarno bila u kvaru, ali ju je neki pomoćni mehanizam ponovo stavio u pokret. Da prvo muško biće nije preživelo, onda bi možda mogla da stvori još jedno takvo biće. Moram što pre da rasvetlim tu tajnu, sada kad raspolazem materijalom koji može da mi pruži obaveštenja koja mogu ponavljati koliko puta to budem zaželeo i koja mogu da gledam na triviziji.

Adameva. Delim se na dvoje. Drugi deo mog bića se materijalizovao. Mogu da produžim svoj život kroz nju. Dugo posmatram mladu devojk. Lepa je. Spava pod dejstvom neuronskog snopa koji kugla usmerava prema njoj. Da li je namenjena meni? Jesmo li mi stvarno dva ljudska bića koja treba da obezbede potomstvo ljudske vrste? Pre nego što smo rođeni, svako od nas je već bio obeležen svojim znakom. Treba da je dodirnem. Kada sam ustao, moji zglobovi su zapucketal. Izgleda da kugla ne primećuje moje prisustvo. A možda je tačno u dan predvidela moj povratak i stoga ostaje nema. Stavljam ruku na Evino bedro. Ni drhtaja, ni ona ne zna da sam tu. Prelazim rukom preko njenih bokova. Ne osećam ništa. A ipak, ja dodirujem jedno ljudsko biće, ženu, trebalo bi da drhtim od uzbuđenja. Trebalo bi da ceo moj organizam oseća dejstvo posebnih hemijskih procesa koji bi ga duboko uznemirili. Tada bih bio primoran da nadvladam svoje uzbuđenje, porast pritiska,

ubrzani rad srca, otežano disanje, da uklonim sve otrovne materije koje remete razmenu materija u mom organizmu. Ne osećam nikakvu želju. Prelazim usnama preko njenih grudi, osećam mekoću njene kože koja se ugiba pod mojim poljupcem, dodirujem rukama njene bokove, njene butine. U meni nema nikakvog osećanja. A kad bih je uzeo, kada bih se ispružio preko tog tela koje mi se nudi, trebalo bi da osetim snažnu toplotu, trebalo bi da padnem u zanos. Nastavljam da je ljubim, lakim i kratkim poljupcima, prelazeći usnama preko njenog trbuha, prepona, jarkocrvenih kovrdža među nogama. Ona i dalje spava, ja ne osećam nikakvu vrtoglavicu, ne osećam da me obuzima zanos strasti. Uzmičem da bih je lakše celu osmotrio. Da li se to njene usne osmehuju, neprimetno? Da li sanja da ja postojim, da mi postojimo?

Ponovo se naslanjam na prozirni zid. Nesposoban sam da doživim sva ona osećanja koja sam upravo zamišljao. Kako da upravljam tim osećanjem strasti koje bi trebalo da potresa celo moje biće? Da li se nagon razmnožavanja ugasio u meni, jesu li mašine zaboravile da mi ugrade taj nagon? Od onog dana kada sam osetio nemir prvog seksualnog uzbuđenja, neprekidno sam pomoću knjiga i filmova nanovo stvarao u sebi sliku tog čina. Zatim su cvetovi uspeali da me zavedu. Hiljadu puta sam sebi dokazao svoju muškost.

Danas ništa ne deluje na mene; osećam samo ogromno olakšanje što sam pobeo od svoje samoće. Verovatno uzrok moje seksualne ravnodušnosti treba tražiti u snažnom emocionalnom šoku koji sam doživeo prilikom susreta sa devojkom. Prepun sam znanja, nakljukan informacijama o društvu, o odnosima među ljudima, o strastima, nadama, mislima, osećanjima, ali nikad nisam imao priliku da to svoje znanje primenim. Adam, Eva, biće potrebno da izmislim nove ljudske odnose.

Ustajem, bacam poslednji pogled na onu koja bi trebalo da podstakne moju maštu. Osećam potrebu da što pre pogledam filmove koje sam poneo sa sobom. S lakoćom sam našao put do sale sa trivizijom. Navika, to su pokreti koji su nesvesno naučeni i ponavljani. Navika, eto šta mi je najviše nedostajalo kada sam, pre deset godina, bio izbačen iz podvodne kugle. Sada sam gospodar svoje sudbine, oslobodio sam se svih nastranosti i smešnih navika koje sam stekao, slobodan sam. Evo trenutka kada ću saznati zašto nisam slobodan. Čim sam stavio prvu kasetu u trivizor, video sam da je moj izbor bio dobar. Radi se upravo o onim obaveštenjima koje tražim.

Svečana poruka predsednika. To je čovek odlučnih crta, obraza koje prekriva plava senka brade. Očaran sam pokretima njegovih usana koje se pripremaju da održe govor. Vide mu se zubi. Da li bih i ja tako izgledao kada bih držao govor? To nikad nisam saznao, mada sam provodio sate pred ogledalom, smejući se, govoreći, šapćući. Čini mi se da bih jače otvorio usta i da bi moj način izgovaranja reči bio ružniji, neskladniji.

„Pre deset godina, gasovita planeta je prvi put prošla blizu Zemlje. Ta prva kataklizma je izazvala smrt desetine miliona ljudi. Kroz nekoliko meseci, njena orbita će se ponovo ukrstiti sa orbi-

tom Zemlje. Ali ovog puta, gasovita planeta će proći tako blizu Zemlje da će naša rodna planeta definitivno privući njenu masu; naša atmosfera će biti zauvek zagađena. Ne postoji nikakav tehnički postupak pomoću koga bismo mogli sprečiti ovaj susret i mi ne znamo tajnu koja bi nam omogućila da ometemo dejstvo tog gasa. Vi svi dobro znate da je on za nas smrtonosan. Ali mi ne možemo mirno prihvatiti kraj vladavine čoveka. Stoga smo, kao što znate, odlučili da potražimo spas na nekom drugom mestu. „Najveći egzodus“ počinje danas. Tražim od vas da sačuvate potpunu hladnokrvnost, za svakog od vas ima mesta na nekom od vasijskih brodova. Mi već deset godina pripremamo ovo putovanje, ništa nismo prepustili slučaju, sagradili smo dovoljno vasijskih brodova da bismo svi stali u njih. Već deset godina, naponi celog čovečanstva su usmereni ka tom cilju. Naš energetski potencijal je ogroman, pored goriva koje smo sakupili, iskoristićemo i gorivo svih centrala. Iza nas će ostati Zemlja u agoniji smrti.

Svako od vas zna pravac kojim treba da krene, koje mesto treba da zauzme, koji posao treba da obavlja. Na različitim putevima kojima ćemo prolaziti kroz Galaksiju, imamo velike mogućnosti da nađemo na planetu na kojoj se može živeti. Čovečanstvo će se raspršati, raširiti po kosmosu, mi ćemo na miran način zauzeti ceo svemir.

Od sada će ostrvca naše civilizacije biti udaljena milione svetlosnih godina. Sačuvajte svoje uspomene i prenesite ih svojim potomcima, neka znaju da svi ljudi potiču sa jedne iste planete, da su svi ljudi, kroz vekove, doprineli da se izgradi jedna jedina domovina, Zemlja. Kroz sto ili možda kroz hiljadu godina, kada se ponovo budemo sreli pošto budemo savladali sve teškoće koje nas očekuju, još uvek ćemo biti braća i volećemo se, kao danas.“

Pogledao sam još nekoliko filmova koji sadrže dopunska obaveštenja o „najvećem egzodusu“, neke tehničke pojedinosti, veoma precizna uputstva koja me ni na koji način ne upoznaju sa mojim položajem.

Ima i nekoliko svedočanstava o „masovnom samoubistvu“, toj epidemiji depresije koja je uništila više miliona ljudi. Na pomisao da treba da krenu u nepoznato, neki slabi duhovi nisu izdržali; svetska vlada, pred potrebom da se organizuje što brži odlazak sa Zemlje, nije se uopšte potrudila da spreči tu nesreću, sasvim beznačajnu u poređenju sa strašnom katastrofom koja je pretila svima.

Nisam našao nikakvo obaveštenje o podvodnoj kugli i žutim stubovima. Stavljam u projektor dve poslednje kasete. Pre nego što ću ih pogledati, idem da bacim pogled u salu za preglede. Devotka se upravo probudila. Gleda me pažljivo, ne mičući se, kao da sam neka čudna životinja koja je izronila iz morskih dubina. Ne osećamo želju da razgovaramo jer smo oboje zaprepašćeni što smo iznenada shvatili da više nismo sami, da moramo da se odvojimo od našeg unutrašnjeg sveta i idemo u susret nepoznatom, onoj drugoj osobi. Kako da izrazim svoje misli, kako da ovom biću tako sličnom i tako različitom, iznesem sva osećanja koja me prožimaju u ovom trenutku. Kako možemo da se sporazumemo kada se moja misao kreće tako brzo da ponekad izgubim nit svog raz-

mišljanja. Treba da u letu uhvatim onaj trenutak susreta naših misli, treba da čekam dok ne osetim kako mi se približava i onda brzo s njom razmenim misao koja nam je zajednička. Mi ćemo uspeli da primimo čulima samo odjek naših ličnosti, onaj drugi će za nas biti samo nejasna senka, odraz neuhvatljive unutrašnje realnosti. Zato ćemo se grčevito držati naših uspomena, navika, koje ćemo odabrati zato što odgovaraju onim retkim kratkim trenucima kada smo se približili jednom drugom i koje će nam postati draže od nas samih, kao projekcije jednog bića na drugo, kao verne kopije.

Ipak, prožet sam nekim tajnovitim, iracionalnim osećanjem, možda ljubavlju? Ono me podstiče da se odrekнем svoje ličnosti da bih se stoplo sa njenom, podstiče me da napustim toplu ljušturu svog uma. Potresen sam do samog dna svog bića. Eva je tu, preda mnom, stoji i gleda me. Hteo bih da je zagrlim, da je stegnem u zagrljaj dok ne izgubi dah. Da li zato što je želim ili zato što hoću da je ubijem? Sada kad je ustala, čini mi se još ljupkijom. Njene grudi nalik na dve jabuke su uzdignute, bradavice izbijaju iz mrkoružličastog kruga kao tučak iz svetne krunice. Uzbudjuje me onaj nežni lišaj koji se nazire među njenim butinama. Celo moje biće je spremno da je voli, da je želi; ali čini mi se kao da su se neke veze pokidale u mom mozgu i da emotivni šok koji sam doživeo ne može da se pretvori u seksualnu reakciju.

Ona pravi nekoliko koraka prema meni. I ja krećem u susret Evi. Ona se osmehuje. Ne izgleda začuđena mojim prisustvom. Stavljam svoju ruku na njeno rame, osećam divnu razliku između kože na našim telima. Vodim je prema sali za triviziju. Ona me poslušno prati. Da li je moguće da je znala za moj dolazak? Da li je moguće da su mašine pripremle moj odlazak, predvidele moj povratak u određenom trenutku i da je sve ovo što se sada događa bilo unapred programirano, naši pokreti, naši pogledi, naše držanje? Zar ne mogu slobodno da odlučujem o svojoj budućnosti? Moram po svaku cenu da otkrijem tajnu podvodne kugle i razlog zbog koga je napravljena.

Eva počinje da miluje moja krila; njena krila su nevidljiva, ne vidi im se ni najmanji trag. Čini mi se da u njenom pogledu otkrivam izvesno divljenje. Moje opne se lako nadimaju. Srećan sam. Još nismo razmenili nijednu reč. Treba da joj kažem zašto sam ovde, kako sam dospao ovamo, da joj pričam o spoljnom svetu, o šumi, o uništenim gradovima. Posle toga ću joj pokazati filmove koje sam doneo. Reči mi stoje u grlu, grube, nedoradene, one ne liče na reči kojima su me mašine naučile. Suviše dugo su ostale skrivene na dnu mog bića, neki unutrašnji hemijski procesi su ih izmenili. Treba, ipak, da se potrudim da, što je tačnije moguće, izrazim svoju misao. Ona me gleda ozbiljno i pažljivo, uočavajući napor koji ulažem. Posle tog mučnog početka, reči počinju da se povezuju, rečenice se obrazuju, uskoro čujem sebe kako govorim. Osećam radost što mogu da se igram svojim mislima, što mogu da izrazim stvarnost. Treba još da govorim, da govorim! Polazi mi za rukom čak i da se duhom udaljim od svog govora, da ga nadzirem, da ga ispravljam, da ga ukrašavam i doterujem kao da sam spoljni po-

smatrač.

Sav zanet radošću zbog svoje govorne sposobnosti, skrenuo sam pogled sa Evinog lica. Odjednom sam je ponovo pogledao i opazio beskrajnu tugu u dubini njenih očiju. Ona me stalno gleda. Ali ona me ne vidi. Njen izgubljeni pogled upravljen je na nešto što se nalazi daleko iza mene. Da li me čuje? Prestajem da govorim ali i dalje mičem usnama, zatim se zaustavljam, čekam nekoliko minuta u tišini, a zatim iznenada glasno povičem:

„Odgovorite mi, recite mi nešto, govorite!“

Eva nije zadržala, nije ničim odgovorila na moj krik. Jedino se čudi mom držanju. Da li je moguće da ona ne čuje? Ili su možda mašine propustile da je nauče da govori? Prilazim joj, pokazujem na sebe i kažem:

„Ja sam Adam, ADAM, ponovite, Adam.“

Imam utisak da obavljam čin koji su hiljade drugih bića morale da obave pre mene prilikom prvog susreta. Ona ne odgovara, stavljam svoj kažiprst na njena usta i primoravam je da pomiče usne. Ona izgovara: Adam, ali nikakav zvuk ne izlazi iz njenog grla. To je samo odjek mog imena koje Eva predstavlja mimikom; po prvi put je neko drugo ljudsko biće postalo svesno mog postojanja. Njene usne su rumene cvetne laticice.

Da li je moguće da je nema i gluva? Kako mašine koje su je neprekidno nadgledale nisu uspele da otkriju tu urođenu slabost? Kako to da nisu uspele da tu grešku naknadno poprave? Sumnjam da jedan tako dobro pripremljen plan koji treba da osigura potomstvo čovečanstva, može da napravi tako krupan propust. Živeti bez uzajamnog sporazumevanja. To je surovo. Sve više i više sam uveren da je do mog izlaska iz podvodne kulge došlo zbog nekog kvara; u tom trenutku, Eva je već bila začeta. Pomoćna centrala je brzo stupila u dejstvo, ali devojka je pretrpela nepopravljivo oštećenje. A da sam se vratio u svoju kuglu umesto što sam pobeгаo! Provodio bih vreme sa Evom koja bi tada bila dete. Mogao sam da utičem na nju i da je obrazujem od rođenja do puberteta.

Dajem joj znak da sedne da bi mogla da gleda triviziju. Pojačavam reljefnost slike do maksimuma. Slika se zaustavlja na nekoliko centimetara od nas. Prizor apokalipse odvija se po drugi put. Eva se skupila na svom sedištu, njeno telo, prezasićeno snažnim bojama koje dopiru sa trivizije, svilo se u klupko. U polumraku, njene oči su ispunjene užasom. Ona postaje svesna naše usamljenosti. Naučio sam je očajanju. Želim da je uzmem u naručje. Približavam se, ona se instinktivno priljubljuje uz mene. Sedam pored nje. Potpuno nemoćni, prisustvujemo propasti sveta.

Zatim gledamo kasete koje ja još nisam video. One su uglavnom posvećene teorijskim vidovima dejstva „najvećeg egzodusa“ i obaveštenjima o ekologiji različitih biosfera na koje se može naići tokom putovanja. Bilo je tu i uputstava koje je trebalo slediti prilikom susreta sa vanzemalcima kao i uputstava o korišćenju opreme za spasavanje koja će stajati putnicima na raspolaganju. I najзад, poslednja traka je govorila o eksperimentu, o našem eksperimentu.

Podvodna kugla je bila sagrađena na brzinu, samo dve godine pre dolaska gasovite planete. Kao što sam i pretpostavljao, no-

voñastala atmosfera uništava nervni sistem kičmenjaka, ubrzavajući proces degeneracije moždanih ćelija... Trebalo je da mašine obave niz izmena na genima kojima su raspolagale i naprave više proba, da bi stvorile ljudsko biće koje bi bilo sposobno da preživi na površini Zemlje. Prvi pokušaj je napravljen pre više od dvadeset godina, nekoliko meseci posle odlaska ljudi, a drugi deset godina kasnije. Trebalo je, po pravilu, naizmenično stvarati bića muškog i ženskog pola, zato što je eksperimentalna jedinica bila mala i nije mogla da osigura dugo održavanje u životu dva primerka ljudskih bića. Prednost tog sistema se sastojala i u tome što je štedeo „nova ljudska bića“ jer ih je slao da ispituju zemljinu atmosferu jednog za drugim, a kada bi se vratili posle probnog boravka od deset godina, mogao je da poboljšava njihovu sposobnost preživljavanja. Na taj način, ako bude preživeo, prvi prilagođeni čovek bi doneo mašinama dragocena obaveštenja o biološkim uslovima života na Zemlji, jer bi bio programiran da se vrati u podvodnu kuglu posle deset godina. Kada prođe taj rok, trebalo je da nađe žensko biće čiji je rast veštački ubrzan, da bi mogao da se razmnožava. Ako bi ispitivanje prvog probnog ljudskog primerka pokazalo da treba pristupiti njegovom poboljšavanju, geni mogu ponovo da budu izmenjeni. Prema planu koji je obuhvatao stotinjak godina, podvodna kugla je trebalo da stvori više generacija parova koji su sposobni da produže ljudsku rasu.

Eva se naginje prema meni i prilljubljuje svoje usne uz moje. Verovatno želi tim pokretom da mi pokaže kako smo zarobljenici naše sudbine jer su nas ljudi, naši preci, programirali da im damo potomstvo. Odgovaram na njen poljubac. Milujem je i ponavljam pokrete ljubavne predigre, iste one pokrete koje sam naučio od cveća. Ali ja ne želim Evu, u mom organizmu se ne događa ništa što bi odgovaralo ljubavnim doživljajima koje u meni podstiču cvetne laticice. Njeni dodiri postaju rečiti, htela bi da me navede na polni čin. Popuštam pred njenim navaljivanjem i počinjem da obavljam taj čin u nadi da ću ga dovesti do njegovog prirodnog završetka. Moj intelekt uživa u tom događaju. Ali sve je uzalud, ne mogu da postignem ono što moja ženka očekuje od mene. Moj nervni sistem ne odgovara na Evin podsticaj. Samo su se moja krila razvila i pokrivaju naša tela. Ona podrhtavaju, ja želim da odletim prema šumi.

Njene napupele usne me zovu. Ona se uvija, trese se pod uticajem prevelike želje, njen topao, okrugli trbuh se grči. Ona je ljubavni zov, ona je oličenje ženstvenosti. Zaronio sam usnama u crvenu svilu njenog tela i oslobodio je muka.

Proveli smo nedelju dana u podvodnoj kugli predajući se iscrpljujućim pokušajima obavljanja polnog čina, koji su u meni svaki put ostavljali sve jače osećanje usamljenosti i gorčine. U mašti mogu da doživim sva ljubavna uživanja, ali mi je još uvek nemoguće da ih zadovoljim. Evina nežnost ne može da ublaži moje osećanje nezadovoljstva. Tada mislim na cveće, moju ljubavnu slast.

Eva ne može da podnese moja sećanja, ona se tada povlači u svoju ćeliju. Otkrio sam da ona zna sve moje misli, da je telepat. S druge strane, ona ne poseduje dvostruke organe za disanje, nema

sonar i nisam uspeo da otkrijem ni najmanji trag krila na njenim ramenima. Mi smo duboko različiti. Istinu govoreći, kada je vidim i kada mogu da je uporedim sa sobom, zaključujem da je moj izgled potpuno drugačiji od njenog, mada ona izgleda sasvim kao ljudsko biće. Ne radi se samo o nekim pojedinostima, naša lica, naša tela, naši udovi, nisu nimalo slični. Nos, usta, oči, uši, škrge, ne, ona nema škrge, noge i ruke, šake i stopala, da, sve to nam je zajedničko, ali kad pogledam svoj zatupasti nos, svoje jako iskošene oči sa tri kapka, svoje debele i plavičaste usne, dva niza sitnih i oštarih zuba, tanke ruke i noge, kožice za plivanje na šakama i stopalima, teško mogu da poverujem da pripadamo istoj rasi, da pripadamo istoj vrsti.

I pored svega, odlučio sam da živim sa Evom. Ne bih više mogao da podnesem samoću. Mislim da ćemo vremenom uspeti da nađemo neki način sporazumevanja koji je jednostavniji od pisanja. Jer mi smo primorani da preko pisama razmenjujemo svoje misli. Ja nisam telepat, ona me ne čuje. Međutim, trebalo bi da budem telepat. Da bi eksperiment podvodne kugle uspeo, trebalo bi da prvi primerak ljudskog bića koji je pušten u novu atmosferu Zemlje može da saopšti svoje utiske i svoja zapažanja mašinama, a posle toga i svojoj braći. Kad ne bi bilo tako, na osnovu čega bi one izmenile drugi primerak, ako onaj prvi ne bi živio dovoljno dugo da bi mogao da se vrati u podvodnu kuglu?

Eva i ja smo odlučili da izađemo na površinu. Ona želi da vidi tu Zemlju koju je upoznala u snu. Bojim se njenog prvog susreta sa tim razrušenim svetom. Sto puta sam joj opisao površinu planete, ali tih nekoliko redova ispisanih na papiru mogu joj pružiti samo pojmovnu sliku Zemlje, koja nema nikakve veze sa raspomamljenim naletom vegetacije na poslednje ostatke civilizacije. Kako će se ona ponašati kada bude videla to propadanje? Od hiljadugodišnjeg sna preostalo je samo nekoliko olupina.

Već nekoliko dana Eva izbegava da me dodiruje, da me miluje, da me ljubi. Pomirila se s mojom nemoći i, shvatajući koliko me njena ljubavna nastojanja rastužuju, trudi se da smiri svoju strast. Naši odnosi su sada prijatniji; sjedlnjuje nas osećanje izuzetne nežnosti. Ona smatra da je do dubokih fizioloških razlika među nama došlo zbog promena koje su mašine izazvale na našim genetskim karakteristikama: da bi uvećale mogućnost da eksperiment uspe, one su napravile dva krajnje različita prva prototipa čoveka namenjena oživljavanju ljudske rase. Ja se ne slažem sa njenim zaključcima, ali prećutkujem razloge svog neslaganja. Ja ne verujem da sam ljudsko biće. Rođen sam u podvodnoj kugli i mašine su me naučile životu, kao što bi tome naučile i onog kome je ovo obrazovanje bilo namenjeno. Ja sam naučio da budem čovek, ja nosim u sebi sećanje čitavog čovečanstva, ja sam njegov intelektualni naslednik, ali meni to nasleđe ne pripada, ja sam zauzeo mesto zakonitog sina. On je ovde, pod mojim nogama, mrtav i zamrznut u providnom mrtvačkom kovčegu. Video sam ga jednog dana kada sam sišao da obiđem prostorije sa tehničkim uređajima. To je novorođenče staro nekoliko nedelja; njemu je sada dvadeset i jedna godina. U početku, pod utiskom iznenađujućeg otkri-

ća, pomislio sam da je podvodna kugla rodila novi primerak za eksperiment koji je u toku, posle trećeg razdoblja od deset godina. Kada sam docnije obavio neke provere, otkrio sam svoju čudovišnu zabludu. Mali leš koji počiva u donjim prostorijama kugle ubili su oni koji su me ostavili na ovom svetu.

Ja sam crv usred ploda.

Jutros mi je Eva izdahnula na rukama. Samo nekoliko sati pošto smo se iskricali na kopno. Muke u kojima je umrla bile su užasne. Osećala je kako joj se čitavo telo rastapa.

Držim je u naručju, dok njenim telom struji poslednji drhtaj života. Za koji trenutak počće da pada kiša, sivo, sumorno nebo prostire se u nedogled nad okeanom. Lice mlade devojkje je pobleđelo, usta iskrivljena u strašnom grču, u poslednjem trzaju njene noge kao da žele da se zariju u zemlju. Opet sam ostao sâm usamljeniji nego ikad ranije.

Mašine nisu uspele u svom poduhvatu, Eva nije mogla da podnese novu Zemljinu atmosferu. Odlučio sam da je ne sahranim, da bi njeno telo moglo jasno da posvedoči o prisustvu čoveka na Zemlji.

A ja odlećem prema obližnjem gradu gde se nalazi jedan žuti stub. Film o podvodnoj kugli i eksperimentu koji se sada obavlja nije uopšte pominjao te žute stubove. Samo je rečeno da će se ljudi vratiti da posete Zemlju čim budu mogli. Te stubove su postavila ona bića koja su me stavila u podvodnu kuglu, ona bića koja su izmenila zemljinu atmosferu i koja čekaju na moj odgovor da bi došla i naselila ovu planetu pokrivenu šumama.

Evo Singapura, upravo sam začuo signal. Unoseći u svoj glas svu žestinu koju sam sposoban da izrazim, ja urlam:

„Mrzim vas!“

Kakva dvoličnost u tom kriku! A znam da će on izazvati invaziju onih drugih bića. Ko sam ja?

Ah! želim da umrem od ljubavi okružen mirisom cveća!

CHRISTINE RENARD

Narcisi cvetaju uveče

„Ogledala i polni akt su odvratni
jer umnožavaju broj ljudskih bića.“
(ove reči se mogu naći kod Borhesa)

Ovog puta su zaista svi, ili skoro svi, sasvim poludeli u zemaljskoj bazi na Andromedi III. Preostalo je samo nekoliko ljudi koji su sačuvali zdrav razum, a među njima sam i ja. Ponekad pomislim da će i mene dovesti do ludila, što bi bilo veoma nezgodno, jer ja sam zadužena za „uspostavljanje i održavanje dobrih odnosa sa domorodačkim stanovništvom“. Prema tome, za mene je veoma važno da mi misli budu sređene. Uostalom, to i nije tako teško, pošto sve one gluposti koje se ovde prepričavaju nemaju uopšte nikakvog dejstva na mene. Naprosto sam van sebe od besa što treba da napustim ovo mesto. Bilo nam je tako divno na ovoj planeti! Temperatura je prijatna, vegetacija veoma lepa, a stanovnici slični nama, ljubazni, živog duha i širokog obrazovanja, jednom rečju, pravi raj; a evo nas sada kako se pakujemo i spremamo za odlazak! Žalosno! Koliko je samo vremena potrebno da se čovek negde smesti i naseli, da se srodi sa nekom drugom kulturom, da reši probleme sporazumevanja, da stekne prijatelje i baš kad bi najzad mogao da počne da uživa u svemu tome, hajde, pakujemo se!

Stvar je u tome što su ovde, u bazi, svi počeli da se boje. Počelo je to posle smrti jedne devojke sa Andromede, po imenu Hilda. Ali ona je izvršila samoubistvo i to je sve. U njenoj smrti nema ničeg tajanstvenog, ničeg zastrašujućeg i ne vidim zašto je taj događaj toliko uznemirio Zemljane koji su došli da posete ovu planetu. Kako je samo prekrasna! Vri,čija je rasa najbrojnija i koji veoma liče na Zemljane, napravili su od nje pravu baštu, a ratovi i društvene nejednakosti izgleda da kod njih već odavno ne postoje. Kažem vam, to je pravi raj, a mi se pakujemo i odlazimo.

Naši domaćini, ućtivi kao i uvek, ne shvataju razloge ludila koje obuzima Zemljane, izražavaju svoju tugu što ih napuštamo i obasipaju nas darovima.

Hildu više niko ne pominje; održana je pogrebna svečanost kojoj su, prema običajima Vria, prisustvovala samo njena deca.

Uostalom, pošto sam održavala veoma bliske odnose sa stanovništvom, vrlo dobro znam da ovakvo samoubistvo, čak i pod tako posebnim okolnostima, ovde uopšte nije neuobičajeno.

Ipak, psiholozi, etnolozi i drugi njima slični stručnjaci, ne prestaju da govore o tom događaju, mada ne priznaju da osećaju strah pred neobjašnjivim pojavama. Naravno da ne osećaju strah, a šta ste vi mislili? Međutim, sve što kažu navodi na zaključak da mi treba da otputujemo i to što je pre moguće, a sve to potkrepljuju još i brojnim veoma stručnim rečima i izrazima. Oni koji ne znaju da govore tako učeno — a hvala bogu ima ovde i takvih — kažu da se događaju čudne stvari na ovoj planeti i pričaju o događajima od kojih se diže kosa na glavi. U stvari, svako se trudi da pokaže kako se on boji više od drugih. Da im nije možda ovdašnje sunce popilo mozak?

Najzad Hilda se ubila sama, kao odrasla osoba, a Vri od toga nisu napravili nikakvu tragediju. Nastavili su da vode miran život na svojoj lepoj, maloj planeti gde ima bezbroj biblioteka, muzeja, koncertnih sala, istraživačkih laboratorija. Mi smo im u mnogo čemu slični, volimo iste oblike umetnosti, blizak nam je isti način razmišljanja.

Ali razlika postoji.

Moram reći da je već u samom početku većina pokazala izuzetno zanimanje za tu razliku. U bazi su svi samo na to mislili. I ja, naravno. U stvari, čim se pomene seks, Zemljani gube glavu (uostalom, ne znam zašto kažem samo „Zemljani“ jer mi smo sreli bezbroj vanzemaljaca i posvuda se događala ista stvar).

Ja sam bila prva osoba koju je Dimitri potražio one noći kada je Hilda umrla. Bio je potpuno poludeo, sav van sebe. Pošla sam za njim u prostoriju u kojoj je Hilda ležala u lokvi krvi. Probola je svoje grudi komadom razbijenog ogledala, koje joj je prošlo kroz srce. Nisam vrištala, nisam se onesvestila. Hilda je ležala preda mnoom probodenih grudi; parčići ogledala su virili iz tla kao neka koplja i delovi okrvavljenog tela su se ogledali u njima, ponavljajući se u nedogled u drugim ogledalima kojima su bili prekriveni zidovi. A sve to vreme Dimitri je neprekidno govorio besmislice. Ja sam htela da znam istinu. Nisam uspela u tome, ali ova smrt je ličila na samoubistvo i ja sam se nadala da stvari upravo tako stoje; Dimitri i ja smo izašli zatvorivši za sobom vrata i ostavili Hildin leš. Bila sam u pravu, jer Vri nisu zatražili nikakvo objašnjenje i čak nisu o tome ništa rekli Zemljanima. Bila je to jedna sasvim obična smrt.

Sve bi, dakle, prošlo sasvim mirno da Dimitri nije nastavio da ludi. Psihijatar iz baze je, naravno, rekao da ga treba zatvoriti, ali zlo je već bilo učinjeno. Mnogi su poverovali u njegovu priču i strah je počeo da se širi velikom brzinom. Upravo zbog toga mi napuštamo ovu planetu.

Vri nas nisu pitali za razlog našeg odlaska. To su veoma čuljivi ljudi. Mi to znamo od samog početka. Bilo nam je potrebno mnogo vremena da otkrijemo razliku, jer nismo nikako mogli da ih navedemo da nam pričaju o sebi. Srećom, tu su biblioteke; da nije bilo knjiga, mi to nikada ne bismo saznali.

Bili su tako slični nama! Neki Zemljani imaju isti takav androgeni izgled, isto izduženo telo, tanke ruke i noge, malu glavu sa kratkom crvenom kosom. Kad sam opisala jedno takvo biće, opisala sam odmah i sve ostale, jer oni svi liče jedni na druge i veoma su se čudili kad su videli našeg kapetana, tako malog, tako dežmekastog, tako tamne kose, pored jednog biologa iz baze koji je imao kosu boje zrelog žita, a bio je visok blizu dva metra. Razlike između nas su ih, u početku, ispunjavale zaprepašćenjem i mislili su da nismo svi došli sa Zemlje.

Nas je, međutim, očaravalo to što su svi oni toliko slični. Bilo je, svakako, razlika do kojih je dolazilo s godinama, ali nezavisno od toga, mogli smo zapaziti i neke sitne pojedinosti po kojima su se jedni mogli razlikovati od drugih. Uostalom, oni su nam na to ukazivali s mnogo dobre volje, da bismo mogli da ih raspoznamo, mada smo mi to bezuspešno pokušavali, a njihova odeća nam je u tome slabo pomagala jer su svi nosili pantalone i tunike strogih linija sa velikim džepovima. „Mukarci i žene imaju potpuno isti izgled i obučeni su na isti način“, zapisao je Evarist, naš hroničar, u onom svom čuvenom članku. Još uvek se smejemo na njegov račun. „Muškarci, žene“... Kakva budala!

Vri nisu ni pokušavali da pomoću odela ukažu na razliku između muškaraca i žena; oni su svi bili istog pola. Svi... hoću da kažem „sve“, jer je njihov telesni sastav bio nesumnjivo ženski, sasvim sličan onom kakav se može videti kod Zemljanki, a razlika je postojala samo u dlakavosti jer one, pored kratke kose na glavi, nigde na telu nisu imale dlake. Grudi su im bile male; sve ostalo je bilo slično nama i one su nosile i rađale decu na potpuno isti način na koji se sve to događa na Zemlji.

Muškaraca tamo uopšte nije bilo. Eto, sada možete da vidite, gospodo muškarci, kako jedan skup sastavljen isključivo od žena može veoma lepo da se snađe sasvim sam, vi sada možete da vidite, gospodo, kako su one lepe, vesele, kako su uspele da osnuju jedno skladno i uspešno društvo, prepuno šarma. Sada vidite, gospodo, kako se ovde sasvim lepo može živeti i bez vas. One čak imaju i decu, naravno samo kćerke, a sve su veoma lepe, lepe kao i njihove majke.

Jasno je da su biolozi, pominjući partenogenezu, odgovorili na jedno od pitanja koje se postavljalo, ali ostalo je još mnogo drugih pitanja. Moću vam reći da smo svi samo na to mislili! Psiholozi, sociolozi i uglavnom svi koji su u bazi posedovali sposobnost razmišljanja, bez prestanka su raspravljali o sledećem: šta je to što kod Vria dovodi do formiranja fetusa. Za to je potrebna, govorili su, „pogonska snaga seksualnog karaktera“.

Jednog dana sam dovela u bazu jedan par Vria. One su živele zajedno i stalno su se držale za ruke. Međutim, tog dana smo saznali da one nisu bile prihvaćene u društvu. Njihov način života je bio u suprotnosti sa tradicionalnim moralom Vria. One, svakako, nisu bile usamljen primer ali su, potpuno sigurno, spadale među malobrojne.

„E pa“, reče mi kapetan tog dana, „niste se baš proslavili svojim znanjem“.

„Molim? A zašto baš ja? Zar su drugi uspjeli da saznaju nešto više? Koliko znam, ja nisam seksolog!“

„Niste“, reče on prepredenog izraza, „ali vi ste zaduženi za održavanje odnosa sa strancima; šta čekate, zašto ne učestvujete u njihovim seksualnim aktivnostima“,

Taj izraz mi je bio smešan i stoga mu nisam ništa odgovorila. Istinu govoreći nisam želela da priznam kapetanu da me nijedna Vri nikada nije pozvala na takvu vrstu zabave.

Žozefa, etnolog, visoka devojka vesele naravi, imala je više sreće. Provela je ludo veče sa desetak razularenih i pripitih Vria. One su se uzajamno nežno milovale, a zatim bi se svaka od njih, sama zatvarala u jednu sobicu potpuno prekrivenu ogledalima. Žozefa je postupila kao i sve ostale. Pažljivo je razgledala sobicu u kojoj su se umesto nameštaja nalazili samo meki jastuci. Pošto se malo odmorila, Žozefa se ponovo pridružila bahantkinjama.

Sve u svemu, sada mogu reći da nismo bili baš jako lukavi, jer je ključ za otkrivanje tajne bio tu, pred našim očima, ali mi ga nismo videli.

Ipak, Žozefina priča je ostavila na nas veliki utisak. Mnogo vremena smo zastupali mišljenje da je do začeca dovelo seksualno uzbuđenje koje je bilo posledica grupnog seksa. Ova teorija je bila skoro jednoglasno prihvaćena sve do onog dana kada je jedan sociolog, drhteći od uzbuđenja, doneo zaprepašujuću novost: sve one Vri sa kojima je Žozefa provela tako prijatno veče, bile su otpadnice od društva, raskalašne žene. Nijedna lepo vaspitana Vri ne dopušta sebi takve ispade, pa ipak sve one imaju decu. Žozefa nas je navela na krivi trag.

„Bolje išta nego ništa, bolje i to nego nikakav trag“, reče kapetan dobacivši mi ljubazan pogled.

Istinu govoreći, Žozefa nikad nije ništa naročito postigla, ali svi je slušaju jer ima nekoliko diploma i izražava se veoma stručno. Za kapetana je njena reč bila zakon, to je zaista nepodnošljivo. Ovog puta je, najzad, i ona promašila, a ja sam napravila blag i skroman izraz lica.

U svakom slučaju, sada nismo ništa više znali nego ranije. Ono što nam je otkrio sociolog Germon, samo nas je vratilo na mrtvu tačku.

Kad se sada setim svega, mislim da smo raspolagali sa dovoljnim brojem činjenica pomoću kojih smo mogli otkriti istinu. Evo, na primer, onaj dan kada smo pozvali nekoliko Vria u bazu. Anka je pripremala koktele a Koran komadiće leda, Astrid je držala u rukama svoje pletivo a Žiži koja je, kao obično, brbljala bez prestanka, izvadila je iz tašne malu pudrijeru i stavila crvenilo na usne. Nikad neću zaboraviti zaplašen, nezadovoljan i nesrećan izraz na licima domorodačkih žena. Žiži to uopšte nije zapazila, a nisam sigurna ni da li su druge devojke nešto primetile, ali ja se svega toga veoma dobro sećam jer mi se jedna Vri koja je prisustvovala toj sceni, kroz nekoliko dana obratila sledećim rečima:

„Nas začuđuje jednostavnost vas Zemljanki“, reče ona, „mi vam na njoj zavidimo. Vi ste u stanju da pred svima uzmete ogle-
dalo u ruke.“

U tom trenutku sam postala svesna činjenice da ih kod Vria nikad nisam videla. Njihove kuće su veoma lepe, bogato ukrašene, uređene sa prefinjenim ukusom, ali u njima nema ogledala.

Treba u stvari reći da ogledala ima, ali samo u malim tajnim sobama.

U malim tajnim sobama... a u toku noći o kojoj nam je pričala Žozefa, sve devojke su tamo odlazile s vremena na vreme da bi bile potpuno same.

Ipak nam još uvek ništa nije bilo jasno, ni meni ni ostalima. Tačno je i to da smo veoma lako mogli opravdati svoje neznanje. Vri su vrlo šarmantne ali uzdržane osobe. Prisustvo muškaraca ih je ispunjavalo strahom. Treba odmah reći da su i muškarci osećali strah pred njima. Svi muškarci iz baze, čak i uobraženi kapetan, čak i naduveni glavni mehaničar, svi su se pomalo pribojavali Vria. Činjenica da te devojke nikad nisu videle muški polni organ, da nikad ne bi saznale da tako nešto postoji da Zemljani nisu došli na njihovu planetu, sve je to muškarce istovremeno i uzbuđivalo i odbijalo. Samo su Žan-Žak, notorni homoseksualac, uvek u potrazi za novim iskustvima i onaj jadni Dimitri, imali seksualne odnose sa Vrilima. Međutim, koliko je meni poznato, nisu u tome daleko otišli, a Hilda je zbog toga umrla.

Zato ćuti, Dimitri, prestani da govoriš nesuvisle reči. Sve se to dogodilo zato što je videla oblik tvog tela i zbog vaših ljubavnih zagrljaja mada, kako ti tvrdiš, nije došlo do potpunog sjedinjavanja. Ona se užasnula tvog muškog tela i pošto je bila van sebe od stida i gađenja, nesrećna devojka se probola vatrenom strelom ogledala, koja je prošla kroz njeno mlado srce.

Ti kažeš da Vri vole samo sebe, ti kažeš da se one zatvaraju u tajne sobe prekrivene ogledalima da bi milovale svoje telo gledajući svoju sliku u ogledalu, ti kažeš da su one zaljubljene u odraz svog sopstvenog lika... to je tačno, Dimitri, mi to znamo, a što se tiče svega ostalog, ćuti, ćuti, ne treba o tome više govoriti. Objašnjenja seksologa mogu samo da doprinesu da svi poludimo, zato ne reci više ništa, ne govori o Hildinoj smrti.

Sva otkrića o seksualnom životu Vria izazvala su kod nas ogromno uzbuđenje. Pomisao na to nas je opsedala. Naša maštanja napredovala su brzo i išla veoma daleko.

Zamišljali smo jednu Vri kako polako skida odeću ispred ogledala, kako vešto stavlja miris na svoje telo, doteruje se, udvara se svom odrazu u ogledalu koji joj uzvraća istom merom i na kraju, ona miluje svoje telo sve dok ne postigne vrhunac uživanja. U tom trenutku dolazi do oplodavanja jajašceta, u tom trenutku ona je samoj sebi napravila dete.

Čim sam to doznala, na pamet su mi pali neki prizori: bili su to sastanci kod Vria. Kada bi se poslednja grupa gostiju oprastala od domaćice, uvek bi poneka Vri rekla: „Mi sad idemo. Potrebno ti je da malo budeš sama.“ Tako isto mi na Zemlji kažemo nekom bračnom paru: „Ostavljamo vas sada, više vam nismo potrebni.“ To je slično, veoma slično, samo što ovde nema nikakvog bračnog para, već jedna devojka, potpuno sama, koja se smeši svojoj slici u ogledalu.

Sećam se i jedne male Vri koja se jednog dana izgubila i koju sam dovela u bazu da pije vode pre nego što je vratim kući. Imala je sedam ili osam godina i bila je mirna i ozbiljna kao i sve ostale Vri. Odjednom, taman kad smo se spremale da napustimo bazu, ona je prošla ispred jednog ogledala. Dobro se sećam tog događaja. Zastala je, kao skamenjena, i skrenula pogled na drugu stranu. Niko od nas nije na to rekao ništa, njeno ponašanje nas je iznenadilo ali smo uskoro na to sasvim zaboravili. Kad sam je dovela njejoj majci, nisam pomenula taj događaj, a mislim da ni devojčica nije ništa rekla. Kada se setim toga, osećam snažnu grižu savesti. Jer devojčica je bila suviše mlada. Nije trebalo da vidi ogledalo pre nego što dostigne doba u kojem može da izgubi nevinost sa odrazom svog ljubljenog lika.

Sećam se isto tako da sam jednog dana, kod jedne svoje prijateljice Vri, videla, kroz otvorena vrata ormara, raskošnu odeću od čipke i svile. Vri oblače takve haljine za svoje tajne svečanosti, dok u svim ostalim prilikama nose skromnu odeću u kojoj ih viđamo svakog dana.

Da, sve je to bilo dovoljno da među nas unese nemir. Za pojmove nas Zemljana, nije normalno da neko stane pred ogledalo i samog sebe zadovoljava i naše društvo odbacuje one koji tako postupaju. Upravo tako se kod Vria postupa sa onima koji, o užasa, traže uživanje u prisustvu neke druge osobe dok je ogledalo tu, spremno da odgovori na svaki njihov podsticaj. Šta možete, svuda ima ludog sveta.

Da, sve to je bilo dovoljno. Ali Hilda je mrtva, a Dimitri govori kako ju je ubio njen odraz u ogledalu. Dimitri je šenuo, to svi znaju. On je uvek bio udaren, uvek. Ali sada je njegovo ludilo prešlo sve granice. Hildu je ubio njen odraz u ogledalu! Dimitri je lud. On priča kako je milovao Hildu držeći je golu u svom naručju. Stajali su usred jedne prostorije prekrivene ogledalima, a Hilda je bila uznemirena. Stalno se osvrćala, što je Dimitriju počelo da smeta i učinilo mu se odjednom da ogledala imaju preteći izgled. I kada je, u jednom trenutku, trebalo da u ogledalu vidi Hildina leđa, iznenada je ugledao odraz njenog lika. Video je njeno lice, a ne leđa. Kriknuo je. I Hilda se okrenula i kriknula, i kada je ona druga Hilda, ona iz ogledala jurnula na njih, bacio je prema njoj jednu kamenu statueta koja je razbila staklo. A tada, izlazeći iz ogledala koja su ostala netaknuta, odrizi Hildinog lika su se bacili na nju i naboli je na kopile od oštrog stakla.

Eto šta priča jadni Dimitri.

Ali to je bilo samo staklo, Dimitri, samo obično staklo premažano bojom. Odrizi nisu živi, jadni moj Dimitri, oni nisu hteli da kažu Hildu zbog njenog neverstva. Čuti, Dimitri, jedna ludo, čuti, već si nam dosta zla naneo.

Međutim, da bismo rekli pravu istinu, moramo priznati da je već pre Hildine smrti vrtlog ludila zahvatio našu bazu. Isto tako, moram reći da su žene prve počele. Neke su izlazeći iz svojih soba sjajnih očiju i mutnog pogleda. Neke su počele da govore besmislice. Još čujem Ivanu, vrsnu tehničarku, kako izjavljuje da su joj Vri pomogli da otkrije samu sebe. Ko može naći boljeg prijatelja

od samog sebe čiju objektivnu sliku pruža ogledalo? Ja sam im svima govorila, svim tim ludačama, da u sopstvenom telu, u svom sopstvenom odrazu, ne možemo naći ništa neočekivano. Gledale su me sažaljivo. Izgledalo je da ja ništa nisam razumela, da sam se držala tradicionalnih vrednosti, da sam bila kadra da osetim samo ono čemu su me drugi naučili. Pošto sam ja sebe smatrala za veoma slobodnomnu osobu, takvo mišljenje o meni mi se uopšte nije dopadalo. Da bih uspostavila kakvu takvu ravnotežu, imala sam u to vreme bezbroj ljubavnih avantura.

Međutim, veoma brzo je sve to zahvatilo i muškarce. I oni su počeli da sami sa sobom nešto rade pred ogledalima, neki su nam to stavljali do znanja napuštajući uveče naše društvo, uzbuđeni i zaneti kao da idu na ljubavni sastanak, a umesto toga su se zatvarali sami u svoje sobe. Šta da vam kažem, bilo je to da se čovek rasplače.

„Ti nisi probala, zato čuti“, govorile su mi najvatrenije pristalice nove mode.

„Šta da probam? Budale jedne, niste vi izmislile samozadovoljavanje, samo ja nemam više četrnaest godina, a ni vi.“

Naravno, nisam ja jedina ostala pri zdravoj pameti, ali sve u svemu, bilo je svaki dan sve manje onih koji su sačuvali sposobnost normalnog rasuđivanja. Nastao je rat između te dve grupe. Uostalom, bilo je to veoma uzbudljivo vreme: svi oni koji su više voleli svoje bližnje nego same sebe, što je, ako se ne varam, stav svih hrišćana, provodili su veoma prijatne dane, a posebno noći. Organizovali smo divne zabave, dok su se one jadne budale uvijale pred svojim ogledalima.

Nije to, u stvari ni bilo tako loše: sa ogledalima ili sa ljubavnicima, svi su se u bazi veoma lepo bavljali. Međutim, posle Hildine smrti, sve se promenilo. U vazduhu se osećala napetost i strepnja zbog onih udarenih tipova koji su umirali od straha. I to samo zato što je jedan ludak bio uveren da je video kako odraz jednog bića izlazi iz ogledala i ubija to biće.

Svi su govorili da treba nešto preduzeti i ja sam se pridružila tom mišljenju. Pošto sam imala puno prijateljica među Vrilima, odlučila sam da neke od njih pitam za savet. Saslušale su me, ozbiljnog izgleda.

„Šta očekujete od nas?“ zapitala me je jedna od njih.

Bila sam zbunjena. Mislila sam da će one prsnuti u smeh i razotkriti misteriju ogledala, ali one se nisu smejale.

Šta sam očekivala od njih, da vidimo...

„Eto“, reko ih, „zar ne biste mogle da objasnite nekima od nas da je Hilda umrla na prirodan način?“

„Šta vi nazivate prirodnim načinom?“

„Hoću da kažem...“ (zbunila sam se pred njihovim očima tako punim čistote i poštenja). „Hoću da kažem da se ona ubila, zar ne, da se sama bacila na te komadiće ogledala... Neki od nas misle da je nju ubio njen odraz u ogledalu.“

„Vidite“, reče ona koja je prva progovorila, „to je prava istina. Mi smo to oduvek znale. Nismo znale da je neki Zemljanin bio prisutan, ali to ništa ne menja. Hildu je ubio njen odraz u ogledalu ko-

ji je imao osećaj da ga je ona prevarila. Mogao je sasvim lako da ubije i vašeg prijatelja. To kod nas nije neuobičajena stvar. Čitala sam neke vaše knjige. Taj čin odgovara onom što vi nazivate zločinom iz strasti. Mi nemamo nikakvog razloga da prikrivamo istinu."

"Mi ne shvatamo zašto vi želite da to učinite. Zbog čega?" upitala je jedna druga Vri.

"Zbog toga", rekoh ja ne znajući kako da im sve to objasnim, "zbog toga što su neki od nas jako preplašeni. Razumete li, sada se neki Zemljani boje svog sopstvenog odraza u ogledalu."

"Hoćete da kažete da su postali oprezni."

"Oprezni! To je stvarno bio vrhunac. Oprezni! Treba li iz toga da izvučem zaključak da ja nisam oprezna, jer ja se nimalo, ama baš nimalo ne bojim svog odraza u ogledalu! Evo, na primer, sada sam stavila sto naspram ogledala koje visi na zidu; kucam na mašini i, s vremena na vreme, podižem glavu i gledam se i zbog toga ne gubim razum, ni od radosti ni od straha.

Za to vreme, u bazi, neki počinju da tvrde da ako čovek dugo gleda samog sebe u oči, on tada oseća neku vrstu vrtoglavice, ekstaze. Ali to nije ništa, pričaju oni još mnogo drugih stvari. Dok psiholozi i psihijatri govore o „patološkoj ljubavi prema samom sebi“, o „šizoidnoj strukturi ličnosti“ i tako dalje, oni najludi pričaju fantastične priče u kojima odraz, posedujući sopstveni život, postaje neprijatelj onog ko ga je stvorio.

I Vri veruju u to, Vri koji kažu da treba biti oprezan sa odrazima u ogledalu, Vri koji su tako inteligentni, prefinjeni, obrazovani, koji imaju toliko dobrih matematičara, arhitekata, fizičara i koji, ipak, tokom tolikih generacija, veruju da odrazi žive s druge strane ogledala.

I to je već samo po sebi ludost, ali najveća ludost je zbog toga osećati strah!

Zar ne, slatka moja, ti koja sediš naspram mene, s pramenom kose preko oka, ti mi se osmehuješ kao što se i ja osmehujem. Zašto bi ti bila moj neprijatelj? Uvek sam lepo postupala s tobom, zar ne? A kada neki muškarac dođe uveče kod mene, ja ti često dozvoljavam da i ti u tome učestvuješ. Zašto bi onda želela da me ubiješ?

Baš lepo, reklo bi se da je i mene uhvatilo. Počinjem da pričam sa svojim odrazom u ogledalu! Kad vam kažem da je vrtlog ludila zahvatio našu bazu! Sad već ima naučnika, od onih kojima se zaista može verovati, koji tvrde da na ovoj planeti odrazi izgledaju isti kao što su na Zemlji ali da, u stvari, nisu isti, i da je, s druge strane, došlo do promene u našoj psihičkoj i fiziološkoj strukturi. Neki govore o prilagođavanju sredini u kojoj se nalazimo, drugi govore o mutaciji. Svi ti naučnici su veoma opasni. Sve njihove teorije vam imaju nešto racionalno u sebi što ih čini potpuno prihvatljivim.

Ne znam da li uzrok treba tražiti u onome što sam upravo iznela, ali ovde je ludilo sve jače i jače iz dana u dan. Već je jedna devojka iz baze izjavila da je sama od sebe ostala u drugom stanju. Međutim, ono što je najjače od svega, to je strah. Svi oni koji su uveče ulazili u svoje sobe sa šeretskim ili tajanstvenim izrazom

na licu, sada bacaju na ogledala poglede pune strepnje. Na ona koja su još preostala, jer smo mi već skoro sva ogledala uklonili.

Meni nedostaju. Volim kada ogledalo vizuelno povećava neku prostoriju, a volim i da se ogledam, ili samo da nazrem svoju sliku. S vremena na vreme dobacujem sebi prijateljski pogled.

Nije ti loša frizura danas, mala moja, i to crvenilo za usne ti dobro stoji.

U redu, možda je to i šizo ne znam kako već to zovu psihijatri, ali ja, u svakom slučaju, imam izvanredne odnose sa samom sobom.

Zar ne, slatka moja, ti koja sediš naspram mene, slatka mala koja upravo pali cigaretu levom rukom...

Stvarno će uspeti da i mene naprave ludom. Odjednom mi se učinilo da vidim svoj odraz kako nemarnim pokretom podiže onaj pramen koji mi stalno pada preko oka.

Ja, naravno, znam da je to varka. Ako devojka koja sedi naspram mene nema ništa na čelu, to znači da sam ja mahinalno podigla taj pramen. Tačno je da još uvek imam osećaj da mi taj pramen golica oko, ali to je čisto uobraženje.

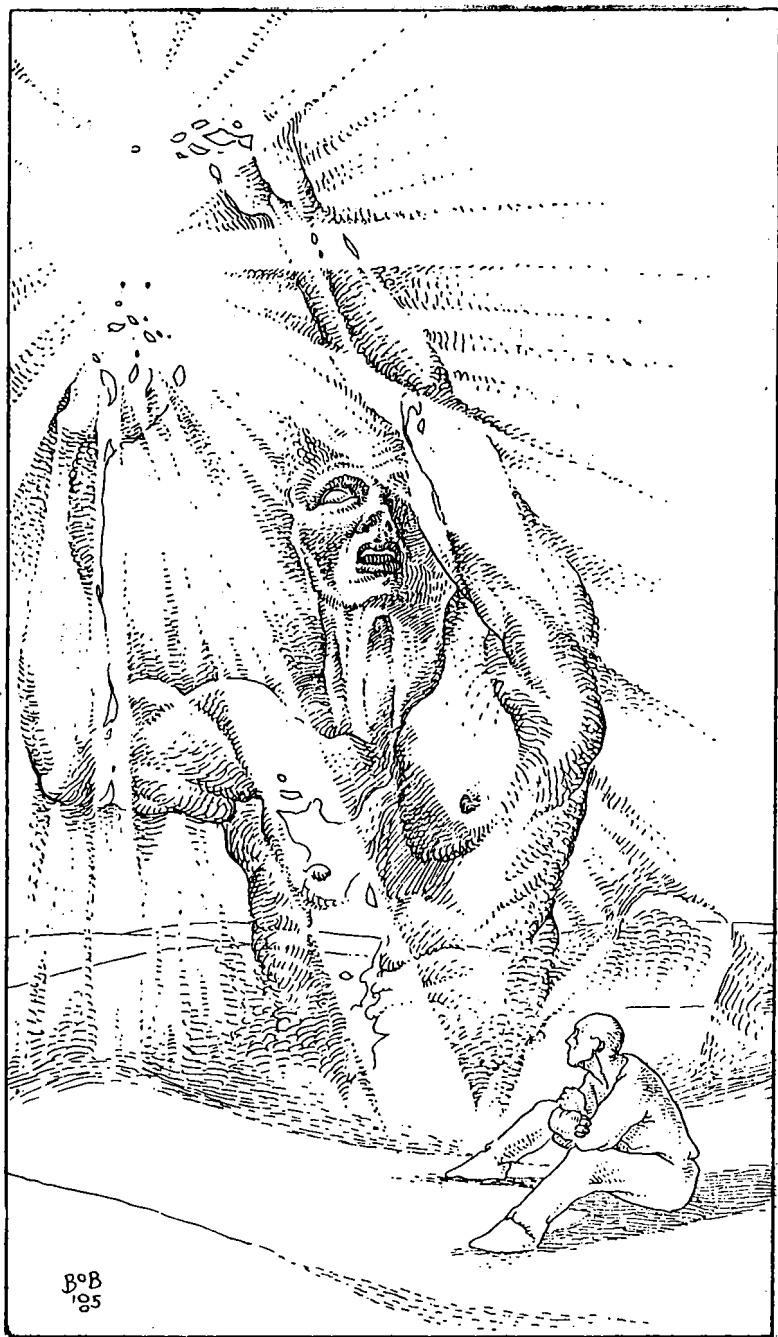
Ništa neću proveravati.

Treba najpre da pripremim svoj prtljag. Kad samo pomislim da zbog svega toga odlazimo oдавде! Bilo mi je tako prijatno na toj lepoj maloj planeti! Ali eto, postoji verovatnoća da će svi čaknuti tipovi iz baze, kada budu na Zemlji i kada se budu razišli, zaboraviti na svoja luda maštanja. Moći će da pišu fantastične priče u kojima dvojnik izlazi iz ogledala da ubije glavnog junaka. To će im pomoći da se oslobode svojih opsesija i ponovo će znati s koje strane ogledala se nalazi stvarnost.

Što se mene tiče, ja čak ni ovde nemam čega da se bojim. Uvek sam bila u odličnim odnosima sa samom sobom. Naravno, to su čisto prijateljski odnosi.

Zar nije tako, mala moja, ti koja sediš naspram mene i gledaš me tako nežno? Nikada do današnjeg dana nisam shvatila da si ti moja najbolja, a možda i moja jedina prijateljica. Volim te, nikad se nećemo rastati. Sve ćemo deliti: radost, tugu, ali i muškarce. Čuj, bićeš zadovoljna, kapetan mi je rekao da će večeras svratiti na čašicu pića. Lepo ćeš ga dočekati, zar ne? Tako ga dugo čekamo, ti i ja. Namesti tu kragnu, malo se nakrivila, a pramen ti je opet pao preko oka. Ali nemoj ga dirati, lepo ti stoji.

Neko kuca. Provešćemo prijatno veče, nas troje.

JEAN-CLAUDE DUNYACH

Plivači u pesku

Judita stoji sasvim pri vrhu digne, ispred mene, a njena prilika se jasno ocrtava naspram tamnog neba. Štiteći oči jednom rukom, ona napregnuto gleda u daljinu gde se gomilaju prvi oblaci koji nagoveštavaju dolazak večeri. Od rane zore, nepomična u svom neprekidnom bdenju, ona čeka povratak Majkla i njegove bele ptice. Žurno se upućujem prema njoj, a lenji talasi brišu šare koje moji koraci utiskuju u pesak. Kad sam joj prišao ona mi se osmehnula, ali nismo izgovorili nijednu reč. Čim sunce bude zašlo ona će, kao i svaki put, zajedno sa mnom sći sa digne.

Ove noći će se dići oluja. Osećam njen dolazak na svojoj koži, na vrhovima svojih prstiju, uglačalih i otvrdnutih od dodira sa zrnima peska. Vetar koji dolazi iz pustinje ima ukus pregrejanog metala, a krljušti na mom truhu počinju da se spajaju. Hiljade jedva primetnih znakova nagoveštavaju kovitlace vrelog vazduha, duge rušilačke nalete vetra i slanu kišu koja dolazi s mora. I Judita je osetila dolazak oluje. Treba da obavestimo ostale, da im pomognemo da nađu neki zaklon. Prvi put od kako je Majkl otišao, vetar pokazuje tako preteću snagu.

Mi smo jedina deca rođena posle spuštanja na ovu planetu. Više nikad neće biti druge dece: zgradili u kojoj su se čuvala rezervna zamrznuta jajašca srušila se nešto posle mog rođenja, sahranivši tako pod svojim ruševinama svaku nadu u budućnost naše kolonije. Ubrzo su nas odvojili od drugih i smestili u jednu spavaonicu koju su koliko toliko opremili kao dečju sobu. Rasli smo svi troje zajedno, dok su odrasli jedva obraćali pažnju na nas. Mi smo bili, u pravom smislu reči, jedini stanovnici planete. Drugi su samo pokušavali da ostanu u životu, očekujući neko sasvim nezvesno izbavljenje.

Majkl je bio najstariji. Mislim da se njegov embrion već nalazio u inkubatoru glavnog vasijskog broda nekoliko nedelja pre sletanja. Mora da je bio začet u vreme prvih poletanja u orbitu, odmah po zatvaranju intersticijalnog koridora. Njegov otac (tako uobičajeno nazivamo davaoca semena) umro je dve godine pre smrti mog oca. Sa sedam godina, prepušten sam sebi, bio je primoran da nauči da se snalazi kako zna i ume.

Čim smo svi troje malo odrasli, on je stao na čelo naše male grupe i vodio nas na čudne izlete, sve do granica zone pogodne za stanovanje. Jedini među nama znao je da pliva, mada nikada ranije to nije učio. Provodio je sate ležeći nepomično na vodi blizu uređaja za preradivanje slane vode koji je snabdevao hranom našu koloniju. Zatvorenih očiju, osluškivao je ritmove kretanja velikih morskih talasa i znao je da predvidi plimu i oseku sa istom tačnošću s kojom smo mi bili kadri da predvidimo peščane oluje. Ali on se plašio pustinje, tako da ni Judita ni ja nismo nikad uspeli da ga nateramo da pređe prvi niz peščanih dina i pođe s nama u potragu za kristalima gvožđa.

Taj pokretni, a istovremeno tako beskrajno postojani svet, ispunjavao me je podjednako oduševljenjem i zebnjom. Suprotno unutrašnjem moru, nepovratno zatvorenom, pustinja nije imala granica. Za mene je ona obuhvatala čitav prostor brojnih mogućnosti i želeo sam da se s njom stopim u jedno. Moja koža je vrlo rano poprimila boju zrnaca oksida pri dodiru sa suncem i prašinom. Moje oči su mogle savršeno da razlikuju razne prelive narandžaste boje peska, a moje uši su bile u stanju da čuju tužnu pesmu pregrejanih kristala. Nijedan član kolonije, osim Judite, nije bio za to sposoban. Za njih je pustinja bila mrtva, nepogodna za život, zatrašujuća.

Ja sam se trudilo da naučim kako da preživim u tom svetu, dok se Majkl povlačilo u okrilje mora. Ali njegove granice su mu postepeno postajale suviše tesne.

Kada je napunio dvanaest godina, otkrio je magnetofonsku traku iz programa za obuku na kojoj se govorilo o velikim Zemljinim okeanima. Tog dana je odlučilo da nauči kako se upravlja velikim vasijskim brodovima i prvi put je svoj pogled upravio k nebu.

Posle toga je većina naših noćnih izleta imala za cilj stari napušteni kosmodrom, u severnom delu grada, na obali peščanog mora. Uski i čvrsti pojas koji se prostirao između pustinje i vode sada je imao samo nekoliko kilometara u širinu, a so i vetar su ga stalno nagrizzali. Sitne čestice silicijuma i oksida napadale su rušilačkom snagom zgrade i staklasto tlo. Trebalo je s vremena na vreme napuštati neke kuće i graditi ih ponovo malo dalje. Kada bi naišla neka neuobičajeno snažna oluja, ona bi ih u jednom naletu porušila, skoro nečujno. Za nekoliko sati pesak bi ih progutao i više se nikada ne bi pojavile na površini. Nove dline mekih obrisa tiho bi prekrile uništeno naselje, a ceo pejzaž bi se ponovo vratio u svoje predašnje stanje nepokretnosti.

Za vreme mirnih razdoblja, u tišini bismo napuštali svoje krevete oko ponoći, želeći da iskoristimo poslednje tragove svetlosti dvaju sekundarnih meseca. Kada bi oni zalazili, napuštene letelice bi zablistale u svim prelivima narandžaste boje, kao ogromne buktinje, a vazдушna luka bi za tren povratila svoju lepotu iz vremena prvih sletanja.

Bilo je potrebno nešto manje od jednog sata da se dospe do spoljnog zaštitnog bedema. Majkl je ubrzo otkrio jedan malo uvučeni prostor, zaklonjen od automatskih kontrolnih reflektora o kojima više niko nije vodio brigu. Onu grupu tehničara koja je još po-

stojala postepeno je obuzela neka čudna bezvoljnost i pomirenost sa sudbinom, i samo nekoliko najmanjih vasijskih brodova bilo je još sposobno za let. Upravljali su prema nebu svoje beskorisne antene za prijem signala, očekujući neki znak koji će im omogućiti da ponovo uzlete.

Bez pulsacije uređaja na Zemlji koji su bili usaglašeni do dvadesete decimale sa samom frekvencijom prostora, ostali bi zauvek vezani za tlo. Za ljude koji putuju brzinom svetlosti, prostor je neizmerno velik, neprijateljski, hladan. Da bi se prešlo s jedne zvezde na drugu, treba proći kroz anti-prostor, posle otvaranja intersticijalnog koridora.

Ali u anti-prostoru nema ni mogućih pravaca ni orijentacionih tačaka. Samo zvučni signali emitovani u potpuno pravilnim razmacima sa uređaja na Zemlji, omogućavaju orijentaciju u odnosu na Zemlju i izlaženje dovoljno blizu određenog cilja. Vasijski brodovi su se kretali na taj način: prema zapisima u brodskom dnevniku, oni su se našli na prilazima ovog sunčevog sistema posle petnaestog skoka.

Skoro svi kapetani vasijskih brodova su sledili signale svojih detektora metala i okupili su se oko pete planete. Gledana s visine, njena površina je pružala čudan prizor. Usredustalasanih dina narandžaste i bakarne boje, sićušno unutrašnje more, skoro okruglog oblika izgledalo je kao pupak. Švuda unaokolo bili su samo oksidi i pesak.

Nigde ni traga života. Sve do dolaska ekspedicije, taj svet je bio samo jedno ogromno neplodno prostranstvo koje je pod dejstvom vetra neprekidno menjalo oblik. Odmah je razmotrena mogućnost iskorišćavanja velikih nalazišta ruda, ali sudbina nije tako htela.

Do nesreće je došlo pet dana posle uspešno obavljenog manevra spajanja cele ekspedicije nisko u orbiti. Prema onome što smo uspeli da saznamo, signal koji je dopirao sa uređaja na Zemlji odjednom se izgubio, bez ikakvog znaka koji bi nagoveštavao njegov nestanak. U toku nekoliko sledećih minuta, vasijski brodovi su počeli da gube pravac i bila je potrebna sva spretnost pilota da se izbegnu smrtonosni sudari. Jedan za drugim, spustili su se na uski kameniti pojas uz samu morsku obalu. Mada je bilo toplo, temperatura je bila podnošljiva, a uređaji za prerađivanje su brzo zahvatili nekoliko kubnih kilometara oksida da bi atmosferu obogatili kiseonikom. Osnovana je privremena baza i posada se prepustila čekanju.

Proteklo je nekoliko meseci, a signal se nikad više nije začuo. Kolonija se nastanila na planeti, ali kada je postalo očevидno da je nemoguće preživeti u ovom mrtvom svetu, neki su pokušali da pobegnu...

Poslednje uzletanje naslepo obavljeno je nešto posle mog rođenja i, prema vestima koje su prenete radio-vezom, izlazak se dogodio suviše blizu nekog sunca. Nakon tog neuspelog bekstva, niko više nije želeo da pokuša da napusti planetu i veo zaborava polako je prekrrio uzletišta.

Kako su godine prolazile, tako je sve više ljudi jedno za dru-

gim podleglo opčinjavajućem dejstvu pustinje. Prvo bi prestali da bilo šta rade, provodeći sate i sate u nemom posmatranju dina i tog sporog kretanja peska i boja. Umravljenog duha, osećali su kako ih malo-pomalo privlači i očarava hipnotički zov koji je dopirao iz dubine slojeva kvarca. Jednog dana oni bi se uputili pravo ispred sebe i posle nekoliko stotina metara odjednom bi propali u dubinu i nestali plivajući kroz pesak. Njihova nepripremljena tela nisu mogla podneti oštrinu čestica oksida i hiljade proždrljivih ždrela pustinje progutalo bi ih da se nikad više ne vrate.

U toku naših noćnih šetnji među dinama, Judita i ja smo često pronalazili delove okamenjenih tela okruženih pustinjskim ružama-kristalima sadre. Brali smo najlepše primerke i čuvali ih u našoj spavaonici u koju nikad niko nije ulazio. Kristali silicijuma su svetlucali kada bi ih dodirnuo i najmanji zrak sunca i prelamali svetlost u snopove jarkih boja.

Mala soba koju je Judita delila čas sa Majklom a čas sa mnom, bila je sva ispunjena kristalima gvožđa veoma čistih i pravilnih oblika. Tu smo čuvali i sve trake iz obrazovnog programa i sve knjige koje smo mogli pronaći. Majkl je bio sav obuzet strasnom ljubavlju prema Zemlji, prema njenim beskrajnim okeanima, a mi smo ga noćima i noćima slušali kako nam objašnjava na koji način će pokušati da pobegne sa ove planete. Juditin otac je bio jedan od onih retkih pilota koji su još bili u životu. Počeo je sve češće da upravlja svoj pogled na peščano prostranstvo, ne obraćajući više nikakvu pažnju na ono što se zbivalo oko njega. Posmatrao je nizove dina bakarne boje koje su neprekidno menjale svoj oblik i mi smo znali da će jednog dana poći, kao i svi ostali, da se pridruži plivačima u pesku. Samo su još krici velikog albatrosa privezanog za svoje sedalo mogli da ga izvuku iz tog stanja potpunog mrtvila.

Među njima je postojalo neko čudno razumevanje, kakvo se nekada moglo sresti među bivšim mornarima. Kupio je albatrosa dok je još bio sasvim mlad, od jednog od poslednjih trgovaca životinjama na Zemlji i nikada se nije odvajao od njega. U početku je morao silom da ga hrani kao malo dete, ali se kasnije albatros navikao na njegovo prisustvo i ispuštao bi krikove samo kad bi bio gladan. Uglavnom mu je dopuštao da se slobodno kreće u toku dana, ali bi ga uveče vezivao. Već nekoliko dana ptica je bila uznemirena. Videli bi je kako kruži iznad pojasa morske pene na obali tog tako malo udaljenog mora, ne znajući u kom pravcu da poleti. Svake godine, i pored velike razdaljine koja ga je odvajala od rodnog kraja, albatros je osećao snažni zov velikih seoba koji se zadržao u njegovim genima. Trebalo ga je operisati dok je još bio sasvim mlad, ali ni trgovac ni Juditin otac to nisu znali.

Ponekad smo se Majkl i ja pitali šta će biti s pticom kada se niko ne bude brinuo o njoj. Znali smo da će njen gospodar ubrzo nestati. Prostor je stavio na njega svoj neizbrisivi pečat, a bio je suviše star da nauči pravila života u pesku. Sam u pustinji, nije imao ni najmanju mogućnost da preživi.

Judita nikad nije govorila o njemu. Svake nedelje nam je donosila novi naramak prašnjavih papira koje je uzimala iz očevih kovčega. Tu je bilo svega: izveštaja o letovima, lista sa imenima

osoblja, pa čak i nekoliko starih tehničkih priručnika sa skraćenicama koje ni Judita ni ja nismo mogli da protumačimo. Ipak, svaka od tih štampanih rečenica, svaki niz brojki, sadržavali su nešto što je podsticalo maštu i mi smo mukotrpno čitali red po red čitave stranice beskorisnih podataka.

Jednog dana smo među papirima otkrili jednu staru kartu Zemlje. Bila je skoro potpuno plava, sa ljubičastim prelivima kakvi nisu postojali u ovom svetu gde smo živeli. Majkl je provodio sate i sate prateći prstom iskrivljenu liniju morske obale i duga vijuganja rečnih tokova. Okačio je kartu iznad svog kreveta i svake večeri bismo ga čuli kako šapućući izgovara imena Zemljinih okeana pre nego što utone u san.

Kada je napunio dvadeset godina, Majkl nas je pozvao na krštenje svog vasijskog broda. Novost nas je iznenadila, a ja sam osetio neki čudan strah čije poreklo nisam uspeo da otkrijem. Znali smo da se u poslednje vreme Majkl približio ljudima iz ekipe koja je još uvek ispoljavala izvesno zanimanje za astrodrom, a besposleni piloti su pristali da odgovore na neka pitanja koja im je postavio. Preselio je skoro sve svoje stvari u jednu od prostorija nekadašnje oficirske menze. Kada se ne bi kupao u moru, mogli smo biti skoro sigurni da ćemo ga zateći u razgovoru sa nekim od preživelih članova prvih posada. Više puta nam je objasnio da je njegov cilj da nauči kako se rukuje svim tim složenim uređajima vasijskih brodova i da iskoristi prvu priliku koja će mu se pružiti da poleti prema Zemlji.

Na kraju je bacio oko na najmanju od krstarica koje su još bile u dobrom stanju i očistio je od peska koji se bio uvukao kroz otvore na palubi. Ponovo je ispisao matični broj koji su oluje bile izbrisale, a na masivnom boku broda iscrtao je belom bojom ime koje je sam izabrao: „Pijani brod“. Ime je bilo lepo, mada niko od nas nije znao šta znači reč pijanstvo.

Judita je svečano prosula kofu morske vode na mlaznice vasijskog broda, a ja sam se pobrinuo da u vodu umešam nekoliko pregršti crvenog peska. Ponosan na svoja nova znanja, Majkl nas je poveo kroz uske i gole hodnike do navigacione sale. Tamo je odmah zauzeo mesto kapetana i pokazivao nam jedne za drugim sve komandne uređaje objašnjavajući nam njihovu ulogu. Njegove ruke su sa sigurnošću letele po komandnoj tabli dok nam je tako slikovito prikazivao ta imaginarna poletanja.

Judita je, blistavih očiju, prosto pila reči sa njegovih usana, dok sam se ja borio sa sve jačim i jačim osećanjem nelagodnosti. Čuo sam kako su se vrata prelazne komore zatvorila za nama sa neprijatnim šušketavim zvukom, a ja sam počeo da patim što sam tako dugo odvojen od pešćanog sveta.

Treba reći da me upravljanje brodom samo po sebi nije mnogo zanimalo. Već sam odavno znao da su sve značajne komande, a posebno one koje su se odnosile na upravljanje vasijskim brodovima, bile dvostruke, zbog veće sigurnosti, i da su bile povezane sa mrežom organskih računara, beskrajno bržih i sposobnijih od bilo kakvog ljudskog mozga. Posada, a posebno piloti, mogli su učestvovati u upravljanju samo u slučaju privremenog kvara na si-

stemu. U svim ostalim prilikama, njih su brodovi nosili kao i ostatak brodskog tereta, ne pružajući im nikakvu mogućnost da izmene pravac kretanja. Nikad nisam shvatio šta bi moglo biti zanimljivo u zanimanju pilota vasijskog broda. Ipak, taj naziv je zadržao onaj čarobni prizvuk tajnovitosti i nepoznatog na koji su mnogi još i sada bili osetljivi. Bilo je dovoljno da primetim one poglede koje je Judita bacala na Majkla od početka oblaska vasijskog broda. Prvi put sam se osetio odbačenim, kao da je privlačna snaga prostora isplela između njih brojne niti razumevanja u kojima nije bilo mesta za mene.

Kada smo ponovo izašli na čist vazduh, sunce je već bilo izgubilo nešto od svog sjaja, a metal je ponovo postao siv i bezbojan. Judita se zajedno s Majklom uputila ka zgradama u luci, a ja sam krenuo prema dinama.

Hodao sam toliko dugo dok mi kolonija nije potpuno nestala iz vida. Kada se noć spusti na pustinju, podigne se vetar, a potočići peska počinju tiho da šume, ispuštajući toplotu koja se u njima nakupila preko dana. To je bilo doba koje sam najviše voleo. Svako zrnce peska bi oživelo pod mojim prstima, vodilo bi svoj jedinstveni i moćan život, ali dostupan mojim instančanim čulima.

Kada sam stigao do jedne veće udoline, ispružio sam se po zemlji čitavim telom i prvi put sam osetio kako me pesak nežno uzima u svoj zagrljaj. Malo-pomalo prekrilo mi je noge, grudi pa čak i lice svojim pokretljivim i toplim plaštom. Pod navalom novih utisaka pokušao sam da zaplivam, ali moja još uvek meka koža bila je ubrzo nadražena pri dodiru sa silikatnim zrcima oštih uglova. Posle nekoliko metara morao sam da ustanem i proveo sam nekoliko minuta u uklanjanju poslednjih tragova pustinje koji su se zadržali pri dnu mog trbuha. Nisam bio razočaran. Znao sam da će biti novih pokušaja i da će svaki put moja koža postajati sve tvrđa. Uskoro će me ova planeta prihvatiti kao svoj neodvojivi deo i dopustiće mi da živim na njenoj površini. Čitav moj dosadašnji život bio je samo jedno dugo pripremanje za ovaj trenutak.

Pri povratku trčao sam celim putem. Moji koraci podizali su male narandžaste oblake peska, ne kvareći lepi raspored dina. Vetar mi je zviždao oko ušiju, pozivajući me da se izgubim u tom svetlu minerala, a jedan snažan nalet odjednom je izbrisao tragove mojih koraka. Bio sam obuzet nekim čudnim osećanjem sreće kada sam ugledao more.

Krenuo sam duž obale u potragu za kolonijom koju sam promašio u svojoj ludoj trci. Posmatrajući ravnomerno talasanje vode koja je dodirivala obalu skoro bešumno, shvatio sam do koje mere je ljudsko prisustvo u ovom svetu nestalno i nesigurno. Zona pogodna za stanovanje bila je još samo mala tačka izgubljena u prostranstvu peščanih dina, izložena na milost i nemilost vetra i peska. Setio sam se reči koje sam pročitao u jednoj staroj knjizi i prošaptao sam okrenut ka okeanu: „Oni koji će preživeti biće preobraženi...” Šum talasa prekrilo je poslednje izgovorene slogove.

Mirna površina vode počela je postepeno da poprima boju istopljenog metala. Na narandžastom nebu ukazala se u daljini svetlost sa prozora prvog niza visokih kuća i ja sam odlučio da pot-

ražim Juditu.

Već sutradan smo se ponovo uputili u pustinju. Želeo sam da je vodim na ono isto putovanje koje sam doživeo prethodnog dana, ali noćne oluje su potpuno izmenile pejzaž. Nisam uspeo da nađem udolinu ispunjenu svetlim peskom usred ovih novih dina. Tražeći neku tačku koja bi mi pomogla da se snađem, slučajno sam otkrio ogromnu naslagu svetlucavih kristala, isprepletanu poput stubova nekog nepostojećeg grada. Bila je tako teška da smo morali da je ostavimo, pošto smo uspeli da je kotrljamo nekoliko metara. Zatim smo satima trčali po pesku, zasipajući jedno drugo oblacima raznobojne prašine koja se lepila po našim oznojenim telima slično ritualnim šarama urođenika. Pokušao sam da sipam pregršt crvenog peska među njene grudi i po njenom trbuhu, ali ona mi je izmakla glasno se smejući i naša igra se nastavila.

S vremena na vreme činilo nam se da vidimo neku tamnu priliku kako se penje na jednu od najudaljenijih dina. Mahali smo rukama na sve moguće načine, ali uzalud. Kovtlači vrela vazduha odjednom su nam zamutili vid i kada se sve smirilo, pejzaž je ponovo bio pust.

Judita je došla u moj zagrljaj i počeli smo da se kotrljamo niz padine bez kraja...

Dočekali smo večer, napola pokriveni peskom, pošto je i Judita pokušala da pliva. Govorila mi je o Majklu sa prizvukom uznemirenosti i brige u glasu, zbog čega sam osećao tugu u dubini duše. Bojala se za njega. Suviše je snažno bio obuzet svojim snom da bi uspeo da ga se oslobodi potpuno sam. Rekla mi je da će izvesno vreme svaku noć provoditi s njim, da bi pokušala da odagna iz njegovih misli ta čudna snoviđenja koja ga više nisu napuštala. Čutke sam klimnuo glavom dajući svoj pristanak i nastavio da se igram, puštajući da mi mali potočići peska klize među prstima.

Dok smo se vraćali, prve zvezde su već blistale na tamnom nebu, ocrtavajući sazvežđa koja su nam bila bliska. Senke su postale tamnoplave, a Juditino telo je obuzela snažna drhtavica. Prvi put nam se dogodilo da vidimo kako sunce zalazi tako daleko od naše kolonije. Pustinja je bila potpuno nepomična. Naši koraci odzvanjali su ujednačeno i blago kroz nepokretan vazduh. U daljini se naziralo povremeno žmirkanje svetiljki sa astrodroma koje su okružavale nepomične vasijske brodove. Bio nam je potreban skoro čitav sat hoda da se vratimo u koloniju.

Majkl nas je čekao u blizini nekadašnje dečje sobe. Sa nekoliko kratkih rečenica, obavestio nas je da je Juditin otac pre nekoliko časova otišao da se pridruži plivačima u pesku. Napustio je svoju sobu i uputio se na ivicu pustinje, a da to niko nije primetio. Hteo je da povede i svoju pticu, ali ona mu je pobegla i vratila se da kruži iznad kuća. Njeni prodorni krici privukli su Majklovu pažnju. Popeo se do malog stana i tamo nije zatekao nikog. Prvo je pomislio da otvori prozor i tako namami albatrosa da se vrati. Nestanak gospodara koji se poklopio sa buđenjem one urođene težnje za dalekim putovanjima toliko je uzbudio pticu, da je Majkl bio primoran da je veoma čvrsto veže za njeno sedalo pre nego što će napustiti prostoriju. Juditin otac je nestao bez traga. Vetar je sve

izbrisao.

Dok nam je Majkl to pričao, Judita je briznula u plač. Kao nekada, svo troje smo delili istu tugu, a zatim smo nas dvojica pokušali svako na svoj način da je utešimo. Stari čovek je bio dobar prema njoj; to je bio jedini od starosedelaca prema kojem je osećala bar neku vrstu bliskosti. Njegov nestanak je raskinuo i poslednje niti koje su je još vezivale za koloniju. Dugo je plakala dok se naposletku nije primirila. Zagrlio sam je, preduhitrivši samo za tren Majkla koji je napravio isti takav pokret.

Zamerao sam sebi što nisam pokušao da stignem onu malu priliku koju sam nekoliko sati ranije ugledao među dinama. Međutim, znao sam da mi to nikad ne bi pošlo za rukom. Razdaljine su toliko varljive u pustinji, svakog trenutka ceo pejzaž se neprimetno menja, i ako čovek brižljivo ne odabere mesto prema kome će se orijentisati, veoma lako će mu se dogoditi da se izgubi. Zadrhtao sam na pomisao da bismo u nekom udubljenju u pesku mogli pronaći okamenjenu ljudsku glavu čije crte bi nam bile prepoznatljive i bliske. Prvi put posle toliko godina, osećao sam se razapet između dve suprotne težnje, između svoje ljubavi prema Juditi i njenom ocu i dubokog sklada koji je postojao između ove planete i mene. Stajao sam neko vreme čuteći, a zatim smo se svi zajedno uputili prema moru.

Judita je bila zadubljena u misli dok smo išli duž pojasa bele morske pene koji je oivičavao obalu. Moje noge su doticale mokri pesak pri hodu i taj dodir mi se činio čudan, čak neumesan. Gledao sam to ogromno vodeno prostranstvo na koje je samo Majkl imao hrabrosti da se otisne s poverenjem, i osećao sam kako u meni narasta neodoljivi zov peska. S velikim naporom uspeo sam da iz svojih misli potisnem sećanje na pokušaj plivanja među dinama. U tom trenutku znao sam da sam sposoban za taj poduhvat i da ću dugim vežbanjem postići sposobnost plivanja na dugim razdaljinama i da ću preživeti. Sum talasa me je trgao iz sanjarenja.

Nekoliko trenutaka kasnije, videli smo kako se pred nama ukazuje masa velikih uređaja za pravljenje hrane. Broj preživelih je već bio tako mali da je bilo dovoljno da rade jedan ili dva sata dnevno, uveče, kada je bilo najsvežije. U ostalo doba dana, nepomično su dočekivali nalete morskih talasa koji su svojom solju nagrizali metalne cevi za dovod vode. Njihove čudne senke, nepravilnog oblika, kvarile su nežni sklad dina i obeležavale granice teritorije koju su zauzimali ljudi.

Pošto smo očistili solarne ćelije koje je pesak delimično prekrrio, seli smo u hlad da održimo neku vrstu veća. Majkl je predložio da on ubuduće vodi brigu o albatrosu. U tome bi mu mogli pomoći poslednji stanovnici kosmodroma. Ispričao nam je da su neki od njih, da bi razbili dosadu, počeli da grade neku vrstu veoma jednostavnog satelita. Imali su nameru da ga izbace u prostor, što je dalje moguće od naše planete. On bi poslužio kao relejna stanica za pozive u pomoć, koje su oni već godinama slali na svim frekvencijama radio-talasa. Majkl se prijavio kao dobrovoljac da sprovede satelit do izlaska iz našeg sadašnjeg sistema. Predložio nam je da ga pratimo na tom putovanju, ali ja sam mu glavom dao znak da

odbijam, dok je Judita kraće vreme oklevala, a zatim je i ona napravila isti znak odbijanja. Okeani neba budili su u njoj užasno osećanje straha.

Rastali smo se posle dužeg ćutanja, isprekidanog nespretno uobličanim rečenicama. Verna svojoj zamisli, Judita je otišla po svoje stvari da bi se preselila kod Majkla. Prišla mi je i ostala u mom zagrljaju nekoliko trenutaka, a ja sam prosuo šaku peska po njenoj kosi. Bio sam potpuno miran. Ona je već nosila na sebi pečat pustinje i znao sam da će mi se vratiti. Koža na njenom vratu već je počela da se odvaja u komadima, otkrivajući jedan novi, debliji sloj, koji je podsećao na kožu mog trbuha. Udaljili su se idući duž morske obale. Mahnuo sam rukom, ali oni se nisu okrenuli.

Pošto je Judita otišla, više me ništa nije vezivalo za koloniju. Zaronio sam u toplu noćnu tamu, odabравši nasumce jednu zvezdu da mi posluži kao vodilja. Primarni mesec je bio pun, a senke dina izgledale su kao ogromna šahovska tabla po kojoj sam se nećujno kretao. Pesak nije usporavao moje korake, već mi je čak i pomagao pri hodu. U zoru sam već bio prešao ogromnu razdaljinu. Izabrao sam jednu padinu dobro zaštićenu od vetra i zavukao se u pesak da bih odspavao nekoliko sati.

Probudilo me je sunce u zenitu. Ostao sam jedno vreme nepomičan, uživajući u blagoj svežini peska. Progutao sam nekoliko zrnaca i opori ukus oksida probudio je moju žeđ. Kopao sam dok nisam dostigao metar dubine i stavio sam u usta šaku vlažnih kristala. Zatvorio sam oči i primorao sebe da ih progutam. Posle toga više nisam osećao ni glad ni žeđ. Ustao sam, ostavljajući na tlu nekoliko komada svoje kože. Osećao sam se čisto i dobro raspoložen.

Trčao sam preko dina, a zatim sam pažljivo pokušao da plivam. Prvo sam prešao nekoliko desetina, a zatim stotinjak metara. Zagnjurio sam se u jedno malo brdašće oksida, a zrnca peska su milovala moju kožu ne ostavljajući nikakve ogrebotine. Naučio sam da držim zatvorene oči i da se prema zvuku vetra krećem preko vrhova dina. S vremena na vreme progutao bih novi zalogaj pustinjskog peska i otkrivao beskrajnu raznovrsnost ukusa i mirisa. Kada sam se, potpuno iscrpljen, najzad zaustavio, znao sam da me je pustinja primila u svoje okrilje.

Sledeće noći spavao sam potpuno zagnjuren u pesak. Samo su mi usta ostala na površini. Kada se dina obrušila na mene pokrivši me tonama peska, vratio sam se na površinu zamahnuvši nekoliko puta rukama i nastavio da spavam. Ujutro, moja koža je poprimila boju gvožđa.

* * *

Tako je prošlo oko dvanaest dana, a vreme je teklo sporo, u ritmu smenjivanja razdoblja vrućine. Kada bi pesak postao suviše vreo, pronašao bih negde hladovinu i zagnjurio se do vlažnog i prohladnog sloja gde bih mogao da spavam. Noću sam prelazio sve veće i veće razdaljine, čas trčeći, čas plivajući. U toku tih svojih putovanja, otkrio sam ukuse raznih metala. Neki su mi bili toliko strani da su u meni izazivali još poneku novu metamorfozu. Pois-

tovetio sam se u potpunosti sa pustinjom. Očni kapci su mi postajali sve tvrdi. Koža na trbuhu i butinama sada mi je bila prekrivena sićušnim krljuštima koje su mogle da se međusobno sklope. Završeci mojih nerava bili su produženi čitavom mrežom novih utisaka koji su obuhvatali čitavu planetu. Bilo mi je jasno zašto su umrli svi oni koji su pre mene pokušali da plivaju. Njihovi organizmi nisu mogli da podnesu potres potpunog preobražaja. Bili su još u suviše velikoj meri ljudska bića, a ovaj svet im je bio suviše stran da bi u njemu mogli preživeti.

Jednog dana su mi vibracije peska prenele novosti iz kolonije. Oko kosmodroma je vladala neuobičajena živost. Generatori energije su ponovo radili. Iz jedne zgrade su u pravilnim razmacima odašiljane emisije čije su frekvencije ulazile u rezonancu sa kristalima galenita u tlu. Odlučio sam da se vratim. Želeo sam da vidim Juditu i da joj pokažem svoj novi lik.

Putovanje je trajalo čitav dan i čitavu noć. Nisam bio svestan koliko sam se bio udaljio od svakog ljudskog prisustva. Zamršena igra svetlosti kontrolnih reflektora izazvala je u meni navalu bolnih i prijetnih uspomena i osetio sam kako me oči peku. Progutao sam pregršt skoro potpuno čistog silicijuma i mirovao neko vreme, sve dok krljušti na mom telu nisu omekšale. U mojoj glavi brujala je nečujna pesma kvarca.

Dočekao sam zoru zagnjuren u pesak jedne dine, na severnoj granici nastanjene zone. S prvim zracima sunca uputio sam se korakom prema luci. Mala Majklova letelica bila je sad smeštena u središte prostora za poletanje. Centralni deo zone bio je raščišćen, a na vrhu kontrolnog tornja antene su se polako okretale oko svoje ose. Podrtavanje tla ukazivalo je na snažnu aktivnost podzemnih mašina.

Bez teškoća sam stigao do nekadašnje oficirske menze gde se nalazila Majklova soba.

Bacivši pogled kroz otškrinuta vrata video sam da je Majkl sam. Izgledao je iznenađen što me vidi, ali moj izgled ga nije naročito uznemirio. Prvo što je rekao bilo je da se Judita sinoć vratila u dečju sobu. Zatim je bez ikakvog prelaza počeo da se raspituje o tome šta sam radio prethodnih dana i učinilo mi se da je sasvim zadovoljan mojim nejasnim odgovorima. Izgledalo je da ga muči neka fiksna ideja i bez prestanka je išao gore dole po prostoriji udarajući pri tom o kavez sa albatrosom. Ptica je na glavi imala neprozirnu kapuljaču, a krila i noge bili su joj čvrsto vezani. Uprkos svih tih mera predostrožnosti, ona se povremeno otimala puštajući žalosne krike koji su, kako mi se činilo, Majkla ispunjavali velikim oduševljenjem. Iznenada mi je rekao da sednem, a sam je zauzeo mesto na jednoj gvozdenoj stoličici naspram mene. Bore izazvane umorom brazdale su mu lice, ali oči su mu sijale blagom svetlošću kao zaspale zvezde. Zapitao me tihim glasom da li sam video njegov brod na uzletištu. Ne sačekavši moj odgovor, obavestio me da odlazi, da ovaj put zaista odlazi. Najzad je našao način da se vrati na Zemlju...

Treballo je da mu albatros omogućiti taj povratak. Godinama je tražio način da prođe kroz anti-prostor bez orijentacione tačke ko-

ju su određivali uređaji sa Zemlje. Rekao mi je koliko je bio očajan kada je shvatio da nijednom čoveku to nikada neće poći za rukom. Međutim, posle smrti Juditinog oca, proveo je nekoliko dana sa pticom i shvatio da i albatros oseća istu takvu želju kao on. A negde u genima ptice nalazio se upisan put ka Zemlji. Kad bi bila slobodna, njeni atavistički refleksi bi joj pomogli da nađe pravi put povratka. Bilo bi dovoljno da je sledi na tom putu.

Danima se trudio da kod albatrosa izazove jačanje unutrašnjeg zova i čežnje za dalekim seobama, držeći pticu zatvorenu u kavezu, lišavajući je primanja bilo kakvih spoljnih utisaka. Name-ravao je da albatrosa povede sa sobom u prostor, da otvori intersticijalni koridor i da njemu prepusti sve komande. Napravio je posebnu opremu za pticu koja bi prenosila računarima vasijskog broda i najmanji drhtaj velikih belih krila. Na taj način bi ptica bila pilot u toku čitavog putovanja. Nadao se da će je njen instinkt odvesti natrag na Zemlju.

Ja sam se sav ukočio, nesposoban da izgovorim i najmanju reč. Video sam sa iznenađujućom jasnoćom velike strane vasijske brodove kako se spuštaju usred pustinje. Video sam kako mašine prave jame u dinama i kako pljačkaju njihove rezerve metala. Začuo sam bolnu žalopojku peska pretvorenog u staklo pod dejstvom snažne toplote koja izbija iz mlaznica vasijskih letelica, a bol koji sam osetio pogodio me kao udarac pesnicom. Krljušti na mom trbuhu odgovorile su na to spajajući se međusobno u čvrst oklop. Odmahnuo sam glavom da bih odagnao te slike iz svoje svesti, ali nisam u tome potpuno uspeo.

Ne obraćajući pažnju na moje ponašanje, Majkl me zamolio da mu pomognem. Niko osim Judite i mene nije znao za njegov poduhvat. Bio je svestan opasnosti kojima se izlaže i nije želeo da uliva lažne nade preživelim u koloniji. Tehničari su mislili da se radi o običnom letu od nekoliko sati, da bi se satelit-relej izbacio u prostor. On će sačekati da bude u orbiti, i tada će isključiti kontrolne računare i sve komande prepustiti albatrosu. Bio je svestan da mu nedostaje iskustvo u upravljanju vasijskim brodom i nije želeo da nepotrebno uvećava opasnosti koje prete njegovom pokušaju. Sve je to izrekao glasom koji je izražavao toliku veru u sopstvene sposobnosti, da sam osetio kako me obuzima drhtavica...

Završio je tražeći od mene da se pobrinem za Juditu do njegovog povratka. Trebalo je da na put krene sutradan. Ostalo je da završi još neke poslove, naročito one koji su se odnosili na pravilan rad satelita i odašiljača koji se nalazio u koloniji, a koji je trebalo da mu redovno šalje istu poruku, što bi mu omogućilo da se vrati. Zamolio me je da pođem s njim da bi mi pokazao kako treba da obavljam kontrolu njegovog rada u slučaju potrebe. Pristao sam, dok mi se grlo bolno stezalo.

Negde u skrivenim delovima pustinje, jedan niz peščanih dina tiho se srušio dok sam išao za njim kroz hodnike kantine.

Zgrada sa odašiljačem bila je izdvojena od ostalih i nalazila se blizu uzletišta. Majkl me prvo odveo do svog vasijskog broda. Pokazao mi je opremu za pticu koju je sam izmislio i koja će poslu-žiti za upravljanje brodom. Uređaji za prenos nadražaja bili su tako

osetljivi da je i najmanji drhtaj velikih pera u krilima ptice bio dovoljan da pokrene računare na brodu. Pokušao sam da zamislim velikog albatrosa kako prevaljuje svetlosne godine pri svakom zamahu svojih moćnih krila. Zemlja je blistala poput svetionika u lavirintu njegovog pamćenja. Želja za povratkom pomoći će mu da prođe kroz vreme i kroz prostor i stigne do svog rodnog mora. U dubini duše sam znao da će uspeti...

Nekoliko minuta kasnije napustili smo svemirski brod i ušli u zgradu sa odašiljačem. Kako sam se približavao toj građevini, moje delimično kristalisano telo ulazilo je u rezonancu sa nekim od emitovanih frekvencija. Moja glava je bolno vibrirala. Postalo mi je jasno da mogu izdržati samo nekoliko minuta u prisustvu odašiljača. Odupirao sam se želji da pobegnem i potrudio se da upamtim što je moguće više podataka o njegovom radu. Kada sam napustio kosmodrom, vladao sam svim podacima koji se odnose na emisiju ćeliju. Još sam bio pod snažnim dejstvom svega onoga što sam upravo čuo i bilo mi je teško da sredim misli. Želeo sam pre svega da vidim Juditu.

Uputio sam se ka spavaonici i sreo je na pola puta od luke. Na njenoj mrkoj koži sijale su mrlje osušene soli. U njenim očima sam pročitao da je uzbuđena zbog Majklovog odlaska kao i ja, ali iz sasvim drugog razloga. Bojala se za njega; samo ju je neobjašnjivi strah od prostora sprečio da ga prati na njegovom putovanju. Pokušao sam da joj pričam o pustinji, o mogućnostima novog života koje su nam se nudile, ali ona je odbila da me sluša. Preklinjala me je da pokušam da ga odvratim od njegove namere, da ga sprečim da se toliko udalji od nje. Slegnuo sam ramenima izražavajući tako svoju nemoć i ona me je napustila. Video sam da se uputila ka uzletištu. Luk njenih povijenih leđa delovao je poput rane na njenom telu.

Vratio sam se u napuštenu zgradu spavaonice. Pesak je već počeo da osvaja prizemlje i krenuo je u napad na prvi sprat. Prostorija je bila prazna. Na zidu iznad Majklovog kreveta jedna svetla mrlja je označavala mesto gde je bila okačena karta Zemljinih okeana. Kristali gvožđa i okamenjeni ostaci su nestali. Verovatno ih je Judita zakopala u neku od dina na ivici pustinje. Obišao sam na brzinu ostale prostorije i izašao iz zgrade. Naslage peska su me sprečile da zatvorim vrata za sobom.

Otišao sam da se prepustim razmišljanju usred pustinje. Hoda sam, više iz navike nego što mi je taj način kretanja bio lakši. Teško je plivati na velikim razdaljinama ako i telom i duhom ne vlada potpuni mir. Pesak na veoma bolan način pojačava osećanje tuge i zbunjenosti, on uvećava najskrivenije pukotine. Sačekao sam da budem više od sat hoda udaljen od kolonije i tek tada sam se skotrljao niz padinu jedne ogromne dine. Ostao sam da ležim nepomično, lica okrenutog nebu, na raskršću nekoliko hiljada nepokretnih puteva.

Nemir koji me je ispunjavao pomogao mi je da slomim i poslednji otpor koji je još postojao u meni. Ležao sam, nag, otvoren do najvećih dubina svog bića. Suočen sa opasnošću koja je pretiła mojoj planeti, odlučio sam da se prepustim potpunom spajanju

sa elementima koji su me okruživali. Bojao sam se da još nisam dovoljno pripremljen, ali vetar koji je prelazio preko moga tela došapnuo mi je da treba da imam poverenja.

Pustio sam da mi se duh smiri i počeo da se usaglašavam sa unutrašnjom vibracijom kristala silicijuma. Moja ličnost se rastvorila i postepeno se stopila sa obližnjim dinama. Napuštao sam malo-pomalo i poslednje ostatke ljudskosti koji su još bili preostali u meni. Osećao sam da umirem, pustinja se polako otvorila i progutala me. Unutarnje vibracije peska nanovo su me oblikovale i dale mi čvrstinu. Veliki talas me je iz dubine vratio na površinu.

Spojio sam se u jedno sa tim svetom i preuzeo vlast nad njim. Snagom volje naterao sam potočiće mrkih oksida da teku i upravljao sam njihovim kretanjem oblikujući zanosno Juditino lice na vrhovima okamenjenih talasa. Kada je vetar po treći put uglačao njene crte, moje misli su bile potpuno sredene...

Noć sam proveo u širenju svoje moći i vlasti nad pustinjom. Kada je osvanula zora, bio sam spreman. Poslednja metamorfoza bila je završena. Pustio sam da me reke oksida nose do luke. Kada sam ustao na noge, bio sam ovaploćenje pustinje u hod.

Bilo je predviđeno da Majkl krene na put tog dana pre podne. Skrenuo sam s puta da izbegnem susret sa grupom tehničara koji su nešto radili oko vasijskog broda. Mlaznice od sjajnog čelika blesnule su na prvim zracima sunca, a buka generatora ispunila je tišinu. Prešao sam preko uzletišta ostajući u senci i uputio se prema staroj kantini. Pre nego što sam ušao, skinuo sam sa sebe sloj oksida koji me pokrivao i moja koža je na čas povratila svoju prvobitnu mrku boju. Uputio sam se kroz hodnike prema Majklovoj sobi.

Vrata su bila širom otvorena. U jednom uglu prostorije, blizu kaveza sa albatrosom, Majkl je skupio na gomilu svoje najdragocenije stvari. Video sam kako iz jedne torbe izviruje stara pomorska karta i još neki ostaci sa Zemlje. Judita je stajala pored prozora, pogleda izgubljenog u daljini. Izgledala je potpuno ravnodušna, kao obamrla, i nije izgovorila nijednu reč kada sam se pojavio.

Nekoliko minuta je proteklo u mojim naporima da ga odvratim od putovanja. Znao sam da je već suviše kasno, ali me je obrađivao pogled ispunjen zahvalnošću koji mi je Judita uputila. Shvatio sam da je odlučila da ne pođe s njim. Osetio sam ogromno olakšanje i napetost mojih krljušti je malo popustila. Nekoliko trenutaka kasnije ja sam ih napustio.

U toku sledećeg sata, preživeli članovi kolonije su se okupili oko uzletišta. Bilo ih je tako strašno malo i većina je već imala staklasti pogled budućih plivača u pesku. Pošto budu prisustvovali poletanju, otići će da odsanjaju svoje neostvarljive snove u onim retkim preostalim kućama, u očekivanju sledeće oluje. Želeo bih da budem sposoban da prenesem na njih svoja nova znanja, ali oni su suviše stari da bi mogli da podnesu metamorfozu. Jednog dana pustinja će im pružiti brzu i blagu smrt. Obećao sam sebi da ću bdeti nad njima sve do kraja.

Minuti su sporo proticali i ja sam otišao da se zagnjurim u vreli pesak na ivici pustinje. Vratio sam se malo docnije kada sam

ugasio žed. Držao sam se malo po strani. Nisam želeo da moj izgled podstakne prisutne da mi postavljaju pitanja na koja nisam želeo da odgovorim. Boja moje kože stapala se sa bojom tla: bio sam skoro nevidljiv. Ugledao sam Juditu kako me traži. Morao sam tri puta da je pozovem da bi me primetila i prišla mi. Na mrkoj koži njenih obraza suze su ostavile svetle tragove, nalik na tetovirane šare koje izražavaju žalost. Stajao sam udaljen nekoliko koraka od nje, ne dodirujući je. Morao sam da poštujem njen bol, a ovaj dan je pripadao Majklu.

Oko deset sati videli smo ga kako izlazi iz zgrade i prilazi uzletištu. Nosio je blistavo odelo pilota vasijskog broda i pri svakom koraku ono bi blesnulo kao svetlost munje. O rame mu je bio privezan kavez sa albatrosom. Kroz nekoliko sati, oni će preći preko okeana praznih prostora neizrecivo velikom brzinom, a napeto telo ptice jurnuće kao strela prema rodnoj Zemlji. Pozdravio sam ga mahnuvši rukom, a on mi je otpozdravio. Gledali smo ga kako se udaljava idući prema svom vasijskom brodu. Judita nije napravila nijedan pokret da bi ga zadržala.

Jednim skokom prošao je kroz ulazna vrata, a za njim je išao tehničar noseći preostali deo materijala. Nekoliko trenutaka kasnije on je izašao, a vrata prelazne komore su se zatvorila ispuštajući šišteći zvuk. Potmula buka dopirala je iz obližnjih dina i nekoliko naleta suvog vetra prohujalo je kosmodromom. Piskavi zvuk sirene dao je znak za polazak.

Snažna buka motora naterala nas je da uzmaknemo u zaklon pored kuća. Mali vasijski brod se odvojio od tla, najpre sporo a zatim sa sve većom i većom sigurnošću. Prešao je preko neba u obliku vatrenog stuba. Video sam u mislima kako velika bela ptica širi svoja krila i poleće. Poželeo sam celim svojim bićem da njihov poduhvat uspe. Dobro je da svako od nas jednog dana postigne svoj cilj.

Purpurna svetlost mlaznica bila je vidljiva još nekoliko sekundi, a zatim se ugasila. Judita je dugo ostala pogleda upravljenog ka visinama i udaljila se bez i jedne reči. Prah oksida je malo-pomalo opet prekrio celo uzletišće.

Ponovo vidim u mašti poslednje slike poletanja vasijskog broda dok Judita i ja idemo prema koloniji. Posle tog dana, ona je svakog jutra odlazila na vrh najviše dine i čekala Majklav povratak. Ona gleda čas pesak, čas more. Čeka. Svake večeri ja napuštam pustinju da bih joj se pridružio. Ona ne govori ništa, ali od pre izvesnog vremena ponovo je počela da se osmehuje.

Jednog dana će se zamoriti od tog uzaludnog čekanja. Jer Majkl se neće vratiti. Kristali oksida kojima sam ja upravljao već odavno su nagrizli i uništili neotporne električne vodove odašiljača poziva za pomoć. Satelit-relej se uzalud kreće kroz prostor, jer nema nikakvog signala koji bi mogao da prenese. Majkl nas nikad više neće pronaći.

Ja znam da će ona uskoro poći sa mnom u pustinju. Vodiću je kroz ceo niz metamorfoza i ona će zauzeti mesto koje joj pripada, tamo negde u beskonačnom sećanju peska.

MICHEL JEURY

Ali koja teritorija?

Kola su se škripeći zaustavila na nekoliko metara ispred putnika koji su išli duž jarka pazeći da ih voda iz lokvi ne poprska. Veliki točkovi okovani sjajnim metalom bili su pokriveni beličastim blatom sa drumu. Okrenuvši se na sedištu, vozač kola je pokazao na prazno sedište iza sebe.

„Ljudi, Imam upravo dva mesta. Stojim vam na usluzi, ako želite da se vozite!“

Profesor je svojim štapom napravio pokret kojim je odbio ponudu i time je poplašio konja. Seljak je povukao uzde gledajući, namrštenih obrva zelene ogrtače putnika. Profesor, Lord Žomber Vandrederen, nosio je taman i veoma dug ogrtač koji mu je pokrивao kolena i spuštao se do pola lista. Svetle boje i mnogo kraći, ogrtač studenta Breslina Delatike elegantno je lepršao oko njegovih bokova. Možda je čovek prepoznao boju univerziteta u Diepoliu i profesorovu toku koja je izgledala kao povećani komad zlatnožute mahovine. Očevidno su to bila dva člana univerziteta: učitelj i učenik. Visoko zvanje ovog prvog nije mu dozvoljavalo da se vozi konjskom zapregom. A drugi je hteo-ne hteo morao da sledi njegov primer. Stoga je seljak slegnuo ramenima i pucnuo bičem na dosta velikoj udaljenosti od konja (ovi bi ljudi bili u stanju da ga prijave opunomoćenom licu zbog zlostavljanja plemenite životinje!).

Žomber je išao prvi. U jednoj ruci je držao svoj štap, a u drugoj kožnu torbu. Bres ga je sledio na razdaljini od dva koraka s rancem na leđima, noseći u ruci još jednu sivu torbu, naravno mnogo manje otmenu od profesorove. I odeća na njemu, dosta teška i malo pohabana, bila je siva, ali je ogrtač imao boju raskošnih livada koje su se prostirale s obe strane puta i duž rečnih obala. (Pripijene čarape i kaputić imali su potpuno istu boju kao i nebo po kojem su jurili dugi iscepani oblaci..) Beličasto blato prekrivalo mu je cipele. Krajem prepodneva kiša je prestala da pada, ali je vetar mrsio topole i povijao visoku travu. Rukom u kojoj je držao štap, Žomber je s vremena na vreme morao da pritisne na košćatu lobanju svoju kapu ukrašenu trakama koja je stalno pretiła da odleti. Trska, koja je rasla na obalama Orgomblija, njihala se le-

vo-desno, snažno i oštro šušteći. Svetla mrlja prostirala se na zapadu, tamo gde je ležao Ambur, dok se sunce jedva naziralo, okruženo narandžastim odsjajem.

„Kakvo odvratno vreme!“ reče Žomber. „Od kada sam postao profesor, ne sećam se da smo ikada imali tako loš mesec maj!“

Ubrzavši malo korak, pogrbljen pod teretom ranca, Bres mu se pridruži.

„I april, gospodine!“, reče on uslužno.

„Nema više godišnjih doba, Bresline.“

Bres se složio s tim, osmehujući se pakosno. Profesor ga je pogledao pomalo podsmešljivo.

„Sve je u redu, uskoro ćemo stići“, reče on svojim dubokim i toplim glasom koji je sasvim obične stvari činilo toliko uzbudljivim.

INTER UNIVERZITET CENTAR U DIEPOLIU DOKTORAT IZ PRIMENJENE SOCIOLOGIJE PROJEKTIVNA TEZA BRESLIN DELATIKA TEMA KARTA I TERITORIJA KOD ARISTARH GALILEJ KORZIBSKI BROJ...

DRAGI UČENICE I PRIJATELJU INTER UNIVERZITET JE SREĆAN ŠTO MOŽE DANAS DA VAS VODI KROZ VAŠ POSLEDNJI ISPIT POSLE KOG ĆETE VEROVATNO POSTATI DOKTOR PRIMENJENE SOCIOLOGIJE ŠTO JE VEOMA CENJENA TITULA U OVOM NAŠEM LEPOM DRUŠTVU NADAM SE DA ĆETE IMATI PRILIKU DA U VAŠOJ PROJEKTIVNOJ TEZI POTVRDITE ZAPAŽENI USPEH KOJI STE POKAZALI NA PISMENOM I AUDIOVIZUEL-
NOM ISPITU ODBRANA TEZE JE SIGURNO VEĆ PRIPREMLJENA U VAŠOJ GLAVI STOGA ĆU VAM SAMO PONOVI DVA VAŽNA SAVETA MEĐU SVIM ONIM KOJE SAM VAM VEĆ RANIJE DAO U VIŠE NAVRATA PROJEKTIVNA TEZA NIJE OBIČNA TEORIJSKA STUDIJA TO JE ŽIVA PRIČA KOJA NOSI PEČAT VAŠE LIČNOSTI PREPUSTITE SE BEZ STRAHA SVOJOJ PRIČI IZNESITE NA VIDEO SVOJU OSEĆAJNOST I SVOJE PROBLEME IZ TE OBLASTI TO JE FAKTOR USPEHA KOJI MNOGI STUDENTI PRIMENJENE SOCIOLOGIJE NEPRAVEDNO ZANEMARUJU VAŽNO JE ISTO TAKO DA DOKAZETE DA STE ČOVEK KOJI JE SPOSOBAN DA RAZUME DRUGE LJUDE I DA DELI NJIHOVE ŽELJE I NJIHOVE NADE NA KRAJU VAS PODSEĆAM DA NASUPROT ONOME ŠTO VEĆINA LJUDI VERUJE NAJSUMORNIJE TEZE NISU UVEK I NAJBOLJE TEZE INTER UNIVERZITET SE DIČI TIME ŠTO POSEDUJE NAJRAZVIJENIJI SMISAO ZA HUMOR U ČITAVOM INTER WORLD SISTEMU NADAM SE DA NAS NEĆETE RAZOČARATI SADA SE OPUSTITE INJEKCIJA KOJU ĆETE DOBITI IMA DVOSTRUKI CILJ DA VAS DOVEDE U STANJE UMERENE USPAVANOSTI ŠTO ĆE VAM POMOCI DA SE LAKŠE USREDSREDITE NA VAŠU PROJEKCIJU A ZATIM SE ZAHVALJUJUĆI NEKIM MIKRO ELEMENTIMA U SUSPENZIJI U GEJADU ČETIRI USPOSTAVITI DIREKTNU VEZU IZMEĐU VAŠEG MOZGA I MREŽE CRYORD D INTER UNIVERZITET OPUSTITE SE BUDITE MIRNI SVE JE U REDU SREĆNO SREĆNO...

Lord Žomber je imao neke nedostatke. Bio je malo — pa čak i strašno — reakcionaran, mada mu je bilo tek pedeset godina. Bez sumnje se nikad neće potpuno prilagoditi metodama Novog univerziteta. Ali kakav je to divan saputnik, uvek raspoložen za priču, neumoran i uglavnom dobro raspoložen — pod uslovom, naravno, da je čovek spreman da ga sledi bilo kuda, prema njegovoj želji i da pređe sopstvenim nogama trideset kilometara dnevno. On nikad ne bi pristao da sedne u kola ili saonice dok obavlja svoje visoke funkcije, sa ogrtačem koji leprša na vetru i somotskom kapom natučenom do očiju. Bres je u izvesnom smislu bio nezadovoljan. Imao je pomalo utisak da gubi vreme sa ovim arhaičnim metodom rada.

„Čovek nikad ne gubi vreme kada putuje pešice“, govorio je Žomber. „To je ono najbolje što imamo od života.“

„Znam. Ruso...“

„Ma kakav Ruso! Bolje čitajte N'Godolu!“

Možda. Međutim, pričalo se da društvo doživljava potpuni preobražaj, s jednog na drugi kraj kontinenta. Čak je i Univerzitet, ta tvrđava svih tradicija, počeo da daje znake buđenja. U Diepoliu je bilo već više od sto studenata. Izvrstan kada je broj nastavnika bio isti ili veći od studenata kao što je to bio slučaj u Diepollu u toku decenija, metod tako drag Lordu Žomberu bio je sada sve manje i manje pogodan za primenu, jer su studenti dolazili na fakultete u velikom broju — naročito na fakultete prirodnih nauka — a broj nastavnika se uopšte nije povećavao. Na primer, na univerzitetu u Poržu, na jednog profesora dolazila su skoro tri studenta! Već je i u Diepollu prosek bio negde oko 1,595. Pristalice novih metoda se nisu ustručavale da nazovu „arhaičnim“ ta duga studijska putovanja, kao što je bilo putovanje Žombera i Breslina od Diepolia do Tivastena, preko Sarlbura i Tajaka. A Žomber nikad ne bi pristao da sa sobom povede dva učenika.

„To je smešno!“ govorio je on. „Ne treba primati više studenata nego što ima profesora. A ako je to već učinjeno? E, onda to znači da je kulturi došao kraj! Ali sve dok budem mogao da mislim i da hodam, što je ista stvar ili skoro ista, odupiraću se svim snagama ovoj težnji za lakšim uslovima rada...“

Po mišljenju Bresa, najbolje rešenje bi bilo da se putovanja skrate i da se ponekad ide gliserom ili saonicama. Razmišljao je o tome sa ljutnjom i čežnjom. Saonice na solarni pogon ili, u nekim slučajevima, brod. Od Tivastena do Sarlbura, Žomberu su bila potrebna tri dana hoda, možda i četiri ako se sporije ide. Ta razdaljina bi se brodom mogla preći za dan ili dva, a usput bi se moglo i raditi, što je bila veoma povoljna okolnost.

Bres je imao kartu te oblasti.

Staru vojnu kartu koju je za skupe pare kupio od jednog ilegalca. Za taj komad zgužvanog papira prekrivenog mrljama od masti i vina dao je skoro čitavu jednogodišnju ušteđevinu. Ali on je vredeo toliko. Bres je više puta na dan morao u sebi da potisne želju da iz džepa izvadi taj list papira, ali se nije usuđivao da ga raširi pred očima svog učitelja koji bi podsmešljivo rekao:

„Karta nije teritorija!“

Bres je to znao. A možda bi rekao:

„Dragi moj Bresline, ako neko ne zna geografiju, najbolje da ostane kod kuće, kao seljaci!“

Geografija... Čak i među istaknutim univerzitetskim nastavnicima, veoma je malo bilo onih koji su odlično poznavali tu nauku koja je postala tajna posle objavljivanja Univerzitetskog antinacionalističkog ukaza Nove Persel. Bres je dobro znao da se izlaže opasnosti da leto provede u zatvoru ako ga uhvate sa lokalnom — i što je još gore vojnom — kartom u džepu. Ali računao je na poštovanje koje su još pobuđivali (ali ne za dugo! govorio je Žomber podrugljivo) zeleni ogrtači univerziteta u Diepollu, tako da ga nikad neće pretresati bilo koja policija ili gradska straža...

Napravio je plan kretanja vodenim putem koji je želeo da pokaže Profesoru ne pominjući pri tom kartu. Od Selane bi išli Orgombijem do mlina u Tabaraku, zatim bi se uputili kanalom koji vezuje Tivu sa Orgombijem i došli u Lend. Kad bi našli neku dobru radionicu u Seleni, za sve to bi im bilo potrebno samo pola dana. Posle Lenda, sledili bi Tivu do Zanvizira. Tu bi zastali, prošli kroz Sarbur i vratili se do Tive. A onda opet brodom do ušća u Drazd... Sve to za jedva četiri ili pet dana umesto deset ili dvanaest! Trebalo je, međutim, ubediti Žombera, a to je očevidno bio težak posao.

Da bi mu vreme brže prolazilo, Bres je sanjao o svojoj prijateljici Betini. Nije bio baš sasvim siguran da je Betina stvarno njegova prijateljica. Ali to nije ni bilo važno. Bila je to devojka koju je želeo, koju je voleo (mada nije bio baš sasvim siguran da je voli). Devojka koja je ispunjavala njegove snove kao što nijedna druga to do sada nije učinila. Imao je veoma dobro razrađenu tehniku. U mislima je razgledao anatomiju mlade devojke — najčarobniju teritoriju koju je ikad upoznao. Usredsredio bi se jedno određeno vreme na svaki deo njenog tela: u proseku oko trideset sekundi. Stopala, noge, kolena, butine. Njene duge, duge zlaćane butine. To je ono što je bilo najbolje na njoj. Zadržao bi se čitav minut između završetka kolena i udubljenja u preponi. Bilo mu je potrebno nešto manje od tri minuta da dopre do zlatastih malja na uzvišenju među nogama. Tu ne bi uspeo da zatomi drhtaj strahopoštovanja. Brzo bi prelazio na trbuh, bokove i, dosta smiren, posvetio bi poduže vreme okrugloj i glatkoj, nežnoj i pocrneloj — i tako umirujućoj — zadnjici. Leđa, grudi, ramena, vrat, lice, oči, kosa... Tu bi se dugo zadržao. Cesto se gubio na mračnim i tajnovitim mestima. Ceo obilazak bi potrajao uvek nešto više od deset minuta. Tada bi krenuo iz početka pošto bi napravio nekoliko vežbi disanja.

Ponekad bi neke druge misli potisnule Betininu sliku. Ponekad bi Žomber bio raspoložen za razgovor, a Bres je morao da mu odgovara pametno i učtivo; samo se po sebi razume da bi to potpuno poremetilo sanjarenje — mada ga ne bi sasvim prekinulo.

„Uskoro ćemo stići, Bresline,“ ponovio je Profesor.

Volim šiljate Betinine grudi... Da ga možda ne bole noge? Tako mu i treba! Okrugle Betinine grudi, dok vodimo ljubav bradavičice su crvene i nabubrele...

„Meni su noge otežale, gospodine“, reče Bres. „Znam da je hodanje najbolja duhovna vežba, ipak moji počeci u tome...“

„Ne pravdajte se, Bresline. Imate moj oprostaj. Ali moje mišljenje vam je poznato: greh protiv mišića je i greh protiv duha!“

Noge ga bole, nema nikakve sumnje. Duri se, ali postaje popustljiviji. To je znak koji ne vara! Najbolja novost ovog dana...

Bres je uzdahnio i nastavio sa svojim nabranjem.

... tako okrugle grudi kada je ispružena ispod mog tela i tako izdužene, tako šiljate kada stoji i kada se saginje da bi se obukla ili da bi se igrala!

„Potpuno sačuvan grad“, govorio je Žomber, „zahvaljujući tehnici koja je danas zaboravljena, a koja se zvala „ubrizgavanje molekula“. Civilizacija dvadesetog veka je na programu vašeg diplomskog ispita, Bresline. Ja, istinu govoreći, ne volim mnogo to razdoblje. Ali Alken, muzejski konzervator, je moj stari prijatelj...”

Ukus njenog soka. Kada suviše snažno udahnem... Jako zao-kružen Betinin trbuh Venerin brežuljak kada se igramo ona malo spusti gaćice taman toliko da ugledam nekoliko diaka da spustim usne na njen pupak drhtaj njoj se to sviđa mislim da je to veoma dobro grlo mi se ispunilo spusti se do nozdruva i ja odnosim njen miris u sebi čitav dan ponekad i duže Betina ružičasto malo plavičasto meso između zlatastih malja...

U toku nekoliko sekundi, Breslin je zaboravio na Betinu.

... Savremena civilizacija nas uči da budemo ravnodušni ili nas pak uči da se pretvaramo da smo ravnodušni. To je licemerje, zar ne? Ništa ne dokazuje da smo mi bolji od ljudi dvadesetog veka. Naravno, ta civilizacija je izgrađena kao reakcija protiv utilitarnističkog i destruktivnog sveta koji joj je prethodio. Ali zar ta reakcija nije otišla predaleko? Kultura je lepa jer ne služi ničemu. Baš tako. A da bi ostala element kulture, nauka se mora čuvati da se ne izrodi u tehniku. Treba da bdi nad očuvanjem svoje čistote, to jest svoje beskorisnosti. Da, s jedne strane to je izvrsno. S jedne strane. Ali svet je četvrtast: kako stvar stoji na one preostale tri strane?

Stručnjaci za fiziku sa univerziteta su mogli do mile volje da se bave proučavanjem strukture materije, bez straha da bi se njihova teorijska otkrića jednog dana mogla pretvoriti u atomsku bombu, kao kočije u bundevu. Bilo kako bilo, njihova istraživanja su bila osuđena da tapkaju u mestu u nedostatku industrijske infrastrukture. Radili su na skoro zanatski način, što im je pružalo priliku da dokažu svoju oštroumnost. Nauka je pronašla princip pokretanja bez mlaznog pogona, ali ljudi su putovali konjskom zapregom i koristili svetlost sveće ili petrolejske lampe jer su bili ravnodušni prema „progresu“, jer nisu imali nikakvu sklonost prema udobnosti i osećali nepoverenje prema lakom životu — ili barem zato što su ih ubeđivali da sve to osećaju. Takva je bila uloga kulture. (Nije se moglo reći da je bila sasvim beskorisna...)

Civilizacija je stavljala čoveka iznad svega ostalog. Učila ga je da prezire mašine da se ne bi izložio opasnosti da one zavladaju njime. To je bilo veoma dobro. Ali, Bres je sanjao o električnoj lampi i saonicama — makar i s običnim saonicama sa točkovima kakve su postojale u dvadesetom veku! Detinjasto ponašanje, rekao bi Žomber. Odraslom čoveku nisu potrebne igračke. Pa ipak mi-

silo je Bres, ne trudeći se da u mislima jasno uobliči jednu ideju koja ga je ispunjavala strahom. Zar naše društvo nije pomalo lice-merno? Da li se čovek promenio? Kada bi organizacija sveta bila jednog dana dovedena u pitanje pod uticajem raznih ljudi ili događaja, Bres je bio ubeđen da se ne bi našao među onima koji bi se digli u njenu odbranu. Budi iskren. Ti nisi nimalo oduševljen svetom u kojem živiš. Ti priznaješ u izvesnoj meri osnovanost nekih principa, ali ti nisi srećan...

Da biste bili dobar sociolog, Bresline Delatka, budite najpre srećan čovek!

Ti nisi srećan, i pored Betininih butina. I pored Betininih usta i Betininog trbuha, gušiš se u svojoj sopstvenoj koži i u svetu koji te okružuje, a to je jedno isto, i imaš utisak da te muče i pritiskaju svojim teškim teretom navike i običaji. Istina je da ti nazivaš navikom ono što bi tvoj učitelj nazvao tradicijom...

Ali ti uopšte ne osećaš da bi mogao da ostvariš svoje zamisli u ovom društvu. Ti sanjaš o prošlosti. Ova tako savršeno ravnodušna kultura na smrt ti je dosadna. Ti si u bezizlaznom položaju. Znao je da bi na to Žomber podsmešljivo rekao: „A duh, moj dragi Bresline? Gde je tu duh?“ — „Tražim ga, Učitelju, i s oprostjenjem, nigde ne mogu da ga nađem. Vratimo se radi veće sigurnosti na Betininu zadnjicu!“

Na telu mlade devojkice nalazilo se jedno veoma nežno mesto, veoma veoma nežno, koje u početku nikad nije uspevao da pronađe; morala je da mu vodi ruku, što ga je izluđivalo... Žomber se savladao da ne načini grimasu, ali je ipak progundao.

„Neka me sazvežde Ribe..“

Nikakvo sazvežđe se nije moglo videti. Profesor je počeo da hramlje. Bres mu se približio da bi ga pridržao.

„Kamenčić u cipeli“, reče Učitelj sa izrazom uvređene veličine.

„Hoćete li da sednete na moju torbu da biste skinuli cipelu, gospodine?“ predložio je Bres.

Žomber osmotri licu druma prekrivenu visokom prljavom travom sa beličastim mrljama blata i odmahnu glavom.

„Ne, Brese, hvala. Ali mislim da ću čim signem u krčmu zatražiti posudu sa toplom vodom za noge.“

„Ako mi dozvolite“, reče Bres, „i ja ću zatražiti jednu posudu s vodom.“

„Nemojte se ustručavati, dragi moj. Univerzitet u Diepoliu neće propasti zbog dva latora tople vode, nadam se!“

Betinina stopala... A ne, Betinine... Sunce se probijalo između dvostruke živice oblaka i ljubičastog horizonta. Kosl zraci su osvetljavali prve kuće u selu. Crvene i sive krovove. Oniske vile razbacane među drvećem. Zbijene stambene zgrade, neravnomerno raspoređene duž uskih ulica, sve epohe su izmešane... Betinine noge, njen obil gležnjevi...

Žomber je nakrivio usta u grimasu koja je po volji mogla da znači prezir, izvesnu nostalgiju ili jednostavno čistu misao. Zašto ne? Bio je to čovek koji mnogo razmišlja... Približavali su se. Bres je bio pomalo razočaran.

Betinina kolena. Sreli su kola koja su vukle krave. Duge punačke Betinine butine. Nekoliko pešaka čutljivog izgleda. Svilasti Betinin trbuh.

Mlada seljanka u dugoj haljini. Kako mora biti prijatno zadići tu haljinu! Lepa devojka sa po jednom korpom preko svake ruke, rado bih joj pomogao da obavi kupovinu...

Gde sam stigao s Betinom? Kukovi, donji deo leđa.

Debeli čovek sa kožnom keceljom. Muž ili otac? Uostalom, šta me se to tiče, nisam oдавde. Dolazim iz daleka. Oni ne mogu da zamisle svet iz kog dolazim. Sasvim mala deca gurala su pred sobom krpenu loptu. Deca bi možda mogla. Zidovi su sijali kao stakleni izlozi. Izgledalo je, uostalom, da su od stakla, kao i krovi, vrata, kapci na prozorima... Volim da stavim ruke s obe strane nežne i duboke brazde i da razdvojim meke obline...

Bres je osećao sa skoro bolnom oštrinom utisak da stiže u jedno mrtvo mesto... Selana je sada bila samo mrtvi grad koji je nadživio samog sebe zahvaljujući uspehoj operaciji nekoliko đavolovih učenika ili (Jer neki nisu verovali u priču o ubrzigavanju molekula) nekoj čudi prirode. Ljudi su tu živeli kao u mrtvačkom sanduku i kretali se kradomice, kao kradljivci.

Put se pretvorio u dugu, ravnu i sumornu aveniju, prema kojoj su gledale slepe oči prozora od mutnog stakla. Jedan mršav pas, sedeći na zadnjim šapama, posmatrao je nepoverljivo zelene ogrtače. Betinina zadnjica. Podignute glave, pas je neubedljivo zalajao. Sve je to veoma realistično, pomisli Bres. Izvrsna projekcija. Jedna stara žena doviknu nešto na narečju. Bres pokaza dva tanka crvena stuba koja su se uzdizala na ivici trotoara, ispred jedne verande.

„Šta je to? Neki hram?“

Zomber se isprsiо, praveći se važan.

„Ne, dragi moj. Obične pumpe za tečno gorivo namenjeno sanonicama sa točkovima iz dvadesetog veka!“

„Ah, da, motori sa unutrašnjim sagorevanjem.“

„Ludost“, reče profesor odlučno.

Zatim, podigavši svoj štap, on pokaza jednu tačku pred sobom, na levoj strani avenije.

„Gledajte, Bresline. Ima još dve iste takve posle stanice gradske milicije.“

Gradska milicija? Do đavola, moja karta. Bres je proverio da mu papir ne viri iz džepa.

„A eno još dve pumpe malo dalje.“

„Zar te stvari idu uvek po dve zajedno?“

Zomber se diskretno nakašljao i počeo odmah da govori glasom kojim se drže predavanja:

„Da, naravno. Da bi radili, ovim motorima je bio potreban jedan muški i jedan ženski princip. Ili, drugim rečima, jedan element Jang i jedan element Jin. Kratko rečeno, vatra i voda. Kada bi bili u prisustvu mašine, izazivali bi eksploziju, a oslobađanje gasova bi pokretalo toškove — sam bog zna na koji način. Ja nisam stručnjak...“

To je, na kraju krajeva, moja teza, pomislio je Breslin Delatlika. Imam potpuno pravo da se malo našalim.

Mlada devojka iz krčme koja im je donela posude s toplom vodom zvala se Eneidi. Neobično je ličila na Betinu.

Zvala se Eneidi. Ličila je na Betinu kao sestra bliznakinja, ili skoro toliko. Bres se zaprepastio kad ju je ugledao. Ista plavorida kosa, iste zelene oči, pomalo hladne (ali toliko blistave dok vodi ljubav... takve su bar bile Betinine oči... i Bres je već osećao jaku želju da vidi kako se Eneidi ponaša u krevetu). Da, bila je malo višeg rasta od Betine i možda malo krupnijeg tela. Kostl njenog lica bile su vidljivije, grublje. Ne, nisu bile grublje, već... Uostalom, da li je to važno? Bila je lepa i očevidno predusretljiva. Bres započe uobičajeno nabranje svojih slika iz mašte. Betinina stopala. Sanjarenje se nastavlja uzlaznom linijom. Betinine noge. Betinina kolena, butine... butine Betinine.. Eneidine... Eneidi mu se dopadala barem isto toliko koliko i Betina i nije u njemu budila osećanje straha. U svakom slučaju mnogo slabije osećanje straha nego ono koje je izazivala Betina. Bio je siguran da će s njom biti daleko bolji nego sa svojom verenicom, ako mu se bude ukazala prilika. A znao je da će mu se ta prilika ukazati (najzad, bila je to njegova teza).

Cele večeri mlada devojka je bila ljubazna, prijateljski raspoložena, više nego prijateljski raspoložena. Postojala je čak neka vrsta tajanstvene čari u toj uzajamnoj, skoro trenutnoj privlačnosti. Obično se to ne odvija tako, mislio je Bres, ni u stvarnosti, ni u snovima.

Ja ne sanjam. Betina moja draga. Hoću da kažem Eneidi.

U stvari, Betina.

Ležao je na svom krevetu, potpuno nag. Činilo mu se da je najjednostavnija oprema najpogodnija za posetu koju je očekivao. Raširio je svoju kartu i razgledao je pri svetlosti petrolejke. Znao je, naravno, da obavlja protivzakonitu radnju. Bilo je protivzakonito posedovati kartu. A služiti se njome bilo je skoro ravno zločinu. Ali to je izgledalo i veoma teško. Snaći se na karti posle putovanja vrlo je zabavno i, s malo vežbe, može se lako prepoznati put koji smo prešli. Odabrati pravac kretanja na karti izgleda veoma uzbuđljivo, bar prvi put. Pridržavati se tog pravca na terenu, zahteva sticanje određenih navika i sposobnost orijentacije koju Bres još nije posedovao. Ah, da je mogao da izvadi kartu iz džepa ili iz torbe i da je mirno proučava sedeći pored puta...

Sunce izlazi na istoku; nije valjda zabranjeno kazati da izlazi na istoku (ali sme se reći samo toliko!). Razvijam taj strašni komad papira, okrećem se prema istoku, sever je levo od mene, jug s moje desne strane, zapad iza mene. *A četiri strane sveta su označene na karti.* Dakle, ništa lakše nego naći pravac kojim želimo ići i odabrati najbolji put. Uraditi to samo po sećanju već je mnogo teže. A kada je čovek u društvu sa tako reakcionarnim profesorom kakav je Lord Zomber Vandrederen, bolje je odmah odustati.

Uostalom, Bresu je bilo sasvim svejedno kuda idu. Posedovanje karte ga je uzbuđivalo pre svega zato što je to bilo zabranjeno. Igranje sa kartom u sobi dok čeka posetu jedne devojke, mnogostruko je uvećavalo njegovo zadovoljstvo.

Eneidi je ušla, obučena u kratku spavaćicu oivičenu čipkom, držeći svećnjak u ruci.

Bres je spustio kartu blizu lampe i otkotrljao se na desnu stranu kreveta da napravi mesta mladoj devojci. Betina, molim te da mi oprostiš, ali Eneidi je, razumeš li, pomalo kao ti. Ona je skoro ti i skoro više nego ti. Ne, nisam to hteo da kažem... Najzad, Betina, ti znaš da te volim. Ali ja te se bojim. Ja te se pomalo bojim i zato među nama ne ide baš sve kako treba. Zato smatram da će ovo iskustvo biti dobro za mene. Eneidi veoma liči na tebe, ali to je samo obična devojka koja radi u krčmi (a šta misliš ko si ti, nevaljalče?). I onda... ovaj, sve u svemu, siguran sam, Betina, da ću voditi ljubav upravo božanski. A kad se budem vratio, nešto će od toga preostati. Obećavam ti. Ja to činim zbog nas, zbog nas... Draga moja Betina, ne možeš biti ljubomorna na Eneidi. Jer ja volim tebe...

Kraj unutrašnjeg monologa. Predimo sada na delo.

Eneidi je skinula spavaćicu preko glave. Eneidina stopala, Eneidine noge, Eneidina kolena...

Prišla je bliže lampi da bi Bres mogao da se divi trouglu sa ri-dim odblescima koji se ocrtavao veoma nisko na njenom malo izbočenom trbuhu i nestajao među oblim butinama. Lep je. Ne razlikuje se mnogo od zlatastog Betinlnog runa. Venerin brežuljak je jače naglašen, uvojci su duži, butine čvršće. Okrenuo se na bok da bi je posmatrao i osetio je kako mu je ud otežao. Vrlo zgodna stvar. Nikada nije mogao da poželi Betinu bez dugih i složenih priprema koje su mu omogućavale da zaboravi strah (ali za boga miloga, čega se to bojao?).

Mlada devojka mu se pridružila na krevetu i priliubila se uz njega u želji da ga uzbudi. Potražila je njegova usta i počela da ga miluje. Nije osećao strah. Bila su to slatka i nežna milovanja, pomalo detinjasta. Sve ono što Betina nikad nije radila i što se on nije usudivao da od nje zatraži (takve stvari se ne mogu tražiti od drugih). Evo otkrića: Betina me ne voli. Ili me ne voli onako kako bih ja želeo da budem voljen. A ja, ja... Oh, Eneidi!

Strast mlade devojke se rasplamsala, bila je živa i ustreptala kao da je oduvek čekala samo na njega. Na kraju je jednim savršenim pokretom tela projektovao na nju svoju želju, snove, nadanja: samog sebe. Betina, kad bi samo znala... kad bi samo mogla da me vidiš!

Uzimajući svoju spavaćicu pre nego što će otići, Eneidi je našla kartu koja je pala na pod, ispred noćnog stočića.

„Kakav je to papir, dragi?“

Praveći se važan, Breslin Delatika je s visine pogledao tu tako mladu devojku koja je maločas pala u zanos u njegovom zagrljaju. Bila je stvarno veoma mlada (godinu ili dve mlađa od Betine...), lepa, nežna, naivna, tako divna. Kad bi samo znala koliko mi se dopadaš, slatka mala glupačo. Ali ja, naravno, volim Betinu, mada ona u meni ne budi tako jaku želju. Takav je život.

„To je karta“, odgovorio je. „Ali ne pominji je nikom.“

„Zašto?“

„Zabranjeno je. Nemamo pravo da posedujemo kartu, srce.“

„Zar se ne bojiš da će te uhvatiti, dragi?“

„Ne, ne bojim se.“

„Veoma si hrabar.“

„Jesam.“

„A čemu služi karta?“

„Oh, ničemu. Skoro ničemu...“

Eneidi je obukla spavaćicu, nežno poljubila Bresa u čelo i otišla, zaboravivši da ponese svoju sveću.

Ta mala gadura nije imala ništa preče nego da me prijavi gradskoj policiji! Meni se čini ipak da sam zaslužio bar malo zahvalnosti pošto sam je onako dobro povallo... Betina, moja slatka mala Betina, nju mogu deset puta zaredom da razočaram, nikad od nje neću čuti ni reči zamerke. Njena vernost je čvrsta kao stena. Betina, samo ti Betina. Stvar je prosta: ona me voli. A ova druga, Eneidi, to je, naravno, kurvica. Nadala se da ću joj dati novaca. Na to nisam čak ni pomislio. Suviše je ličila na Betinu. Želeo bih da znam koliko je izvukla od Žombera. A sada me taj stari nitkov ostavio na cedilu. Kartu, rekao je, ti si imao kartu, bitango jedna, i usudio si se da me pratiš, da ideš sa mnom! Ti si osramotio univerzitet. Ja te... Ja te... Ja sam, naravno, još više otežao svoj položaj pitajući ga da li je uživao ove noći sa Eneldi. Stara budala. Ti se usuđuješ, ti se usuđuješ? Univerzitet može da ide u dupe! odgovorio sam mu — što lepo pokazuje da nisam izgubio smisao za humor.

A sada me ovi drže i ne izgledaju baš bezazleno. Komesar Selane je žena, visoka, dosta zgodna ričokosa, ali sa muškim ramenima, skoro bez grudi, dok su joj pantalone uniforme čvrsto pripljene između nogu. Osim toga, pogled njenih zelenih očiju je hiljadu puta hladniji od pogleda Betinih očiju kada je obuzme najstrašniji bes. Propao sam. I sve to samo zbog jedne karte! Tačno je da je to težak prestup, ali nismo u zemlji divljaka. Jasno je da mogu da me obese zbog navodnih militarističkih rovarjenja posle lažnog suđenja, ili da me streljaju na licu mesta zbog špijunaže. Ali, blagi bože, pa ja nisam neki opasan čovek: to se vidi na prvi pogled.

Oni sada imaju kartu u rukama, ali ja mogu da dokažem... Ne, ja ne mogu baš ništa da dokažem. I ne treba da se zavaravam: u ovim malim gradovima u unutrašnjosti mržnja prema armiji je veoma izražena. U njihovim očima, ja sam izvršio čudovišni zločin. A sada stojim tu, u stavu mirno, potpuno nag, pred komesarom i njegovim ljudima.

Žena me gleda. Od struka naviše. Verovatno misli da me ne uzbuđuje mnogo. To je tačno i nije tačno. Moj položaj je uzbuđljiv, ali ta devojka ima zelene oči i to me plaši. Oh, Betina, oprosti. Ljubavi moja, oprosti. Ako doživim tu ogromnu sreću da te ponovo vidim, kunem se da ću biti sjajan s tobom. I da se više neću bojati. Moja strahovanja će zauvek nestati.

U stanju su da mi prišiju deset godina zatvora. Ja ću, naravno, pobeći. U malim gradovima, zatvorenici obavljaju razne poslove. Ništa lakše nego uhvatiti maglu. Uostalom, kada se izdrži jedan deo kazne, skoro da vas podstiču da pobegnute: to je deo filozofije našeg društva. Samo, nema govora da posle toga mogu da se vratim na univerzitet. A tvoje oči, draga, uvek će biti zelene. Naj-

jednostavnije bi bilo da pronađem neki položaj u kom bih video tvoju zadnjicu, a ne tvoje oči! Često sam ti to predlagao, ali ti si uvek zahtevala da budem na tebi i gledala si me pomalo ispitivački, pomalo prezrivo. Uvek mi se činilo da polažem ispit — i često sam padao. Ali, to je bilo pa prošlo. Kada se po izlasku iz zatvora opet budemo našli, oboje ćemo se mnogo promeniti, i ti i ja, i to će za nas biti početak novog života.

Samo da me sada odmah ne ubiju...

„Slušajte!“ reče komesar. „Vi ste običan tikvan.“

Zapalila je cigaretu, zavukla svoj požuteli kažiprst među dojke, kroz izrez na tunici.

„I stojte pravo. Sklonite ruke odande. Nagledala sam se ja toga... Običan tikvan, ni više ni manje. Suviše ste naivni da biste bili opasni. Ali, i pored toga, vi nosite sa sobom predmet koji podleže najvećim mogućim zabranama u čitavoj civilizaciji. Da li vam je to poznato? I nemojte da počnete sa iznošenjem laži. Iskrenost je jedino što vam može pomoći da se izvučete.“

Stražari su se udaljili. Bres je stajao pred komesarom. Nisu mu vratili odeću, ali on se već bio navikao na svoju golotinju i malo se opustio.

„Poznato mi je. Ja...“

„Šta vi to?“

Žena je ustala, spustila na njega pogled svojih zelenih očiju. Bres je zadrhtao. Betinina stopala...

„Ja ne...“

„Suprotno tvrdnji jednog filozofa iz dvadesetog veka, karta je skoro teritorija, Bresline Delatika. To je istovremeno maketa i maglično predstavljanje teritorije. Nema države bez karte. Nema organizovanih armija, nema velikih ratova, nema totalitarne vlasti, nema razvijene administracije... To je cena naše slobode, našeg mira, naše sreće. Taj komad papira s kojim vi tako bezazleno idete po svetu je pravi pravcati virus. Smrtonosni virus za našu civilizaciju. Univerzalni antinacionalistički ukaz koji je doprineo da naše doba postane najtrezvenije, najmirnije i najsrećnije razdoblje čitave istorije za koju znamo, zasniva se na potpunoj zabrani karata i planova teritorije. Ovaj komad papira predstavlja zametak vraćanja na uspostavljanje nacija, država, velikih federacija pokrajina ili zemalja. To je vraćanje u prošlost koju isuviše dobro poznajemo, a koja nosi sobom čitav niz nesreća i sramotnih činova: ugnjetavanje, otuđenje, rat... Znete li to, Bresline Delatika?“

OVDE INTER UNIVERZITET CENTAR U DIEPOLIU BRESLIN DELATIKA TEMA KARTA I TERITORIJA KOD ARISTARH GALILEJ KORZIBSKI DA LI ME ČUJETE?

Čujemo vas.

OBAVEŠTAVAM VAS DA IMATE JOŠ SAMO TRI MINUTA SUBJEKTIVNOG VREMENA DA IZLOŽITE VAŠ ZAKLJUČAK I RASPLET POTVRDITE PRIJEM.

Zaključak je gotov. Rasplet će uslediti za nekoliko sekundi.

HVALA DO SKOROG VIĐENJA.

Bres se smešio. Ponovo je na sebi imao svoj zeleni ogrtač.

Žena komesar rđe kose i hladnog pogleda zaklonila se iza pisaoeg stola.

„Znam“, reče Bres.

Koraknuo je napred, uzeo kartu sa stola.

„Karta je teritorija“, izrekao je polako. Ja cepam kartu...”

Cepanje papira proizvelo je oštar, skoro metalni zvuk.

„... I teritorija se ukida.“

Teritorija se ukida. Nastupilo je dugo ćutanje.

BRESLIN DELATIKA KOD ARISTARH GALILEJ KORZIBSKI
INTER UNIVERZITET CENTAR U DIEPOLIU VAM DODELJUJE TI-
TULU DOKTORA PRIMENJENE SOCIOLOGIJE SA POHVALOM.

„Dragi, bio si veoma dobar“, reče Betina.

„Jesi li pratila celu projekciju?“

„Kako da ne, dragi, više od četiri sata.“

„Da li ti se dopalo?“

„Pa ne baš sve. Nije mi se svidela scena sa Eneidi. Pitam se kakve veze sa svim tim ima takva jedna kurvica!“

„Primenjena sociologija se primenjuje i na kurve!“

„Ali ne onako kako si ti to učinio u svojoj tezi.“

„Priznajem da sam ekstrapolirao. Ali pravilo se upravo sastoji u tome da čovek prikaže sebe sa svojim sopstvenim problemima.“

„Zar ti imaš problema, dragi?“

„Pa, ovaj, ja...“

„A kakve to veze ima s Eneidi?“

„Ljubavi, za mene postojiš samo ti. Uostalom, Eneidi veoma liči na tebe.“

„Ali ona te je posle izdala.“

„To je bio samo način izlaganja. Bilo je potrebno da me uhvate s kartom...“

„Oh, sigurna sam da je to odgovaralo nečemu što nosiš u sebi. Nekom strahu. Možda čak i nekoj želji.“

„Izopačenoj!“

„Da, nekoj izopačenoj želji.“

„Kad već govorimo o želji, Betina ljubavi, da se vidimo večeras?“

„U redu, dragi moj. Večeras.“

Betinine noge, Betinina kolena, Betinine butine, Betinin trbuh, Betinine grudi... neće više biti tužna maštanja moje samoće. Silke Betinlnog tela više neće biti karte moje želje već teritorija mog zadovoljstva.

Ipak nije loše biti doktor primenjene sociologije. Pogotovo kada je predmet teze značajan i težak. Uspeo sam da kažem skoro sve što sam želeo da kažem ne razotkrivši se. U stvari se nadam da je tako... Nisu ništa posumnjali jer su mi dodelili titulu bez pogovora. Najveću opasnost za mene predstavlja upravo projektivna teza, jer se moglo dogoditi da odam slučajno pa čak i nesvesno, neke pojedinosti koje bi razotkrile suštinu mojih misli. Utopija koju sam prikazao im se dopala upravo zato što nije bila previše ozbiljna. Bar prividno. Inter U voli tu vrstu šale. A ja sam to unapred znao. Naši gospodari — ljudi ili mašine ili ko zna šta drugo — veoma su srećni kada mogu da pokažu svoj liberalizam! Satirični

prikaz univerziteta u projektivnoj tezi iz sociologije: računari su pali u zanos, ako smem tako da kažem. I sve je to bilo potpuno bezazleno. Oni su bar tako mislili. Ništa im ne vredi što su lukavi, nisu shvatili da sam ja u stvari govorio o našem društvu, našem svetu. Izložio sam se veoma velikoj opasnosti i priznajem da mi je sada laknulo. Ipak, siguran sam da oni drže da su nepobedivi. Jednom računaru nikad ne može pasti na pamet pomisao da neko može da prozre sistem ugnjetavanja koji koristi Inter, bilo da je to računar na Univerzitetu, ili na psihijatrijskom odeljenju, ili u odeljenju za bezbednost...

Vidiš, draga, potpuno sam preobražen posle te projekcije. Ne znam da li to dugujem doktoratu ili Eneidi... Šalim se! Naravno, moja sigurnost proističe iz uspeha koji sam postigao. A ta sigurnost će mi pomoći da ostvarim nove uspehe. To je poput grudve snega koja se kotrlja. Osećam se kao drugi čovek. A tebe volim, Betina. Bila mi je potrebna ova teza da shvatim kolika je moja ljubav prema tebi!

Betinin trbuh, Betinine grudi... Teritorija koja pripada samo meni! Dobri ljudi iz Diepolla, znajte da to ja vodim ljubav sa ovom prekrasnom devojkom. Samo ja.

Betina je ječala od zadovoljstva pod snažnim naletima tela svog nadahnutog ljubavnika. Ležao je na njoj, a njegov pogled je bio zaronjen u zelene oči kojih se toliko bojao. A zelene Betinine oči su kako se orgazam bližio iznenada postale tamnije, kao prekrivene izmaglicom koja se diže u smiraj dana. Oh, tvoje oči, ljubavi moja!

Evo najzad ekstaze, te čudesne ujednačenosti u sjedinjenim telima, u isprepletenim nervima, u ujedinjenim dušama, Betina se podigla, Breslin se spustio. Smirivanje je na kraju razdvojilo zadahane ljubavnike, bacajući ih svakog na svoju stranu kreveta, tela prekrivenih znojem, zamagljenih očiju, iznemoglih mišića, zadovoljenih čula. Bio je to sjajan uspeh za mladog doktora primenjene sociologije, Breslina Delatiku.

Dugo su razgovarali, ležeći jedno pored drugog, nagi i smireni.

Bres, oslobođen svih strahovanja, svih strepnji, svih svojih inhibicija i svih svojih mōra, najzad srećan, otkrio je Betini pravu istinu o svojim političkim ubeđenjima.

„Našim svetom vlada jedan skoro univerzalni informatički kompleks. Mi nemamo nikakve čvrste veze sa stvarnošću. Nikakvog sigurnog uticaja na nju. Ta stvarnost nam skoro potpuno izmiče. Računari rade u zatvorenom sistemu. Primorani smo da im se obraćamo, bilo da zauzimamo viša ili niža mesta u hijerarhiji. Oni nam daju naređenja ili pak tumače naše odluke. Oni nas vode u izvršavanju naših zadataka ili nam ukazuju na posledice naših odluka. Ali mi sami ne vidimo skoro ništa. Oni su i naše oči i naše uši, ceo naš nervni sistem... Šta nam preostaje? Ništa ili skoro ništa. Vreme je da ti priznam, draga, da pripadam anti-Inter mreži otpora, grupi Korzijski. Oh, nisam želeo da ti govorim o tome sve dok na seksualnom planu među nama stvari ne krenu nabolje. Čekao sam, ovaj, neku zgodnu priliku. Imam potpuno poverenje u tebe, draga. Zakleo sam se da neću više ništa kriti od tebe... Kakve to

veze ima s mojom tezom? Mi iz grupe K. smo zapazili da su računari, u nameri da nam ukradu našu teritoriju, počeli da krivotvore karte koje nam daju. Oni su se dočepali svih teritorija i stvorili su jednu nestvarnu teritoriju koja je za ljude neka vrsta rezervata — sličnog onim rezervatima gde su nekad smeštali poslednje američke Indijance. I u tom veštački stvorenom, lažnom prostoru, mi se krećemo kao lutke kojima neko upravlja iz daljine. Mi smo samo jadne marionete čije konce pokreće mreža World Losis za račun lntera. Mi smo u grupi K. odlučili da ponovo pronađemo čovekovu teritoriju. Za početak, tražimo kartu...”

„Mill“, reče Betina, „ne razumem ni jednu jedinu reč od svega što si mi rekao, ali ja te volim.“

„I ja volim tebe. To je samo pretpostavka, predosećaj. Hoću da kažem rad računara, a ne moja ljubav prema tebi! Još uvek nisam kadar da ti jasnije izložim svoju misao. Skoro sam siguran da je sve oko nas varljivo jer su računari zamaglili našu sposobnost zapažanja, naše viđenje nekih...”

„Ali zašto? Zašto?”

„Zašto? Zašto? Nemam pojma. Možda se neko skriva iza računara. Neki čovek ili neka klasa. Ali ko je to?”

„Kakav čovek? Kakva klasa?”

„Eto, neki ljudi mora da poseduju u isto vreme i kartu i teritoriju. Možda je Inter u stvari tako nešto. Oh, to je samo obična pretpostavka...”

„Ljubavi moja“, reče Betina, „kako si ti pametan!”

„Hvala, draga. Ne možeš ni da zamisliš koliko mi pričaju tvoje reči. Volim te!”

„I ja volim tebe.”

Betina se spustila na kolena ispred Bresa, nežno obuhvatila svojim prstima njegov ud. Dejstvo je bilo trenutno. Približila je svoje lice, svoje usne.

„Kako si čvrst, dragi!”

„Kako si lepa, ljubavi moja!”

Tako je Breslin Delatika nekoliko minuta blo mladi bog, onako kako je to oduvek, oduvek sanjao. Osećao je u sebi dovoljno snage da se suprotstavi World Losisu, Interu, celom svetu i svojim nepoznatim gospodarima, ma kakvi oni bili.

On je najzad — najzad — pronašao kartu jedne čarobne teritorije.

Ta gadura nije imala ništa preče nego da me izruči policiji za političke prestupnike!

A kao nagradu, žace su dozvolile slatkoj Betini da prisustvuje saslušanju svog ljubavnika.

„Progovorieš ti već, đubre jedno! Progovorićeš ti!”

Igla se polako zabadala u Breslinov mozak.

Mladi doktor sociologije je ležao nag, vezan, isprebijan, krvav, na metalnom stolu načičkanom elektrodama, u prostoriji za posmatranje, u službi za Državnu bezbednost. Na njegovom trbuhu išaranom tragovima udaraca podrhtavala je masa crvenkastog mesa, bedni ostatak muškog polnog uda.

Pravi cirkus. Mučenje i sakaćenje je, naravno, bilo nepotrebno; postojali su mnogo bolji načini da se dobiju tačna i podrobna priznanja; ipak, trebalo je s vremena na vreme pričiniti zadovoljstvo tako odanoj i uspešnoj potkazivačici kakva je bila lepa Betina.

„Bresline Delatika“, reče glas World Losisa toplim i skoro bratskim tonom. „Bresline Delatika, ja sam ti prijatelj. Najbolji prijatelj. Odgovori mi!“

Igla se zarila još dublje. Bresov trbuh se zategao u grču. Betina je prsnula u smeh.

„Koja teritorija? Koja teritorija, Bresline?“ zapita računar nežnim glasom.

Breslin je popustio. Prekasno. Znao je da je prekasno. Bio je već napola mrtav. Ali evotonik koji su mu ubrizgali dao mu je snage da se podigne i izgovori nekoliko reči.

„Karta...“ promrmljao je.

Računar je za trenutak oklevao.

„Šta hoćeš da kažeš?“

Breslin je otvorio oči da pogleda svet kojem više nije pripadao.

„Teritorija je karta“, reče on.

„Ali koja karta?“ zapita računar.

Breslin nije odmah odgovorio. Možda pitanje i nije doprlo do njegovog mozga. Posle dužeg vremena, prošaptao je:

„Teritorija je projekcija karte. Ako uništimo kartu...“

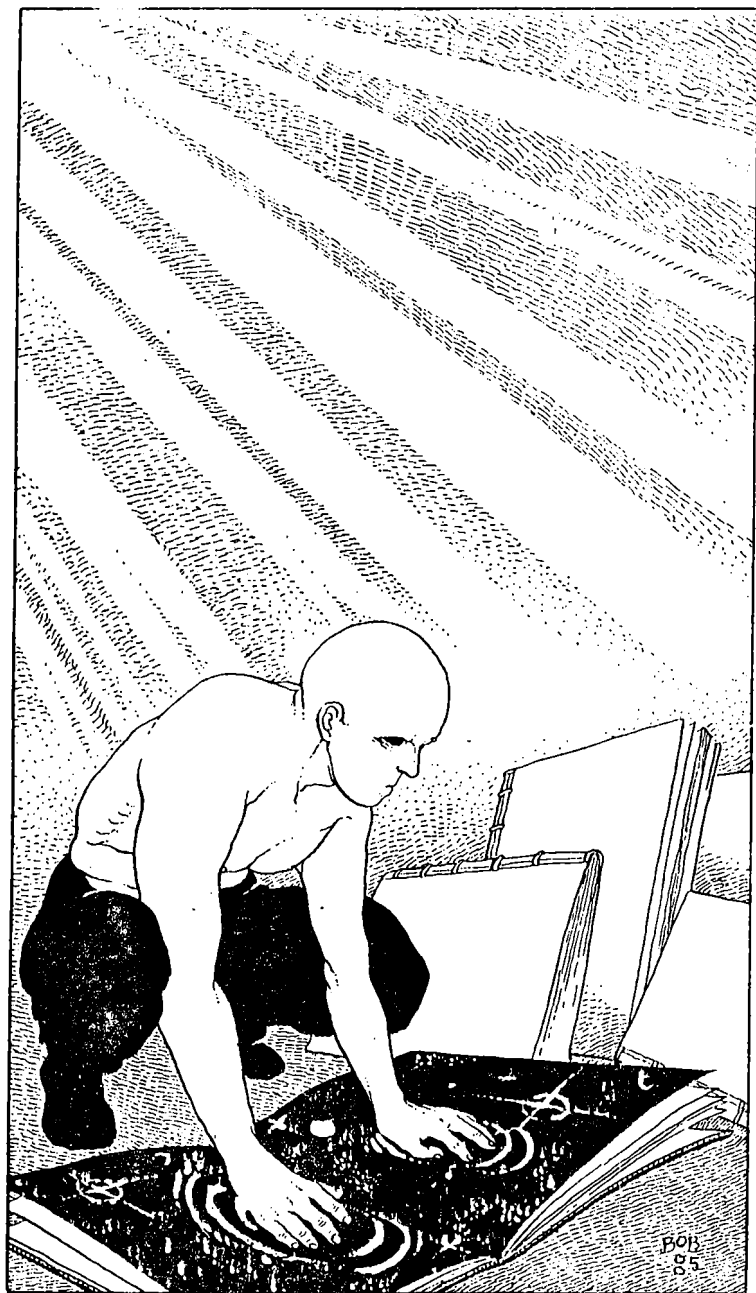
Jedan krvni sud je prsnuo u Breslinovom mozgu. Njegovi kapci su se polako spustili preko očiju ukočenog pogleda. Ipak je sasvim tiho dovršio rečenicu (evotonik je još uvek delovao):

„... teritorija se ukida!“

Glas računara je odjednom postao piskav. Poslednje pitanje je preraslo u krik:

„Ali koja teritorija? Ali koja ter...“

Svetlost zalazećeg sunca se probijala između sloja sivih oblaka i ljubičastog horizonta. Kosi, veoma blede zraci su osvetljavali prve kuće u selu... Da bi mu vreme brže prolazilo, Bres se predavao maštanjima o svojoj prijateljici Eneidi.

RENÉ SUSSAN

Ogledni brojevi časopisa

„... Mi ne postojimo u većini tih vremena; u nekima vi postojite, a ja ne; u drugima — ja, a vi ne; u trećima — obojica. U ovome, koje mi dodeljuje povoljan slučaj, vi ste došli k meni; u drugome, prelazeći vrt, vi me nalazite mrtvog; u trećem, ja izgovaram ove iste reči, ali sam opsena, utvara.“

Horhe Luis Borhes

Vrt sa stazama koje se račvaju *

1

Biblioteka u kojoj je Žan-lv K... dobio mesto magacionera imala je dvanaest nivoa, od kojih se pet nalazilo u suterenu. Radio je u odeljenju za časopise koje se nalazilo na prvom spratu, ali je često morao da odlazi na gornje spratove, ne toliko da bi razvrstavao redovne publikacije sa uredno uplaćenim pretplatama, već da bi sređivao ono što se naziva ogledni brojevi, a to su pojedinačni brojevi izdanja koja neredovno izlaze i koje je biblioteka dobijala bilo kao besplatne poklone, bilo na osnovu kulturne razmene ili trenutnog raspoloženja nekog urednika.

Žan-lv K... se svakog dana radovao što je dobio to mesto, ne zato što je bio izuzetno dobro plaćen — plata mu je bila tolika da se lako mogla porediti sa onima koje dobijaju žene zadužene za održavanje čistoće u prostorijama biblioteke — već zato što mu je to mesto omogućavalo da produbljuje svoja znanja. Žan-lv je, naime, bio željan saznanja kao što su drugi ljudi željni novca ili vlasti. U toj njegovoj skrivenoj želji bilo je nečeg od uobičajene frustracije samoukih, ali i one tanane težnje čoveka da se oseća nadmoćnim u odnosu na posao koji mu je nametnut. Međutim, bio je oprezan i trudio se da njegova sklonost ostane prikrivena, jer sistem kasta koji postoji u bibliotekama veoma je malo sklon intelektualnoj simbiozi. Ako bi neki potčinjeni službenik navodio Svedenborga,

* Prevod Božidara Markovića, *Maštarije*, Nolit 1978.

znao za dvostruki tajni identitet Bustosa Domeka ili mogao da optuži Lamartina da je svoj najčuveniji stih ukrao od Nikola-Žermen Leonara, za većinu nadzornika ove ustanove to bi bio mnogo uvredljiviji postupak od skandala koji bi se dogodio kada bi neki pripadnik kaste sudra iz Stare Indije pokušao da se umeša među kšatrije...

U toj mentalnoj skrivalici, Žan-lvu je pomagao i njegov spoljni izgled. Mnogo ga je bilo teže zamisliti kako u samoći istražuje stare knjige i rukopise, nego kao člana onih grupa proletera misli koji, praveći se da su se vratili odasvuda mada nikad nigde nisu bili, u galami kantina i dimu bistroa razmenjuju zajedljive primedbe o braku i opšta mesta o zvučnim efektima nekog jela od pasulja. Bio je veoma visok, veoma mršav, išao je sav poguren među policama s knjigama i mogao je da izazove najopravdanije sumnje u bistrinu svog uma. On je, uostalom, i sam voleo da svom licu dâ neki bolestan izraz koji mu je više koristio nego štetio, razvlačeći usta od uveta do uveta dok se ne bi pretvorio u karikaturu, spuštajući kapke preko mutnih očiju do krajnjih granica, a sve to mu je bilo moguće zato što skoro nije imao obraza: između jagodica na licu i vilične kosti pružala se jedna glatka i bleđa površina kojoj je potpuni nedostatak mesa izgleda smetao koliko i pogledu njegovih očiju potpuni nedostatak bilo kakvog sjaja...

Jednom je doživeo veliko iznenađenje. Prolazeći kroz neki zabavni park, ugledao je svoj lik u jednom od onih ogledala koja iskrivljuju i koje neke žene veoma cene jer im, razvlačeći njihov stas, daju privid neobične vitkosti. Njega je iznenadila slika koju mu je pružalo ogledalo sa suprotnim efektom: stas mu je bio onizak, dežmekast, bezobličan. Ali njegovo preterano izduženo lice dobilo je, za uzvrat, klasični sklad. Bio je skoro lep, i za trenutak je sebe uporedio sa onim mladim dramskim prvakom koji je, ne želeći više da živi, na vrhuncu slave sebi ispalio metak u usta. Upravo tog dana po prvi put shvatio je u svoj punoći krhkost privida i nesigurnost svih stvari.

Bio je, dakle, pripremljen za čudesni događaj koji će doživeti. Sve je počelo od jednog oglednog primerka časopisa *Susret paralela* koji je njegova Biblioteka primila. Bila je to čudna publikacija koja nije imala uvodni članak i bila je urađena pomalo kao interni časopis nekog udruženja, u kome se pre svega nalaze pisma i razmišljanja koja pretplatnici međusobno razmenjuju. Časopis je imao još i tu osobenost što nije bilo nikakvog hronološkog redosleda objavljenih članaka. Ne samo da brojevi nisu stizali redom, već i od jednog do drugog broja nije poštovan nikakav kalendar. Dešavalo se čak da neki odgovori nose datume koji su prethodili pitanjima na koja su ti odgovori bili dati. Ali ni to nije bilo sve: jednom je Žan-lv naglo zastao ugledavaši odgovor na pitanje koje on, na žalost, nije ranije pročitao. Evo kako je glasio taj odgovor:

„Ne, dragi E. B, ne radi se ni o Brinetjeru, ni o Sent-Bevu. Andre Žid je taj koji je na pitanje 'Ko je najveći francuski pesnik?' odgovorio: 'Viktor Laori, na žalost!'“ Sledio je potpis: S. B. R.

Naravno, Žan-lv je bio duboko zaprepašćen. On je znao za tu

izjavu Andre Žida, ali je takođe znao da se ona odnosi na Viktora Igoa. Ali ko je onda taj Viktor Laori? Prva, kratka istraživanja, nisu mu pružila nikakvo objašnjenje. Na kraju je naišao na jedan trag u rečniku biografija od dvadeset i više tomova. Viktor Laori je postojao, ili tačnije rečeno Viktor Fano Laori, general rojalista, kompromitovan u Maleovoj zaveri i pogubljen u Grenelu 1812. godine. Taj Viktor Laori nije nikada ništa napisao, u svakom slučaju ništa tako dobro da bi istorija trebalo da ga pamti. Žan-lv je uporno nastavio da istražuje. Najzad je otkrio nešto opširniju belešku posvećenu toj ličnosti u jednom od dela Melhior-Bonea, objavljenom u zbirci: „Velike Zavery.“ A tu mu je jedna pojedinost privukla pažnju. Progonjen od Napoleonove policije, Viktor Fano Laori se jedno vreme sklonio kod svoje „drage prijateljice“ Sofije, žene generala Žana Igoa, u jednu staru kapelu slepe ulice Fejantin...

Pošto su se datumi podudarali, Žan-lv je počeo da mašta. Da li je moguće da je mali Viktor, rođen 1802. (vek je imao tek dve godine) svoj književni talenat nasledio od majke, a ne od onog drugog grubijana sa širitima koji mu je možda bio otac? U svakom slučaju, bilo je sasvim moguće da je bio sin tog zaverenika koji se u određenom času našao na licu mesta, dok je gospodin muž, heroj blagog osmeha, i zbog svog čina i zbog svoje prirode bio zaoкупljen proganjanjem *Empecinada* u Španiji ili *Fra Diavola* u Italiji i stoga napustio i domaće ognjište i bračni krevet. Ovaj mu, dakle, nije bio otac ukoliko je mali Viktor nosio ime Laori, osim ako se Sofija Trebiše nije preudala za izgnanika umesto što je...

Žan-lvu je po pri put pala na pamet mogućnost postojanja jednog — ili više — istovremenih zbivanja i po prvi put je u toj prostoriji na sedmom spratu za koju se govorilo da je pregrejana, imao utisak da oseća laku promaju.

2

U toku nekoliko sledećih sedmica, Žan-lv je brižljivo pratio dolazak *Susreta paralela*. Primio je četiri broja. Mnoge od obrađenih tema nisu pobudile njegov interes. Samo jedan dopis ga je potpuno zbunio. Neki čitalac je pitao redakciju kada je guarani nametnut kao drugi obavezni jezik umesto latinskog u školama Južne Amerike. Posle istraživanja koje je obavio, Žan-lv je zaključio da nigde ne postoji ni najmanji trag jedne takve preduzete mere. Uostalom, nastava latinskog jezika je uvek bila fakultativna.

Očekivao je još neka pobliža objašnjenja. Na ovaj način, dopisnici časopisa su mu polako postajali poznati. Većina se potpisivala samo inicijalima, ali su se neki od njih češće pojavljivali od drugih. Uočio je, na primer, učestalost razmene mišljenja između E.B. i Š.B.R. S druge strane, bilo je veoma čudno što su članci objavljivani sa znatnim zakašnjenjem, jer su se brojni događaji koji su u njima pominjani dogodili pre Prvog sveskog rata. Tek je iz kasnije objavljenog dopisa nekog drugog pretplatnika uspeo da odgonetne ko je Š.B.R. Radilo se o jednom francuskom filozofu koji je krajem prošlog veka stekao izvesnu slavu reagujući protiv pozitivizma na liniji Kantove filozofije. Za njega kao pobornika slo-

bodne volje, nije bilo stvari po sebi već se sve svodilo na predstavu o stvarima. Šarl Bernar Renuvje koji je umro 1903., između brojnih veoma stručnih dela bio je otkrio, preveo i objavio jedan dokument napisan na latinskom jeziku pod nazivom *Uchronia*, čiji je autor navodno bio iz reda braće propovednika i početkom sedamnaestog veka spaljen na lomači po naredbi rimske inkvizicije. Ovaj rukopis, potpuno anoniman, doživeo je burnu sudbinu pre nego što je dospao u ruke jednog francuskog hugenota koji je živio u Holandiji. U njemu je opisana istorija zapadnog Srednjeg veka koji se nikad nije zbio i za koga u začetku Hrist nije postojao već je ono što se nazivalo hrišćanstvom počinjalo sa svetim Pavlom; bila je to u neku ruku utopija prenesena u prošlost.

„1903...” razmišljao je Žan-lv. „U tom slučaju bi i E.B. pripadao tom istom vremenskom razdoblju?”

Sada se njegovo interesovanje prenelo na ličnost E.B. O njoj nije znao skoro ništa, osim nekoliko pojedinosti napabirčenih tu i tamo u uzgrednim beleškama koje su pratile neke kasnije objavljene dopise, kao i zahvaljujući onome što bi pisac povremeno sam o sebi rekao. Tako je doznao da se E.B. boji promaje. On to nikada nije otvoreno izrekao, ali mu se često dešavalo da svoj članak završi tom primedbom koja prividno nije imala nikakve veze sa temom dopisa. Žan-lv čije bronhije nisu bile osetljive, nije bio sklon da shvati ovakvu vrstu fobije i nije na nju obraćao nikakvu pažnju. Doznao je takođe da je E.B. Amerikanac po tome što je jednog dana zatražio neka objašnjenja u vezi sa istorijom od Š.B.R, obrativši mu se sledećim rečima:

„... Posao (!) koji radim obavezuje me da proučavam zbirke starih legendi svih naroda. U njima nalazim izvanredne ideje za moje fantastične priče. Na primer, priču o ženi koja se pretvorila u pantera dugujem zbirci starih srpskih predanja. Međutim, nedavno sam, čitajući jedno delo o papama u Srednjem veku, naišao na trag nekog Remusa I, francuskog pape koji je, navodno, seo na papski presto krajem prvog milenijuma. Pošto sam samouk i Amerikanac, nemam čvrste osnove u obrazovanju te stoga uzimam slobodu da prizovem u pomoć vašu erudiciju. Evo još jedne pojedinosti: prema delu koje sam pomenuo, Renesansa je započela tek krajem XVII veka. Meni se ipak čini da se to zbilo početkom XVI veka, zar ne?... Ovde ću prekinuti rad jer mi je hladno.”

Jedan čitalac biblioteke, na žalost anoniman, dodao je olovkom na ivici stranice:

„... Možda je to u vezi sa jevrejskim kvartom u Majncu, čija hronika pominje pokušaj otimanja jednog jevrejskog deteta od strane ljudi nadbiskupa Frederika 945. godine; pokušaj nije uspeo zahvaljujući posredovanju mesara tog kvarta, naoružanih svojim košer noževima...”

„... promaja...” promrmeljao je Žan-lv ne shvatajući ništa. Lako je zadrhtao. Imao je neki nejasan i neobjašnjiv utisak da je reč izazvala pojavu stvari. Proverio je da li su prozori zatvoreni na tom sedmom spratu za koji se tvrdilo da u njemu nema ni daška najmanjeg vetrića.

Pošto se njegova radoznalost probudila, Žan-lv je odlučio da razjasni tajnu Remusa I, ali nije to učinio odmah. Uostalom, zanimale su ga i neke druge rubrike, kao na primer ona u vezi sa Napoleonom, za koga je rečeno da mnoga dela ne pominju da je ikada postojao. Odgovori na takve tvrdnje su skretali pažnju na činjenicu da u tim istim delima general Marbef nije umro 1786. već u proleće 1768, odmah posle prve bitke sa ljudima korzikanskog patriote Paola, a to znači pre nego što je stupio u vezu sa porodicom Bonaparte...

Bio je veoma zanimljiv i dopis jednog pretplatnika koji se — elegantno — potpisivao samo jednim inicijalom: P. On je skretao pažnju čitalaca na neke svoje zaključke u vezi sa atlantskim jezikom. Pošto je taj kontinent nestao, postavlja se pitanje da li su se njegovi stanovnici uputili na obale Francuske, Španije ili dalje, na Istok? Tako se reč MKL koja je značila „stabljika“ mogla ponovo naći u reči *makei* (štap) iz hebrejskog i u reči *mekila* (palica) u jeziku Baska. Isto tako, reč GLGL (podsećamo čitaoca da samoglasnici nisu postojali u atlantskom) koja znači krug, daje *galgal* (točak) na hebrejskom i *gilgal* (kružnica) na bretonskom...

Malo-pomalo, Žan-lv je ulazio sve dublje u jedan apsurdni svet u kom je verovatnoća zamenjivala sigurnost, gde su se pojmovi prošlosti, sadašnjosti i budućnosti spajali u lavirint koji je prostor ustupao vremenu. Zamišljene sudbine, nepostojeća društva, čudna značenja reči, stapali su se stvarajući novi svet u kome su kartezijanski pojmovi, ne gubeći ništa od svoje strogosti, služili potpuno poremećenoj logici. Tako je jedan broj *Susreta paralela* izveštavao o nedelima jedne čudne grupe gangstera: pošto je pad nataliteta smanjio aktivno stanovništvo u takvim srazmerama da penzije više nisu mogle da budu isplaćivane, stari radnici, na ivici očajanja, počinju da se organizuju u divlje grupe da bi, potpuno mirne savesti, pljačkali gradove, surovošću koja je nalazila svoje opravdanje u pravima kojih su bili tako nepravedno lišeni...

Žan-lv je takođe otkrio kopiju jednog veoma čudnog dokumenta. Napisao ga je izvesni profesor L... specijalista iz kriminologije i otvoreni protivnik individualne samoodbrane, u vezi sa kojom je izjavio da protivudar uvek mora da bude proporcionalan napadu. Trebalo je, dakle, da napadnuto lice podnese taj dokument na uvid napadaču za vreme svakog napada. Napadač treba da na njemu navede svoje namere — na primer, da li namerava da ubije napadnuto lice? — i da detaljno opiše oružje kojim raspolaže, tako da otpor koji će mu biti pružen ne bude iznad nasilja koje se vrši, kao što se to, avaj, suviše često može videti u kontekstu jednog krajnje reakcionarnog mentaliteta.

Što se tiče istorijskih pitanja, ona su doticala najrazličitije oblasti tako da je, na primer, jedan dopisnik pominjao grčko carstvo čiji je osnivač sebe nazvao Lordom Bajronom I. Cela ta stvar je toliko zaokupila pažnju Žana-lva da se dao na posao da pregleda dela koja su obrađivala ovo pitanje. Engleski pesnik Džordž Bajron je zaista digao na ustanak armiju Suliota 1824. godine da bi Grčku

oslobodio od turskog jarma, ali je umro od malarije pre nego što je započeo svoju prvu bitku.

Jedan napis je u njemu probudio kritički duh. Tu je bilo govor o akciji izraelskih komandosa koja je započeta u njihovoj zemlji (to je jedan deo istočne Afrike koji se prostire uz obalu jezera Viktorija) i sprovedena na aerodromu Lide, u arapskoj Palestini, gde su neki njihovi zemljaci bili zadržani kao taoci, posle otmice jednog aviona kompanije *Air France* koju su izvršili crni autonomisti. Naravno, Žan-lv je čuo za operaciju Anteb, a činjenica da su svi podaci bili jednostavno obrnuti učinila mu se kao najprostija izmišljotina. Počeo je stoga da se pita da li časopis *Susret paralela* nije sve u svemu samo jedna ogromna mistifikacija upravljena protiv ljudskog duha. Osetio je čudnu gorčinu, a u isto vreme snažan osećaj frustracije. Obuzet skoro detinjastim napadom besa od koga su mu potekle suze na oči, bacio je časopis na drugi kraj sale.

Kasnije je odlučio da ako je već prevaren, treba bar da dozna do koje mere su mu se narugali: taj postupak je spadao u sasvim spornu mentalnu homeopatiju. Otkriće do koga je tada došao duboko ga je zaprepastilo: pošto je 1903. godine Turska carevina pružala veliki otpor naseljavanju jevrejskih kolonista u Palestini, Velika Britanija je na šestom svetskom jevrejskom kongresu predložila da se nacionalno jezgro smesti u jednu od njenih kolonija, tada veoma slabo naseljenu: u Ugandu. Čuveni novinar Teodor Hercl, osnivač cionizma, koji je rukovodio pokretom i koga su nazivali jevrejskim Žil Vernom, stao je na stranu tog predloga jer je razbuktavanje pogroma u Rusiji ukazivalo na hitnost obezbeđivanja tog „noćnog skloništa“. Međutim, predlog nisu prihvatili prisutni na kongresu u Bazelu, mada je malo nedostajalo... U svesti Žan-lva munjevitom brzinom se oblikovao taj deo istorije koji je mogao da se razvije polazeći od jednog tako izmenjenog podatka: Ako se Izrael naselio u Ugandi a jedna arapska država osnovala u Palestini, sa buđenjem nacionalne svesti moglo se dogoditi da ugandski domoroci otmu avion Pariz—Novi Jerusalim i sprovedu ga u arapsku Palestinu gde su znali da mogu očekivati podršku.

Stegao je zube od osećanja neke apsurdne razdraganosti dok je srediavao svoja dokumenta, izložen potajnoj, jedva primetnoj promaji. Sutradan, Žan-lv se razboleo. Lekar je ustanovio da ima bronhitis, ali kada je svojim kolegama rekao da se prehladio na promaji koja duva na sedmom spratu oni su mu se narugali: bilo je nemoguće da se takva bolest dobije na mestu gde ne postoji bilo kakva ventilacija.

Kada se vratio na posao, našao je nekoliko brojeva *Susreta paralela* koji su ga čekali na stolu za poštu i to mu je omogućilo da otkrije dva zanimljiva članka. Jedan od njih, koji je nosio potpis Š, upravo je pominjao neprežaljenog E.B. koji je umro 1914. (možda u ratu?), povodom jednog novijeg filma pod naslovom *Prokletinja*, čiji scenario je napravljen prema Dvahtu Bodinu. Nigde se, na početku filma, ne pominje da je to originalna ideja E.B. i da je delo bilo napisano 1893. godine. Ali junakinja filma je ipak nosila ime Irena koje je imala i u *Neobičnim pričama!*

U drugom dopisu se nalazio veoma podroban odgovor koji je

Š.B.R. (dakle Renuje) uputio E.B. u vezi sa Remusom I:

„Dragi E.B, uspeo sam da u glavnim crtama ustanovim sudbinsku grešku na koju ste mi skrenuli pažnju. Sudeći po datumima, Remus I je nasledio Grgura V. Međutim, prema mojim izvorima, na papskom prestolu se u to vreme nalazio papa Silvestar II, izvanredan poglavar, središnja ličnost crkvene istorije te 1000. godine. Silvestar II koji se ranije zvao Žerber D'Orijak u mladosti je, navodno, napravio putovanje do Mavara iz Kordobe i sa tog putovanja doneo na Zapad sve tajne i svu mudrost koji su bili uzročnici izbijanja Renesanse četiri veka kasnije. Kako da se onda čudimo ako je to vreme produženo na šest vekova samim tim što Žerber nije postao papa, sa celokupnom vlašću koju je ta titula posedovala u ono vreme? Uostalom, upravo sam u priči o Žerberu poverovao da sam naišao na trag Remusa I — treba uzgred napomenuti da franačko poreklo samog Žibera nikad nije bilo potpuno utvrđeno, u vezi s njim pominje se neko nahoće koje su kaluđeri dali seljacima na čuvanje. U toku godina koje su prethodile njegovom usponu do najvišeg položaja, Žerber se snažno suprotstavio Arnulu, arhiepiskopu iz Remsa, kojeg je uspeo da pobedi. Da pogledamo suprotnu pretpostavku: Žerber ostaje običan arhiepiskop, Arnul postaje papa i koje će ime tada usvojiti? Možda ime grada čija legenda tvrdi da ga je osnovao Remus, koga je u krajnjoj liniji Romulus samo ranio pred vratima Rima!

„Eto, dragi E.B... U vašem poslednjem pismu ste mi rekli da vas muči promaja. Mislim da je to simptom koji smo svi mi doživeli i koji, u neku ruku, predstavlja uvod...”

Žan-iv je odmahnuo glavom. Nije shvatao smisao poslednje rečenice. On, uostalom, nije čitao dopis o kojem je tu bilo reči. Ali to je bilo normalno: nedostajao mu je velik broj primeraka *Susreta paralela*.

4

Sledeće nedelje, Žan-lvu je pala na pamet jedna misao. Jednom je neko pomenuo pripovetku koju je napisao E.B. i koja se nalazila u zbirci pod naslovom *Neobične priče*. Žan-iv je znao da se u sali za bibliografije njegove biblioteke mogu naći liste autora, naslova i tema svih dela koja su napisana u toku poslednjih pedeset godina. Nije morao dugo da traži. U jednom tomu bibliografije koji je objavio Bibliotečki klub, pronašao je naslov *Neobične priče*, ponovo objavljene 1978. godine. Autor je bio Embrouz Birs... E.B.!

Žan-iv je bio očaran, u glavi mu je sve bružalo. Usta su mu se odjednom osušila. Prvi put je postao svestan činjenice da je najzad stupio u oblast koja je nedostupna svim ostalim ljudima oko njega. Brzo je potražio dela sa biografijama književnika, drhteći kao u groznici otvorio je prvu knjigu koju je našao i potražio rubriku BIRS. Čitao je dok mu je srce lupalo: BIRS, Embrouz Gvinet (1842-1914?) — američki pisac, novinar i humorista, skoro samouk...

Birs je pisao jezive, komične i fantastične priče, kao i pakleni *Đavolov rečnik*. Njegove *Mračne priče*, njegove *Neobične priče* već su postale klasična dela te vrste. 1914. godine hteo je, kao ratni

dopisnik, da se pridruži ljudima Panča Vilje. Videli su kako odlazi, ali nije stigao tamo gde je pošao i niko mu više nikada nije ušao u trag. Zaključak je glasio: „Njegov tajanstveni nestanak za vreme rata u Meksiku izazvao je pojavu raznih priča i legendi.“

Žan-iv je bio van sebe od radosti. Činilo mu se kao da je sa uspehom obavio jedan od onih teških zadataka koji su se nekad zadavali, u raznim epohama i geografskim širinama, onim mladim ljudima koji su hteli da budu upućeni u tajne obrede. I odmah je zaželeo, neizostavno je hteo da osvetli jednu tajnu: Zašto je Arnul postao papa, a ne Žerber? Ponovo je pročitao članke koji su obrađivali tu temu i pažnju su mu privukli oni redovi koje je neki obrazovani čitalac biblioteke dodao pored prvog dopisa koji je izazvao njegovo interesovanje. U njima se govorilo o neuspehom pokušaju otimanja jednog jevrejskog deteta u Majncu. Na prvi pogled nije bilo nikakve veze između ta dva događaja, ali on je ipak preduzeo da celu stvar bolje razjasni.

Najzad je otkrio u jednoj hronici iz tog vremena koja se odnosi na Jevreje iz Majnca, jednu veoma značajnu anegdotu: krajem X veka, arhiepiskop Frederik je u ime hrišćanske vere i da bi spasao duše te zabludele dece, naredio da se ona otmu i odvedu u manastire. Pretvorivši se u Šerloka Holmsa istorije, Žan-iv se uputio tim tragom. Hronike su navodile imena većeg broja otete dece i njihovih roditelja. Među njima su se mogle naći čuvene ličnosti, kao izvesni Simeon ben Isak ben Abun. Žan-iv je otvorio *Jewish Encyclopediu* kod tog imena. Celo telo mu je oblio znoj kada je zaključio da je prema *Ma'asebuchu*, Elhanan, Simeonov sin koga su hrišćani oteli i dali kaluderima na vaspitavanje, postao pod imenom Andreas jedan od najslavnijih papa Srednjeg veka. Cela priča je bila krajnje melodramatična: ostareli otac je uspeo da prepozna jevrejsko dete koje je postalo papa zahvaljujući posebnoj taktici primenjenoj u igri šaha kojoj ga je naučio dok je bio još sasvim mali. Tada se Andreas odrekao hrišćanske vere i vratio u jevrejsku veru, ali obuzet strašnim kajanjem pri pomisli na sve ono što je činio protiv Jevreja, izvršio je samoubistvo bacivši se sa jedne visoke kule.

Žan-iv je proučio listu papa. Nije bilo nikakvog Andreasa, ali poznata je činjenica da usmena predanja menjaju, doteruju i prikivaju izvesne činjenice. Provodio je čitave dane u tim istraživanjima. I ranije je bio mršav, ali sada je još više omršaveo. Obuzimale su ga vrtoglavice. Stekao je naviku da u biblioteku dolazi dva sata pre zvaničnog otvaranja ustanove da bi mogao da na miru radi. Sve mu je postalo jasno jednog sumračnog i sivog jutra, u tišini stare zgrade pune beživotnog šaputanja.

Napravio je uporednu tabelu svih podataka, od kojih je većina poticala iz *Ma'asebuchu*, od Greca i Jelineka što se tiče jevrejskog dela, i od Plotina i Viljema od Malmsberija što se tiče hrišćanskog dela. Tako je utvrdio koje su dodirne tačke dveju legendi. Prema jevrejskoj legendi, u lozi Simeona, izvor vode je izbijao pored groba najstarijeg deteta u svakoj generaciji. Hrišćanska legenda je iznosila da je izvor izbio ispod groba Silvestra II pošto je bio sahranjen. Jevrejska legenda je tvrdila da se Andreas bacio sa jedne kule;

hrišćanska legenda je govorila da je Silvestar II poludeo i naredio da mu se lome kosti dok ne izdahne. Jevrejin Elhanah, koji je postao Andreas, veoma je voleo šah; Silvestar II je sa putovanja u zemlju Mavara doneo strast prema toj igri. Jevrejska legenda je iznosila da je Andreas bio nazvan „svetskim čudom“; hrišćanska legenda je taj isti naziv dodeljivala papi hiljadite godine. Najzad, svi su se datumi poklapali na upravo fantastičan način...

Žan-IV se trudio da svlada drhtavicu koja je obuzimala čitavo njegovo biće i da osmotri sve činjenice hladno i smireno: da, kako je govorila hronika grada Majnca, krađa izvesnog jevrejskog deteta nije uspela, ne bi bilo Žerbera. Prema tome, Arnul je postao papa pod imenom Remusa I i sve se savršeno uklapalo prema nadoljećoj logici suprotnih svetova... Preneražen, pobeden, očaran, Žan-IV je obuhvatio glavu rukama. Pomislio je da se groznica vraća: bilo mu je hladno i opet mu se činilo da ga muči promaja. Ali, u isto vreme, osetio je neodoljiv podsticaj koji mu je stegao utrobu kao neka klešta. Odlučio je da piše, da učestvuje u toj igri, da stupi u vezu sa tim bićima čije je postojanje nemoguće, sa tim fantomima koje je, izgleda, samo njihova sklonost ka erudiciji održavala u vezi sa njihovim prvobitnim svetom. Teo mu je obuzela snažna drhtavica.

Počeo je da piše. Imao je apsurdno ali neodoljivo osećanje da ispisuje molbu za dobijanje pasoša za... za šta? Za kakvo putovanje? Odjednom je zapazio da se nikad nije potrudio da pogleda odakle pristižu ogledni brojevi. Ustao je tako naglo da je oborio stolicu na kojoj je sedeo, grozničavo je prelistao nekoliko brojeva *Susreta paralela* koje je svakog meseca uredno slagao na police. Nije otkrio ništa što bi mu pomoglo da rasvetli tajnu. Ipak, evo jednog podatka: bila je to adresa štamparije iz Magona. Gde se nalazi Magon? Sa skoro bolnom žestinom, sav u zanosu, jurnuo je prema atlasima koje je tako naglo listao da je pocepao nekoliko stranica. Magon nije postojao nigde, ni u jednoj zemlji. Odlučio je da na kraju krajeva ta činjenica i nije tako važna. Imaće poverenja u poštansku službu. Ako ogledni brojevi stižu, znači da pisma mogu biti upućena na isto mesto.

Promaja je postala sve jača, potajno strujanje vazduha se provlačilo među policama, ledeno kao večnost, ali to strujanje nije oko njega pokretalo čak ni listove knjiga koje su ostale otvorene...

5

„Kako je hladno!“ povikala je prva pomoćnica bibliotekara ulazeći u magacin knjiga. Mislila sam da je ovde jako toplo.“

„Verovatno je došlo do kvara centralnog grejanja“, odgovorila je druga pomoćnica bibliotekara. A možda ima promaje. Već toliko vremena niko nije ovde zalazio...”

„Misliš?“ reče prva pomoćnica sva začuđena. „meni se ipak čini da je tu bio neki čovek, visok, sa isturenim bradom, blesastog izgleda.“

„Ti očevидno pretvaraš svoje želje u stvarnost, draga moja. Ov-

de nema nikog od kako je Binjon otišao u penziju, pre pet godina. Nisu dozvolili da umesto njega dođe neko novo lice: pravila su stroga!“

Prva pomoćnica je bila uporna:

„Ozbiljno ti kažem, javlja mi se neko sećanje... istovremeno i veoma daleko i veoma blisko... Uostalom, malo pre no što smo ušle, imala sam veoma jasan utisak da ovde ima nekog... osećaj ljudskog prisustva.“

„Sada stvarno uobražavaš!“ odgovori druga pomoćnica. „Uostalom, kad bi ovde bilo nekog, našle bismo tragove. Ali pogledaj... svuda samo prašina!“

„A onaj časopis tamo?“

„Još jedan primerak koji je neki profesor propustio da vrati na mesto, znaš već kakvi su.“

Prva pomoćnica se sagnula i pročitala:

„*Susret paralela*. izgleda više kao neki ogledni broj, a ne kao časopis koji redovno izlazi... Poznaješ li nekog papu koji se zvao Remus I?“

„Ne, zašto pitaš?“

„Zato što na dnu prve strane stoji kratka beleška: „Na strani 6, veoma zanimljiv dopis u vezi sa papom Remusom I od našeg najnovijeg dopisnika, Ž.-I. K.“

„Da, i šta onda?“

„Nedavno sam imala priliku da obavim neka istraživanja o papama i skoro sam sigurna da se nijedan nije tako zvao.“

„Aaaa...“ počela je da zeva druga pomoćnica, bilo je toliko tih papa, ne računajući i one lažne i samozvane, ne možemo baš sve znati!... Pazi, zar ne primećuješ? Reklo bi se da ovde odjednom postaje toplije.“

RENÉ-JACQUES VICTOR

Pst, pst, pst...

Na Defilu su svi radovi praktično prestali. Razne ekipe mine-
rologa, geologa i drugih istraživača odbile su da nastave rad i isko-
rišćavanje ruda, sve dok tajanstveni nestanci svih onih grdних
ljudi i žena, kao i misterija oko samoubistava, ne budu rasvetljeni.

Moj posao policajca svakako me ne nagoni da volim štrajkače.
Ali moralo se priznati da razlozi, koji su u ovom slučaju navedeni,
dozvoljavaju izvesnu popustljivost.

Ipak, onih dvanaest hiljada ljudi koji su se tu iskricali nisu pri-
padali onima koji lako napune gaće. Daleko od toga. Bila je to go-
mila osvetoljubivih, zadrth, podmuklih tipova i grubijana. Baš
onakvi kakve treba birati pod ovakvim okolnostima. Naravno, u pi-
tanju su bile i dobre pare koje su ih čekale po obavljenom poslu.

Vidite, Defil je jedna sasvim zgodna planeta, nešto kao „Ze-
mija u preistorijsko doba“, ali bez one ogromne jezive životinje
prekrivene krljuštima, one vrste čudovišta koje vam utera strah u
kosti... To ne, budimo iskreni...! Defil krije u sebi dosta raznih opas-
nih, otrovnih vrsta i drugih... raznih močvara, ptica koje hipnotišu,
insekata dugih trideset centimetara koji nose one otrovne
igle... ta, od kada ovako lutamo kroz svemir kakvih se sve nismo
nagledali, zar ne?

Moj šef mi je pribavio dosta podroban opis tog mesta. Iskren-
no rečeno, ne razumem zašto je mene izabrao. Obično sam obav-
ljao samo sitne poslove. Nije to bilo ni zbog toga što sam okoreli
neženja... moram reći da nikad nisam umeo dobro to sa ženskim
svetom. Povalim i odmaglim, ili ja ili one. Moj I.Q. ne prelazi 120...
time je sve rečeno. Teško pamtim, brzo zaboravljam. Za priču sam
slab, a za tuču baš nikakav, i ne zaboravite da više niko neće sa
mnom na gađanje... sprečavaju me da tamo odem! Oni iz Instituta
za mentalnu gimnastiku su rekli da imam veliku moć što se tiče
čula. Pokušao sam to da shvatim. Na kraju sam počeo da cmiz-
drim. Popio sam pola boce rakije... i ne baš one najbolje... nemam
ja za to para.

One preživele, jer treba reći da je tamo za šest meseci bio pra-
vi pokolj, uhvatio je zort. Jednostavno... više od tri stotine mrtvih ili
nestalih...

Stanovnici planete su blage naravi i... dok se ne dobiju šire informacije, bezopasni... guverner kolonije, neka vrsta administrativnog prefekta sa političko-vojnom funkcijom dočekao me je kao spasitelja. To ga nije sprečilo da me pogleda s gađenjem. Gnjavio me svojom pričom jedno četvrt sata, zatim je održao govor na televiziji. Nekoliko ekrana nam je omogućavalo da pratimo reagovanje gomile koja se okupila za tu priliku. Mislim da mogu odmah da potvrdim da, iako me u svom govoru predstavio kao super genijalnog policajca, sposobnog da brzo reši tajanstveni slučaj i ja se sav naduo od važnosti, to uopšte nije ubedljivo delovalo na druge ljude. Ja ih razumem. Sa metar i pedeset visine, šezdeset i dva kilograma kad se sve uzme u obzir i zrikavim očima koje gledaju prema unutra, probudio sam u njima dosta jaku sumnju...

* * *

„... Ček' samo da vidiš one crvene stršljenove... sad baš počinje sezona... mnogo dobra za njih. Pristignu sa svih strana iz te jebane i posrane šume... šta's da uradiš da uništiš boanju, drvo-pticu? 'Oš ići po buldožer? E moj inspektore... kako ćeš? Čak i s pucom širokog spektra mo's ubiti samo deseti deo... pa i to je pitanje... i ne misli da će te kombinezon zaštititi... nije l' tako momci?“

Ne mogu da poreknem... odmah su mi jasno prikazali celu stvar!... Nešto mučno je lebdelo u tom teškom vazduhu... ti prostaci su me izazivali, rugali mi se i, začudo, usred odbojnosti a ponekad i prezira koji sam u njima budlo, osetio sam kao neki tračak svetlosti, kao da su u meni tražili oslonac. Bar je bio pun dima. U svakom slučaju, morao sam da sačuvam hladnokrvnost. Ništa pouzdano nisam znao i dok ne nađem na neki siguran znak, morao sam da zadržim isti stav. Bio sam otprilike negde kod pete krigle piva i nisam više bio siguran na nogama. Uši su mi gorele, u glavi sam osećao neku maglu, čuo sam njihov smeh i glasne uzvike. Devojke su se kretale između stolova. S vremena na vreme bi poneki par nestajao. Mene su gledale popreko, ponekad bih začuo uvredljive reči od kojih su najblaže bile: „Smrdljivo đubre policijsko...“

Nemojte misliti da mi je sve to delovalo kao otvoreno neprijateljstvo... ne, ali sam osećao neku nelagodnost, neku uzdržljivost... možda su me, u stvari, sažaljevali. Za to veče mi je bilo dosta. Oni su jednostavno hteli da sa mnom podele svoj strah. Šta su drugo mogli da mi ponude?

Zahvalio sam visokom ridokosom tipu koji mi je govorio o crvenim stršljenovima.

„Vaša obaveštenja će mi zagisurno... za-si-gur-no biti jako korisna...“

„Naravno, druškane... dobićeš injekciju kad ženke snesu jaja. 'Ajde momci... nazdravlje.“

Okrenuo mi je leđa i počeo da talasa svojim širokim ramenima.

„Vidi sad ovo... caja nije baš neka snaga... sve mu se smutilo u glavi...“

Prasak smeha je propratio reči oniskog Italijana maslinaste kože. Bacio sam u njegovom pravcu oprezan i prazan pogled. Ov-

de izgleda niko nije davao ni pet para za zakon. Slegnuo sam ramenima, sišao sa barske stolice što sam mogao dostojanstvenije i uputio se ka izlazu krećući se između stolova. Iznenadio me noćni vazduh. Bio je vlažan, natopljen raznim mirisima koji su iz čestara nadirali prema naselju. Našao sam svoju kolibu, legao... bio sam potpuno iscrpljen i pored toga što je sila teže bila nešto slabija od one na mojoj rodnoj planeti...

* * *

Morao sam da popijem nekoliko aspirina pre nego što mi je glavobolja prestala. Tuširanje... doručak usred skoro prazne sale. Kelnerica me nerado poslužila. Čini mi se da su njeni pokreti automatski. Mogao sam isto tako dobro i da ne postojim.

Malo razbistrenog uma, upoznajem se sa izveštajima o istragama koje su obavili inženjeri ili šefovi sektora. S vremena na vreme, članovi uprave preduzimali su izvesne mere. Pojave se mogu razvrstati u nekoliko grupa. Pre svega, nestanci kojih ima 297. Svi izveštaji su bili potpuno jednaki, osim nekih pojedinosti. Covek bi nestajao posle posete selu. I pored savesnog pretraživanja... otišlo se čak dotle da se pomoću ogromnih kopačica zemlja prevrnu-la do dubine od tri metra, u selu nije pronađeno nikakvo rešenje misterije. Močvare su pretražene, ispitane. U kućama u kojima su stanovali urođenici, nalazili su se i drugi Zemljani, na sedam do osam metara razdaljine. I naravno, ništa nisu čuli. Kada su urođenici bili ispitivani, odgovorili su da su oni koji su tu bili jednostavno otišli.

Na drugom mestu nalazila su se samoubistva izvršena vešanjem. Pronašli bi telo sa uobičajenom omčom oko vrata, s tragovima davljenja, i već bi površni pregled potvrđivao da su se ti ljudi zaista obesili. Tragovi koraka ili, bolje rečeno, odsustvo tragova koraka otežavalo je istragu i činilo ju je čak izuzetno neobičnom. Do sada je zabeleženo dvadeset pet samoubistava.

Bila su i tri slučaja kada su tela pronađena u obliku krvave i bezoblične mase, dok se na tlu svuda unaokolo nije mogao videti ni najmanji trag...

Bio je jedan slučaj pretvaranja u kip od belog kamena koga ima veoma mnogo na Defilu. Naravno, podnožje je bilo zariveno u mekanu zemlju do dubine od petnaest centimetra nije bilo ni najmanjeg traga.

Sve u svemu tristo dvadeset šest slučajeva. Ne treba ni pomenuti da su pre iskrcavanja na Defil ekipe sve detaljno ispitale, kao i celokupno stanovništvo od oko sto pedeset hiljada ljudi, raspoređenih na sedamnaest kontinenata. To su humanoidi tamne kože, slabo razvijene tehnologije, koji žive od lova i jedu voće i insekte. Mi smo ih naučili da koriste vatru.

Oni su se bojali te prirodne pojave koju izazivaju oluje. Naučnici koji su uspostavili prve kontakte s njima, prikazali su domorodačko stanovništvo kao potpuno bezopasno i ja sam znao da mogu da se uzdam u posao koji su oni obavili. U svakom slučaju, bio bih potpuno nesposoban da izrazim i najmanju sumnju u sve to jer

se ne razumem ni u kakvu nauku.

Od kada su ljudi počeli da nestaju, svi bez razlike su mogli da budu pogođeni. Doseljenicima je zabranjeno da posećuju sela. Broj nesrećnih slučajeva se nešto smanjio, ali ih je i dalje bilo. Trebalo je preduzeti stroge mere da bi se doseljenici sprečili da ne ubijaju domorodačko stanovništvo koje je sada steklo naviku da beži, da se skriva pred besom ljudi sa Zemlje. Naučnici su ponovo došli. Njihovi rezultati su opet bili isti, mada se jedan od njih ubio. To samoubistvo je unelo veliku zbunjenost među članove kolonije. Taj mladi naučnik se upravo oženio. A...

Mora se reći da su ljudi odlazili u kolibe domorodaca sa jasno određenim ciljem. Njihovim ženama se moglo veoma lako prići. Prema nekim rečima koje sam načuo tu i tamo, njihove ljubavne sposobnosti su se menjale u zavisnosti od muškaraca. Nekima je polazilo za rukom da od njih naprave izvanredne ljubavnice, a nekim opet nije... a drugi su govorili da se one ponašaju kao i većina žena sa Zemlje. Žene nisu mogle izreći svoje mišljenje jer su urođenice mogle da se razmnožavaju kao puževi, mada su uživale u ljubavnom činu. One su imale oba pola.

Dok sam proučavao sve te izveštaje, što je potrajalo tri dana, doznao sam za tri nova slučaja. Bilo je i novina, jer su jednog čoveka jednostavno našli mrtvog. Lekari su izjavili da nisu otkrili ništa neobično, čak ni posle autopsije.

Ljudi su posle toga postali još nervozniji. Guverner je naredio da se dva puta dnevno objavljuju poruke u kojima je bilo reči o mojoj sposobnosti i o poverenju koje svi moraju gajiti prema meni...

Da bih ispunio svoju dužnost, otišao sam na lice mesta. Obišao sam veoma lepe krajeve, sasvim nalik na one koje sam mogao naći na Zemlji ili nekim drugim planetama. Leteća kugla je bila brza i tiha. Doček je svuda bio hladan i uzdržan. Novih podataka je bilo veoma malo. Mogao sam da vidim mrtvo telo koje je ležalo na zemlji, dok me drug umrlog pratio u stopu i vrebao svaki moj pokret. Video sam i onog što se obesio. Bio je to drugi obešeni koga sam video u svom životu. Te posete su dokazivale samo da ja fizički postojim. U raznim sektorima skoro svi radovi su stali. Guverner je poslao po mene i naredio da se pojavim pred njim u najkraćem mogućem roku.

Pomiren sa sudbinom, ušao sam u leteću kuglu i usmerio je prema zoni gde se nalazila njegova rezidencija. Dva sata kasnije, uspinjao sam se stepenicama koje vode prema njegovoj kući.

Čekao me je, a pored njega je stajao jedan omanji, veoma nervozan čovek. Ugledavši me, odmerio me je neljubazno od glave do pete. Sa izrazom neodobravanja na licu okrenuo se prema guverneru.

„Da li je to taj blistavi um o kome se priča?“

Naše reakcije su bile sasvim suprotne. Dok je on bledeo, ja sam počeo da crvenim. Jednom rečju, nikako se nismo slagali.

„U stvari...“ reče on.

„U stvari...“ htedoh da mu pripomognem.

Omanji mršavi čovek postade tamnocrven u licu. Samo što nije skočio na svoj šešir i počeo da ga gazi nogama.

„U stvari... u stvari... to je sve što znate da mi kažete? Znate li

ko sam ja? Zovem se Torkman i ja sam šef sekcije Žejs. Naša firma finansira sedamdeset odsto troškova održavanja kolonije. To su fan-tas-tič-ne sume! Og-rom-ne! Više od tri stotine ljudi umrlo na čudan način, radovali praktično blokirani, a ja stojim ovde i gledam seosku ludu."

"Ali, gospodine Torkman... ja s tim nemam ništa... uprava je procenila da treba da nam pošalje Inspektora Klinija... pretpostavljam da zna zašto..."

"Zaista? Recite mi, mladiću... koliko ste ozbiljnih slučajeva pre rešili?"

"Pre čega, gospodine?"

"Ma šta je ovo... Šafsa... ma pogledajte ga samo... kad pomislim da sam produžio svoje putovanje za šest dana, da sam otkazao dva važna sastanka da bih video ovog vašeg genija..."

"Slučaj je veoma težak, gospodine. Nema ni najmanjeg nagoveštaja u podacima o umrlim licima, ni najmanjeg traga oko mesta smrti ili nestanka... ljudi misle da se možda radi o nekoj čaroliji... i to ih čini..."

(Osećao sam da će uskoro eksplodirati... njegov bes je dostigao opasnu granicu.)

"Nervoznim..." dodao sam u jednom dahu.

"I to je sve što ste pronašli... je li? Čarolija... baš divno, dečko. Poslaću poruku. Niko do sada nije od mene pravio magarca."

"Gospodine", rekoh ja uvredeno.

"Šafsa... prihvatili ste jedan način rada koji izaziva moje nedogovjanje. Zao mi je što ste to učinili. Što se tiče njega..."

Nije dovršio rečenicu. Jednim udarcem pesnice, nabio je šešir na glavu i nestao. Šafsa je nekoliko sekundi gledao u prazno. Zatim je podigao oči prema meni. Glas mu je bio hladan, bezličan.

"Šta nameravate da preduzmete?"

"Pratiću jednu ekipu. Da bih to obavio, treba podstaći ljude da ponovo krenu u šumu."

"Imate li već neki plan?"

"Istinu govoreći... nemam, gospodine. Ipak, čini mi se... da sam zapazio da su se sve nesreće dogodile izvan naselja."

"To je već rečeno u brojnim izveštajima. Vi, dakle, to niste sami pronašli."

"Naravno, gospodine. Prema tome, otići ću sa jednom ekipom u šumu i obaviti istragu na licu mesta."

"Znate li koje vas opasnosti vrebaju?"

"Da... to jest, hoću da kažem da su me neki već obavestili dok smo pili za šankom."

"To neće biti izlet u prirodu..."

"Bez sumnje, gospodine, bez sumnje. Ako su me moji šefovi postavili na ovo mesto, imali su za to neki razlog, zar ne?"

Šafsa me nekoliko minuta gledao bez reči, opušteno vilice. Bio sam sasvim siguran da sam ga zbunio. Ali i pored svega, pouzdano sam znao da nisam mislio ni na šta drugo osim na tačno značenje reči dok sam sastavljao tu rečenicu. Imao sam slepo poverenje u moć rasuđivanja svojih šefova. Što se toga tiče, a oni su mi to često govorili „bio sam savršen policajac“.

Rešenje sam našao. Istinu govoreći, bilo je to slučajno. Recimo, da bi bili bliže istini, da sam prosto naletio na objašnjenje... bile su preduzete neke mere, naučnici su usavršili neke sprave. Pa ipak, rešenje mi je pružio jedan čovek, za vreme jednog običnog razgovora, kao što su bila sva ona ćaskanja koja su išla uz piće popijeno za šankom naselja Blosoj. Moram odmah reći da sam u isto vreme otkrio i razlog zbog koga su moji pretpostavljeni izabrali upravo mene. Što se tiče Torkmana, o njemu čujem ponešto s vremena na vreme, čas dobro, čas loše.

Prvi put u životu mogao sam da raspravljam sa štrajkačima, a da ne budem izložen opasnosti da me neprestano gađaju raznim predmetima. To užasno mrzim. Uvek se ponavljaju isti razgovori. Ljudi pričaju sve i svašta. Pokušavaju da me zasene. Utrkuju se ko će se setiti najužasnijeg događaja, najgnusnije pojedinosti... nisu me štedeli. Ponekad, uz pomoć žena iz bara, pričaju mi neke scene koje su se dogodile sa domorocima i koje me teraju da crvenim. Šta da vam kažem, ja imam neke svoje navike. Moj spoljni izgled mi ne omogućava da lako osvajam žene... zbog toga mi Felisija, za nekoliko novčanica, izlazi u susret s vremena na vreme. Retko se događa da odvojim neku curu. To mi se desi samo ako je plijana. Ako doznaju čime se bavim, odmah strugnu. Samo me Felisija prihvata takvog kakav sam. Mislim da oseća malo nežnosti prema meni. U stvari, samo se nadam.

Pošto su me tako preko svake mere obrađivali i napijali, na kraju sam eksplodirao. Izazvao sam onog ogromnog ridokosog momka. Rekao sam mu da ako se on uzortio, šta se mene tiče, ja sam spreman da se suočim sa opasnostima džungle i to za platu deset puta manju od njegove. Mora se priznati da mi je ovaj poslednji argument imao veliko dejstvo. A to je sve bila istina. U sali je odjednom nastala mrtva tišina. Jedan tip koji je uvek plo sam i sedeo udaljen od drugih, podigao je glavu i pogledao me. Na njegovom mršavom i iskrivljenom licu polgravao je neki čudan osmeh.

„Bezvezni stvore... pajkane jedan blesavi... znaš li bar zašto su tebe izabrali?“

Znao sam da ga zovu „Tihi“. To je ona vrsta momka koji je u stanju da godišnje izgovori samo dvesto reči, a možda ni toliko... sada je imao ogromnog uspeha. Sve glave su se okrenule prema njemu. Pustio je da tišina potraje. Video sam njegove svetle oči kako sijaju, blistaju u zadimljenoj polutami bara. Ruke je položio ravno, levo i desno od čaše s pićem a bile su to prave šape, ogromne, mršave, čvornovate...

„... svi lutaju po mraku... niko ništ' ne može da objasni. A ti misliš da si neka sila... (muklo se zacerekao tako da mu se čitavo koščato telo zatreslo). Jadna budalo... ti im služiš kao zamorče... posle će ovamo uputiti nekog ozbiljnog čoveka. Nemo' da izazivaš ljude ovde. Svakog dana im život visi o koncu. Poslušaj moj savet... zaveži i nestani.“

E pa vidite, ni on nije, u stvari, bio neprijateljski raspoložen, bar to nije otvoreno pokazivao. Mislio je valjda da sam neki balavac... i baš tada, Flenks, napola pljan, pođe prema nama. Bio je

inženjer mineralog, ali dosta sklon čašici. Dobro se nakvasio, pa se klateći približio i umešao u razgovor.

„Bože moj... kakve su to priče... a Kilni je ipak u pravu. Došao je da obavi istragu... a zatim... izazvao je Žolija... čak i ako nije toga svestan... on bi htio da sazna... a Žoli dobro... poznaje ovaj kraj.“

Svoje reči propratio je pokretima od kojih je penušavo piće podrhtavalo u njegovoj čaši. Okrenuo se prema Žoliju.

„... Zašto ne... močvara Menija... dobro mesto za... pridošlice... kao što je... gospodin inspektor... zar ne... Tihl?“

„Nemate pravo... Žoli poznaje teren kao svoj džep... sekcija Zejs treba samo da preduzme mere...“

Tihl je odgovorio oštro, dok su mu obrazi podrhtavali. Meni sve to nekako nije bilo jasno. Istinu govoreći, izgledalo je da su na mene potpuno zaboravili.

„A zašto ne vi, gospodine Inženjeru?“

Okrenuo se polako, glave nagnute na jednu stranu. Usta su mu bila iskrivljena u neku vrstu osmeha. Otplo je gutljaj piva, iske-zlo se, zacerekao. Odmahnuo je glavom tri ili četiri puta...

„A zašto ne? Važi li za sutra, u šest sati ujutro?“

Prešao je pogledom preko sale da bi ocenio kakav je utisak ostavio na prisutne. Tihl je spustio glavu. Neki su, zbunjeno, od-vratili pogled. Njegove oči su srele Žolijeve. Krupni momak je zat-reptao. Naduo je grudni koš. Mišići su mu se ocrtavali pod pa-mučnom košuljom.

„U redu, gospodine Flenks, idem s vama, ali vi se pobrinite za prcoljka.“

Svi su me pogledali. U njihovim očima nisam otkrio nikakvo posebno osećanje. Što se tiče onog što je rekao Žoli... šta da ka-žem... nije li bio dvaput viši od mene? Nije upotrebio tu reč da bi me povredio. U izvesnoj meri, to je bila istina. Kada sam ušao u policiju, oni su se potrudili da me izleće od svih mogućih kompleksa.

„U redu... sastanak na ovom mestu, u šest sati“, rekoh napu-štajući bar.

Prolazeći pored vrata, uzeo sam jedan prospekt u kome su bile prikazane glavne opasnosti karakteristične za ovaj kraj. Sve to vreme, u baru, prepunom ljudi i žena, vladala je mrtva tišina. Iskoristilo sam odlazak u toalet da se s njim malo pobliže upoz-nam. Jednom prilikom sam ga već na brzinu preleteo očima...

* * *

Pet i trideset... zujanje se pojačava. Otvaram oči. Jednim pr-stom zaustavljam budilnik. Srećom, nisam pio pivo. Preparat sa Benzedrinom mi je omogućio da bolje podnesem alkohol koji se ovde pravi od neke vrste mangoa, a ima ukus trešnje i kruške... Ustajem, prskam po sobi. Oblak insekticida izlazi i širi se. Čekam da prođe minut. Kao i svakog jutra, tlo je prekriveno mrtvim insek-tima. Beton ne može dugo da ih zaustavi. Larve izlaze iz zemlje... Navlačim nanule i potpuno go, odlazim na tuširanje. Čim sam se osušio, namazao sam kremom celo telo. Krema odiše svežinom. To mi prija. Zatim se oblačim. Ovoga puta postaje ozbiljno. Donji veš je od pamuka, zatim dolazi široka tunika i kombinezon sa ka-

puljačom koja ima plastični štitnik. Stežem opasač sa pištoljem širokog spektra, raznim tehničkim stvarčicama i aparatom za snimanje. Meke čizme i samolepljivi gležnjaci nimalo mi ne smetaju. Pošto nisam visokog rasta, sigurno u tome izgledam smešan zbog svoje debljine.

Za pet minuta će biti spremni. Dok idem, razmišljam o uputstvima koje sam našao u prospektu. Usput vidim nekoliko ljudi koji se kreću polako. Dve ili tri grupe ljudi koji nešto bučno raspravljaju, dobacuju mi kratke poglede. Predaleko su da bih mogao da ocenim šta se krije u njima.

Otvaram vrata bara. I prelazna komora je prekrivena mrtvim insektima. Sala je očišćena usisivačem. Ima sveta, ali ljudi su tihi. Samo klimnu glavom u znak pozdrava. Flenks i Žoli sede i piju kafu. Obojica jedu glose, neku vrstu ovdašnjeg peciva koje sadrži seme nekog drveta. Prilazim šanku i naručujem doručak.

Niko mi nije pružio ruku. Flenks se ponaša kao da ne postoji. Žoli mi upućuje sažaljiv osmeh. Konobarica donosi jelo. Pojavljuje se mali Italijan. Obučen je kao ja. Sa sobom nosi fumigon. Nema greške... odlučio je da ide s nama... To je više nego izazov s njegove strane. Jedemo ćutke. Nije mi neprijatno... za njih je to bez sumnje neka vrsta rituala. Treba im vremena da se razbude, da dođu k sebi. Većina od njih mnogo pije. Uslovi života su teški, bolesti opasne. Kompanija zadržava na poslu samo zdrave radnike. Ponekad uhvatim nečiji pogled. Mislim da je to, što se njih tiče, čista slučajnost. Oni su već doneli svoj sud o meni. Za njih sumnje više nema. Ako ostanem sam u džungli, ostaću živ jedva jedan sat. Ima suviše opasnosti, ja imam premalo iskustva. Samo da nas stršljenovi ne napadnu... Treba izdržati više od četrdeset sekundi bez disanja... a ja uopšte nisam sportski tip.

Gabi, skraćeno od Gabinelli, završava s doručkom. Bez žurbe jedem poslednje ostatke svog glosa. Kafa mnogo pomaže da se proguta gusto testo. Što se tiče hranljivosti, stvar je odlična. Možeš bez problema da izdržiš šest sati radeći kao lud. Praznim svoju čašu. Flenks me gleda. Ustaje polako, a za njim i druga dvojica. Oko trideset parova očiju me budno prati. Nadaju se da ću uzmaknuti.

Izašli smo napolje. Skrećemo nadesno i obilazimo oko bara. Kugla nas čeka. Utom se neka prilika pojavljuje na jednom prozoru. To je Tihl. Posmatra me. Pogled mu je hladan, strog. Kada su nam se oči srele, osetio sam kao neki udarac. Ovoga puta sve je jasno... njegova mržnja je očigledna.

Ulazim u kuglu. Gabi seda levo od mene. Ispred nas je Flenks koji upravlja kuglom, a pored njega se smestio Žoli. Uzlećemo i ja sasvim jasno vidim dve četvrtaste metalne barake prekrivene sintetičkom gumom. Ljudi koji su dole, dižu glave i prate naše poletanje.

Odmah ulazimo u šumu. Gusta je i bujna, preliva se u hiljadu boja. U poređenju s njom, Amazonija je prava šala. Stabla dostižu visinu od sto dvadeset metara. Zatim nailazi žuta savana po kojoj preleću tamne senke. To su sigurno plašljivi flogovi. Ugledali smo selo sa okruglim kolibama okruženim trostrukom, dosta retkom ogradom.

Flenks usporava i mogu da vidim urođenike kako beže. Imaju krupne i široke sapl. Gabl počinje da diše ubrzano, ja takođe. Flenks podiže letelicu i mi polećemo nešto brže. Žoli pokazuje prstom jedno mesto ispred nas, malo udesno. Kugla kreće u tom smeru. Nismo izgovorili nijednu reč. Koristim priliku da ponovo pročitam uputstva za ponašanje u džungli, bacajući s vremena na vreme pogled na okolinu.

Nadležemo zonu močvare Menija. Ona se nalazi pored rudarskih sektora koji su najvažniji za naše naselje. Od hiljadu osoba koje su tu došle, bilo je sedam mrtvih i dvanaest ranjenih iz potpuno prirodnih razloga kao što su tuče, bolesti, nesreće prilikom rukovanja eksplozivom, dok su ostali imali dosta sreće. Pedeset i jedan specijalan slučaj.

Kada smo stigli blizu sela o kome je reč, nije nam bilo teško da ustanovimo da u njemu nema nikog. Videli su izdaleka kako dolazimo. Spuštamo letelicu izvan ograde. Navlačimo kapuljače sa štitnicima. Žoli staje na čelo naše male grupe. Prolazimo kroz trostruku ogradu bez ikakve teškoće, jer su vrata otvorena. Središnja vrata su nešto viša od ostalih. Tu i tamo se vidi ogromno trnje. Evo nas u selu. Šest koliba od pruća. Alatke od kamena, drveta, nekoliko predmeta od plastike i metala... nigde žive duše. Ostali pregledaju kolibe.

„Nisu otišli daleko“, izjavljuje Žoli.

„Možete li da uredite da vidim jednog urođenika?“

Gabl se osmehnuo uglom usana. Gleda Žolija i namiguje. Flenks sleže ramenima. Reklo bi se da mu je dosadno. Izlazimo iz ograde koja okružuje selo. Malo dalje vidim nekoliko stabala. Sva trojica se upućuju prema njima. Drveće kao svako drveće. Reklo bi se da su to mali hrastovi, visine do deset metara.

„Sedam ih se obesilo o ove grane“, reče Žoli.

Podižem glavu. Na tlu ostaju veoma duboki tragovi naših koraka. Otlisci imaju izgled udubljenja od oko tri centimetra. Prve grane se nalaze na visini od tri i po metra od zemlje. Da bi se čovek popeo uz stablo, trebalo bi da ima kuke na cipelama, toliko je glatko i klizavo. Tela su bila pronađena bez i najmanjeg traga materije koja prekriva stablo, bilo na odeći, bilo na koži ako su bili goli. Nemoguće je odrediti kako su uspeali da se obese. Urođenici ne poseduju nikakvu telekinetičku moć. Pošto su ljudi vodili ljubav s njima, uglavnom se upotrebljava ženski rod kada se o njima govori.

Ostali me puštaju da u tišini obavijam svoj posao i motre na okolinu.

„Odlično“, kažem ja posle izvesnog vremena. „Možemo da podemo u potragu za njima, ako je to moguće.“

Svi i dalje čute. Žoli odmahuje glavom i kreće prvi. Flenks ide za njim. Gabl je na začelju. Prelazimo preko uskog pojasa meke zemlje. Prva trojica drže u rukama pištolje širokog spektra. Samo Gabl nosi uperenu ispred sebe široku cev fumigona. Jednolični zvuk usisavanja neprekidno nas okružuje sa svih strana. Pretežno vodene biljke, uvrnutih stabala, spuštaju svoje guste grane prema vodi neobičnih odsjaja. Odjednom, Žoli zastaje. Zapovednički pokret rukom. Fumigon prelazi iz ruke u ruku. On puca na neku vrstu

panja. Iz vode izbijaju gejziri, zajedno sa gustim, crnim dimom. Sve to skupa počinje naglo da ključa. Jedan ružičasti pipak udara Flenksa koji ga uništava pucnjem iz pištolja. Počinjem propisno da se znojim. Da moji drugovi nisu tako mirni, ja bih počeo da bežim. Fumigon se opet vraća natrag. Gabi mi dobacuje pobeđnički osmeh. Izgleda da se silno zabavlja.

Nastavljamo hod kroz močvaru. Ponekad skačemo s jednog pojasa zemlje na drugi. Malo dalje vidimo kako se voda snažno uzburkala. Moji pratilci se nimalo ne uzbuđuju zbog toga. Iznad zatalasane površine vode zabeleo se nečiji trbuh i pao nazad u vodu prskajući oko sebe. Nisam jasno video šta je to bilo. Gabijeva ruka me snažno gurnula napred. Odmah se začulo čudno bučkanje. Drveće oko nas izgleda kao pokošeno nekom ogromnom providnom opnom.

„Tangela... odvratna stvar... uvek napada od pozadi.“

Gabi gleda pred sebe s gađenjem. Opna se vraća nazad u vodu i polako tone, prožeta crnim dimom. Žoli i Flenks su samo pogledali na tu stranu. Odjednom mi se taj njihov sklad čini čudnim. Reklo bi se da igraju balet.

Idemo tako već skoro pola sata. Počinjem da osećam zamor. Najzad stižemo na jedan brežuljak. Tu sam ugledao jednu boanju. Izgleda kao žalosna vrba, sivkasto-crnog stabla i lišća. Sedamo na zemlju. Gledam pred sebe, dok mi je štitnik na šlemu podignut. Svetlost sunca stvara neobične, raskošne prelive. Moje misli lutaju. Mislim na svoja tri pratilca. Oni se ne plaše opasnosti koje krije močvara. Upoznali su ih i naučili da se brane. Jesu li pošli zato da bi ekipu snabdeli sredstvima za odbranu? Ne smeta im što sam kepec. Moja zrikavost ih ostavlja ravnodušnim. Sigurno misle i da nisam baš jako blistar. Međutim, po njihovom mišljenju, novi pogled na čitavu tu stvar mogao bi da bude od presudne važnosti i oslobodi ljude straha. Samo zbog toga su pošli sa mnom. Sva trojica počinju da puše. Ispuštaju dim nadole. Sedimo. Gabi je desno od mene i čini se da ne misli ni na šta. Dobro znam da to nije tačno. Ispred mene, jedna biljka tiho maše lišćem. Pratim to glupko, talasasto kretanje. Osećam se bolje, znojenje postaje podnošljivo. Snažan udarac me odbacuje u stranu. Kotrljam se po zemlji, raširenih ruku. Stojeći na nogama, Žoli ugljeniše ostatke drveta-ptice. Ustajem i preplašeno gledam oko sebe.

„Mora da je našla da imaš lepe oči,“ dobacuje mi Gabi.

Flenks i Žoli se tiho cerekaju. Zatim Žoli ponovo kreće napred. Tlo postaje nešto čvršće. Gabi je u tri navrata upotrebilo fumigon. Ja neprestano drhtim. Da bi čovek ovde preživeo, mora stalno da ubija. Odjednom stižemo do velike vodene površine. Žoli baca ispitivački pogled u vodu. Nadam se da neće zagaziti u nju. On okreće glavu prema nama, klima potvrdno i kreće. Voda mu dopire do članaka. Pokušavam da se smirim duboko udišući. Mulj mi otežava kretanje. Sav naježen, pratim ih u stopu. Nemam izbora. Gazim kroz vodu raširenih ruku. Pod našim koracima dižu se oblaci crnog blata koje me sprečava da vidim svo ono gmizanje živih bića koja tu sigurno obitavaju. Držim oči uperene u Flenksova leđa.

Mučim se užasno da ne zaostanem za onom prvom dvojicom,

ali prisustvo Gabija koji ide iza mene malo me smiruje. Okrećem se prema njemu. Nešto je upravo skočilo na njega, on posrće unazad, napola zadavljen. Počinjem da vučem izraštaj koji izlazi iz vode. On se kida i pljuska po površini vode.

Gabi se hvata za vrat i odbacuje deo ljjane koja ga je gušila. Upućujem mu osmeh. On mi daje znak da nastavim da hodam. Uvredjen, sledim njegovu naredbu. Ostala dvojica nisu ništa primetila.

Preostalo nam je još desetak metara do kraja puta kada Žoli, iznenada, ispusti neki promukao glas nalik na mukanje. U istom trenutku, sva trojica jurnuše prema obali. Tamo sve vrvl od životinja nalik na mrave. I ja bih hteo da potrcim. Ali blato mi zadržava noge. Užasno sam umoran. Oni su svi stigli na suvo i ispaljuju rafale na životinjska tela koja jure nazad prema vodi.

Nešto vrelo mi buši noge i stopala. Flenks mi dobacuje konopac. Hvatam ga. On me izvlači na obalu. Sva trojica jure prema meni i skidaju s mene donji deo kombinezona. Hoću da podignem i glavu i pogledam šta se dešava. Gabi mi ne dozvoljava. Moja stopala. Bol polako nestaje. Gabi briše znoj koji mi curl s čela.

„Baš si srećković, cajo. Sanjisi su ti samo skinuli kožu. Još samo deset sekundi i stigli bi do glavnih živaca...”

Oni na neki čudan način smiruju ljude. Žoli mi pokazuje čizme i donji deo kombinezona. Sve je u dronjcima, a i oni se jedva drže zajedno. Znam da je taj neprobojni najlon otporan na uobičajene metke. Ustajem, više zbog straha nego zbog hrabrosti. Oba stopala i članci, sve do polovine listova, prekriveni su nekom sjajnom i mekom masom. Krv više ne teče.

Sva trojica se gledaju. Mislim da neću moći da hodam. Žoli polazi sam. Gabi mi dodaje cigaretu. Odbijam, odmahnuvši glavom. Ležem na zemlju i zatvaram oči. U meni nema ni trunke snage. Gabi me primorava da popijem nešto jako, slatkastog ukusa. Pred očima mi igraju svetla. U glavi mi bruji. Oko mene se čuju zvuci nalik na zvižduke. Pokušavam da otvorim oči. Odblesak sunčevih zraka na vodi zaslepljuje me tako snažno da mi to nije pošio za rukom.

Kada sam uspeo da otvorim oči, oni su razgovarali sa humanoidom, ženskog pola. Glava joj je pomalo negroidna, ali su usne tanke. Na prsima ima dve sasvim male dojke, veoma blizu sredine grudnog koša. Butine su snažne, nožni zglobovi tanki, noge kratke. Visoka je kao Flenks. Ramena su joj isto toliko široka koliko i Žolijeva. Naginje se prema meni i smeši se. Zubi su joj žuti i šiljati. Oči su nalik na oči mačke. Kosa je kruta, veoma kratka, skoro sasvim zalepljena uz lobanju i potpuno bela. Izgleda kao da ima šlem na glavi. Oči su zelene sa tirkiznim odblescima. Na šakama ima po četiri prsta. Osmehujem se što god više mogu.

Žoli i Flenks mi daju neophodna obaveštenja. Ostaviće me samog s njom. Vratit će se u toku večeri sa stegonom. Na kraju, sva trojica mi upućuju osmehe. Gabi mi zahvaljuje na onom što sam pre toga učinio za njega. Izgleda da mu je neprijatno. Da bih mu zahvalio, pravim vertikalni pokret glavom. Strah me je da ostanem sam s njom. Vidim njihova pleća kako se udaljavaju. Humanoid

me uzima u naručje i podiže kao da nemam nikakvu težinu. Žoli se okreće i počinje da se cereka. Rukama pravi pokret kao da njiše dete. Drugi radi to isto. Oko vrata imam ogrlicu sa aparatom za prevodenje. Žbunje ih skriva od mog pogleda. Ona me odnosi trčeći i spušta u nešto nalik na gnezdo od lišća, udaljeno oko pet minuta od mesta gde sam se nalazio. Ovde nema vode. Ona bere neko lišće i zariva u njega zube u više navrata. Zatim mi tim lišćem obavlja donji deo nogu. Osećam prijatnu svežinu. Gnezdo je okruženo gustim lišćem. Ona spušta lišće nadole sve dok nas nije prekrilo. Na dlanu trlja nekoliko listova i tečnošću koja je tako dobila premazuje mi celo telo. Miris je slab i dosta neodređen. Zatim skida sve s mene. Gleda moje debelo telo i izraženi stomak.

„Kako ti je ime?“

„Ne dati ime.“

„Zašto?“

„Nema ime... Ti govoriti... ja razumeti...“

Oklevala je za časak. Reč je sigurno teška za nju. Znam da njen I. Q. ne prelazi osamdeset. U poređenju s njom, ja sam neka vrsta genija.

Završila je sa premazivanjem mog tela. Prepuštam se njenim rukama. Prija mi. Ona to radi nežno. Dodiruje moj polni organ. Mračno je od kako je spustila zavesu od lišća. Malo sam pocrveneo. Ali ona to radi i dalje. Još sam dosta slab. Gabi mi je sigurno dao neku drogu. Ipak je uspela u svojim nastojanjima.

Upravo sam se probudio. Potpuno sam sâm. U meni je ostalo sećanje na zadovoljenu želju. To nema nikakve veze sa Felisijanim milovanjima. Felislja radi, dok se ova ženka sva posvetila tome da meni donese zadovoljstvo. Osećam se iscrpljen. Gledam na sat... deset časova i trideset. Još uvek je svetlo. Spavao sam samo pola sata. Kugla nas je za četvrt sata donela na lice mesta.

Cujem neki šum. Odjednom, njena glava se promotila kroz zavesu od lišća. Drži neko duguljasto voće. Pojeo sam jedan plod. Nema ukusa, ali je puno vode i meko. Jedemo ćutke. Ona jede brzo. Mokre prste briše o telo.

„Ti dobar.“

Osmehujem se. Uspeo sam da sednem. Boja mojih nogu je postala tamnija. Dok sam spavao, ona je uklonila lišće. Više me ništa ne boli.

„Sanjisi brzo jesti“, kaže ona pokazujući moje noge.

Potvrdno klimam glavom. Reklo bi se da joj prija što ne govorim mnogo. Pitam se kako joj izgledam. Hoću da kažem, kako me razlikuje od drugih članova kolonije.

„Ja policajac.“

Po izrazu njenog lica vidim da joj taj pojam nije jasan. Da bi ga shvatila, trebalo bi da bude upućena u prostranu mrežu civilizacije kojoj ja pripadam. Postoji opasnost da naš razgovor izgubi svaki smisao. Utoliko pre što me na mojoj planeti moji retki poznanici smatraju smrtno dosadnim stvorom. Osim mog posla, ništa drugo me ne zanima. Izgleda da sam takav bio i ranije, dok sam bio mali. Sve mi je dosadno jer mi ništa nije jasno. Pošto zanimanje policajca

zahteva samo minimum znanja, izabrao sam taj posao. Tu sam bar siguran da ću biti sit.

Ona me gleda. Ližem prste da bi bili čistiji. Ona se osmehuje.

„Ti jako dobra.“

Osmeh joj se širi po celom licu. Osećam se jako glupo. Razmišljao sam o sebi i, svaki put, tonuo još dublje u svoju samoću. Pod izazivačkom spoljašnošću u stvari sam veoma stidljiv. Rekao sam joj one reči ne misleći ni na šta određeno, da joj zahvalim na uživanju koje mi je omogućila da doživim među njenim nogama. Organ joj je sasvim mali i veoma, veoma topao. Uplašio sam se da ću je povrediti. Zatim se koža malo raširila i ona me je prihvatila. Priznajem da sam retko kada doživio takvo zadovoljstvo. Ali ja nikad nisam ni bio neki šamplon. Legla je pored mene i stavila moju glavu na svoje grudl. Smeša koju mi je stavila na noge prestaje da deluje. Osećam potmul, razdirući bol.

„Ti ne biti sličan drugima.“

„Kako to?“

„Ti nemati oči kao drugi.“

Telom mi je prošao laki drhtaj. Nije to rekla da bi me uvredila. Moja zrikavost mi smeta, to je očevidno. Hirurgija mi nije pomogla i pored dve operacije. To mi je na nervnoj bazi. Optički živac mog levog oka se grči i ostaje u tom položaju. Lekovi nemaju dejstva. Ja sam nezlečiv slučaj. Psiholozi su me odvratili od tog kompleksa i mislim da više ne patim zbog toga. Navikao sam. Ali sad opet ne vidim kako da joj to objasnim. Bolovi se pojačavaju. Umoran sam, sav otežao od umora. U takvom stanju neću moći da rešim zagonetku.

„Voleo bih da mi to sve postane jasnije.“

„Pos... tane jas... nije?“

„Ne, ne mislim na oči... razumeti...“

„Ra... zumeti?“

„Da, razumeti zašto momci nestaju, vešaju se, pretvaraju se u kipove, zašto su smravljeni ili umiru bez vidljivog razloga.“

„Vi tražiti mnogo... mi dobri... ti dobar.“

Bilo je beznađežno. Plameni jezici su mi lizali noge. Počeo sam da se preznojavam. Osećam užasne bolove. A moji pratilci nisu krenuli nazad istim putem kojim smo došli. Morali su da izbegnu šanljase. Odvratna planeta. Biće im potrebno užasno mnogo vremena. Ne znam koliko dugo ću ostati nepokretan. Zašto me je šef uputio na ovo mesto? Imao je na raspolaganju bar dvadeset pametnijih momaka od mene. Možda želi da me se otarasi... bog ga njegov!... trudim se koliko mogu. Ako naučnici nisu ništa shvatili, kako bih ja mogao da nađem rešenje... Jaooooo.. reklo bi se da me one životinje ponovo grizu.

„Ti želiš nešto?“

Ona je tu, pored mene, pažljiva, ljubazna, zbunjena mojim držanjem. Kako da joj objasnim da sam ja obična nula, da sam manje od ništa, potpuni bezveznjak. Da sam ružan i da svuda sa mnom postupaju kao sa psom. Ti govoriti... ja razumeti... nije nego... šta da razume? A, šta njen ptičji mozak može da shvati?

Preostaje mi samo da čekam. Ustala je i prožvakala nekoliko

listova koje je stavila na moja bolna stopala. Od tog dodira sav sam uzdrhtao ali moram da priznam da mi svežina tog lišća prija, da malo smiruje bol. Ona mi se neprestano osmehuje. U stvari, daje sve od sebe.

„Ah, kad bih mogao da prestanem da budem zrikav i...”

Kroz glavu mi je prostrujao strašan bol i sav sam se zgrčlo.

Ona se odjednom sagla i zgrabila neku vrstu crne zmijske. Naglim pokretom ju je pregrizla na dvoje. Zatim je bacila telo među lišće.

„Nema opasnosti. Kabiljan ne biti opasan.”

Možda... ali mene užasno boli ono mesto gde me zmija ugrizla. Imam utisak da se bol penje duž butine. Kada je dospeo do prepone, moje telo se zateglo kao struna. Mozak mi se pretvorio u užarenu loptu. Gubim svaki pojam o stvarima koje me okružuju.

* * *

Mreža protiv komaraca... znači da su me našli i vratili nazad. Levo od mene nalazi se prozor koji gleda na dvorište. Čini mi se da vidim dve ili tri osobe kako prolaze. Pomalo me boli glava. Iznad kreveta visi zvonice za poziv. Pritiskam na njega. Čekam minut ili dva. Levo od mene pojavljuje se jedna prilika u belom. Prepoznajem Maršala, lekara iz kolonije. On podiže jedan kraj mreže i naginje se prema meni.

„Pa, Inspektore, kako se osećate?”

„Dobro... malo bolje. Ujeo me kabiljan.”

„Znam... otrov kabiljana izaziva strašan bol, ali ne ubija. Što se tiče vaših nogu, biće sve dobro za dva dana. Stavili smo kolinol koji već deluje. Koža počinje da se obnavlja.”

„A...?”

„Umirite se. Obavestili smo vašu upravu. Imate neograničenu punomoć.”

„Torkman?”

„On? Psovao je, kao i obično. Vi ste postali neka vrsta heroja...”

„Zašto?”

„Gabinell... znate, oni nisu navikli na strance. Dosta su sirovi.”

Nisam znao šta da kažem. Preostalo mi je da se osmehujem. Lekar se nagnuo prema meni i odjednom, obrve su mu se uzdigle u znak čuđenja.

„Gle... čudna stvar...”

Gledao me je u oči, čas u jedno čas u drugo oko, mršteći se, dok mu je na usnama polgravao začuden osmeh, ispunjen nevericom...

„Bar ste tu korist izvukli iz celog tog događaja...”

„Kakvu korist?”

„Vaša zrikavost...”

„Molim?”

„Inspektore, više niste zrikavil!”

„Šta?”

„Istina je... više niste zrikavi. Ne znam da li se radi o prolaznoj ili trajnoj pojavi, ali mogu da utvrdim...”

„Pa šta je to moglo...“

„Eto... kabijanov otrov je kiseline ali ne može da ima dejstva na živce i mišiće, bar koliko se zna...“

„Ali onda...“

„Čim budete mogli da hodate, obavićemo snimanje mozga... Možda ću tada videti šta se dogodilo. Zatražiću vaš dosije od centrale.“

„U redu, doktore.“

Uputio mi je osmeh.

„Dobro se izlečite... ovaj... hoću da kažem... lepo se odmorite!“

O meni se brinuo jedan bolničar. Već sutradan sam mogao da sedim. Momci su došli u velikom broju da me posete. Radoznalost je naterala i nekoliko žena da me obidu i odmah su izjavile da im sada izgledam manje ružan. Ja sam sve njihove reči dočekivao sa osmehom. Ovo čudesno ozdravljenje ispunjavalo me velikom radošću. Žoli, Flenks i Gabi su bili sada mnogo srdačniji. Sve u svemu, lepo sam se poneo. Uprkos umoru i teškoćama, dao sam sve od sebe da izdržim ritam koji mi je bio nametnut. Raspravljalo se i o mojim očima. Flenks je izneo pretpostavku da otrov možda ima neko posebno dejstvo. Ali to nije mogao da potvrdi. Ipak, nikad se ne zna. I ne znajući, učinio sam uslugu ljudima. Mada je proučavanje biljnog i životinjskog sveta obavljeno s mnogo pažnje, možda je ipak zapostavljena neka pojedinost i tako sam ja postao katalizator bez svoje sopstvene volje...

Sledeća dva dana su brzo prošla. U međuvremenu su se dogodila tri nova nestanka. Tri mineraloga više nisu pronađena. Treba da napomenem da je zbog opasnih uslova rada, svaki pojedinac bio obeležen radio-signalom koji je emitovao miniijturni odašiljač usaden pri dnu lobanje. Od tri stotine nestalih do današnjeg dana... ne, od tristo i jednog lica, dva nosioca radio-signala su bila praćena. Otkriven je neki čudan pas koji je bežao od ljudi. Bio je to pas mešanac, nešto između vučjaka i kokera. Verovatno je učestvovao u opštem lovu na divlje životinje. Međutim, telo čoveka je nestalo. Drugi čovek je pronađen u stablu topole. Što se tiče ovog poslednjeg slučaja, treba istaći jednu činjenicu. Ta topola je samo prividno slična onom tipično zemaljskom drvetu koje raste pored vode, jer je tkivo tog drveta pripadalo jednoj vrsti Sogande, uobičajene biljke sa ove planete. Tragovi koraka nestale osobe su bili izmešani sa tragovima stopala jednog humanoida i zaustavljali su se pored stabla.

Čim sam mogao da ustanem, zatražio sam da mi se omogući kretanje po planeti. Odmah su mu stavili na raspolaganje jednu leteću kuglu. Prešao sam hiljade kilometara i prikupio mnogobrojne izjave iz kojih nisam doznao ništa novo. Trebalo je da čovek bude sasvim sâm da bi nestao ili se pretvorio u obešenog. Uspeo sam da razgledam onaj kip. Njegov realizam je upravo zaprepasavajući. Na kipu se ne vidi ni najmanji trag dleta. Kamen je do tančina prikazivao ljudsko telo. Dlake su bile toliko tanke da je to bilo više nego čudesno. Veoma sam se neprijatno osećao gledajući taj kip. Utisak stvarnosti je toliko snažan da odmah navodi maštu na ap-

surdne pomisli, kao na primer da će se klip pokrenuti sam od sebe. Bio je smešten u jednu prostoriju jer su ljudi iz naselja Fersen u njegovom prisustvu postajali krajnje razdražljivi. Uostalom, baš sa ovog mesta su krenule prve ekspedicije uperene protiv urođenika. Ubili su oko trideset humanoida pre nego što su se vlasti umešale.

Međutim, što se mene tiče, bio sam potpuno sâm sa jednom urođenicom. I ništa opasno mi se nije dogodilo. Lekar je čekao rezultate nekih analiza, pošto mu prema kojom je raspolagao nije omogućavala da raščisti moj slučaj. Dugo sam ispitivao „svedoke sa razdaljine“, jer je bilo nemoguće naći ljudnog čoveka koji je prisustvovao čudnom događaju. Nikakav krik se nije čuo. Razgovor je tekao normalno. A onda iznenada, aparat bi začutao...

Doznao sam, takođe, da su mineralozi i rudari nailazili na usamljene humanoide. Pošto su kazne za ubistvo bile veoma teške, ljudi su se trudili da ih izbegavaju. Ipak sam otkrio, pošto sam izneo svoje lično iskustvo, da su se humanoidi, kada se nisu bojali, ponašali prema zemljanima veoma prijateljski i da su njihovi postupci imali za cilj jedino da im pričinu zadovoljstvo. Tako sam se opet vratilo na polaznu tačku.

Nekako u to vreme, lekar iz naselja Blosoj je zatražio da svratim do njega. Izneo mi je veoma dugačku teoriju prema kojoj je kabiljanov otrov delovao kao katalizator na određeni izraz volje, dok su psiho-somatski faktori učinili sve ostalo. Ja sam se u neku ruku sam izlećilo.

Šta da kažem... kad je čovek neznalica u toj oblasti, mora da prihvati ono što kažu stručnjaci. Duboko uznemiren, dugo sam razmišljao o svemu tome. Ipak mi je izgledalo nekako preterano neverovatno. Zar čoveku osetljivih čula može stvarno tako nešto da se dogodi?

Tapkao sam u mestu. Moja istraga uopšte nije napredovala. Utvrdilo sam samo ono što je već bilo očevidno... Natušten i zabrinut, pošao sam na ručak. Zatim sam svratio u bar. Već je bio prepun sveta.

Prošla su četiri dana od kako sam napustilo naselje. Zatekao sam grupe ljudi u bučnom razgovoru. Flenks je pokušavao da nagovori momke da nastave s radom. Moj dolazak je ostavio snažan utisak. Hoću reći da mi je bio upućen izvestan broj uvreda na način koji je ovde nemoguće opisati.

Srećom po mene, Žoli, Gabl i Inženjer su stali na moju stranu. Tihl mi je dobio dug, nepomičan pogled. Jasno, nisam mu prijatelj.

U baru je ubrzo postignuta opšta saglasnost. Oni će nastaviti svoj posao tek kada ona nakaza od pakana bude završila svoj deo posla. Začuvši te reči, Tihl se osmehnuo. Pošao sam prema njemu, s čašom alkohola u ruci. Seo sam naspram njega. Žoli i ostala dvojica su pošli za mnom.

Sedeli smo tako ne govoreći ništa, dok je oko nas rasla uznemirenost. Ljudi su povratili samopouzdanje. Bili su u stanju da dignu u vazduh instalacije u rudnicima i da skrenu s pravog puta patrola koje bi vlada poslala u potragu za njima. Vlasti su odavno shvatile da je bolje voditi rasprave i odugovlačiti nego se otvoreno sukobiti sa razbesnelim ljudima, svesnim svojih prava.

„Recite mi, Tihi, šta bi po vašem mišljenju trebalo učiniti?“
Podigao je prema meni svoje svetle oči. Hladnim i oštrim glasom rekao je kratko:

„Ucmekati sve urođenike...“

„Ali zašto? Oni su bezopasni... Ja sam se lično uverio u to, zar ne?“

„Bezopasni su koliko i ti...“

„Jeste li ih sreli kad ste bili sami?“

„Aha.“

„E pa? Ništa vam se nije dogodilo, zar ne?“

Na licu mu se opet pojavio onaj njegov jedva primetni osmeh. Lagano je otplo gutljaj piva.

„Ništa.“

„Bojite se urođenika?“

Lice mu se ukočilo. Zategnutost među nama je naglo porasla. Tihi nije podnosio sumnju koju sam upravo izrazio.

„Ja se njih ne bojim, rugobo jedna! Oni su krivi za sve ovo...“

„Da li biste mogli da mi objasnite?“

„Nema tu ništ' da se objašnjava.“

„Ne može se ubijati stanovništvo bez razloga... Još da se nisam lično uverio.. ali bio sam s jednom urođenicom i živ sam... čak mi je bolje nego pre.“

„U svakom slučaju si isto tol'ko glup ko pre...“

„Lepo... sad vidim zašto vas zovu Tihi...“

Na licu sam imao izraz najdubljeg prezira. Uperio sam u njega sada potpuno prav pogled svojih očiju i gledao ga ne trepćući. Hteo je da me obruka. Neću mu priličiti to zadovoljstvo.

„Ja sam rugoba? Možda... ali ja ne vređam ljude da bih prikrilo svoj strah.“

Sto je odleteo u stranu. A bio je baš težak i masivan. Odjednom sam se našao sasvim blizu njegovog lica, s nogama daleko od tla, u njegovoj čvrstoj šaci. Počeo sam pomalo da se gušim.

„Slušaj me, pandurčino... ovde ne volimo da nas neko gnjavi. Lovu zarađujemo izlažući se opasnosti. Već deset godina živim ovde. Video sam masu momaka koji su poginuli... masu... ako ti je stalo do života, sada kad su ti se oči urazumile, gledaj da se i ti urazumiš. Zaveži i gubi se. Radi svoj pos'o, a nas ostavi na miru. Jesi li ukapirao?“

Platno mog odela je bilo čvrsto. Njegova pesnica me sve više gušila. Ne bih bio u stanju da ispustim ni najmanji zvuk. Kad sam već bio sav pomodreo i počeo da se davim, odbacio me daleko od sebe. Tresnuo sam o pod pored Žolijevih nogu. U baru je vladala jeziva tišina. S mukom sam povratio dah. Ustao sam čim sam smogao snage. Izmakao sam opasnosti. Tihi je bio visok oko dva metra. Bio je sigurno jači od Žolija. Upirao je na mene svoj pogled pun besa. Odjednom se okrenuo i napustio bar.

„Nisi smeo da ovog ovde izazivaš, cajo... to se nikad ne sme raditi.“

Okrećem se polako, trljajući svoj bolni vrat. Gabi me gleda. Žol i Flenks takođe. Sva trojica nekako čudno izgledaju, kao da su se odjednom udaljili od mene. Malo-pomalo razgovor u sali je ponovo počeo. Čuje se i smeh... svi su postali nervozni. Izlazim napolje.

Tamo sam ugledao jednu priliku. Uzimam u ruku pištolj širokog spektra. Zastao sam. On mirno puši. Užareni vrh cigarete osvetljava grube crte njegovog lica. Podižem pucaljku prema njemu.

„Zašto drhtiš, pandurčino?“

Glas mu je smiren. Njegov mir me iznenađuje. Svi ga se boje. Šta je to toliko posebno u njemu? Nije pametniji od drugih... Ipak mislim da čovek mora da ima izuzetne sposobnosti da bi preživeo u ovakvim uslovima. Momci ostanu dve godine i zbrišu. A on je već veteran. Mora da poznaje šumu i močvare kao svoj džep... on je rudar. Kažu da može da namiriše metal. Potpuno nesvesno, spuštam ruku sa oružjem. Vraćam pištolj u navlaku. On me je čekao... jeste... nije... nemam pojma. Bojim ga se i osećam se smiren kada ga vidim pred sobom kako mirno puši cigaretu.

„Dodi kod mene.“

Krenuo je napred ne brinući da li ću poći za njim. Ulazim u njegovu sobu koja nije ništa posebno. On prska insekticid i mi sedamo za sto. Zatim vadi dva piva i zubima skida zatvarače s boca.

Otpijamo po gutljaj, ne govoreći ništa. Njegov pogled se spušta na mene, ali ne bih mogao da kažem šta misli. Oči su mu pokretne, ali ne suviše. Mirno pije svoje piće. Ja činim isto, pitajući se dokle će to potrajati.

„Da nisi spas'o život Gabiju, ubio bih te...“

Prinosi bocu ustima. Gledam ga, obuzet nelagodnošću. Nije me pozvao da mi to kaže. Izgleda da mu se ne žuri.

„Slušaj, žaco... ne moraš bit' jako mudar pa da shvatiš da su crnkije za sve krive. Svi tako misle. Samo, naučnike plaća kurvin sin kao što je Torkman... je l' ti jasno šta mislim?“

„Pa ne baš sasvim.... najpre to nisu crnkije... a pored toga, čak i ako naučnici rade kao što vi kažete, Torkman se prema meni poneo kao i vi...“

„Je l'? A kada to?“

„Kod guvernera Šafse. Očekivao sam da će me opozvati...“

„Možda... bilo kako bilo, teraju nas da i dalje ostanemo na ovoj usranoj planeti zbog ruda Sikilva i metalnih listića Orbanela. Ima ih na milione tona... nikad nisam video tako bogata nalazišta... kompanija Žejs zarađuje grdne pare preko naših leđa.“

„Vi lično mora da ste sakupili lepu gomilicu...“

„Pa šta... čemu sada sve to...“

Spustio sam praznu bocu na sto. Glas Tihog bio je nekako čudan, kao prigušen, potmuo... tu rečenicu je izgovorio skoro kao da razgovara sam sa sobom... odgurnuo sam tri mrtva insekta. Pogled mu je sada lutao, gledao je u prazno. Na licu mu se ocrtavala beskrajna patnja. Taj čovek me skoro zadavio pre pet minuta, a sada mu je lice bilo tako potreseno, tragično. Podigao je pogled prema meni. Jedva sam izdržao da gledam svu tu tugu koja je izbijala iz njegovih očiju.

„Znaš, mali, onaj kip u naselju Fersen, to je slika i prilika Ženis... mog najboljeg prijatelja... sigurno se pitaš zašto ti sve to pričam... Ženis je bio umetnik... samo eto, nije imao para. Uzeo bi komad zemlje i za pet minuta bi ti napravio krasne stvari. Divno smo se slagali nas dvojica... skovali smo plan... da izdržimo najmanje

deset godina, a onda da pokupimo lovu i odemo. Ja se pomalo razumem u stočarstvo. Imali bismo uzornu farmu. Razumeš? Bilo bi posla za dva sata dnevno. A Ženis bi tada mogao da pravi klipove. Nismo mi o tome pričali. Pili smo manje od drugih, izbegavali tuče i ženske. Sutra uveče meni ističe ugovor... kidam odavde. Ali Ženis neću moći da ponesem. U ugovor smo uneli neke klauzule. Ako jedan od nas dvojice umre, drugi uzima ono što mu kompanija duže. Otići ću sam."

"Ne razumem..."

"Šta to ne mo'š da shvatiš, pandurčino?"

"Prvo ste govorili da treba poubljati urođenike, posle ste me skoro zadavili i sad mi pričate o sebi... ništa mi nije jasno..."

"Naučnici... kako ti kažeš, oni dobro znaju da su urođenici opasni, ali pokoravaju se narednjima... a Ženis nije prestajao da priča o svom planu, u početku. Rekao sam mu da zaveže, inače otkazujem sve. Poslušao me je. Ovi ljudi odavde, to su čarobnjaci... razumeš? Odavno već mislim na to. Oni čine da momci nestaju ili ih vešaju. Oni su Ženisa pretvorili u klip... razumeš?"

Ustao sam. Oči mog sagovornika su me pratile. Shvatio sam zašto me nije ubio. Ono što je on mislio je bila čista ludost. Bol zbog gubitka najdražeg prijatelja pomutlo mu je razum. Podudarnost između Ženisove želje i onog u šta se pretvorilo bila je tako čudna, da je mogla da pokoleba i najzdraviji um. Ali nisam smeo dopustiti da se jedna takva pomisao pročuje. Naređeno je da se poštuje domorodačko stanovništvo. A posle onog jednog susreta, koji sam imao, morao sam priznati da je moje sećanje na taj susret bilo veoma prijatno. U jednom trenutku sam pomislio da uzmem oružje u ruke jer se strašan bes odjednom ocrtao na licu Tihog.

"A zašto više nisi zrikav? A, pandurčino? Zašto?"

Kada je izrekao te reči, crvenilo je nestalo s njegovog lica. Žile na vratu su se opustile. Slegnuo sam ramenima u znak nemoći. Potpuno se smirilo, mada je sjaj njegovih očiju još uvek bio izuzetno jak.

"Zahvaljujem vam na obaveštenjima... izvinjavam se..."

Slegnuo je ramenima. Zatim je ustao i stao ispred prozora, ne obraćajući više nikakvu pažnju na mene. Izašao sam, ali on nije odgovorio na moj pozdrav pri odlasku.

Vratilo sam se u svoju sobu i legao, veoma loše raspoložen.

* * *

Sutradan sam se bacio na proučavanje dosijea. Na moj zahtev, jedna devojka mi je donosila hranu u sobu. Ponovo sam proučio dokument o Ženisovoj smrti. Statua je bila snimljena rendgenom i, naravno, nikakvog skeleta tu nije bilo. Teorija koju je izneo Tihi bila je potpuno neosnovana. Začuo sam zvuk trube; njegovi drugovi su mu na taj način poželeli srećan put. Video sam kako kugla uzleće i skreće ulevo. Tihi se uputio na glavni kosmodrom.

Pročitao sam ceo tekst još jedanput. Tu se pominjalo otkrivanje jednog bloka od Stimanita u obliku čovečijeg tela. Pronašao

ga je neki čovek po imenu Žorsen. Video sam tog čoveka, ali iz razgovora s njim ništa nisam doznao. Bio sam spreman da sve pošaljem do đavola. A tada, u glavi mi je odjednom sinulo... Bio sam čuo razgovor dvojice ljudi u baru naselja Larbo. Jedan je rekao:

„Zoe zamalo nije nastradao. Radio-veza se prekinula.“

„Zbog stena Stimanita?“

„Kao i obično. One odbijaju talase poput ogledala...“

U tom trenutku nisam pridavao nikakvu važnost toj činjenici, jer nisam smatrao da treba i dalje da slušam razgovor. Međutim, radio-prijemnik sadrži slučajnu česticu uranijuma sa „mekim“ zračenjem koja aktivira uređaj. Obuzet iznenadnim otkrićem, jurnuo sam kod doktora Maršala. Sedeo je u svom kabinetu i proučavao neki dosje. Pokazao sam mu skicu ljudske lobanje i zatražio da mi označi na kom mestu je zabodena igla.

Jednim potezom olovke, obeležio je tu zonu. Zahvalio sam mu i strelovitom brzinom uleteo u kuglu koja mi je stajala na raspolažanju. Krenuo sam put naselja Fersen. Pola sata kasnije, jureći kao lud, stigao sam na lice mesta. Stupio sam u vezu sa Tobulzom, glavnim inženjerom. Uzeo sam od njega ključ, zamolivši ga da sve ostane u potpunoj tajnosti. Pristao je. Otišao sam u bar na čašicu. Mogao sam da uradim ono što sam naumio tek kada padne mrak, jer bi inače momci došli da vide šta radim. Polako sam pojeo pečenu krmenadlu od floga, sa prilogom od vlaknastih longana. Obed sam zalio pivom, ali ne preterano. Uto je pala noć. Izašao sam polako. S rukama u džepovima, obišao sam oko baraka, praveći se da sam potpuno besposlen.

Najzad napolju nije bilo više nikog. Niko nije obraćao pažnju na mene. Približio sam se vratima. Začas sam ih otvorio i uvukao se u prostoriju. Uzeo sam minijaturnu džepnu lampu i osvetlio stalu. Snop svetlosti se odbio od belog kamena. Obišao sam oko kipa i osvetlio zadnji deo lobanje. Popevši se na stolicu, približio sam radio-lokalizator... ništa. Pomalo razočaran, regulisao sam pištolj širokog spektra na mali, uski mlaz. Kratki pucanj je podigao nešto malo prašine. Rupa je bila veličine jednog centimetra. Tada sam video kako svetlost polgrava na bročanicu. Sumnje više nije bilo... radio-talas je uticao na lokalizator. Uprkos radosti zbog otkrića koje sam načinio, spustio sam se na tlo, uklonio stolicu i izašao, potpuno zbunjen. Ostavio sam ključ na pisaćem stolu inženjera Tobulza i vratio se u leteću kuglu. Stigao sam nazad u naselje Blosoj. Kod doktora je svetlo već bilo ugašeno. Otišao sam pravo u krevet.

Sutradan ujutro potražio sam doktora. Rekli su mi da će biti slobodan tek oko jedanaest sati. Iskoristio sam to vreme da počnem sa pisanjem izveštaja. Sažeto sam izneo i sve ono što je bilo već ranije rečeno. Opisao sam stanje napetosti i straha koje sam uočio kod tih grubih ljudi. Ispričao sam i susret sa Torkmanom. Zatim sam prešao na svoje lične doživljaje, pomenuvši seksualni odnos, ujed kabiljana, bol u glavi, postepeno jačanje bola posle uje-da, sve do gubljenja svesti. Govorio sam i o sukobima sa Tihim i o našem razgovoru. Potom sam opisao putovanje do naselja Fersen i svoje otkriće. Preostalo mi je još malo vremena. Uputio sam se u bar.

Kafa je u meni izazvala nervozu. Popio sam je dosta brzo, sav

napet zbog pogleda koje su mi upućivali prisutni ljudi. Zatim, malo pre jedanaest sati, krenuo sam u kabinet doktora Maršala. Dočekao me je ljubazno. Odmah sam prešao na stvar i opisao mu otkriće do koga sam došao prethodnog dana. Izgledalo je da je krajnje zainteresovan i slušao me je ne izustivši nijednu reč. Kada sam završio, sagnuo je glavu.

„Morate razumeti, doktore, da posle onog što mi je otkrio Tihhi, ovaj pronalazak baca novu svetlost na ceo događaj. Ja ne osporavam tvrdnje naučnika koji su ovde sve ispitili pre kolonizacije planete, ali sve je to zaista neobično.“

„I vi iz toga izvodite zaključak da je Kramer u pravu?“

„Molim?“

„Da... izvinite... Kramer je prezime Tihog.“

„Njegova pretpostavka je potpuno sumanuta, ali je ipak tačno da se jedan radio odašiljač nalazi u lobanji statue koja u svakom pogledu predstavlja Ženisa.“

„Slušajte me... ovo je za vaše dobro. Nauka je uveliko stala na svoje noge. Mi nismo osvojili zvezde uz pomoć naučne fantastike ili čarolije, već postavljajući probleme na pravi način, koji se može proveriti, kvantifikovati, rešiti. Prihvatam činjenicu da neke pojave mogu na prvi pogled da se učine veoma čudnim. Ne dopustite da vas to odvede na kriv put...“

„Ali kako je onda taj odašiljač dospao u statuu? I gde su svi oni što su nestali? I oni što su obešeni?“

„Ja sam lekar, a ne istražitelj. Uostalom, možete da tumačite događaje po svojoj volji... Ipak, ja na vašem mestu ne bih otišao da naučnicima ispričam ovakve priče. Izlažete se veoma velikoj opasnosti.“

„Drugim rečima, otvoreno govoreći, vi mi savetujete da zavežem.“

„Ako vam se taj izraz više dopada“, odgovori on, smejući se.

„U redu. Hvala vam, doktore.“

Ispratio me sa pomalo razočaraniim osmehom na licu. Otišao sam od njega i krenuo do Langloa. Njegova dužnost je bila da proverava broj izviđača na ekranu svog aparata za kontrolu. Zatekao sam ga u poslu do guše, tj. kako piše pivo s nogama na pisaćem stolu.

„Dobar dan, Langloa. Potrebna mi je vaša pomoć...“

„Zdravo, cajo.“

„Imate li neki Instrument koji može da prati radio-talas koji se kreće kroz prostor?“

„Radiogoniometri obavljaju tu vrstu posla...“

„Hteo bih jedan takav aparat.“

„Kaže se sprava...“

„U redu, jednu takvu spravu...“

„Ako se Flenks slaže, što da ne?“

„Hvala.“

Krenuo sam nazad. Flenks je baš jeo. Pravio sam mu društvo i za to vreme izložio svoju molbu. Izgledao je iznenađen, ali je posle kraćeg oklevanja pristao. Nije mi postavio nikakvo pitanje. Ali su zato oči svih prisutnih često bacale poglede na mene. Čim smo završili s jelom, posli smo zajedno do Langloa. Popunio je neka-

kav formular, potpisao ga i dao mi aparat. Sastojao se od jednog valjka sa žlebovima tako da se lako mogao držati u ruci, od brojačnika na kome je jedna kazaljka pratila impuls, od čitavog niza dugmadi koja su omogućavala da se brojevi označe kodovi impulsa koje je trebalo pratiti, i još jednog brojačnika, ovalnog oblika, koji je pokazivao razdaljinu u kilometrima i manje mjerne jedinice... sve je bilo tako jednostavno da sam odmah shvatio kako se time rukuje.

Uzeo sam jedan karabin kojim se lako nišaniло i puštanje od dvanaest igala sa sredstvima za usporijevanje. Zatim sam se uputio ka letećoj kugli.

Ljudi su me posmatrali. Namestili su originalnuđi impuls. Osjetljivost tog ručnog aparata nije prelazila dvanaest kilometara. Kazaljka nije ni miđnula. Popao sam se u kuglu i krenuo. Nakon onih šest kilometara prvom ilijerom, a zatim sam prelio kuglove sa podupračnikom od šest kilometara. Leteo sam isto pola sata, kugla je kazaljka zadržala. Dugao sam u tom periodu. Dugao, dovođ, ceam, cedam, čest... kazaljka je podrhtavala. Ispucao sam kurs. Kilometri su se nžali. Šuma, savane, močvare, planine, ne baš jako visoke. Jedan svetlosni signal je počeo žut, polako prešao u narandžastu, a zatim u ružičastu boju. Još jedan kilometar. Signal je postepeno preležio u crvenu boju. Osamsto metara. Kazaljka je sada prošla na levu stranu. Sledilo sam iing istim tempom. Sto metara. Signal je podrhtavao, jarko crvene boje. Iznenađeno, usred jednog propinaka, ugledao sam ga kako baži. Skrenuo je udesno. Bio je užasno nježav. Vegetacija nije bila jako visoka, ali je bila gusto zbijena. Počeo je da juri većom brzinom. Materao sam kuglu da poskakuje kao buva i ona se savršeno pokoravala mojim naredbama. Neverovatno, koliko sam samo puta slušao ljude kako raspravljaju. Niko nije znao odakle je došao ovaj pas kog sam jurio. Sigurno ga je neko poveo sa sobom. Ali evo u čemu je stvar. Nikad nlsam čuo za takvu rasu. Imao je telo vučjaka, a glavu kokera...

Povremeno bih mu se približio na desetak metara. Blo je strašno umoran. Cinilo mi se čak da hramlje na zadnju levu nogu. Uspeo sam da mu nametnem određenu brzinu. Uputio se ka jednoj goloj visoravni. Pratilo sam ga u stopu. A onda je iznenada posnuo. Telo je počelo da mu se kotrlja po prašini. Blo je iscrpljen. Spustilo sam kuglu, otvorilo vrata i nanišanio. Na udaljenosti od pet metara, nlsam mogao da promatim. Podigao je glavu i pogledao me. Uplašilo sam se od njegovog pogleda. Pritisnuo sam obarač. Začulo se kratko „pljas“. Telo je zadržalo. Glava mu je klonula. Stresao se i ostao da leži nepomično. Samo je disanje nadimalo grudni koš. Poprskao sam telo insekticidom i odneo ga u leteću kuglu. Približio sam lokalizator lobanji psa. Odmah je reagovao.

Sleteo sam blizu hangara. Držeći psa na rukama, uputio sam se u kancelariju doktora Maršala. Sam mi je otvorio vrata. Spustio sam psa na sto za preglede. Na lokalizatoru, postavljenom pored lobanje, pokazivao se određeni impuls. Nikad neću zaboraviti izraz iznenađenja koji se ocrtao na doktorovom licu.

„Izvršite autopsiju...”

„Nema potrebe da ga ubijam. Operisaću ga.”

„Ali ako sam ja u pravu, biće neophodno da ga ubijemo, pre nego što se probudi. Treba ga osloboditi...”

„E to, stari moj, to nije vaš delokrug... Pogotovo ako ste u pravu. Utoliko pre ako ste u pravu... ostavite me samog, hoćete li?”

Izašao sam. Osećao sam umor, obeshrabrenost. Posledice mog otkrića otvarale su preda mnom fantastične i zastrašujuće mogućnosti. Poželeo sam da odem u bar. Ali, učinilo mi se da me nekolicina ljudi vreba. Odlučio sam stoga da odem u svoju sobu i nastavim sa pisanjem izveštaja.

Kroz sat i po neko je zakucao na moja vrata. Na moj poziv, ušao je doktor Maršal. Izgledao je zbunjen, nezadovoljan.

„Umro je... bio je krajnje iscrpljen.”

„To sam i mislio. Pao je posle četvrt sata gonjenja.”

„Ja, u stvari, nisam navikao da radim sa psima.”

„Šta to znači?”

„To znači...”, raširio je ruke i seo na krevet. „Izgledao je umoran, star... to je stvarno bio Šakomov kodirani odašiljač... ja sam mu ga ugradio pre osam meseci. A on je nestao posle četiri meseca... obožavao je pse. Govorio je da će se baviti odgajanjem pasa.”

„A što se mene tiče?”

Podigao je glavu, izgledalo je da ne razume šta hoću da kažem.

„Vas...”

„Mojih očiju...”

„Ah, tol... Da, naravno... ne znam... više ništa ne znam...”

„Izgledalo je da ste tako sigurni, pre neki dan...”

„Znam”... odmahnuo je odrično glavom nekoliko puta, namrštenog lica... „sve je to toliko neočekivano... iznenađujuće...”

„Verujem vam...”

„Kako je to uopšte moguće?”

„Nemam pojma. Međutim, mogu da pokušam da vam pružim očevidan dokaz.”

„Ah, zbilja?”

Uživao sam pomalo gledajući izraz zaprepašćenja na njegovom licu. Bilo je očigledno da ga moja samouverenost jako zbunjuje.

„Sutra ću vam doneti dokaz... a možda čak i večeras.”

Ustao sam. Pošto sam jasno pokazivao svoju nameru da izađem, doktor se digao sav crven u licu. Izašao je kroz vrata i udaljio se, pogurenih leđa. Uputio sam se prema baru. Čim sam ušao, ugledao sam Žolija i Gabija kako žučno raspravljaju, sedeći u dnu sale. Krenuo sam prema njima. Zatražio sam od njih da pođu sa mnom. Pogledali su na sat, prilično iznenađeni. Noć tek što nije pala. Kada su saznali da želim da ponovo vidim onu koja me njihala u naručju, počeli su da se cerekaju. Obećao sam im da ćemo biti brzo gotovi.

Kroz pet minuta, Žoli je već upravljao letećom kuglom. Obaveštio sam ih o svojim otkrićima. Gabi je na to rekao da sam moćan tip. Spustili su me na stotinak metara od gnezda. Ona se skoro odmah pojavila.

Devadeset minuta kasnije, bez ikakvih nezgoda, pridružio sam se svojim saputnicima. Popeli smo se u kuglu i ja sam skinuo kapuljaču gledajući Gabija. Trudio sam se da držim glavu nagnutu

na jednu stranu i da je neprekidno pomerao. Još me pomalo bolela glava. Uzvik iznenađenja koji je izmakao Gabiju naterao je Žolija da poskoči i da se okrene. Pogledao me razrogačenih očiju.

„Bem ti boga... pandurčino... opet si poč'o da zrikaviš...”

Doktor Maršal je morao da začuti pred očevim dokazima. Napravio je snimak i objavio rezultate. Što se mene tiče, ja sam završio svoj izveštaj. Već sutradan sam se oprostio od stanovnika naselja Blosoj. Dva sata kasnije sam se ukrcao na posebnu letelicu.

Moj izveštaj je izazvao ogromno interesovanje. Podvrgli su me brojnim ispitivanjima i testovima. Čak su me vratili na Defil gde sam morao, u tri navrata, da ponovim ceo eksperiment. Ubrzo je sve to postalo jako zamorno. Ipak, naučnici su morali da popuste pred očevim dokazima.

Ono što me zadesilo postalo je predmet burnih rasprava. Nekoliko naučnih struja želelo je po svaku cenu da bude u pravu... tako da sam postao neka vrsta heroja... i bez svoje volje! Pre nego što ću napustiti Defil, ostavili su mi mogućnost izbora. Odluku sam doneo veoma brzo. I tako su me ponovo ukrcau u letelicu sa očima koje su se ukrštale kao železničke pruge. U stvari, ja sam na to bio navikao, zar ne?

A tajna celog tog događaja najzad mi je otkrivena u „Hronici Nju-Devisa“, dnevnog lista koji izlazi u gradu gde ja radim.

„... I prvi put u istoriji ljudske vrste, uspeali smo da obelodanimo mogućnost spajanja dva duha koja na taj način postaju komplementarna.“

Psiho-somatika je omogućila da se otkrili međusobna dejstva psiholoških i fizioloških faktora, koja događaju posebno ove poslednje faktore i mogu da izazovu stvarne poremećaje, koji svojim osobenim efektima mogu da se odraze na one prve, psihološke faktore. Međutim, ova pojava se razvijala u jednom uskom okviru koji bi, ako bi se na vreme lečio hemioterapijom ili psihoanalizom, sprečavao razvoj simptoma i vodilo obolelog ka ozdravljenju.

Nasuprot tome, na Defilu je mozak humanoida nesvesno ulazio u „fazu“ sa mozgom ljudskog bića koje bi s njim uspostavilo neki kontakt. Bilo je potrebno da ta dva bića budu sasvim sama, odvojena od drugih. Samo se po sebi razume da su ljudi koji su radili na Defilu uglavnom bili dosta sirovi i da je njihov jezik, pun psovki, sadržavao ponekad i izrazo poput ovih: „Nek' se obesim ako...“, „Voleo bih da već jednom zauvek nestanem odavde...“, „Voleo bih da sam negde drugde, bilo gde...“, da navedemo samo neke najčešće upotrebljavane izraze. Obavljeni su brojni eksperimenti koji su jasno pokazali kako se uspostavljala ta veza.

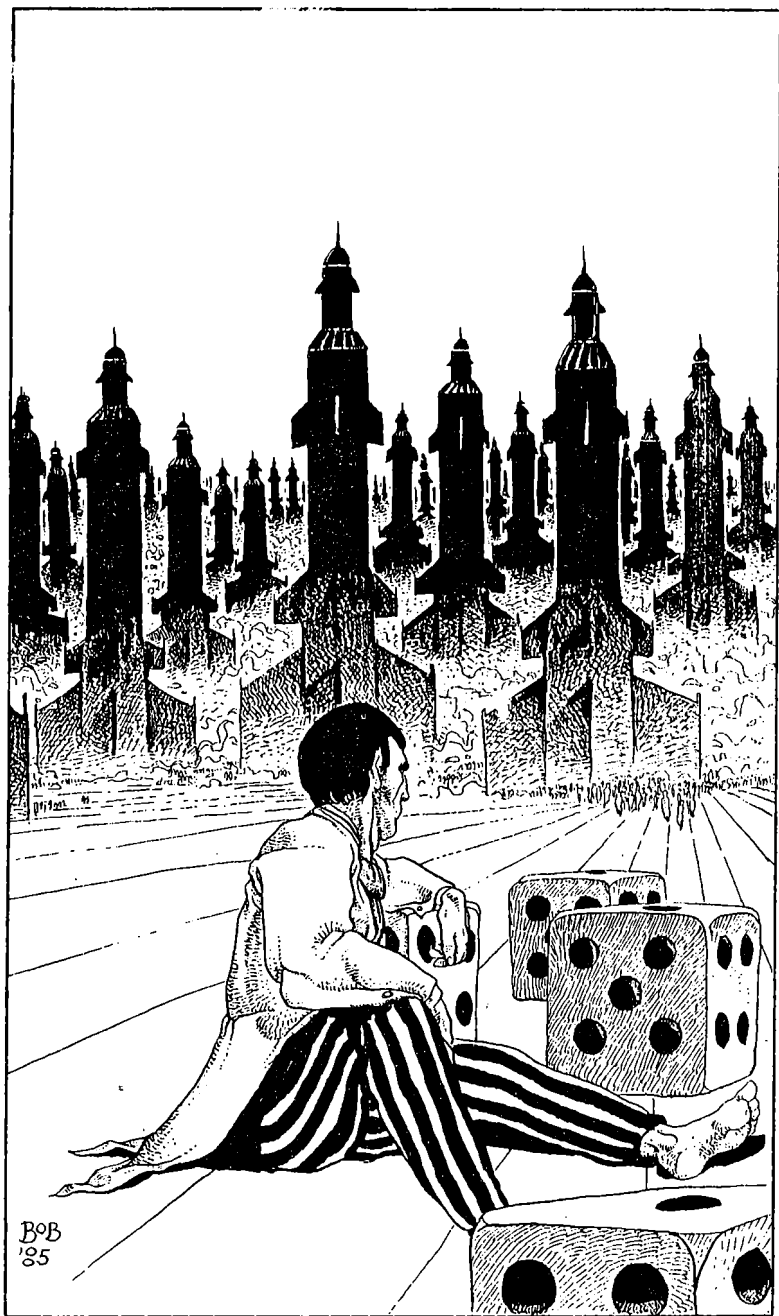
Međutim, interesantno je dodati da je urođenicima bilo potrebno skoro deset godina da dostignu izvestan stepen razumevanja ovakve vrste rečenica. Ali kada proces jednom otpočne, ne zna se do kojih granica se prostire mogućnost takvog spajanja. Da bi se izbegle neugodne posledice, radnicima su osim radio-signalna, ugrađivani minijaturni inhibitori koji blokiraju izvesne mentalne procese sposobne da ožive scene o kojima je malo pre bila reč...”

U stvari, upravo je Tihl, Kramer, bio u pravu. „Zaveži“, rekao mi je on... tek će se kasnije videti koliko je to bilo tačno. Da nisam

glasno govorio u prisustvu urođenice, njena primeba u vezi s mojim očima nikad ne bi bila izgovorena i... Doznao sam kasnije da se Tihi lepo smestio. Vlasti su se bunile, ali je na kraju dobio odobrenje da odnese Ženisovu statuu. Stavio ju je u nišu od kamena, na ulazu u svoje imanje.

Što se mene tiče, više nemam nikakve komplekse. Postao sam šef odeljenja. Kroz dve godine idem u penziju. Još ne znam gde ću otići da živim...

Ponekad osećam nostalgiju za Defilom... vrag bi znao zašto...

JACQUES STERNBERG

Otputovati, to je kao pomalo umreti

14. mart

Već se čitavih četvrt sata nisam pomerio s mesta.

Čini mi se skoro da se moje telo pretvorilo u neku novu materiju i da sam se stopio sa zidom koji kao da pokušava da me usisa u svoju prijavštinu i svoje brojne gangrenozne ožiljke.

Ima tri nedelje kako čekam čoveka koji je jutros ušao u moju ćeliju.

Od onog trenutka kada sam bio osuđen na smrt, čekam sa izvesnim osećanjem odbojnosti čoveka koji treba da mi javi da mi je dato pravo na život. Došao je jutros. Izgovorio je reči koje sam očekivao.

„Dobili ste pomilovanje.“

„Vi dobro znate da ne želim da živim“, rekao sam na to.

„Nećete ni imati priliku da živite“, odgovori čovek.

Malo je oklevao pre nego što mi je objasnio svoje reči. Izgledalo je kao da je pomalo pijan, kao da ne može da shvati šta se oko njega zbiva. Kad se bolje razmisli, nije moglo ni biti drugačije.

„Smrtna kazna neće biti izvršena, ali vi nećete ostati u životu. Izvršenje smrtne kazne nad vama je trebalo da se obavi 18. aprila, u zoru. Međutim, tog dana neće više biti nijednog čoveka koji bi mogao da izvrši smrtnu kaznu.“

Više neće biti nijednog čoveka?

Tako su stajale stvari. U tom trenutku on mi je otkrio činjenično stanje. Neće više biti nijednog čoveka, neće uostalom više biti ni sveta.

Zemlja je osuđena na smrt. Kao i ja. Sigurnije nego ja. 4. aprila, u deset časova uveče, više ničeg neće biti na mestu ovog našeg sadašnjeg sveta. Samo jedna velika praznina, obična praznina. Zar beskraj može da opstane bez Zemlje? Izgleda da može. On bez sumnje neće ni primetiti taj događaj koji nema nikakvog uticaja na večno i nepromenljivo.

Šta uopšte znači jedan svet više ili manje?

„Čudno“, dodao je čovek, „dobili ste pomilovanje, ali ćete ipak umreti. I to petnaest dana pre datuma određenog za izvršenje smrtno kazne.“

Ipak ću umreti...

Kako da poverujem u to? Kako da verujem u smrt kada sam samo sekund ranije nekim čudom izbegao smrt? Postojala je, znači, neka druga smrt izvan one koju su mi ljudi namenili? To je neka razmena, eto šta su mi upravo predložili, običnu razmenu.

Ali kako da prihvatim činjenicu da ćemo u ovom svetu gde se sreća jednih gradi na nesreći drugih, mi svi doživeti istu sudbinu u istom trenutku? To nije moguće. Ljudi su stvoreni tako da jedni igraju uloge dželata a drugi uloge žrtava, a ne da svi budu žrtve neke apstraktne katastrofe. Jedino su ljudi opasni, jedino oni mogu da vežu svoje žrtve i da ih predaju na milost i nemilost smrti. Priroda mora biti manje surova. Ona uvek ostavlja neku mogućnost. Zemlja je velika, uvek se može negde pobeći, može se negde sakriti, spasti svoj život. I najstrašnije kataklizme nikada nisu uništile sva živa bića. Jedino čovek poseduje tu moć. Zato što on misli, zato što nišani i pogađa sa jasno određenim ciljem da ubije.

Pobegao sam iz ruku ljudi. To je ono najvažnije. Odustali su od namere da me ubiju, u trenutku kada je raka već bila iskopana. Ja sam čovek koji je izbegao životnu opasnost. Pobeći ću i od prirode, tako mora biti. Čak i ako bude preostao samo jedan čovek koji će preživeti, ja ću biti taj čovek.

A kada se Zemlja bude pretvorila u pepeo, kada od ljudi bude preostao samo prah, kada ništavilo bude najzad našlo svoju praktičnu primenu i kada ću samo ja videti sav taj prizor, tada ću moći da se nasmejem i da sebi dozvolim luksuz da umrem od običnog gripa. Ali to će biti kasnije. Malo posle.

17. mart

Umreću kao i drugi ljudi. 4. aprila. To će se svima dogoditi, sada to znam.

Objasnili su mi da će događaj koji će se zbiti 4. aprila biti dovoljno snažan da uništi planetu koja je u svojoj prošlosti, kao što znamo, više puta dokazala svoju vitalnost. Ali prostor priprema prepad na Zemlju i sve bombe koje su ljudi napravili i sva njihova genialnost stvaralaca katastrofa ne bi bili dovoljni da zaustave ono što treba da se dogodi.

U toku nekoliko trenutaka, taj događaj mi otkriva, ne toliko svoju dosta očevidnu strahotu, već više zapanjujuću dozu humora koju u sebi sadrži. Zašto da ne zamislimo da se radi jednostavno o nekoj galaktičkoj farszi? Dopustili su čoveku da se zabavlja svojim igračkama tokom nekoliko vekova, dali su mu priliku da sam sebe iznenadi stvarajući neprestano nove igračke sve dok nije sam sebi dodelio titulu kralja svemira, a zatim su iznenada odlučili da mu sve oduzmu, život, sredinu u kojoj živi i sve njegove igračke. Kakva genialna šala! Može li se zbilja zamisliti bolja podvala čoveku koji je ponekad oklevao iz generacije u generaciju da se oslobodi mnogobrojnih strahota koje je strpljivo sticao; evo kako mu sada čitav njegov svet bacaju u kantu za đubre, ne pitajući ga čak ni za miš-

ljenje. Čovek, taj vlasnik tako mekog osmeha, najzad će shvatiti da je u svom svetu bio samo stanar. Nije posedovao ni ugovor o zakupu ni mogućnost odbrane. Ništa. Čak ni život.

19. mart

Stvarno se nešto događa.

Mada se život jedva oseća kroz zidove ove ćelije, ipak se mogu nazreti neka kretanja koja nagoveštavaju istorijski događaj.

Tako su jutros objavili da će svi zatvorenici biti oslobođeni u toku dana, izuzev osuđenih na smrt i onih koji su osuđeni na doživotnu robiju. Vidim kako stvari stoje, svet propada ali načela se i dalje poštuju. I na ivici ponora, smisao vrednosti i hijerarhije se mora očuvati. Da i ne govorimo o logici. Očevidno je da bi bilo opasno i nemoralno pustiti na slobodu ubice, sada kad će čitav svet biti ubijen kroz nekoliko dana. Sve do poslednjeg dana, čovek će dokazati postojanje svog čudesnog smisla za ozbiljno. Uostalom, zamišljam da je tu odluku svečano doneo odbor strogih staraca, da je bila ratifikovana posebnim ukazom posle nekoliko dana i da je objavljena u Službenim novinama. Već je bilo smešno zamisliti čoveka obuzetog tim komičnim radnjama dok balansira na usijanoj lopti, ali kako tek da ga zamislimo obuzetog tim istim radnjama kada je ta lopta na ivici propasti? Nema šta, čovek će uvek uspeti da prevaziđe svoja sopstvena ograničenja. Učiniće ogromnu uslugu samom sebi i na grobu Neznanog čoveka moći će da se nalazi sledeći epitaf: vršio je svoju dužnost do kraja. Zadržavajući puno poštovanje prema samom sebi.

Pošto stvari tako stoje, a ja sam osuđen da ostanem u zatvoru, o meni se i dalje brinu podjednako savesno. Svako ima svoj deo posla, dani uvek otpočinju tačno u devet časova, mora da su takvi propisi. Jelovnik je ipak nešto manje obilan od kada sam pomilovan. Bez sumnje sada imam pravo na manje obzira, jer više neću biti izuzetak već leš kao i svaki drugi.

Ustanovio sam, dosta iznenađen, da su mi ukinuli vino. Šta da mislim o tome? Da štede mada će umreti, ostavljajući za sobom svet lepo namešten i prepun najrazličitijih proizvoda? Sve je to veoma čudno. Ali sada je već suviše kasno za bilo kakvo čudenje.

20. mart

Događaji se nižu.

Priča se da svi ljudi čekaju jedno veoma važno obaveštenje. Naime, naučnici iz celog sveta već više od nedelju dana drže savetovanje i navodno će doneti odluku koja će izmeniti tok svetske istorije.

Šta će se dogoditi? Da nisu možda pronašli način da ometu opasne namere onog događaja koji se nalazi na programu? Šta nameravaju da učine? Da ga uhvate u letu, u mrežu, pomoću dečjeg zmaja? Da ga sakriju? Ali gde? Može se, naprotiv, pretpostaviti da će pustiti Zemlju da odleti u prostor, daleko od vrtloga do-

gađaja? Ili će možda, sasvim jednostavno, naučnici objaviti da je sve to bila greška i da se baš ništa neće dogoditi?

Sva ta pitanja me se više ne tiču. Ako se slučajno desi da i ne dođe do izbijanja onog događaja o kome je reč, iz bilo kog razloga, bez sumnje ću biti obavešten da mi moja smrtna kazna stoji ponovno na raspolaganju. Gospodine, izvolite ustati i doživeti svoju smrt...

21. mart

Već odavno istorija nije sebi priredila tako senzacionalno iznenađenje. Čovek stvarno obožava iznenadne obrte. Opasnost mu je dala krila, oštroumnost, polet. Naime, radio stanice čitavog sveta su sinoć najavile da će, pošto je Zemlja nepovratno osuđena na propast, ljudi napustiti svoju planetu. Putovanje pod imenom Preživljavanje, operacija pod imenom Čudo, polazak 2. aprila. Datum 1. aprila je s razlogom izbegnut.

Od jutros, sve fabrike na svetu proizvode rakete. Biće ih dovoljno za sve. Čak i za pse i za kanarince. Pored toga, svaki pojedinac će imati pravo još na tri kilograma prtljaga. Službenom naredbom, svaka trgovačka industrijska ili intelektualna aktivnost danas se prekida i sveopšti odlazak sa Zemlje postaje jedina briga svih ljudi.

Te vesti su dobra lekcija za mene. Potcenio sam stvaralačke sposobnosti ljudskog uma. Bio sam zaboravio da taj isti um može da stvori najbesmislenije birokratske zavrzlake, kao i najsloženije satne mehanizme. I kao što može da reši teoreme koje se nalaze u neposrednim porezima, on može, kad je to neophodno, i da se pograva sa jednačinama velikih nemogućnosti. Upravo je to dokazao. Kako možemo zamisliti da se radi o jednom istom umu? Uostalom, nije ni važno: mislio je, dakle postojaće. Preostaje mi samo da poželim srećan put stanovnicima ovog sveta. Ako su dovoljno bistri, mogu da otputuju bez žaljenja. Ova planeta nije bila vredna reklame koju je sama sebi napravila. Njena zelena boja je bila prilično neukusna, njeni pejzaži nisu bili baš ništa naročito, nebo je bilo ružno kada je bilo vedro, tužno kada je bilo kišno, a klima uopšte nije bila zadovoljavajuća. Nema sumnje da će negde drugde ljudi naći neki bolji svet. Ali je isto tako tačno da će se ljudi potruditi da ga unište u najkraćem roku. Oni mogu pobeći iz rodnog kraja, to je jasno, ali nikada neće napustiti svoju pravu domovinu: ludilo i loš ukus. Čak i kad bi otišli dalje nego što se nalazi sunce ovog sveta.

25. mart

Primio sam zvaničnu posetu jedne delegacije sastavljene od nepoznatih ljudi čiji visok položaj nije mogao da bude doveden u sumnju. Veoma ozbiljnim glasom, jedan od ovih nepoznatih ljudi mi je objasnio da ću kao i svaki drugi stanovnik ovog sveta imati pravo da otputujem raketom 2. aprila. Vlade su odlučile da svima, čak i osuđenima na smrt, pruže priliku da prežive i izbegnu katastrofu koja će uništiti Zemlju. Nije bio predviđen nijedan izuzetak.

Funkcioneri su zatim prešli s reči na delo. Držeći se veoma službeno, jedan od njih mi je, dosta ceremonijalno, uručio koverat u kome se nalazila putna karta i cirkularno pismo sa uputstvima o ponašanju za vreme putovanja.

Pomalo iznenađen, zahvalio sam prisutnima.

Mada sam sada i ja bio među onima koji će otputovati, biću oslobođen tek u poslednjem trenutku. Tačnije rečeno, dan uoči polaska.

„Sigurno shvatate da uzimajući u obzir vašu prošlost...“, objasnili su mi oni.

Bilo mi je, svakako, sasvim lako da to shvatim.

Želeo sam da razgovaram s njima, ali ne o svojoj prošlosti već o njihovoj budućnosti. Nije mi se pružila prilika. Trebalo je da obidu još neke zatvorenike.

„Želim vam puno sreće“, rekao mi je jedan od funkcionera.

I ja sam njemu poželio to isto. Tako se to radi među braćom, zar ne?

Kada su otišli, začudio sam se što nisu zapevali neku crkvenu pesmu.

Moja putna karta je zelenkaste boje, puna raznih pečata, na njoj ima i šara i slika tako da veoma liči na neki ček. Ona svedoči o onoj stalnoj ljudskoj težnji da sve rade sa velikom ozbiljnošću. Karta označava zonu u koju treba da odem 2. aprila i veoma oštro umnim spletom brojeva i slova daje tačna uputstva o putu kojim treba da se krećem kako bih dospao do rakete koja mi je namenjena.

To je put kojim ja, uostalom, nikad neću proći, jer nikad nisam ni imao nameru da otputujem. Zašto? Ah, da, stvarno, zašto? Pa recimo da patim od vrtoglavice ili da mi je zlo u avionu i tačka.

28. mart

Više se ništa ne događa.

Ali ja ću izbliza videti kraj sveta. Naime, objasnili su mi da, čak i ako ne budem želeo da iskoristim svoju putnu kartu, oni će me ipak osloboditi dan uoči velikog egzodusa. To znači 1. aprila. Srećan sam što znam da će se taj važni događaj odigrati baš prvog aprila.

1. april

Slobodan sam.

Svi papiri su mi u redu, savest čista. Čudna je to pomisao da sam platio svoj dug društvu: mesec dana zatvora pošto sam počinio ubistvo. To stvarno nije mnogo.

Preostaju mi, dakle, četiri dana života. A kroz dva dana, ceo svet će mi stajati na raspolaganju, meni i nekolicini stanovnika koji, kao i ja, ne žele da otputuju. Izgleda da ih nema baš mnogo. Čak i starci žele da otputuju, pobegnu, izbegnu katastrofu. Sakati, nemoćni, paralizovani takođe žele da odu. Da žive. Svi misle samo na to. Nikada vera u život nije bila toliko rasprostranjena. Svi pogledi su istovremeno uprti u nebo. U crkve se ne može ući od gomi-

le, sveta vodica teče u potocima. Papa se svakodnevno obraća ljudima, njegovi poslanici svakog sata, a svaki pojedini čovek se toliko boji tišine da i noću i danju sluša bezbrojne radio i televizijske stanice. Želim da što pre odu, stvarno dižu preveliku galamu. Da i ne govorimo o nesnosnoj buci koju prave mnogobrojni kamioni prolazeći ulicama grada, prenoseći rezervne delove do raketa koje dostojanstveno čekaju na poljanama u okolini grada.

Otišao sam da ih vidim, iz radoznalosti. Ima ih na stotine, zabodene u zemlju kao ogromni metalni kočevi, upravljene ka nebu, preteće, neme, stvarajući prizor koji bi se mogao nazvati nekim čudnim šumarkom katedrala. Njihov broj, visina, njihova zgusnutost, sve to ostavlja snažan utisak i pogled bukvalno ostane prikovan u dubini zenica. Treba čestitati tehničarima. Svi aduti su na njihovoj strani, brzina izvođenja radova, savršenstvo obavljenog posla, fina izrada, sklad linija. Ne znam kuda će ove rakete stići, ne znam ni da li će ljudi podneti to putovanje, ali čim čovek sve ovo vidi odmah stekne veliko poverenje i spreman je da poveruje da će otići veoma daleko.

Bilo kako bilo, ove mašine na prijatan način ukrašavaju posebno ružnu okolinu ovog grada i mogli bismo čak zažaliti što bog nije pomislio da koristi rakete kao sastavni deo prirode koja, ma šta ljudi rekli, veoma često ne izgleda baš zadovoljavajuće.

Vratio sam se nazad ispunjen veoma povoljnim utiscima. Pojednako velik utisak je ostavljala i strogost, nalik na onu u koncentracionim logorima, s kojom je sprovedena evakuacija grada. Stanovnici napuštaju grad večeras, da bi se u rakete zatvorili pre ponoći. Odlazak je predviđen za sutra, u zoru. Uvek se polazi u zoru, bilo na gubilište, bilo u beskonačnost. Na ulicama koje raščičavaju brojna vozila radeći kao ogromni usisivači, nema ni panike ni nereda. Iz posvuda postavljenih glasnogovornika trešte vojni marševi isprekidani kratkim naredbama. Prigušujući svoje potajne strepnje, nakljukani nadom, zaglušeni bukom, stanovnici su odvođeni prema centrima za polazak gde se raspoređuju, dezinfiraju, pakuju i ubacuju u rakete kao bale pamuka.

Šta da im poručim?

Braćo moja, to nije zbogom, to je doviđenja.

2. april

Dva sata ujutro.

Grad koji je u to doba uvek prazan, nije promenio izgled. Čovek bi mogao da pomisli da se ništa nije dogodilo i da će kroz nekoliko sati đubretari pokupiti kante za đubre. Ulice su još uvek osvetljene. Sigurno se prvi put dogodilo da ljudi krenu na put zaboravljajući da zatvore vodu, plin i ugase svetlo.

Otišao sam da popijem kafu u jedan bistro gde me poslužio gazda lično.

„Zar vi nećete da otputujete?“ zapitao sam ga.

„Neću“, odgovorio mi je gazda. „Putovanja su mi dosadna. Ne poznajem čak ni predgrađe. Verovatno mi nedostaje radoznalost.“

Uzeo sam jedan napušten automobil i odvezao se prema predgrađu. Zatim sam napustio naselje. Želim sve da vidim. Prvo odlazak ljudi, zatim kraj sveta. A sutra ću čak otići da pogledam svoj poslednji film ako uspem da pokrenem aparat za projekciju.

Do sada, prizor odlaska nije uopšte zanimljiv. Od raketa se sada samo vidi mnoštvo zelenih i crvenih tačaka. Ponegde stoji velika staklena kula, verovatno kontrolni toranj odakle će se nadgledati poletanje raketa. Sve to uglavnom liči na običan aerodrom. Ništa naročito.

Ne čuje se nikakav šum. Svi putnici su zatvoreni u rakete. Tišina je tako snažna da postaje skoro nemoguće zamisliti da se život čitavog jednog grada nalazi zgusnut u tim nepokretnim mašinama.

Sada je četiri sata ujutro. Svakog minuta treba da bude dat znak za polazak.

Očekujem da se otvori pakao, očekujem oluju koja besni pored samog tla, vrtlog plamena i urlika, neobuzdani izliv čitave atomske pomame dvadesetog veka. Ali uzalud čekam. Jedino tišina stoji nasuprot tmini, kao ledeni odblesak. Iznenada sam začuo nešto: tiho, uporno šištanje, prigušeno tonama metala.

To je verovatno uvod. Tlo će se rasprsnuti. Rakete će probiti nebeski svod. Ali ništa se ne događa. Ništa se ne pomera, ništa ne podrhtava. Čuje se samo šištanje, veoma tiho, suzdržano, uporno. A zatim, u četiri sata i deset minuta, više se ništa nije čulo. Šištanje je prestalo.

Tišina.

Ništa se nije dogodilo, nijedna raketa nije uzletela. Mora da ima nešto trulo u carstvu atoma. Ali ja još uvek čekam. Nikad se ne zna. Možda se radi o običnom kvaru. Možda nije uspostavljen kontakt. Ili je došlo do greške u rukovanju.

Prošlo je petnaest minuta. Tada sam ugledao dva čoveka kako izlaze iz kontrolnog tornja. Kreću prema drumu. Prilazim im. Izgledaju kao oni radnici koji rade prekovremeno i vraćaju se kući umorni, kao ošamućeni.

„Jeste li propustili odlazak?“ pita me jedan od njih čim me ugledao.

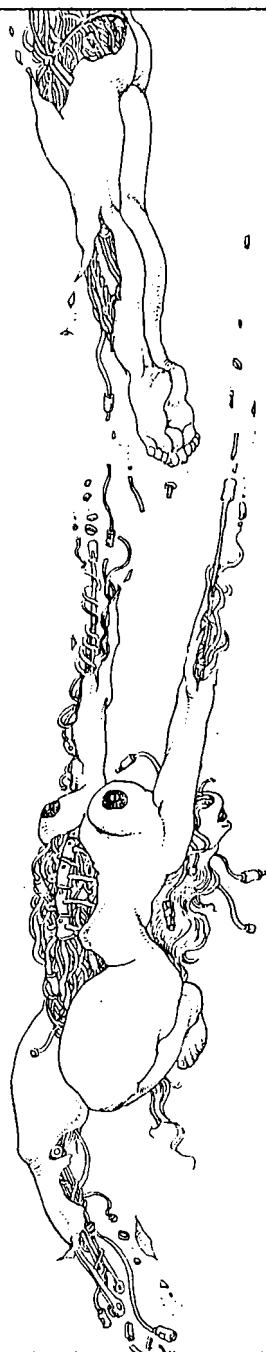
„Došao sam samo da vidim, ali bio sam razočaran. Nije se dogodilo bogzna šta.“

„Mislite? Pa sve je išlo kako treba.“

Gledao sam ih pažljivo. Vidim da se jedan od njih smeši. U tom trenutku mi je sve postalo jasno. Shvatio sam da se, zaista, sve odvijalo kako treba, prema unapred utvrđenom planu. Otputovati, ima raznih načina da se otputuje. Sa nadom ili bez nje.

„Ali rakete su još uvek tu“, rekoh ja, znajući dobro šta će mi oni odgovoriti.

„Da, još uvek su tu. Nisu ni bile napravljene da budu izbačene u kosmos. Reklo bi se na izgled da su to rakete, ali to su u stvari gasne komore.“

PHILIPPE CURVAL

Dozvola za umiranje

„A šta vi ovde radite?“ obratio mi se vratar.

„Došao sam po dozvolu, čekam već skoro pola dana!“

„E pa, moraćete doći ponovo, kancelarija za prijem prijava je za danas završila s radom. Uostalom, možda vam se baš i ne žuri toliko“, zaključio je, cerekajući se blesavo.

Poželeo sam da mu odgovorim da nemam vremena za gubljenje, ali on mi ionako ne bi verovao. Niko mi nije verovao kada sam izražavao tu svoju neodložnu želju da dobijem dozvolu. Ta neverica je verovatno vladala na svim stepenima hijerarhije jer sam, evo, već treći dan provodio čekajući u redu pred kancelarijom za predaju molbi, a nisam uspeo da dođem na red pre njenog zatvaranja. Jednom sam došao pola sata, a drugi put čitav sat pre otvaranja kancelarije, ali sve uzalud, sala je uvek bila puna sveta. Jutros sam došao čak četiri sata ranije: tu se već nalazila gomila ljudi. Da sam već tada raspolagao svim činjenicama koje bi mi pomogle da shvatim, mogao sam da zaključim da su sva mesta neprekidno zauzeta, osim tri ili četiri mesta koja su rezervisana za nove kandidate. A to nikako nije značilo da molbi nije bilo. Da već unapred nisam bio čvrsto odlučio da se po svaku cenu dočepam te dozvole, ova gužva bi verovatno doprinela čvrstini moje odluke. Čak i kada se radi o smrti, kod ljudi se može javiti želja za takmičenjem, ako smrt počnu da smatraju svojim krajnjim ciljem.

A ja sam upravo to odlučio: da umrem. Vi mi ne verujete? Kad vam kažem da sam besmrtni i da živim već više od... više od... Istinu govoreći, u to vreme nisam bio u stanju da se setim tačnog datuma svog rođenja; bio sam jednostavno uveren da živim već čitavu večnost, a sećanje na događaje koje sam proživio, moglo je samo da učvrsti to moje uverenje. Ja zapravo nisam bio umoran od života, još uvek su me mnoge stvari zanimala u mom poslu, još uvek sam strasno voleo društvo muškaraca i žena. Bio sam jednostavno prezasićen životom, kao da sam ga se na neki način prejeo. Eto razloga koji me je nagnao da zatražim tu dozvolu. Ja, u stvari, nisam mogao da izvršim samoubistvo: besmrtnik ne može da se ubije kao neki preistorijski čovek; za njegovu smrt potrebna

su sredstva koja se mogu dobiti samo zakonskim putem. Bilo je stoga apsolutno neophodno da se obratim administrativnim službama da bih mogao da umrem.

Podne je već bilo prošlo; izašao sam iz kancelarije za predaju molbi u komatoznom stanju; kada kažem komatozan, ja u stvari koristim jednu stilsku figuru, jer ljudska bića nove ere ne pate od takvih poremećaja, naša psihosomatska ravnoteža se uspostavlja već pri rođenju i traje celog života. Međutim, ja volim da ponekad napravim neku takvu aluziju, mada ima veoma malo mojih savremenika koji se još interesuju za stare zaboravljene boljke. Suprotno većini ljudi, mislim da posedujem neophodnu osećajnost i neophodnu maštu da bih postao pravi neurotičar: ipak, moja mentalna ravnoteža je tako snažna da neutrališe sve podsticaje nesvesnog. Evo, sada sam izrekao tu veliku reč: ono što je čoveku omogućilo da se oslobodi davnašnjeg božanskog prokletstva, to je uklanjanje njegovog nesvesnog; čista metafora koja se medicinski gledano ovaploćuje u stalno istom duševnom raspoloženju, od početka do kraja našeg dugog postojanja. Ali nije me ta jednoličnost podstakla da poželim smrt. Ne, kao što sam vam reć rekao, bio sam prezasićen godinama, nakljukan časovima, do guše sit sekundi, sve mi se smučilo.

Grad se mekano pružao preda mnom u nedogled; njegova blaga zatalasanost podsećala je na one pejzaže s brežuljcima kojima su se ljudi nekada divili, ali nigde nije bilo nijednog drveta, nijednog spomenika. Zlatasto sunce koje se naziralo kroz toplotnu izmaglicu davalo je tom urbanom pejzažu izuzetnu ljupkost. Sve senke su imale tople bakarne prelive kao na crtežima urađenim crvenom olovkom. Veoma sam voleo grad, svoj grad koji je pokrivao najveći deo svih pet kontinenata. Čitava večnost ne bi bila dovoljna da se ceo grad obiđe. Jednom sam poverovao da sam grad upoznao s kraja na kraj, dok sam koristio svoje slobodno vreme za brojna i česta putovanja. Docije sam shvatio da sam otkrio samo delić njegovog prostranstva.

„Dakle, šta je bilo?“ zapitala me je Marija.

„Ništa, nemoguće je doći na red!“

„Neverovatna stvar! Rekla sam ti da je apsolutno neophodno imati podršku. Isto se dogodilo kada je moj brat hteo da izvrši samoubistvo. Tvrđoglavo je istrajao čitav mesec dana, odbijajući da pridobije nekog funkcionera. Kasnije je ipak popustio. Treba da koristiš tu istu vezu.“

Pogledao sam Mariju: bilo mi je čudno da vidim kako nestrijljivo očekuje moje samoubistvo. Meni je poznato da pravo na dobrovoljnu smrt predstavlja svetinju među besmrtnicima, ali kada sam utvrdio da žena s kojom sam proveo najveći deo poslednjih šest godina svog života, počinje da se buni zato što ja imam teškoća da ostvarim svoju opravdanu želju za smrću, osetio sam izvesnu nelagodnost.

„Dosta si lako sve ovo prihvatila“, rekao sam Mariji.

„Slušaj, Jorže, treba da porazgovaramo; ti dobro znaš da ja ne pokazujem svoja prava osećanja. Osećanja koja se nalaze ovde (udarila je snažno rukom po svom trbuhu), njih prećutkujem, zbog

tebe."

Očekivao sam da će se na njenim očnim kopcima pojaviti suze, ali kao i obično, suza nije bilo. Shvatio sam da mi se dopada da je malo mučim, možda sam imao nejasnu želju da se svetim za svoju blisku smrt. Bilo kako bilo, sve to nije imalo velikog dejstva na njen metabolizam. Mi se trudimo da vladamo našim životima i ne dozvoljavamo da oni upravljaju nama. Približio sam se Mariji i rukama obuhvatio njeno lice.

"Vidiš, moj položaj nije jednostavan: na intelektualnom planu, ja osećam neodoljivu želju za tim samoubistvom. Ali svi atomi mog tela se grčevito drže života."

"Da, znam, to su nedeljivi atomi."

Oči su joj blistale. Poželeo sam da i dalje živim, zbog nje. Zašto mi se moj posao toliko dopadao, zašto sam osećao toliku naklonost prema ovom gradu, zašto sam voleo Mariju i zašto sam tako snažno želeo da umrem? Bilo je u svemu tome neke protivrečnosti koja mi se neprestano jasno ukazivala i protiv koje sam bio nemoćan. A nije se radilo ni o nervnom rastrojstvu ni o duševnoj bolesti! Već sam vam rekao: ne samo da smo besmrtni, već prosto pucamo od zdravlja.

Legao sam na pod: meke izbočine su mi pošle u susret i okružile moje telo sa svih strana. Marija se ispružila pored mene, smešeći se nekako čudno. Svuda unaokolo, udobna toplina stana, bolje rečeno grada, ili još bolje, tog izvanrednog skupa polimornih struktura koje su se uklapale jedna u drugu, predstavljajući istovremeno stanove, trgovu, ulice, spomenike i prevozna sredstva, a sve se to nalazilo ispod velike zaštitne opne koja pokriva najveći deo planete. Nismo mi uzalud vodili nekoliko nuklearnih ratova da sada ne bismo želeli da se zaštitimo od njihovih posledica, čak i ako znamo da je čovečanstvo jedno i jedinstveno. Sanjario sam. Odjednom zapitah Mariju:

"Šta Zemlja, u stvari, predstavlja za tebe?"

Izgovarajući ovo pitanje, mislio sam da ono sadrži objašnjenje moje želje za umiranjem. Odvajanje od planete je prouzrokovalo tako dubok poremećaj, da se on kod besmrtnika ispoljavao tek nekoliko vekova posle njihovog rođenja. Odgovorila mi je s puno naivnosti:

"Ovaj grad."

To je bilo tačno, mi smo Zemlju pretvorili u mnogo lepši i raznolikiji svet nego što je ona bila u svom prirodnom stanju; dali smo nove oblike pejzažima, napravili smo novi raspored ekoloških vrednosti, ukinuli smo katastrofe. Kad bih pogledao Zemlju onakvu kakva je sada, onu kojoj sam se toliko puta divio u toku svojih putovanja, često bih pomišljao da su ljudi samo zbog toga stvoreni: da od bezoblične geološke mase, od neskladne flore i faune, naprave istinsko umetničko delo, u stalnom obnavljanju, izvanredni povod za razmišljanje o stvarnosti. Rekao sam jednostavno:

"U pravu si, Marija."

Uzeo sam je u zagrljaj. Dok sam osećao kako njene dojke polagano uranjaju u moje grudi, ošinuo me kao munja nalet očajanja i tako užasnog beznađa da sam nekoliko trenutaka ostao kao gromom

pogođen. Prvi put mi se dogodilo da osetim takav duševni bol.

„Nije li tvoj brat, kada je pozeleo da umre“, zapitao sam je, „imao utisak da se poremetila njegova psihosomatska ravnoteža? Nije li možda osetio, kako da kažem, neku vrstu nazadovanja, vraćanja na stadijum homo sapiensa?“

„Čuti, čuti, Jorže, ne govori, dobro znaš da je to nemoguće. Nije nam poznat nijedan takav slučaj na petnaest milijardi stanovnika grada.“

I ovoga puta je izgledalo da je ona u pravu. Dok sam je rasejano milovao, počeli smo da razmatramo samu srž problema: kako da stupim u vezu sa odgovornim funkcionerima, u pravi čas, da bih uspeo da savladam sve etape i dobijem tu dozvolu za umiranje za koju nisam čak ni formular popunio do ovog časa.

Sutradan sam krenuo pravo ka cilju: potražio sam predsednika svog sindikata. Zašto to nisam ranije učinio? Sav taj ponos na pragu smrti sada mi je izgledao smešan. Čim se blenda na ulaznim vratima otvorila, Tifar se, srdačnog izgleda, uputio brzim koracima prema meni.

„Želeli ste da me vidite, Jorže, pogrešili ste što niste odmah došli.“

Nisam rekao ništa; on me je dugo posmatrao.

„Uzdržanost tipična za individualiste! Ah, Jorže, koliko je samo takvih ljudi kao što ste vi potrebno da bi naš posao pobuđivao interesovanje javnosti; ako ne nudimo neprestano nove stvari već samo one standardne, svi će nas brzo zaboraviti. To je normalno, mi smo našu planetu pretvorili u svet stvaralaštva. Stvarati, to je ono što kao krv napaja našu civilizaciju. Znate, žalimo za vama! Ali želja za umiranjem se mora poštovati kao svetinja.“

Sve to mi je zvučalo nekako visokoparno. Uzdržao sam se da bilo šta kažem. Čudna stvar, Tifar je bio vitak, čak dosta privlačnog izgleda i pored veoma velike starosti, ali ja nisam mogao da sprečim samog sebe da ga ne vidim debelog, sa trostrukim podvaljkom i isto tolikim stomakom; jednim pogledom skinuo sam mu s glave bujnu kosu kao najobičniju periku. Osmehnuo sam se i li cemerno pretvorio tu ironiju u izraz naklonosti.

„Na nesreću, više neću moći da učestvujem u tom sveopštem osećanju blaženstva.“

Tifar je podigao obe ruke u vis jednim dvosmislenim pokretom koji je istovremeno izražavao i beskrajno čuđenje i veliku radost, rekavši:

„Došlo je vreme za vas! Verujte da ću žaliti za vama. Ali, u isti mah, ja shvatam vašu sreću. Vidite, ja nisam imao tu priliku. Verovatno spadam među najstarije stanovnike ovog grada, ali nikad nisam stekao pravo na samoubistvo.“

Mada je među nama postojala velika razlika u položaju koji smo zauzimali, pokušao sam da budem iskren.

„Ne znam da li treba da čestitam vama ili sebi.“

„Vidite, Jorže, već odavno nemam nikakvu želju da stvaram. Ali vi, vi ćete umreti na vrhuncu svoje karijere. Mislim da vam zavidim.“

„Samo ako budem uspeo da to ostvarim.“

„Kako to mislite?“

Ispričao sam mu sve neprijatnosti koje sam doživeo u kancelariji za izdavanje dozvola. Tifar je prrsnuo u grohotan smeh.

„Vi ste, očevidno, želeli da sve postignete sami. Ali smrt nije nešto što se može izvršiti bez pripreme. Evo molbe koju treba da uputite pripremnoj kancelariji...“

Videći da ne razumem o čemu govori, dodao je:

„To je mesto gde se dobija odobrenje da se može uputiti molba za dobijanje dozvole za umiranje.“

Pošto je moje lice odavalo sve veće i veće nerazumevanje, Tifar je počeo da mi objašnjava, uz podsmešljiv ali srdačan osmeh:

„Ne možemo se na prečac lišiti jednog tako dragocenog saradnika kao što ste vi. Potrebno je da od mene dobijete odobrenje za samoubistvo.“

„Ali smrt je neprikosnoveno pravo svih besmrtnika!“

„Pod uslovom da ne lišava društvo njegovih najboljih ljudi. Evo, potpisao sam vašu molbu, od sada bi trebalo da sve formalnosti budu jednostavne.“

Mene, na kraju krajeva, uopšte nije zanimala organizacija društva; ja sam tražio jedino da umrem i nije me se ticalo da li neki ljudi pribegavaju zloupotrebi vlasti! Vlast je oduvek živela na teret onih koji proizvode, koji rade, koji stvaraju, verujući da predstavljaju samu srž civilizacije, dok su, u stvari, samo njen otpad. Zahvalio sam Tifaru uzimajući dokument. Napravio je pokret rukom kao da odbija moju zahvalnost, a onda je rekao zamišljeno:

„Nema na čemu, nema na čemu. Ah, da samo znate, vaš najnoviji model krmenadle s koskom ima velikog uspeha. (Pošto sam hteo da prekinem taj razgovor, nastavio je.) Da, da, ne pravite se previše skromni, taj model prodajem na svih pet kontinenata.“

„Čujte, Tifar, to je samo nešto malo mesa izvađenog iz posuda sa protoplazmom i veštačka kost.“

„Kost treba oblikovati, meso treba napraviti; sve to zahteva maštu kojom sada raspolaže mali broj naših ljudi. Da da, verujte mi, kada više ne bi bilo ljudi poput vas, zbog jednoličnosti niko više ne bi jeo.“

Zahvalio sam mu još jednom i otišao. Prošao sam kroz nekoliko praznih stanova, a zatim sam se našao u jednoj ulici-lavirintu koja je vijugala u tri dimenzije; ali kroz lavirinte teško prolaze samo oni koji to žele i ja sam odlučio da se vratim brzo u svoj dom ulaskom u vozilo intra-muros. Ušao sam u unutrašnjost zidne pregrade gde me je očekivala jedna pokretna struktura. Sve je tu bilo belo, nalik na mleko, na pamuk: moj pogled, koji se pomalo gubio u toj nejasnoj mekoći, ubrzo se zaustavio na putniku koji je sa mnom delio moju strukturu. Vladao je običaj da se vodi razgovor, da bi se izbegla dosada. Moj sused je iskoristio priliku:

„Jeste li dobili pravo da podnesete molbu?“

Pogledao sam ga sa nelagodnošću.

„Ko vam je to rekao?“

Čovek je imao prepreden izraz na licu, a ni samo lice nije mu išlo u prilog, čak sam se začudio što izgleda tako star: ljudi nove

ere nemaju tako duboke bore, osim ako žele da im se one naprave hirurškim putem.

„Slušajte, Jorže, da li dozvoljavate da vas zovem Jorž?“

Zašto je u govoru koristio izraze iz jednog drugog doba? Svi ljudi su se jedni drugima obraćali po imenu.

„Recite mi najpre odakle me poznajete?“

„Ko ne poznaje najvećeg umetnika za meso našeg vremena?“

To je bilo sasvim moguće: holovizijska mreža je često prikazivala reportaže o mom radu. Klimnuo sam glavom i dodao:

„U redu, ali to ipak ne objašnjava kako znate za postojanje formulara koji je upravo potpisan.“

Njegovo čudnovato izgužvano lice prekrilo se borama od smeha.

„Reći ću vam iskreno: ne događa se svaki dan da neka čuvena ličnost dobije dozvolu za umiranje. Imam ljude koji me obaveštavaju i čim sam doznao da želite da se ubijete, naredio sam svojim ljudima da vas prate.“

Ustao je, podigao podlakticu, dok mu je lakat bio savijen. Morao sam da ga pozdravim na isti način. Naše ruke su se dodirnule: njegova koža je imala čudnu čvrstinu, bila je topla i izgledalo je kao da je pokrivena znojem ili, bolje rečeno, ona me podsetila na arhaičan pojam znoja. Sada više nijedan čovek ne može dokazati da znoj postoji jer, jednostavno, ne može da ga proizvede.

„Zovem se Slogo, ja sam stručnjak za samoubistva.“

U tom trenutku su sva moja osećanja opreza i nepoverenja namah nestala. Osmeš mu je bio tako otvoren i srdačan.

„Vi kao da se čudite? Pa da, jasno mi je, nikad niste sebi postavili jedno takvo pitanje! Lepo je zamišljati kako ćemo napustiti ovo društvo pošto smo dobili dozvolu za umiranje, ali treba posedovati sredstva za samoubistvo, pored hrabrosti, samo se po sebi razume. Evo, ja vam nudim svoje usluge.“

Sve što je rekao bilo je tačno, od kada sam odlučio da se ubijem, nijednom nisam pomislio kako ću to uraditi; to mi je izgledalo kao obična formalnost. Mislio sam da će Marija dobiti potreban materijal kada bude pokazala moju dozvolu i da će me onda ona ubiti; ako ona bude odbila, što je potpuno razumljivo, jedan od mojih prijatelja bi mogao da izvrši legalno ubistvo. Sve to me je, u stvari, veoma malo interesovalo. Međutim, ovaj čovek je sada pobudio moju pažnju.

„A šta vi nudite?“

Struktura se polako pokrenula i mi smo se uputili prema mom stanu, krećući se veoma malom brzinom, klizeći kroz pokretljive zidove.

„Zavisí od toga šta želite. Imamo na raspolaganju čitavu skalu samoubistava, od najsurovijeg do najbezbolnijeg.“

„Zar ima ljudi koji ih žele?“

„A šta to?“

„Surova ili bolna samoubistva.“

„Ima ih više nego što biste mogli poverovati, smrt je i suviše važan događaj da ga čovek upropasti ubijajući se neosetno i neprimetno.“

Nasmejavao sam se na njegove reči; nema sumnje, ovaj Slogo

nije bio običan građanin. Ipak sam ga zapitao:

„Mislio sam sve do sada da postoji samo jedan način da se ubiju besmrtnici?“

„To je tačno, postoji samo jedan poznat način, ali mogu se praviti neke izmene... kako da kažem, iznenadni preokreti.“

„A šta to znači?“

„To znači da je moguće, ako se proizvod vešto dozira, postići postepeno opadanje neobično velike odbrambene moći organizma besmrtnika, tako da se oni biološki vrate unazad sve do stadijuma *homo sapiensa*. Posle toga, postoji beskrajni niz mogućih načina umiranja.“

Njegovo oduševljenje je prešlo i na mene; shvatio sam da pred sobom imam pravog stvaraoca. Možda mi je upravo to najviše nedostajalo u životu, prisustvo drugih ljudi s kojima bih mogao da govorim o svojim problemima, osećajući da me razumeju. Grad je, svakako, sadržavao ogromno etnološko bogatstvo, njegov izgled je pokazivao beskrajnu raznolikost, a stanovništvo se menjalo od jedne do druge gradske četvrti; u celom tom narodu mogla se zapaziti neobična raznovrsnost običaja, načina odevanja, ishrane, zabave, mišljenja, ali ja sam neprekidno imao utisak da se radi o nekakvom folkloru kojim se prikriva banalnost, da svi ti muškarci i žene samo primenjuju određena uputstva, da oni nisu odgovorni za svoju prividnu originalnost. Ja sam, u stvari, stekao utisak da se posvuda radi o jednom jedinom tipu civilizacije kome su na brzinu pridodate neke živopisne karakteristike. Ja sam, svakako, mogao kad god zaželim da obilazim Zemlju tražeći neke novine i ja bih te novine uvek i nalazio, ali one su postojale samo na izgled. U gradu se mogao naći nelizмерно velik broj različitih ljudskih prototipova, ali veoma malo ljudi ličnosti. Ipak, uopšte nisam želeo da koristim usluge jednog stranca da bih izvršio samoubistvo.

„Sve što ste mi izneli je veoma zanimljivo, ali više volim da umrem u krugu porodice, odjednom. Izvinite, ja sam stigao kući.“

Na brzinu sam se oprostio od njega i izašao iz zida. U stvari žarko sam želeo da nastavim razgovor sa Slogoom, ali je tema tog razgovora u meni izazivala strah. Usput sam pozdravio nekoliko suseda, prolazeći kroz njihove stanove. Jedan od njih koji je upravo vodio ljubav sa svojom prijateljicom, hteo je u znak gostoprimstva da me zadrži da bismo zajedno uživali u seksu. Ja ne spadam u vatrene pristalice tih potajnih orgijanja, ali ovoga puta zamalo nisam pristao. Čudna stvar, blizina smrti je podsticala moje seksualne funkcije i osetio sam erekciju čim sam saslušao njegov predlog. Međutim, iznenadna pojava tog refleksa nije mi prijala; uvek osećam potrebu da razmišljam, da se pripremim za ljubavni čin. Taj čin nikad za mene nije bio samo ono kratkotrajno uzbuđenje koje možemo osetiti i ako žvaćemo haš-gumu, niti je to bila ritualna ceremonija namenjena razmnožavanju, kako se to radilo u starim vremenima. Nije to bilo samo uživanje u telu radi samog tela, ni obavljanje ljubavnog čina radi njega samog, već sam ja vodio ljubav kao što se piše knjiga ili stvara novo umetničko delo od mesa.

Čim sam ugledao Mariju, osetio sam odmah želju da vodim ljubav s njom. Ona to nije odbila, naprotiv, ali ja nisam uspeo da

održim svoje obećanje. Dok sam pri pogledu na poluobučeno telo nepoznate žene odmah doživeo erekciju, raskošno Marijino telo i primamljiv polni organ delovali su na mene kao hladan tuš. Ona se nije naljutila. Pošto još nismo imali priliku da razgovaramo, sada me upitala:

„Zar nisi uspeo, predsednik sindikata nije želeo da ti pomogne?“

„Naprotiv, već sam poslao u pripremnu kancelariju molbu koju je on potpisao.“

„Pa šta ti je onda?“

„Ništa.“

Međutim, uporno mi se nametala misao da, od kada se ideja o umiranju ukorenila u meni, ona počinje da mi nanosi štetu na psihološkom planu, mada se još ništa značajno nije dogodilo zbog moje izvanredne vagosimpatične regulacije. Nastavio sam da govorim:

„Čak sam sreo nekog čoveka koji mi je nudio svoje usluge. Čudno, nikad nisam razmišljao o tome kako ću umreti. Za mene je pomisao na smrt uvek bila praćena mirisom bolnice.“

Verovatno sam izgledao uznemiren jer me Marija zapitala:

„Jesi li siguran da još uvek želiš da umreš, možda si preuranio. Moguće je da si popustio u trenutku depresije a sada, kada sve postaje jasnije, ti počinješ da uzmičeš. Razmisli dobro, Jorže! Pokušaj da tačno utvrdiš kakav je tvoj sadašnji stav u pogledu smrti.“

Očajnički sam pokušavao da to utvrdim. Ali moj strah je od toga samo porastao: otkrio sam da uopšte više ne znam šta želim. Uvek sam verovao da imam jaku ličnost. A sada je ona odjednom nestala. Oslušnuo sam svoje misli i osećanja i zapazio da nisam ljudska jedinka, kao što sam to ranije mislio. Bio sam samo splet mišića, živaca, krvi, mozga, ljudskog mesa lišenog svake volje. Rekao sam to Mariji.

Ona se privila uz mene, osetio sam prijatnost pri dodiru njenog svežeg tela, zatim me okrenula na stranu i mi smo se tako kotrljali po mekom podu, ošamućeni od poskakivanja. Zaustavili smo se, dahćući, kada smo stigli do suprotnog zida. Marija je povikala:

„Jadna moja budalo! Hajde, pođi odmah i povuci svoju molbu za dobijanje dozvole za umiranje i nećemo više o tome govoriti do sledećeg veka.“

Ta rečenica je bila dovoljna da odmah osetim olakšanje. Vratila mi se i moja seksualna sposobnost, a Marija je tog dana bila veoma predusretljiva. Morfotropski tepih nam je omogućio da probamo neke nove položaje. Ipak, u izvesnim trenucima, odjednom bi mi se događalo da posmatram zadnjicu svoje prijateljice i polagano kretanje mog polnog organa koji je ulazilo u njeno telo, kao neki mehanički čin koji obavljaju rezervni delovi jedne mašine. Zatim bi opet došlo do buđenja strasti i ja bih ponovo osetio svu punoću osećaja svojih čula. Na kraju orgazma, imao sam utisak da sam zauvek i nepovratno izgubio jedan veoma važan deo svog bića i obuzela me je nesavladiva tuga, ali ona nije imala nikakve veze sa depresivnim fazama u koje su ulazili moji preci posle vođenja ljubavi. Bila je to tako snažna tuga, jednaka onoj koju izazivaju

holo televizijske serije, jačine između 4 ili 5 na lestvici empatije. Pao sam u nesvest.

Kad sam došao k sebi, prvo što sam upitao Mariju bilo je:

„Jesi li se oprala?“

„Nisam, zašto pitaš?“

„Hoću da vidim svoju spermu među tvojim nogama.“

Ona me pogledala s izrazom lica koji bi imao čovek kada bi mu rekli da je dete koje je usvojilo bilo loše doterano pri rođenju.

„Marija, ja nisam nenormalan; jednostavno sam shvatio ovog trenutka da nikad nisam video ni najmanji trag svojih izlučevina. Izgleda da ja imam krv koja teče u meni, ali ja ne znam kakve je boje, kakvog sastava. Pošto sam besmrtni, ja ne mogu da se povredim, moja koža je otpornija od najtvrdog metala, ona ne može istrnuti, ne može se izmeniti, ne može se zapaliti, ne može se istrošiti, ne može se probiti, ona je otporna na bilo kakvu zarazu virusima ili mikrobima. Nikad neću videti svoju krv. I zato, pošto se mi više ne znojimo, pošto se u našim ušima više ne stvara ušna mast, pošto se naš urin i naš izmet metaboliziraju, želim da vidim ono jedino što sam u stanju da proizvedem: svoju spermu!“

Zbog nekog neobjašnjivog stida, Marija ni po koju cenu nije htela da dozvoli da pogledam njen polni organ. Mada sam to jako želeo, nisam imao hrabrosti da i dalje navaljujem. Marija je izgledala zabrinuta.

„Stupi u vezu s Tifarom, treba da povučeš svoju molbu.“

Učinio sam ono što je tražila od mene; nisam osećao nikakvu želju ni za čim. Razgovor je bio veoma kratak; predsednik sindikata se izvinio što sada više nije u mogućnosti da mi ispunji želju: dokument se već nalazio u pripremnoj kancelariji.

„Obratite se neposredno Centru vašeg sektora... osim ako se ne dogodi da već sutra promenite mišljenje. Setite se, Jorže, kad ste došli do mene prvi put, blistali ste od sreće. Uvek postoji jedan period neodlučnosti posle donošenja krupnih odluka kao što je bila vaša i ja mislim da ćete se opet vratiti vašoj prvobitnoj nameri. Znaite, za umornog besmrtnika, nema boljeg rešenja od samoubistva, to je neka vrsta vrhunskog ostvarenja.“

Neodređen izraz njegovog lica nije mi govorio da li žali što ću umreti ili se nada da ću promeniti mišljenje.

Sutradan je bio dan magle: ceo grad je potonuo u oblak pare koju su ispustili gradski raspršivači. S vremena na vreme morali smo da pribegavamo ovom načinu pročišćavanja našeg metabolizma; prodružili u naša tela, ova magla je putem osmoze upijala sve štetne materije koje su se nakupile u našim organizmima tokom obeda, orgija, brojnih pijanki; one su zatim oticale prema velikom kolektoru gde se pristupalo njihovoj preradi. Pomoću ovih štetnih materija funkcionisale su one posude sa proteinima pomoću kojih sam ja opet pravio svoje skulpture od mesa.

Čarobna belina gradske četvrti u kojoj sam stanovao postajala bi od ove magle još lepša. Obrisi bi postali meki, nejasni, sjajni. Pokoravajući se Marijinoj želji, otišao sam u Centar da poništim svoju molbu za dobijanje dozvole za umiranje. U prevoznom sreds-

tvu intra-muros nisam nikog sreo. U čekaonici je, kao i obično, bilo puno sveta; neki su me prepoznali i pozdravili. Tek što sam seo, već su me prozivali.

„Vi ste Jorž“, reče sekretar, čovek hladne krvi, iz roda ofidija. (Njegov mali ružičasti jezik provirivao je između savršenih zuba). Dugo me posmatrao i pošto nisam ništa odgovorio, nastavio je: „Dobili ste dozvolu za umiranje; evo je.“

Instinktivno, moja šaka je obuhvatila pločicu koju mi je pružio.

„Zar već, ali ja sam upravo hteo...“

„Suviše kasno, federalni savet je potpisao dokument.“

Prevukao je rukom po kosi koja mu je bila prilepljena uz glavu kao zmijska koža. Nastavio sam uporno:

„Ali mora postojati neki način da se obavi poništavanje! Hajde, recite mi, koji formular treba da popunim?“

Nasmešio se preko volje.

„Zao mi je, Jorže, odluka je neopoziva. Vama je jasno da savet ne može da se bavi svim slučajevima kao što je vaš. Odluka je doneta posle dugog većanja, kada ste predali molbu bili ste zdravi telom i duhom. Nema žalbe protiv presude, nema Vrhovnog suda. Ne zaboravite da se radi o samoubistvu koje vi s pravom zahtevate. Vi ste sami sebe osudili, ali više nemate moć da sami sebi date pomilovanje.“

Sekretar je izgledao veoma umoran. Njegova kancelarija se gubila u magli. Učinilo mi se da u dnu prostorije vidim neku gužvu. Zaključio je razgovor suvim tonom:

„Evo vaše kartice. Preostaje vam samo da se obratite nekoj klinici koju ćete sami odabrati, sve su osposobljene.“

„Ali ako ja više ne želim da umrem?“

„Možete se obratiti i nekom stručnjaku za samoubistva; ima ih koji to rade veoma dobro, s mnogo mašte. Za stvaraoce kao što ste vi, to je mnogo otmenije rešenje.“

Poželeo sam da vičem, da urlam. Telo mi je gorelo od želje za životom. U kakvu glupu klopku sam upao samo zbog te kratkotrajne depresije koju sam mogao izlečiti u nekoj bolnici? Sada sam bio siguran, obožavao sam život, obožavao sam svet, ovaj grad brojnih oblika i njegovu raskošnu raznovrsnost, voleo sam sva ljudska bića nove ere, hteo sam da se zagnjurim u njihovo bezbrojno mnoštvo. A zatim, imao sam posla, toliko posla! Nije važno što sam osećao izvestan zamor od zanimanja kojim sam se bavio, mogao sam da ga menjam, pa i svaki dan ako sam to želeo! Teorijski gledano, moje ambicije nisu imale granica. Ipak, u dubini svog bića, osećao sam stalno prisustvo one mračne želje za samouništenjem koja me je dovela do položaja u kojem sam se sada nalazio. Moje telo, moj um, bunili su se pred približavanjem smrti, ali već sam bio žrtva neumitne sudbine. Dok sam rastao, u mene su usadili neki zagonetni mehanizam, neumoljivi brojač dana koji su mi preostali do samoubistva; on je sada dao znak, bio sam izgubljen. Pobunio sam se.

„A šta ako ja ne želim ni kliniku ni stručnjaka za samoubistvo, ako hoću da ostanem živ?“

Sekretar je istegnuo vrat unazad i zagledao se u tavanicu za

vreme desetog dela sekunde; zatim je izrekao neumoljivim glasom: „Bićete stavljeni van zakona i svaki građanin će imati pravo da vas ubije.“

Pomislilo sam na svoju besmrtnost; sve dok ne unesem u svoje telo proizvod koji će poništiti njeno dejstvo, niko me ne može ubiti.

„Ali to je nemoguće, ne verujem... Ja sam ne-ra-njiv!“

„Niste vi jedini koji gaji tu nadu“, zaključio je sekretar, zadržavajući osmeh na licu. „Žao mi je što moram da vas obavestim da je vaša nada neosnovana.“

Razgovor je bio završen. Poželeo sam da svoju dozvolu za umiranje bacim u lice tom odvratnom funkcioneru. Nisam više osećao da je držim u ruci. Raširio sam prste: dozvole više nije bilo.

„Kao što vidite, vaša koža je upila pločicu; kroz nekoliko sati nećete više biti besmrtni.“

Magla je sada bila još gušća, izašao sam iz kancelarije van sebe od besa i prošao urlajući kroz čekaonicu.

„Ne dajte da vas prevare, ne primajte dozvolu za umiranje, posle toga nećete više imati nikakvu mogućnost da uzmaknete. To je besramna prevara!“

Bio sam iznenađen čudnom ravnodušnošću svih ovih ljudi koji su strpljivo čekali. Neki su sagli glave, drugi su se pretvarali da gledaju na drugu stranu, niko mi nije prišao da zatraži objašnjenje. Verovatno bih se ja isto tako ponašao da sam bio jedan od onih koji čekaju, jedan od uslovno osuđenih na smrt. Spremao sam se da podignem veliku galamu, ali vratari su me tiho izveli napolje. Pokušao sam da im se oduprem, ali mi se tada učinilo da u sebi nemam više toliko snage kao maločas.

Kancelarija za dodeljivanje dozvola nalazila se na brežuljku, otkrivena, izvan niza gradskih konstrukcija, ali brežuljak je bio potpuno prekriven plastičnom presvlakom. Toliko sam želeo da po prvi put ugledam голу zemlju, pod svetlim i jasnim nebom, savršeno čistog plavetnila. Već u podnožju brežuljka, svuda unaokolo se prostirala koža grada koja se produžavala u nedogled. Nije se moglo pobeći iz tog ograđenog prostora. Pogledao sam svoj dlan: u samoj sredini nalazila se mala tačka mrke boje; protrljao sam kožu palcem, pećat se nije mogao izbrisati i njegova boja je svakog trenutka bila sve tamnija. Ubrzo je mrlja na mom dlanu bila crna, tako strašno crna da sam imao utisak kako mi se na ruci stvorila rupa.

Tada sam se odjednom setio; to je bio znak otpadnika. Kako sam samo mogao da zaboravim? Već od ranog detinjstva sam slušao legende o osuđenima, o besmrtnicima koji su se usudili da prkose zakonima društva odbijajući da umru.

Tek što sam prešao preko mekog bedema, našao sam se okružen najgušćom maglom koju sam ikad doživeo. Jedva sam mogao da vidim da li prolazim kroz neki stan, da li sam na ulici ili u vozilu intra-muros, sve se oko mene sivalo u jednu jedinu istu belu svetlost, kroz koju su se kretale nejasne senke. Ubrzo se preda mnom pojavio Sloga. Koža na njegovom licu nije mi kroz maglu više izgledala tako ružno naborana kao prethodnog dana; nisam

prema njemu osećao odbojnost. Uostalom, držao se veoma ljubazno.

„Dakle, smrtniče, zar vam još uvek nisu potrebne moje usluge? Uveravam vas da se uz moju pomoć ne izlažete nikakvoj opasnosti.“

„Samo smrti.“

„A, obeleženi ste znakom! Kroz ovu maglu se ništa ne vidi.“

Približio mi se i pogledao me izbliza.

„Niste još mnogo ostarili. Sumnjam da ste dugogodišnji besmrtnik, jer biste inače odjednom ostarili za trideset ili četrdeset godina, u očekivanju naglog i brzog propadanja.“

Ipak, ja sam se sećao da sam živio vekovima. A šta sam radio u toku tih vekova? Nisam se sećao nikakvih pojedinosti iz tog života. Jasno ocrtani mozaik mog života koji sam često, s uživanjem razgledao, da bih u njemu pronašao neke tačke poređenja sa sadašnjošću, da bih se usavršio u svom poslu, da bih ulepšao svoj život, taj mozaik se sada topio kao da na njega deluje neka kiselina, slika se raspadala, bleдела. Sa čudnom grimasom na licu, Slogo je nastavio svoje ispitivanje.

„Retko se događa u tim godinama da jedan... da se želja za samoubistvom javi u nekom građaninu. Nemate ni trideset godina! Po mom mišljenju, vi ste osoba koja odstupa od normale ali začudo veoma otporna! Verujte mi, ne treba da oklevate i treba da koristite moje usluge: klinika je odviše užasno mesto! Što se tiče sudbine koju ćete doživeti od svojih bližnjih, ako otkriju da ste otpadnik, ta sudbina će biti okrutna.“

To je bilo tačno, bio sam mlad, veoma mlad, sećao sam se svega, trenutka kada sam izašao iz centra za rođenje da bih otišao kod roditelja koji su me usvojili, svoje mladosti, trenutka kada sam zamislio prvo umetničko delo od mesa i trenutka kada sam sreo Mariju. Sve se to dogodilo nedavno, u bliskoj prošlosti. Počev od kada su se moje uspomene izopačile? Koje nedelje, kojeg meseca sam ubedio samog sebe da živim već više vekova i kada sam sebi stvorio to varljivo pamćenje čija je slika nestajala u magli? Moja mržnja prema otpadnicima još je bila prisutna u meni, još tako snažna. Kako je bilo moguće da mrzim samog sebe?

„Vi ćete me, dakle, ubiti ovde, odmah?“ zapitao sam Slogoa.

Prešao je rukom preko usana, zamišljenog izgleda.

„Ja nisam ubica, ja sam stručnjak. Ako odbijete moj predlog, neću vas primorati da koristite usluge mog servisa za opravke. (Izgledalo je da mu se dopao taj ledeni humor). Evo, uzmite moj pozivni broj i samo ga ubacite u aparat za uspostavljanje veze, biću pored vas za nekoliko minuta, ma gde se vi nalazili.“

Dao mi je malu šifrovanu kuglicu koju sam bacio u vis jedanput, dvaput, a zatim je spustio u džep. On je ušao u vozilo intramuros, okrenuo se, dok mu je polovina tela izvirivala iz zidne pregrade.

„Ne zaboravite, Jorže, tvrdoglavi pokajnik kao što ste vi, ipak je samo mrtvac kome je smrt odložena na izvesno vreme.“

Marija me je dočekala veoma radosno. Bio sam hladan i nepomičan dok me milovala. Odjednom je shvatila.

„Nisu hteli da ponište tvoju molbu?“

Umesto odgovora, pokazao sam joj svoj dlan. U njenim očima nije bilo užasa kao što sam očekivao; pre bi se moglo reći da je to bilo sažaljenje.

„Jadni moj Jorže! Koju si kliniku odabrao?“

„I ti mi to kažeš tako hladno! Počinjem da osećam strah pred tobom, Marija, čini mi se da ćeš me ubiti ako se odmah ne odlučim. Ali seti se, pre nekoliko sati nisi želela da umrem. Ja nisam promenio mišljenje!“

Prošaptala je:

„Sada si otpadnik, za tebe je sve izgubljeno!“

„Radi se o mojoj koži, o tome ja odlučujem.“

Odvojila se od mene i nestala u magli, skrhana tugom.

„Otići ću, ne brini: tražim od tebe samo još jednu stvar: da vodimo ljubav.“

Glas mi je bio promukao. Približio sam se Mariji i nežno joj obgrlio ramena. Zadrhtala je i okrenula se oko sebe. Oči su joj se skupile i postale tako male da sam jedva mogao da vidim koje su boje.

„Ne mogu, Jorže, gadiš mi se.“

Marija! Još uvek sam mogao da se setim ukusa njenih usana prvog dana kada sam je poljubio, pre manje od jedne godine. Nisam hteo da odustanem, nagnuo sam se prema njoj i pokušao da je ugrizem za uho. Ona me ogrebla. Bio sam iznenađen zbog bola koji sam osetio. Opipao sam svoj obraz gde su se pojavila četiri otoka. Od sada sam bio ranjiv, tako užasno ranjiv. Kada sam podigao pogled prema njoj, očekivao sam da vidim kako je uznemirena; ali čitavo njeno biće je izražavalo samo gađenje, odvratnost. Izašao sam bez reči. Prva suza koja je ikad potekla iz mog oka kanula mi je na obraz. Osetio sam je kada je stigla do ogrebotina. Ja sam, bar, verovao da osećam tu suzu.

U tom trenutku, u meni se rodila jedna misao: ako je pločica-dozvola na tako korenit način izmenila moj metabolizam, mora postojati način da se obavi obrnuti proces. Možda se mi ne rađamo besmrtni, već nam se ta osobina dodaje posle rođenja. U klinikama i u centrima za biološku regulaciju, verovatno postoje proizvođači koji bi omogućili da se to učini, a možda postoje i posebni aparati. Bio sam besan što nisam nešto više o tome doznao ranije. Mora se priznati da su centri za rađanje obavijeni neprozirnim velom taine!

Pogledao sam svoju ruku: mrlja je već bila tako duboko prodršla u meso da je počela da se nazire i na nadlani. Bio sam obeležen, vraški gadno obeležen. Obučen u taj kombinezon koji je bio u modi, nisam imao načina da sakrijem znak u neki nabor odeće. Trebalo je raditi brzo. Ušao sam u prvu strukturu koja mi se našla u blizini i seo u vozilo intra-muros. Kada sam dao znak za polazak, ono se nije pomerilo. Pokušao sam još jednom, misleći da sam pogrešio kod. Bezuspešno. Znači, ne samo da sam bio uslovno osuđen na smrt, obeležena žrtva izložena javnom progonu građana, već sam bio lišen i svih prava; pomoću za mene nečujnog signala, bio sam označen za sve elektronske sprave koje život u gra-

du čine tako prijatnim, postao sam neka vrsta bednika odbačenog od društva! Poželeo sam da pozovem Slogoa i da svemu tome dođe kraj.

Izašao sam iz vozila i ušao u strukturu kroz koju se izlazilo na ulicu. Prvo sam prošao kroz jednu prodavnicu u kojoj je bilo puno sveta. Držao sam jednu ruku preko druge, trudeći se da taj položaj izgleda što je moguće prirodniji; niko me nije opazio. Međutim, na izlazu, odjednom se upalio signal za uzbunu: stavio sam onu neobeleženu ruku u otvor za identifikaciju da bih time pokazao kako ne iznosim iz prodavnice nijedan proizvod. Svi ljudi koji su se nalazili u mojoj blizini okrenuli su se prema meni. Onaj koji mi je bio najbliže, video je moju drugu ruku, obeleženu crnom mrljom i pored guste magle koja je smanjivala vidljivost, i počeo je da viče:

„Otpadnik, otpadnik!“

Dao sam se u bekstvo, prošao sam kroz tri ili četiri strukture i našao se u ulici-lavirintu koja se spuštala u veliku dubinu. Moje prisustvo nije uznemirilo prolaznike. Ali, bez prevoznog sredstva, bez mogućnosti da koristim aparat za uspostavljanje veze da bih doznao gde se tačno nalazi najbliži centar za rađanje, bio sam potpuno nemoćan. Imao sam prijatelje u ovom delu grada, ali sam znao da je beskorisno da im se javim, događaj sa Marijom bio mi je dovoljan.

„Evo ga!“

Moji progonitelji su me sustigli, trčali su prema meni, jedan od njih je imao borbeni revolver. Naglo se zaustavio, nanišanio i opalio pomalo naslepo zbog guste osmotične magle. Laserski snop me okružuo, imao sam utisak da osećam bol od opekotine na koži butine.

Nastavio sam da trčim. Grad je bio izvanredno pogodno mesto za begunca jer bi ubrzo izmakao progoniteljima zbog mogućnosti da prolazi kroz strukture, da prelazi iz jedne ulice u drugu, iz stana u prodavnicu ili neku salu za zabavu. Da nisam imao taj prokleti znak na ruci i da sam mogao da koristim elektronske uslužne aparate, sigurno bih se izvukao, bio sam u to čvrsto ubeđen. I magla mi je išla na ruku, ona je dozvoljavala progoniteljima da me prepoznaju, ali je u velikoj meri ometala gađanje.

Sklonio sam se u jedan prazan stan. Tu je bilo nešto starinskog nameštaja, veoma vešto raspoređenog po morfotropskom tepihu, bilo je i ukrasnih biljaka. Opustio sam se. Zatim, kad sam opet došao do daha, pogledao sam svoju butinu. Kombinezon je bio sav pocrneo, tkanina nagorela; otkidao sam komad po komad te tkanine da bih video svoju kožu. I tu se videlo da sam bio pogođen. Možda će poteći krv? Ta krv koju sam malopre toliko želeo da vidim kako teče? Čudno, ova rana uopšte nije izgledala onako kako bi trebalo da izgleda. Prvo i prvo, tek se nazirala; drugo i drugo, više je ličila na istopljenu plastičnu masu nego na ono što sam ja zamišljao: na nagorelu, otečenu ljudsku kožu. Ustao sam, osećaj bola je nestao. Mora da je moja koža tako izgledala zbog nagorele tkanine. Pošao sam da se pogledam u ogledalu koje je stajalo na jednom komadu nameštaja od starog drveta. Dodirnuo sam drvo. Bio sam zaboravio koliko je to prijatno.

Izgled mog lica me ispunio užasom: kao što je Slogo rekao, nisam bio trideset godina stariji, ali više nisam ličio na samog sebe. Sve crte lica su se opustile, oči su izgubile onaj mladalački sjaj kojim sam se tako često služio kada sam bio sa svojim partnerima, muškarcima ili ženama. Povukao sam rukom pramen kose. Cijav pramen mi je ostao u šaci. Počeo sam blesavo da se smejem. Nisam više bio čvrst, nisam više bio jako čvrst. Gradani će me lako rastrgnuti u komade. Zatim sam počeo da razgledam mesto gde me je Marija ogrebla: to nisu bili otoci kao što sam mislio, već ogrebotine, kao tragovi noža na ploči od voska, malo tamniji od moje kože, nepravilnog oblika. To što sam video ispunilo me dubokim užasom. U meni se rodila sumnja, počeo sam da nazirem jednu tako strašnu istinu da sam je odmah potisnuo duboko, do dna svog bića. Ali nisam imao vremena da plačem nad svojom sudbinom.

„Veoma je ljubazno od vas što ste nam došli u posetu.“

Okrenuo sam se; preda mnom su stajali stanari ovog stana, ljubaznog izgleda, s osmehom na licu; u gradu je vladao običaj da se ljudi međusobno posećuju i postojao je čitav niz pravila koje je trebalo poštovati prilikom tih iznenadnih i nepripremljenih susreta.

„Dopada vam se naš nameštaj, zaista smo ga skupo platili. Koliko, po vašem mišljenju, može da košta jedno ovakvo ogledalo?“

Covek mi je pružio ruku; suprotno običajima, pružio sam ruku koja znači odbijanje.

„Pa vi ste poludeli! Zar ste došli u naš stan da nas vredate!“

Počeo sam da mucam:

„Izvinite, malo sam smeten.“

Srdačan osmeh ponovo se pojavio na njegovom licu; očevidno je želio da sklopimo prijateljstvo.

„Ah, tako je već bolje! Ali poštuimo običaje, dajte mi ruku, onu pravu ruku.“

Brzim pokretom obuhvatio sam njegovu ruku svojom šakom, onom koja je bila obeležena. Nije stigao da primeti tamnu mrlju. Njegova žena mi je prišla i htela je da me poljubi u usta u znak posebne radosti.

„Šta vam je to?“

I njen prijatelj je pogledao moj obraz; iskoristilo sam taj trenutak da stavim ruku iza leđa.

„Nije to ništa, mala greška koja se potkrala prilikom doterivanja, pri rođenju“, rekao sam što sam mogao bezbrižnijim glasom, „ali to nije moja jedina osobenost. Predstavljam vam se, ja sam Jorž, umetnik za meso.“

„Ah, vi ste dakle onaj što pravi one čudesne krmenadle! Moramo neizostavno da vodimo ljubav“, povikala je žena, „šta ti misliš, Natire?“

Natir se složio s njom, ali meni to uopšte nije odgovaralo. Postojao je samo jedan način da se izvučem: morao sam odbiti poziv pod bilo kakvim izgovorom.

„Izvinite, ali večeras je to nemoguće već imam u Inkubatoru jedan novi rad, to je već treći pokušaj, nadam se da će uspeti, ali je neophodno da budem prisutan.“

Izgledalo je da su se čovek i žena prilično naljutili, ali su prihvatili moj izgovor. Odahnuo sam osećajući ogromno olakšanje i ne razmišljajući mnogo, pružio sam im ruku da se pozdravim na odlasku. Moji mentalni refleksi nisu imali vremena da me pripreme za novonastalu situaciju. Bilo je suviše kasno! Natir je skinuo jednu sablju sa zida i zadao mi udarac; čelik mi se zario u ruku, između mišića na nadlaktici i kosti; imao sam utisak da osećam hladnoću metala u svom telu: nisam tako zamišljao bol. Ipak nisam gledao ranu već sam držao na oku svog protivnika i uzmicao, spremajući se da pobeegnem čim mi se za to ukaže prilika. On je doviknuo svojoj ženi:

„Napadni ga s leđa! Imam jednu staru kuku koja će odlično poslužiti. Eno je tamo, Rek, na onoj komodi.“

Začuo sam zvuk metala koji struže po drvetu. Mada me je osećanje moje sadašnje ranjivosti ispunjavalo užasom, ono me isto tako činilo dosetljivijim. Da sam se našao u ovakvom položaju u vreme kada sam bio besmrtn, sigurno bih bio neoprezan. Dakle, Natir i Rek su sigurno postupali sa suviše poverenja u sebe. Izgledalo je da neizmerno uživaju u ovoj igri samrtne skrivalice, ali oni se nisu bojali kao ja. Naglo sam se okrenuo i jurnuo na Rek koja me čekala s kukom u podignutoj ruci, gurnuo sam je snažno, ali je ona ipak imala dovoljno vremena da mi zada udarac u zatiljak. Izgubivši ravnotežu, odleteo sam sve do zidne pregrade i prošao kroz nju. Natir me je pratio u stopu, drhteći od sreće pri pomisli da će me ubiti.

Osmotična magla je bila nešto gušća na ulici gde su se nalazili glavni raspršivači. Bilo bi dovoljno da izmaknem jedno trideset metara ispred svog progonitelja i da naglo promenim pravac kretanja, tada bi postojala nada da ga se oslobodim. Nisam osećao bol i trčao sam pravo ispred sebe, što sam brze mogao. Cinjenica da sam sada bio smrtn izgleda da nije imala loše dejstvo na jačinu mojih mišića. S vremena na vreme brzo sam se osvrtao i zaključio da dobro izmičem ispred Natira. Čim sam ga izgubio iz vida, naglo sam skrenuo u intra-muros i nastavio da trčim kroz uski prolaz, znajući da se izlažem opasnosti da naletim na neko vozilo. Ali to je bila jedina prilika koja mi se pružala da pobeegnem progonitelju.

Nekoliko minuta kasnije, izašao sam iz strukture i nasumice ušao u prvi prazan stan na koji sam naišao. Bio sam prilično zaduvan i morao sam da sačekam tri do četiri minuta dok nisam potpuno došao k sebi i mogao da pregledam svoje rane. Najpre ruku: rana je bila skoro nevidljiva, na mojoj koži videla se samo obična crta široka oko dva centimetra, iz te rane nije tekla krv. Stavio sam kažiprst i srednji prst sa svake strane rane i lako pritisnuo. Rana se otvorila i ukazalo se meso, potpuno blede. Nisam osećao ništa, nastavio sam da pritiskam i da otvaram posekotinu. Sasvim u dnu rane, učinilo mi se da vidim plavičaste brazde koje su mogle biti vene. Užasnula me ta bleđa boja, to odsustvo krvi. Da li je moguće napraviti tako pravilnu posekotinu da nijedan krvni sud ne bude presečen? A moj zatiljak? U stanu nije bilo ogledala. Približio sam se aparatu za uspostavljanje veze i pokušao da osmotrim svoj odraz na ekranu. Nisam video skoro ništa. Tada sam skupio hra-

brost, prešao rukom preko vrata i polako pomerao ruku nagore; učinilo mi se da sam napipao deo odsečenog tkiva i naglo sam povukao ruku. Kada sam je osmotrio, na njoj nije bilo tragova krvi. Obuzela me strepnja. Ponovo sam prste stavio na ranu i pažljivo je pipavao. Tu se nalazila neka vrsta izbočine koja je izgledala kao da je sačinjena od stotinak žila koje su slepljene zajedno. Materija od koje su bile napravljene te cevčice bila je savitljiva, pomalo lepljiva. Da nije to neki splet živaca? Morao sam po svaku cenu da otkrijem pravu prirodu te izbočine na koži.

Oprezno sam išao po stanu u potrazi za ogledalom. Mi tako retko menjamo izgled naših lica da smo potpuno izgubili naviku da se ogledamo. Kada kažem mi, ja naravno mislim na besmrtnike, a ne na otpadnike! A oni izgleda ne žive dovoljno dugo da bi im ogledala bila potrebna. Najzad sam pronašao ogledalo; u jednom trenutku mi se učinilo da taj stan već poznajem, ali sam do te mere bio opsednut potrebom da saznam kako izgleda moj zatiljak da sam tu činjenicu potpuno smetnuo s uma. Okretao sam telo čas levo čas desno, trudeći se da, držeći ogledalo u istom položaj, sagledam ranu sa strane.

„Ah! Evo Jorža!“

Nisam imao vremena da se okrenem, video sam samo tamni blesak koji mi je okrznuo obraz, a zatim sam začuo potmuli zvuk pada nekog mekog predmeta. Pogledao sam u pravcu iz kojeg se čuo glas. Bila je to Rek koja me podsmešljivo posmatrala. Nisam ni primetio da sam se ponovo vratio u njen stan.

„Jeste li videli šta je s vašom rukom?“ zapitala je jednostavno.

Instinktivno sam spustio pogled na svoje rame: više nisam imao ruku, sada je ležala na podu. Ni ovoga puta nisam ništa osetio, ni ovoga puta krv nije u velikim mlazevima šikljala iz rane, kao što bi trebalo. Pažljivo sam razgledao patrljak. Odjednom sam osetio tako silnu slabost da sam se skljkao na pod, kao da sam iznenada sav postao mekan, kao da sam počeo da se topim. Mesto gde mi je ruka bila odsečena više je ličilo na neki presečeni kabl nego na deo ljudskog tela. Meso je bilo bezbojno i iz njega je polako isticala neka vrsta želatina kroz sićušne raznobojne sudove koji su okruživali kristalnu kost nadlaktice.

Znači da nisam bio ni smrtan ni besmrtan, ja nisam bio ljudsko biće. A šta su onda bili Rek, Natir, Marlja, Slogo, Tifar i ostali? Da li su oni učestvovali u nekoj čudovišnoj ljudskoj zaveri u kojoj su se sintetička bića koristila kao žrtve? Ili su i oni bili veštačkog porekla, kao i ja? Ko je, u tom slučaju, bio ljudsko biće a ko nije, ko su bile žrtve a ko gospodari? Pre nego što sam izgubio pamćenje i zatražio dozvolu za umiranje, znao sam za takve vrste ubistava i nisam zbog toga bio ozlojeđen; sada sam drhtao od užasa na pomisao da postoji civilizacija koja počiva na tako zastrašujućim hajkama. Slogo mi je rekao da sam poremećen: eto šta se dešava sa androidima moje vrste kada njihovi elektronski impulsi počnu da odstupaju od norme! Sve mi je to izgledalo tako besmisleno: čitav jedan život, samo da bih na kraju doznao da nisam ništa drugo do opseni koju su stvorili tirani s ljudskim likom koji su se krili negde u gomili sveta, a možda su tu preda mnom, možda su to

Rek i Natir koji, čini se, uživaju u mojoj strepnji. Kako da to saznam, nisam imao nikakvu mogućnost da nanese povredu nekom besmrtniku. Ta i ja sam, ranije, bio neranjiv! Prsnuo sam u smeh.

„Prijatno je gledati kako ste lepo raspoloženi“, rekla je Rek. „Hoćete li da vam odsečem i drugu ruku da biste umrli od smeha?“

Moja prelepa protivnica je bila toliko uzbuđena da su joj oči poprimile onakav izraz kakav imaju oči žene koja tek što nije dostigla orgazam.

„Možete da mi odsečete ruku“, odgovorio sam, „ali to vam neće pomoći da doznate da li ste ljudska bića ili niste, da li pripadate marionetama ili onima koji ih pokreću.“

Njeno lice se odjednom ukočilo. Polako je podigla sablju. Nisam više imao hrabrosti da počnem da bežim za vreme tog trenutka oklevanja. Živeo sam uzalud! Sva moja dela su nestala zajedno sa mnom i niko se na ovoj planeti nikad više neće setiti Jorža koji je pokušao da ljudima ulepša život stvarajući jela iz snova. Kako je sve to bilo besmisleno! Pokazao sam svoj dlan na kojem se nalazila tamna mrlja moje dozvole za umiranje i povikao:

„Hajde, ne oklevajte, odigrajte bar jednom ulogu sudbine, verovatno vam se neće dva puta pružiti takva prilika! Ubijte me!“

Odsekla mi je glavu jednim besnim zamahom sablje. Poslednji trenuci svesti koje mi je dopuštala relativna elektronska samostalnost mog moždanog sistema, omogućili su mi da vidim kako je Natir zagrlilo Rek pokretom punim beskrajnog očajanja.

ALAIN DORÉMIEUX

Vreme osvete

1

U to vreme, vode reke Arhong nisu tekle crvene. Erijala i ja smo živeli u gradu po imenu Sten, na livci močvarnih predela tame i šuma zaborava. To je bilo pre nego što su se stranci pojavili na našem nebu, pre nego što je podignuto drvo Jauka. Naš grad je bio velik, tako velik da ne poznajem sve njegove delove, sada kada su zgrade pretvorene u ruševine. Erijala i ja smo voleli da šetamo gradom, u svetlosti zalazećeg sunca, kada bi se pred nama ukazala oba meseca. Sećam se: kule odjeka brucale su u daljini, vazduh je podrhtavao od letova opnokrilstih strinkseva, laki žiropteri su kružili sletajući čas na jednu, čas na drugu terasu. Naš grad je bio lep u smiraj dana. Erijala i ja bismo se u vazдушnu korpu i leteli iznad njegovih građevina. Veštački tvrdokrilci su zujali; vazdušne struje su proticale pored nas; plovili smo na slojevima oblaka. A ispod nas su u nedogled vijugali spletovi ulica grada po imenu Sten.

Upravo je jedne takve večeri Erijala *saznala*. Opet vidim njene oči širom otvorene od straha kada me je čvrsto uhvatila za ruku rekavši mi iznenada da će ovaj naš svet propasti. Grad ispod nas je bio svetlucavi brod, kovčeg svetlosti; dah noći se peo prema nama, kule odjeka su neprekidno brucale. Život je tekao kao i uvek, miran i jednostavan. Ja sam bio spokojan. Smejao sam se govoreći joj da je luda, ali ona se stiskala uz mene, drhteći celim telom. Naše Vode i naši Mudraci ponekad poseduju moć da proniknu tminu vremena, da vide dalje od sadašnjosti. Ali kako je Erijala uspela da odgonetne tajnu lavirinta budućnosti? A kada bi sudbina našeg sveta zaista bila u opasnosti, zar proroci to ne bi saznali? Onda to ne bi znala samo ona, uz pomoć nekog čudnog dara. Umirivao sam Erijalu, ali uzalud. Vratili smo se kući ranije nego obično; više nije govorila o tome, ali je čitave noći drhtala uz mene kao da ima groznicu.

Kada je proteklo nekoliko ciklusa, nebo se odjednom raspr-

snulo. Erijala je bila u pravu. Jedino je ona znala. Bilo je to veće kao i svako drugo. Oblaci boje dlma lebdeći su u vazduhu i prekrivali oba meseca. Bilo je to vreme kada se grad budi za noćni život. Strinksevi su leteli u jatima i kličali, stakleni stigovi su micali nozdrvama, luk neprestane radijacije presecao je nebo svojim zlatnim svodom. Nismo znali da protiču poslednji minuti naše sreće. Odjednom je sve potonulo u užas strašnog košmara. Nebo je bilo izbrazdano vatrenim kraterima, vazduh je podrhtavao od buke, teške letelice su probijale oblake. Buka je postala nepodnošljiva. Ljudi su padali na zemlju i rukama zatiskivali uši. Da, čitavo nebo se rasprsnulo, kao da su ga pocepali strani vazdušni brodovi. A grad se raspadao, uzdrman do temelja čudovišnim vibracijama. Videli smo kako se zgrade ruše, pretvaraju u sivi prah, te blistave zgrade koje su bile ponos grada Stena. Ubrzo se sve pretvorilo u ruševine. A užasne letelice su sletale na te razvaline uz grmljavinu svojih motora. Kao i mnogi drugi preživeli stanovnici, Erijala i ja smo se već dali u bekstvo. Podzemna cev nas je odvela do obala reke, a odatle nas je jedna podvodna kugla spustila na dno okeana, u kupole koje je kataklizma poštedela. Tu smo, okupljeni u jednu grupu, ponovo učili da živimo, da iznova gradimo naše društvo, da se sećamo uobičajenih poslova koji se obavljaju svakodnevno. Vreme odmazde doći će kasnije; sada je bilo doba strpljivog čekanja.

To je bilo u vreme kada vode Arhonga nisu tekle crvene, pre nego što je podignuto drvo jauka. Bilo je to pre nego što su u naš svet došli oni koji su sebe nazivali ljudima sa Zemlje.

2

Koliko ciklusa, koliko revolucija je proteklo od dolaska Zemljana? Oni koji mere vreme to znaju i brižljivo vode o tome računa. Oni pažljivo izračunavaju vreme koje nas razdvaja od dana osvete. Erijala i ja to ne znamo. Kao većina naših, suviše smo zaoкупljeni radovima koje treba izvršiti, u stalnom obavljanju posla koji je svakome od nas određen. Naša rasa je preživela zato što treba da živi. Treba da živi sve dok ne bude došlo vreme kada će biti kažnjeni osvajači naše zemlje. To je ono što mi svi znamo. Ali nada u nama je kao neko šuplje drvo čiji se koreni ne hrane nikakvim sokovima. Potreban je bar jedan razlog da bi se živeo; a taj razlog, to je želja da se ponovo rodi. Lepota našeg nekadašnjeg sveta, da vaskrsnu uništeni gradovi i poubijano stanovništvo. Ali ako dođe do takvog ponovnog rođenja, mi ga nećemo videti. Biće potrebno da prođu brojni uzastopni životi da bi neplodna zemlja ponovo radala, da se jednog dana ponovo uzdigne pored reke Arhong grad po imenu Sten. Ali taj grad više nikada neće biti onaj grad koji smo mi poznavali. Eto zašto su naša srca tako prazna, zašto misija za koju nas sada obučavaju ostavlja u nama takvo nje nezadovoljstva.

Glasnici koji su se usudili da izadu na površinu, vratili su se pričajući o zastrašujućim prizorima. Posvuda samo ruševine i puštoš. Sve što smo ranije stvorili, sva blaga naše civilizacije, sve je uništio varvarski neprijatelj, nesposoban da shvati njihov smisao.

Tlo gde su se uzdizale naše građevine je ogoljeno; tu se sada nalaze odvratne metalne zgrade Zemljana. Svi pripadnici naše rase koji nisu uspeli da se sakriju u kupole sada su mrtvi ili zarobljeni, i priča se kako se Zemljani zabavljaju sa zatvorenicima vršeći nad njima neke eksperimente na koje ih nagoni njihova surovost. Priča se da njihovi naučnici ispituju kakvi smo, proučavaju našu anatomiju, analiziraju naše ćelije, prebrojavaju naše gene, seciraju naše organe da bi bolje shvatili njihov rad. A proizvodi te klanice, unakaženi ostaci tela onih koji su nekada bili naša braća bacaju se u gomilama u kosturnice, a zatim izlivaju u vode reke Arhong. Uskoro tamo na površini više neće preostati nijedan pripadnik naše rase. Uskoro ćemo postojati samo mi, skriveni u kupolama, nastavljajući da živimo neprimećeni, zaštićeni od njihovih traganja poljima sile koja nas kriju od njihovih detektora. Da, oni će uskoro misliti da im pripada cela planeta. Misliće da mogu da je ranjavaju, buše, iskorišćavaju onako kako su to već počeli da rade, rijući uporno kao krtice. Izgleda da naše tlo krije neiscrpna nalazišta jedne rude koja u njihovim očima poseduje neizmernu vrednost.

Ali mi se spremamo za protivnapad. Naša tela su možda slabija kada se uporede s njihovim, a gradovi su nam bili toliko krhki da su i same vibracije njihovih vasilonskih brodova bile dovoljne da ih sruše sa zemljom. Ipak, na kraju ćemo mi biti najjači. Jer i naši naučnici rade. U svom radu oni ne koriste taoce Zemljana, jer mi nećemo napraviti takvu nesmotrenost da ih uhvatimo i dovedemo u naše kupole. Naši aparati za merenje na daljinu utvrdili su sa potpunom tačnošću kakav je njihov metabolizam, od čega se sastoji njihov organizam, na čemu se zasniva njihov životni ciklus. Mi izdvajamo i kombinujemo hemijske elemente iz kojih ćemo skovati oružje kojim ćemo ih pogoditi iznutra. Biće to bakteriološki napad protiv koga će biti nemoćni. Naša istraživanja napreduju i nastavljaju se. Naši uređaji su već skoro potpuno gotovi. Ubrzo ćemo, kažu proroci, izaći na površinu i napasti ih istovremeno svuda gde se nalaze, izbacujući gas koji je za nas neškodljiv a za njih smrtonosan. Ali Mudraci su podrobno proučili problem sa svih strana pre nego što su između nekoliko delotvornih rešenja izabrali ono koje nam najviše odgovara. Bilo bi to suviše jednostavno da Zemljanima ubrzigamo smrtonosni otrov koji bi ih uništio u jednom trenutku i pokrio naše tlo njihovim leševima. Da bi delovala kao melem na našu dušu, potrebno je da osveta dovoljno dugo traje...

3

Danas je osveta već izvršena. Sve se odigralo prema utvrđenom planu. Određenog dana mi smo izronili iz morskih talasa; naša flota je dospela do nekoliko kontinenata. Naravno, oni su odgovorili na naš napad. Njihovo smrtonosno oružje je desetkovalo naše redove. Ali naši uređaji za izbacivanje gasa su već stupili u dejstvo, ispuštajući gas koji ih je dovodio u stanje tuposti. S lakoćom smo ponovo osvojili ono što je bilo naše. Ukrućena tela Zemljana ležala su svuda unaokolo kao insekti štetočine, gledajući nas svojim ugaslim očima. Bili su pri svesti; naši naučnici su pazili

da oni ostanu pri svesti i da to stanje beskonačno traje. Ali njihovi centri za kretanje bili su uništeni.

Zatim je ostvaren drugi deo našeg plana. Okupili smo ih na jednu gomilu, a to je bio beskrajno dug posao. Do koje mere su se samo već bili namnožili i raširili posvuda! Sve smo ih smestili u obore kao ogromna stada bolesnih životinja. Tamo je svako od njih dobio injekciju drugog proizvoda koji je stvoren samo radi njih: bila je to droga koja ih je održavala u životu. Imala je za cilj da ih pripremi za sledeći postupak koji smo im namenili.

Od tog vremena su protekli brojni ciklusi. Naša osveta traje i trajaće još dugo vremena. Mi smo obavili istraživanja, usavršili i primenili metode koji nam omogućavaju da Zemljanima nanosimo bol. Mi znamo kako na njih deluju iščupani nokti, probušeni očni kapci, odrana koža. Mi smo doznali koliku količinu krvi — te krvi čija boja nas je u prvo vreme iznenadila — može da sadrži njihovo telo, sve do poslednje kapi.

Jer od sada Zemljani više ne mogu umreti. Pobrinuli smo se da im ostanu netaknuti svi njihovi nervni centri, tako da svaki talas bola dopre do njihovog mozga. Sve do kraja, sve dok i poslednji komadić tela ne bude otkinut, oni ne mogu umreti — oni mogu samo da *osećaju*. A u njihovim očima ludim od bola, dok su još netaknute, neprestano polgrava plamičak svesti.

Od tog dana sve do danas, na prilazu našem još nedovršenom gradu uzdiže se drvo Jauka, dovoljno udaljeno da ne pomuti mir naših noći. Drvo Jauka je ogromno, grane na njemu su bezbrojne; na njih možemo obesiti hiljade žrtava. I od tog dana vode reke Arhong teku crvene, one imaju boju krvi Zemljana koja u njih pritiče kroz potočiće koji nikada ne presušuju.

Ponekad uveče, Erijala i ja odlazimo na obalu i posmatramo reku, dok vetar donosi do nas plač i uzdahe sa drveta Jauka. Erijala koja *zna* kaže da još uvek ima dovoljno Zemljana kojima možemo otkidati komad po komad tela da vreme osvete bude duže od trajanja naših života. A spomen na ovaj događaj trajaće dok bude sveta i veka. Ovaj primer, kažu Mudraci, pokazaće jednom zauvek šta čeka neku primitivnu rasu koja se usudi da napadne najrazvijeniji narod čitave galaksije.

I pored svega, ponekad pomislim da mi nije dovoljno, da bih osetio olakšanje, da vidim crvene vode reke Arhong i čujem drvo Jauka. Erijala mi savetuje da odem da se napajam na izvoru snova u šumama zaborava i kaže da ću se odande vratiti preporođen, sposoban da osetim opojno dejstvo osvete. Znam da je ona u pravu. Ipak, ima trenutaka kada preispitujem svoja osećanja, kada žalim za mirom i spokojstvom onog predašnjeg života, za lepotom grada po imenu Sten i blagim večerima koje su zauvek nestale.

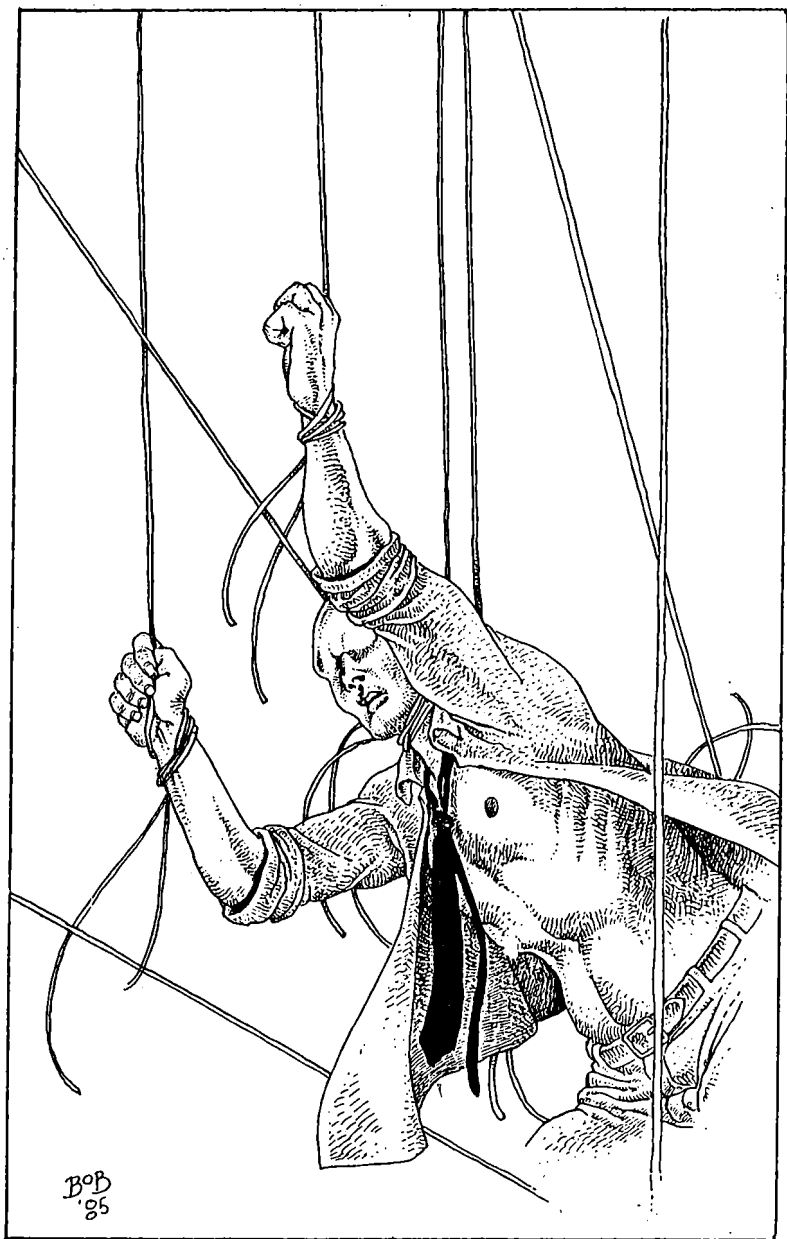
JEAN-PIERRE ANDREVON

Od početka do kraja

Probudio sam se, hteo odmah da ustanem. Nisam mogao da se pomerim s mesta, umotali su mi noge u nešto nalik na platnenu vreću. Otimao sam se, ali bez uspeha, nisam mogao da uradim ništa više nego da se kotrljam s jedne na drugu stranu. Onda sam počeo da se derem iz petnih žila i najzad je neko došao. Ali umesto da me oslobodi, žena koja je došla nabila mi je u usta neki kruškasti predmet od gume da bi me sprečila da vičem. Snažno je pritiskala tu gumenu krušku, nisam mogao da je iščupam. Onda sam zagrizao u nju, ali mi je od toga u usta potekla neka odvratna i suviše topla tečnost koja mi je poparila sav stomak iznutra. Nisam hteo da pijem, ali sam morao da popijem sve do kraja da bi mi ona izvadila krušku iz usta. Na sreću, kada su mi izvadili krušku odmah su mi odmotali noge i navukli kratke pantalone tako da su mi kolena bila potpuno gola. To je bilo smešno, ali oni su me gurnuli takvog na ulicu držeći me za ruku da ne bih mogao da pobeegnem. Pustili su mi ruku tek kad sam stigao na neki travnjak. Bilo mi je hladno, drao sam se da mi je hladno. Trči! rekoše mi oni, to će te zagrejati. Meni se nije trčalo, ali sam ipak trčao da se zagrejem i video sam da ima još takvih kao ja koji su trčali oko mene ispuštajući krike. Jedan od njih mi je podmetnuo nogu i ja sam se prostro zabivši nos u travu. Bolelo me je, dernjao sam se, nos mi je krvario. A onda mi je neka žena prišla i opalila mi dva dobra šamara. To će te naučiti da ne padaš! reče mi ona. Ja sam se drao još jače da bi mi dali duge pantalone i da bih mogao da skinem one kratke pantalonice. Obučen u duge pantalone hteo sam da odem malo dalje po travi, ali su me oni primorali da uđem u jednu mračnu zgradurinu gde sam morao da ostanem dosta dugo sedeći na stolicama u jednoj sali, s mnogo drugih momaka i devojaka, i da slušam nekog ko nije prestajao da nagvažda na drugom kraju sale. Toliko sam se dosađivao da zamalo nisam zaspao, onda su se svi okupili oko mene i opet su vikali na mene pre nego što su me gurnuli u jednu drugu, nešto veću salu, u kojoj se opet nalazio neki čovek koji je govorio i kog, ovoga puta, uopšte nisam slušao. Uostalom, u jednom trenutku je neka devojka koju sam poznao stala ispred

mene, skinula suknju i gaćice i rekla mi da skinem pantalone. Onda sam ugurao svoju stvarčicu u njenu i to je tako potrajalo neko vreme. U početku mi je bilo dosta smešno, a onda mi se sve više dopadalo i voleo bih da sam mogao još tako da nastavim, ali oni su jurnuli na mene, primorali me da se odvojim od devojke i rekli mi da se obučem. Umesto moje stare odeće, dali su mi neke odvratne prnje zelenkaste boje koje su bazdile, a kako nisam imao ništa drugo morao sam ipak da ih navučem. Još su me primorali da na glavu stavim nešto okruglo, nalik na gvozdeni lonac koji je bio užasno težak. A onda su me naterali da u tome hodam, hodam i opet hodam kilometrima i kilometrima, bez razloga, samo da bi me gnjavili. U rukama sam držao neku spravu od čelika na kojoj sam s vremena na vreme pomerao jedan mali deo i to je onda pravilo užasnu buku. Kad sam to činio, izgleda da im se mnogo sviđalo jer su se smejali i pljeskali rukama. Uskoro sam crkao od umora i pao bih na zemlju da neko nije zviznuo u pištaljku da mi javi da je svemu tome najzad došao kraj. Mogao sam da sednem i nešto pojedem, uostalom bilo je podne i bio sam gladan kao vuk. Gurnuli su prema meni neku devojkicu koju nikad ranije nisam video, ali kako odavno nisam video nijednu devojkicu, nisam zakerao i bio sam sasvim zadovoljan, mada nije baš bila neka lepotica. Rekli su mi da je uzmem za ruku i odveli su nas pred nekog čoveka obučenog u crno koji je izgledao kao da je do guše sit sve te govvarije. Odverglao je pred nama nekoliko rečenica koje nisam razumeo, a onda su nas izgurili napolje iz te prostorije udarajući nas snažno po leđima. Morao sam da navučem ružnu i neudobnu odeću, sivo odelo, belu košulju, kravatu i šešir. Hteo sam sve to da skinem ali mi nisu dozvolili, rekli su mi da se to ne radi, onda sam ostao u tom odelu. Devojka me pratila u stopu, a svaki put kad bih malo duže pogledao neku drugu devojkicu koja bi prolazila, ona bi počela da plače kao kiša, onda sam prestao da gledam druge devojke. U početku su me strpali u mračnu malu kancelariju gde su bili samo jedan sto i jedna stolica i još jedan sasvim mali prozor kroz koji se sunce jedva probijalo. Želeo sam da odem i šetam po suncu, ali oni su mi rekli ostani tu i piši! i ti gadovi su odlazeći zaključali vrata. Onda sam morao da pišem i da čekam, uostalom i devojka mi je govorila da pišem i da čekam, jer je trebalo da zaradim pare da bi ona sebi kupila ogrlicu i šešir. Ipak su, s vremena na vreme, otvarali vrata i odvodili me u drugu kancelariju. Morao sam da prihvatim taj ritam, i mada sam još ponekad pomišljao da izađem i malo prošetam, na kraju na to više nisam često mislio i nastavio sam da pišem, da pišem, da pišem ko bi znao kakve se budalaštine. Svaki put kad sam prelazio u novu kancelariju, ona bi bila veća, lepše nameštena, sunčanija, a to je za mene bilo veliko preimućstvo. Moja poslednja kancelarija je imala dvanaest prozora i sunce na zalasku ju je celu obasjavalo, ali moram da priznam da mi to više ništa nije značilo, a bio sam tako umoran što sam toliko pisao od ranog jutra, da zaista više ne bih imao hrabrosti da izađem napolje da malo prošetam. Pored toga, svaki put kad bih menjao kancelariju, oni bi mi navlačili sve težu i težu odeću, neudobnu, zastarelu, i bilo bi smešno da u tome izađem na ulicu. Pa ipak,

baš u tom trenutku, ti gadovi su odlučili da me izbace napolje, onda kad mi je bilo dobro u velikoj kancelariji i kada više uopšte nisam želeo da odem. Vreme je, rekoše, hajde napolje. Ona devojka od maločas, ona koja me nije napuštala od one ceremonije sa čovekom u crnom odelu, uhvatila me je pod ruku da mi pomogne da pređem preko ulice, jer mislim da sam ne bih imao dovoljno hrabrosti da se u to upustim. I ona je sada bila sva obučena u crno i kad sam je pogledao učinila mi se ružna da već ne može biti ružnija. Nisam želeo da pričam s njom i mora da je shvatila da mi njeno prisustvo smeta jer je nestala otprilike u onom trenutku kada sam došao do kuće s druge strane ulice, i nikad je više nisam video. Onda su drugi ponovo došli, posadili me na jednu stolilcu za kuhinjskim stolom, naterali me da progutam nekoliko kašika hladne čorbe govoreći mi: požuri, požuri, nemamo više mnogo vremena. Čorba je bila odvratna, pala je noć, bilo je hladno i mračno u toj prostoriji, a oni nisu hteli da upale svetlo, govorili su da je struja skupa. Ja sam bio sve umorniji i sve je počelo da me boli. Uhvatili su me za ruke i za noge i skinuli s mene odelo, govorili su brzo! brzo! zakasnićemo. Kad sam bio potpuno go, toliko mi je bilo hladno da više nisam osećao svoje sopstveno telo. Onda su me podigli i smestili u mali sanduk od lakiranog drveta, a zatim su izašli na vrhovima prstiju, prvi put su bili ljubazni, tako da sam mogao da počivam u miru.

JACQUES MONDOLONI

Tata I

Posvećeno, naravno, Filipu K. Diku*

Kada sam napunio šesnaest godina, zatražio sam da se minulom ćutanja oda počast svim sinovima jedincima. Moj otac, koji nikad nije obraćao pažnju na mene, koji nikad nije zapazio da postojim dok sam bio dete, ispusti neku vrstu krika nalik na kajanje:

„Ah, sine, ti bi znači želeo da dobiješ bracu ili sestricu?“

Podvukao je ruku pod neuglednu suknju moje majke koja je upravo posluživala obed za stolom, a njegov zbunjeni osmeh nezaposlenog pijanice šetao je s jednog kraja usta na drugi, kao kazaljka metronoma: tik-tak, dobar dan, dragi sine, tik-tak, šta želiš za rođendan?

Želeo sam da se odselim.

Stanovali smo u usamljenoj kući okruženoj svraganima, plavim pticama koje su silazile niz dolinu Šune nestrpljivo grakćući. Smatrao sam da se to nestrpljenje odnosi na mene. Otići. Otići. Napustiti porodično gnezdo. Bio sam više usamljeni i zaboravljeni sin nego sin jednac koji smatra da se ceo svet vrti oko njega, kako se to obično kaže. Bio sam jedan i samo jedan, u aritmetičkom smislu reči. Napustila me je nada da ću moći da budem isključiv, sebičan, razdražljiv, kakvo bi trebalo da bude jedno takvo dete. Ko je mene mazio? Ko mi je opraštao sve ispade?

Moja majka?... Moja majka je podnosila mog oca, a to je već samo po sebi, težak teret: natmurena i pomirena sa sudbinom, ona je išla kroz život kao da se on sastoji samo od izvršavanja bračnih dužnosti. Nameštala je sto, išla u krevet, a uživanje je pripadalo onim ženama koje su uspele da sebi ne natovare muža na vrat. Nije bila preterano stroga, ponekad bi prema meni ispoljila i izvesnu nežnost: uglavnom je bila odsutna duhom, eto to je sve.

Zbog nje sam mrzeo selo, glatke padine doline Šune, uporni miris ozona koji se peo sve do kuća i na kojem su nam zavideli ljudi u skafandrima — pioniri sa Istoka. Ja sam svim srcem želeo samo da odem u grad, na asfalt, u Šuni, sivi, bučni, raskalašni

* Tekst je napisan nekoliko meseci pre njegove smrti.

grad, gde su dečaci mojih godina do kasno u noć bančili sa raspuštenim turistima koje su puni autobusi dovozili iz samog dna doline da bi se okupali u šunu i tako povratili vitalnost. Duboko bi udisali. I potrošili sav novac zarađen na Istoku. Istok! Istok, peščane ravnice Istoka, rudnici Istoka, hladan i ubitačan Istok, Istok robijaša sa šlemovima, Istok-karantin, Istok-bauk, Istok koji jede nevaljalu decu... Istok me je okruživao kao neka zlokobna teritorija. Cini mi se da se sve ono što se nalazi izvan doline Šune, nalazi na Istoku. U topografskom smislu to je bio Istok koji baš i nije bio na Istoku. A za to su bile krive i televizijske novosti! „Vesti sa Istoka!“ uvek bi najavljivao spiker, čak i kad bi se slike koje bismo videli odnosile na novu poteru za zlatom, za koje su avanturisti snabdeveni diplomama tvrdili da je otkriveno u vulkanskim pustinjama Severa. Istinu govoreći, veoma smo slabo poznavali našu planetu Soror. Osamsto hiljada ljudskih bića poreklom sa Zemlje koji su je naseljavali, bili su nesposobni da je zauzmu — bilo bi potrebno otići u potragu za drugim dolinama šuna koje su zasigurno postojale, ali koje još niko nije uspeo da istraži.

Osvajanje tih dolina sukobljavalo se sa interesima koje nazivamo ličnim (ugledni ljudi iz Šunija, sa predsednikom opštine na čelu, nisu želeli da se na planeti Soror razviju drugi gradovi slični našem gradu). Čak se i Koop, državna organizacija koja je imala monopol prevoza i javnih radova, koja je, teorijski gledano, predstavljala preduzeća lokalnih zajednica — pa prema tome zastupala opšte interese — suprotstavljala svakom pokušaju takve vrste. Tačno je bilo i to da su udruženja trgovaca iz Šunija već duže vreme ometala njen rad. Ideal zajedništva, čak i izvesne socijalističke tendencije prvih imigranata, sve je to sada bilo odbačeno. Sadašnji pioniri su više voleli da putuju u Šuni, naš vazdušni rezervat, nego da izgrade isti takav grad na Istoku. Put ka šunu je bio presečen zbog pomanjkanja kolonijalističkog duha.

Ipak, ispod tih ogromnih mehurova zasićenog vazduha kojima je planeta bila načičkana, ispod tih cirkuskih šatri podignutih za ljude, život je bio prijetan. Ni drugde, bez sumnje, nije bilo loše. Dokaz su bili gradići koji su se uzdizali na padinama brežuljaka, priljubljeni uz stene kao pečurke, ili oni drugi koji su se pružali kroz ravnice kao ogromne pantličare. „Kupite jednu kariku u razvojnem lancu“, pisalo je na reklamama. Jedna karika, isporučena odmah, mogla je da primi dve do tri porodice. Zahvaljujući sistemu za pročišćavanje vazduha, svako je mogao da bez zaštitnog šlema, po volji provodi svoje slobodno vreme i da se pridruži ostalima. Ljudi su primali posete ili posećivali druge krećući se kroz hermetički zatvoren stomak pantličare. U poređenju s tim, dolina Šune je predstavljala simbol razvijanja horizontalnog i zagušljivog društvenog života. Zdravlje i uživanje, obećavali su ljudi koji su se brinuli za razvoj grada: turisti, u zavisnosti od raspoloživih mesta, trošili su i poslednju paru da bi u njemu boravili, makar nedelju dana godišnje.

Šuni bi se dao na posao da ih prihvati: usred noći bi se otvarala nova gradilišta, ako bi običnim telefonskim pozivom, kao kad se zove taksi, bio najavljen dolazak nove grupe ljudi. Cement se sušio

na licu mesta. Za nekoliko sati hotel bi bio podignut, a ujutro bi turisti već nagnuli u njega, zauzeli sobe sa još vlažnim zidovima, bučno proslavljali useljenje, dok su dizalice iznad njihovih glava nastavljale svoj posao.

Kockarnice, igračnice, gostionice, sve se to vrtelo oko autobusa da bi privuklo putnike koji su pristizali u potrazi za kratkotrajnim uživanjima, te bledunjave izletnike koji su se drhteći raspitivali gde se nalazi Šuna. „Šena“ izgovarali su neki svojim naglaskom neukih rudara, dok su im se službenici na recepcijama Igračnica krišom smejali. „Kaže se 'šuna'“, ispravljali su ih vodiči kroz šun, ali stranci su i dalje pogrešno izgovarali tu reč, što je moglo da smeta samo nekom ko nema nikakvog smisla za trgovinu.

Ja sam ih mogao videti po izlasku iz škole. Međutim, nije bilo baš nikakve mogućnosti da se s njima družim: svake večeri, mali školski autobus bi me neumoljivo vraćao kući — poslednja stanica, momče, raskalašna gradska vreva nije za tebe! Smejući se podrugljivo, šofer bi me iskrcao i vraćao se u Šuni, bežeći od mesta gde sam stanovao jer su ga, po njegovim rečima, obilazili samo svragani.

U kuhinji me čekala užina: šolja čokolade, prave čokolade sa Zemlje, čisti luksuz, i sendviči sa mlevenom endivijom koje je trebalo podgrejati i koje mi je majka pripremala rano ujutro, pre odlaska na posao u turistički biro Šunija, gde je radila kao sekretarica. Posao je bio dobro plaćen pod uslovom da se radi prekovremeno (a to je bilo neophodno jer je otac bio bez zaposlenja, zbog svađe sa svojim šefom).

Po završetku časova uvek bih je video u prolazu. Ja bih sedeo i gledao kroz staklo autobusa. Ona bi sedela i gledala kroz prozor svoje kancelarije. Uvek bi mi dala mali znak kojim je htela da kaže da će opet doći kasno kući. Zavrтела bi glavom, pogladila jednom rukom svoju tamnu kosu, dobacila mi skoro podrugljiv osmeh. Nisam se usuđivao da pogledam njena usta: usne su joj uvek bile iskrivljene u grlmasu, koju je jedva mogla da pokrije telefonskom slušalicom. Ceo dan je telefonirala, vodeći razgovore sa agencijama koje uvek nešto traže, sa turistima koji uvek gundaju, očiju stalno uprtih u ekran sa rezervacijama, nosa stalno zabljenog u bankovne izveštaje, dok bi dvoličnim glasom govorila razne gluposti da ih umiri. „Da, da, vi ste svakako u pravu, ali sve ćemo to srediti, zar ne!“ Naravno, vraćala bi se kući loše raspoložena, veoma kasno, ljuta kao ris. To je bilo vreme kada bi svragani kružili iznad Šune grakćući: „Neka idu k vragu, neka idu k vragu!“ Na kog se to odnosilo? Sigurno na turiste, posetioce šuna, koji su se mogli videti u daljini kako se vraćaju iz šetnje, lepljivi i euforični.

Kad bi se majka vratila kući, ja bih već popio svoju šolju čokolade, polako, gutljaj po gutljaj, sedeći pred kućnim pragom, misleći na Zemlju, toliko udaljenu od nas i tiho se moleći da svragani napadnu i unište naše prebivalište i kućno ognjište pre nego što padne noć. Ali oni bi uvek nestali čim bi sumrak, kao neki zastor, pokrio dolinu Šune. Na horizontu su se palili meseci kao bešumne petarde, sunca našeg prostora ulazila su u prvu četvrt, osvetljavajući u zasenku Šuni, taj ljudi, bestidni grad koji je posrtao kroz cr-

no-žuti hodnik neba. Tada bi se ukazao naš nebeski svod, ta vazdušna kupola koja je kao neki klobuk pokrivala celu planetu. Isparenja ozona koja su dopirala iz Šune, postojala su snažnija: bila je to mešavina zadaha pisoara i frizerskog salona. Zatvarao bih prozore, proklinjao svragane i vazdušni mehur koji je odrasle održavao u životu.

„Zašto se zatvaraš u kuću?“ prebacivala mi je majka kad bi se vratila kući.

„Zaudara na mokraću!“

Odlazila bi u kuhinju da pripremi večeru, pošto bi prethodno navukla kućnu haljinu dosta neprivlačnog izgleda.

„Jesi li uradio zadatke?“ pitala bi me, mešajući instant kašu od endivije.

Vazduh je mogao da zaudara na mokraću ili na nešto još gore od toga, njoj je jedino bilo važno da ne mora da nosi zaštitnu kacigu. Na taj način smo mi, privilegovani stanovnici oblasti Šune, ličili na Zemljane, onakve kakve smo mogli videti u televizijskim reportažama i pedagoškim filmovima koje su nam prikazivali s vremena na vreme. O tim muškarcima, ženama, deci, koji su se slobodno kretali, nepokrivenih lica, obučeni u laka odela — komentatori su nam pričali da nisu srećni, da međusobno ratuju, ali da, bar ne moraju da oblače teška odela kao naši seljaci, da bi radili u polju.

„Jesi li uradio zadatke? Znaš da je ocu stalo do toga...”

Odgovarao sam potvrdno da bih je umirio. Bio sam sin siromaha, školovanje je predstavljalo neku vrstu naknade, otvaralo mogućnost nekog boljeg života — I moji roditelji bi I te kako voleli da kod kuće rade domaće zadatke!

Otac se vraćao kasnije, mnogo kasnije od majke. Točkovi njegovih kola klizali bi se po dvorištu. Fotonski motor bi prestajao da radi, ispuštajući zvuk kakav čujemo pri padu nekog tela u blato. Otac bi zatim krenuo posrćući I obavezno pao. Čuo bih ga kako psuje, smeje se, povraća — mučno se uspinjao do kuće podrignujući na svakom stepeniku, vukao se polako I oprezno kao sve pijanice. Njegov odvratan dah stizao bi pre njega u trpezariju, potiskujući poslednje tragove ozona. Obišao je sve kafane u Šunlju, napio se šunke, pića sa mirisom belog luka koje se pravilo od raži uzgajane na prilazima dolini.

„Dobro veče!“ Dobacio bi nam podrignuvši. „Moja parnica napreduje...”

To je bilo opravdanje za sve: moj otac je bio parničar. Vodio je jedan za drugim sporove protiv Koope, preduzeća koje ga je otpustilo — svaki dan se raspitivao za novosti, gnjavio svog advokata, muvao se po sudu, čuljio uši, opijao se sa drugim parničarima, drugim nezaposlenim licima, i plaćao piće ulizicama novcem za domaćinstvo. U svojim kafanskim razgovorima iznalazio bi nove argumente koji će prilikom suđenja, kako se on nadao, odneti prevagu u njegovu korist.

Za stolom bi ponavljao ono što bi čuo od raznih ljudi. Bilo je to prazno naklapanje koje nikad ne bih saslušao do kraja. Otišao bih da spavam kad bi on počeo da izgovara jednu od svojih omiljenih

rečenica:

„Platiće oni meni, ta ništavila iz Koope...”

Kod reči „ništavila” je bio ustajao i odlazio.

Ponekad bi on zadržmao nad tanjlirom, lica za kratko crvenog, podlivenog krvlju, koje bi ubrzo poplavelo: maska smrti nesmetano bi ga prekrila. Smešio se, iskrivljenih usta, kao neki veselnik koji ne vidi kako nadolazi usijana vulkanska lava. Moja majka nije volela da ga vidi u tom stanju, više je volela da sluša njegovo brbljanje. Raspremajući sto, ona bi se vrtela oko njega pokušavajući da izvuče tanjir koji mu je služio kao jastuk. Lupkala bi oca po ukrućenju bradi da ga razbudi, uzimala mu tanjir i odvodila ga u krevet, gde bi mu uvek pale na pamet neke raskalašne misli.

„Prestani! Probudićeš ga...”

Majka bi odbijala njegova milovanja da bih ja mogao mirno da spavam. Oni bi se prepirali. Iz oca bi tada provalio sav njegov bes, svi njegovi neuspesi i piće koje je poplo i digao bi paklenu graju šmrčući i nakašljavajući se iz sve snage.

„Hajde, spavaj...” nadjačavajući očevo hrkanje doviknula bi mi majka kroz pregradu koja je odvajala naše sobe.

Želeo sam da se odselim.

Imao sam šesnaest godina, moj otac je zaključio da sam njegov sin jedinac, odjednom duboko uveren da zbog toga nije potpuno promašen čovek, ali to ga nije sprečavalo da i dalje plje — od toga su zavisile njegove parnice.

Bio sam nesrećan — srećom, tu je bila škola. Pohađao sam poslednji razred, a bio sam među prvima po uspehu. Utapao sam svoju mladalačku tugu u dobrim ocenama, mada sam nejasno osećao koliko je nedostojno da ja budem melanholičan dok moja majka radi za dvojicu da bi mi omogućila školovanje.

Direktor škole, razredni savet, svi su bili zadovoljni mojim učenjem — a posebno Diki, bradati humanoid visokog rasta, moj profesor matematike, nazvan tako u čast Filipa K. Dika, pisca sa Zemlje, koji je u jednoj od svojih knjiga izneo mogućnost korišćenja profesora-mašina u nastavi glavnih školskih predmeta. Niko nije pročitao njegove knjige — osim samih mašina, naravno, to je najmanje što su mogle da učine za svog tvorca! — ali Dikov lik se mogao videti u predvorju gimnazije kao neki podsetnik — bila je to uvećana fotografija osrednjeg kvaliteta koja, na žalost, nije omogućavala da se pronikne u karakter tog čoveka. Pored bista Ajnštajna, Keplera i kapetana Poenteštoka (koji je otkrio čudotvornu dolinu Šune, što je omogućilo kolonizaciju planete Soror), njegova fotografija je predstavljala kontrast ili dopunu, kako hoćete: mašta je tu, za čitavu glavu, nadmašila nauku. Ovaj raspored je veoma lepo odražavao stanje duha osnivače Sorore — tih modernih krstaša međuplanetarnog prostora — njihova želja da daju prednost zamišljenom i izmaštanom, predstavljala je svojevrsni način oslobođanja od vlasti učmale kaste naučnika, koji su se sa svojim naučnim istinama suprotstavljali uzletima duha. Uostalom, u prilog tome je govorila i izreka koja je pripisivana Diku i koja se nalazila ispod njegove fotografije: „Pisac ne sme da bude hroničar svog vremena.”

Bilo je pet tih mašina koje je izmislio Dik, a nosile su imena preterano učena ili suviše pretenciozna za mentalitet srednjoškola. Njihove oblasti, po redosledu administrativnog značaja, bile su sledeće: nauka o moralu (Armija spasa, zvana Zujalica), fizika (G. Njutn, zvaní Ništa-ne-može-nestati), matematika (grupa Burbaki, zvana Dikl o kome je već bilo reči), tehničko obrazovanje (Majka sigurnosti, zvana Gvožđurija) i jezici (Vavilon, zvaní Ezop, zvaní Jezik-u-nakiselom-sosu). Ove dve poslednje su bile veoma korisne za očuvanje života: Gvožđurija nam je predavala osnove pružanja prve pomoći i pravila ponašanja u šunu (kako da dišemo pod kaci-gom bez zamaranja, kako da poppravimo ispusnu slavinu koja je popustila, kako da izbegnemo gubljenje svesti u toku produženog boravka u šunu, kako da se odupremo osećanju čulne naslade ko-ju izaziva dodir sa šunom i tako čuvamo njegovu čistoću: ovo je važilo za dečake). Jezik-u-nakiselom-sosu nam je predavao naš di-jalekt, a zatim i engleski, ruski, francuski... (blo je to jedan od nači-na da ostanemo povezani sa Zemljom koja je za nas marila kao za lanjski sneg). Mašina nam je predavala i pulsarski, jezik naših su-seda sa kojima smo redovno trgovali: oni su kupovali metale, a prodavali su nam mirišljavo povrće, veoma pogodno za začinja-va-nje naših jela pravljenih od endivije koja su bila više nego jednolič-na. Pulsarci su bili ljubazni, ali nismo imali šta da kažemo jedni drugima. Kada bismo ih pozvali na ručak, ne bi skoro ništa jeli, a pogotovo ne bi jeli naše punjene svragane. Uvek nekako daleki, davali bi nejasne odgovore, osim kada bi se radilo o trgovačkim poslovima — njihovih trgovci, njihovi posrednici, svi su bili tvrdo-glavi kao magarci i pohlepni na novac. Moj otac bi ih uvek navodio kao primer kada bi želeo sebe da ubedi da je tvrdoglavost vrlina neophodna na sudu.

Bio sam odličan iz matematike — Dikl bi me gladio po leđima kada bi mi vraćao pregledane zadatke:

„Dobro, mali moj, dobro je: dao sam ti ocenu 18“.

Dosta sam se lepo snalazilo u skupovima, kombinatorici, n-di-menzionoí prostornoí geometriji. Dikl mi je proricao da ću postati inženjer — naravno, rudarski inženjer, koji će raditi u bezvazduš-nim prostranstvima Istoka! U Šuniju nije bilo nikakvih poslova za dobre đake. Oni loši će postati krupijei, hotelsko osoblje, vlasnici bifea ili vodiči kroz šun — sve sama mesta gde se ništa ne radi. Ponekad bih zažalio što sam tako obdaren: pošto mi je predstoja-lo samo napuštanje našeg mehuća sa ozonom i gušenje pod ska-fandrom, često bih se predomišljao da li da rešim neki posebno te-žak matematički zadatak.

„Zašto ne pošaljete mašine da robijaju?“ predlagao sam Dikiju s vremena na vreme.

„Suviše su slabe, mali moj, i suviše skupe. Samo ljudi mogu za tako malo novca da izdrže nepodnošljive uslove života! Nas, mašine, treba čuvati na suvom kao arhivu — uostalom, da li bi ti ikad palo na pamet da nekoj knjizi staviš pljuk u ruke?“

To je bilo neosporno. Budućnost mi nije mnogo obećavala: na mojoj planeti nije bilo dovoljno ronilačkih zvona. Ona koja su

postojala nisu se koristila. Nisam imao hrabrosti da, preduzimajući istraživačku ekspediciju, dođem u sukob sa gradskim ocima Šunija, sa malim šefovima Koope koji su od mog oca napravili bivšeg čoveka. Bitka za šun će morati da se vodi bez mene.

Želeo sam da odem na Zemlju — to je bio moj san. Da potpuno napustim svoju domovinu. Da zaboravim da sam sin sina galaktičkog doseljenika.

Na nesreću, niko se nije vraćao na Zemlju. Jednom prilikom delegacija našeg malog parlamenta otputovala je do stare metro-pole: bila je veoma loše primljena jer se tamo vodio rat. Više nismo mogli da nađemo zajednički jezik sa Zemljanima, nije više bilo razmene među nama u oblasti kulture. Trgovinska razmena je bila skoro sasvim jednosmerna: letelice sa Zemlje su nam donosile neke veoma cenjene artikle (mikroprocesore, čokoladu), njihove trupe su nas nazivale žderačima endivije, oduzimali su nam naš titan, naš uranijum, naš bakar, čak i naše endivije — jednu vrstu sasvim proste salate, odvlačili su naše devojke u Šunu da bi izbegli trud oko udvaranja i da bi mogli da ih odmah iskoriste, a zatim bi iznenada nestali, opelješivši pre toga trezor sa nakitom nekog kazina — za uzvrat. Niko se nije bunio protiv tih ružnih postupaka: svi smo mi bili isuviše puni čežnje, svi smo sanjali o mogućnosti da ponovo spojimo dva kraja pupčane vrpce koja nas je, nekada davno, vezivala za majku domovinu.

Jednog dana, otac mi je rekao:

„Znam kako se može otići na Zemlju...”

Čekao me je na kućnom pragu, bistrog oka, nakovršane kose, glatko obrijanih obraza, lica bez uobičajenog crvenila već blago ružičastog, poput fotografskog papira koji nije stavljen u fiksir. Nije bio pijan. Nije izgledao kao obično. Ostao sam bez reči: skoro sam zaboravio da popijem svoju čokoladu.

„Govoriš ozbiljno?”

„Da, mali moj. Treba da počneš da izučavaš klasičnu matematiku i, ako postaneš šampion, pozvaće te na Zemlju!”

„Zašto?”

„Ti znaš da se tamo vodio rat... Ima na milijarde mrtvih. Znanje je iščezlo. Univerziteti, profesori, sve je to izgorelo. Više ne znaju ni kako se gradi običan most: sve formule su zauvek izgubljene. Treba početi od nule, naročito što se tiče geometrije.”

„Ko će mi predavati?”

„Diki.”

„Diki nam nikad ne govori o klasičnoj matematici. Ponekad, na kraju časa, ako smo dobro radili, ispriča nam neku anegdotu o slavnim precima: Euklidu, Pitagori, a mi se smejemo njihovim tako mukotrpnim metodima dokazivanja!”

„Više se nećete smejati; Diki će biti programiran da se vrati na same začetke matematike.”

To što je rekao bilo je tačno. Televizija je objavila tu vest, predsednik opštine je lično održao govor u stilu: „Lafajet, evo nas!” Trebalo je da pomogemo toj jednoj Zemlji da ponovo nađe svoje intelektualne korene.

Kako je moj otac sve to doznao? Ne znam. Možda se družio

sa visokim funkcionerima, posećivao te čuvene ovlašćene krugove koji podržavaju i raznose glasine, a na kraju objavljuju demanti. Možda su se ti ljudi sastajali u nekom baru, nekom klubu, a moj otac se uvukao među njih... Uostalom, nije važan izvor obaveštenja: Zemlja, opustošena, bez prošlosti, tražila je matematičare koji bi znali da dokažu, kao nekad, da zbir uglova jednog trougla iznosi 180° — od mene je zavisilo da li ću se naći među njima.

Diki nam je potvrdio tu vest. Glas mu se izmenio, njegova električna kola su se odupirala novom zadatku, činilo nam se da je sada manje pouzdan, uznemirujući, ali u isto vreme nekako sličniji ljudima. Napuštanje predavanja takozvane moderne matematike (tj. neeuklidske na našoj planeti) njemu je veoma teško palo, časovi mu više nisu bili divni kao nekad — ali je sada bila divna nada koju sam ja gajio.

Stekao je i čudnu naviku, nervni tik: s vremena na vreme, usred rečenice, rekao bi odjednom:

„Ja se rodih...”

Zastao bi, a zatim nastavio:

„... ali predimo preko toga!”

„On lupeta!” povikao bi neki galamdžija. Tražio sam da u razredu bude tišina: njegova predavanja, koja su imala oblik retrospektive, postavljala su našem profesoru teške probleme identiteta (ja takvih problema nisam imao), ali je od svega bilo najvažnije da on nastavi da iznosi svoj program.

Pristao bih da ne idem na odmor, pristao bih da spavam u razredu, samo da pređem na klasičnu matematiku: to je bila karta za moj put u raj. Moj otac je odigrao ulogu proroka. Pio sam svete reči sa njegovih usana — alkoholičar je na kraju pobedio. Mene je obuzimalo pijanstvo, ali ne od alkohola.

U mislima sam već bio na Zemlji, mada nisam prošao kroz muke prosvetčivanja. Traganje je za mene bilo čin milosrđa, nisam znao da je to u isto vreme traženje nedostižnog: jedne stare planete ili nekog ko se zove ja.

Mrtva matematika nije mi priličjavala nikakvu radost, posebno ravanska geometrija: njen način rasuđivanja, njena oprezna argumentacija (jedan uslov je potreban, ali da li je dovoljan?) oduzimali su svaku draž igre Dikijevim predavanjima. Teorija skupova i njena primena bile su mnogo uzbudljivije — jednom rečju: razumnije. Ali ja sam bio spreman da žrtvujem svoje igre da bih stigao na Zemlju, makar ona bila i opustošena, da upoznam more, istorijska mesta...

Počeo sam da živim onako kako se živi na Zemlji. Izvukao sam stare razglednice Pekinga, Rio de Žaneira, Pariza, Njujorka... koje je moja majka nasledila i njima sam izlepio zidove svoje sobe. Na televiziji sam pratilo emisije Kino-kluba koji je imao na programu klasična dela sedme umetnosti, avanturističke filmove, dobre stare vesterne, tu divnu epopeju... Slušao sam kasete Rolingstonsa, Tina Rosija, Oma Kaltuma (koje su pripadale ocu mog oca i prodavale se za skupe pare na crnoj berzi).

Radio sam zadatke. Izravnavao sam račune sa Talesom, sa Pitagorinim učenicima. Zaspao bih kad ne bih više znao da čitam

između bisektrisa... U mom snu, krugovi bi, na najmanji šum, brzo uzimali tangente, paralele bi pravile veoma opasne vežbe na trapezu, prave bi postajale krive, harmonični snopovi bi izgubili svoju milozvučnost, uglovi koji su bili sa strane hteli su da budu u sredini. Raščupane brade, Diki bi me cele noći jurio kroz neki grčki hram da bi me udario hipotenuzom od mermera.

Ujutro bih ustajao zajedno sa svojom majkom — prvo čokolada, zatim ponavljanje lekcija, upoznavanje sa građivom koje će se tog dana raditi, malo stare muzike i ja bih uskočio u školski autobus kao kauboj na rodeu. U dnu doline Šune obavljalo se jutarnje sređivanje. Talasi zlatastog ulja dopirali su sve do bašte oko naše kuće. Ozon je bio prijatno prohladan. Na horizontu bih ugledao prozore Šunija koji su se poigrali sa vidljivim spektrom svetlosti, pokrećući se kao koža na konju koji se otresa. Meni je sve ličilo na konja: osećao sam želju da ukrotim nešto tako divlje i plemenito što podseća na Zemlju.

Susretali smo pripite i opelješene turiste koji su prepričavali svoje vesele doživljaje. Njihove žene bi se, uspravne i ponosne, vraćale u hotel, držeći tašne čvrsto uz bok, skidajući nakit zaplašenim i uvređenim pokretom. Muškarci bi posedali po zemlji i nastavili svoj razgovor, uživajući u atmosferi koja podseća na vojničku sobu, na utakmice, na zadah svlačionica, na duh nadmetanja. Na jedan izgubljeni promiskuitet. Ja sam im zavideo: imao sam pravo samo na promiskuitet sa zadahom mokraće mladih ljudi koji ne vode računa o čistoći tela.

Diki bi nas čekao. Cesto je prvi čas bio posvećen njemu jer napadna svežina jutra pristaje matematičarima. Nauka o moralu se mogla slušati za vreme varenja, posle ručka, kada je čovek dobar.

„Pismeni rad“, promrmljao bi on uvređenim glasom. Seo bi pred trodimenzionalni ekran i pomoću svojih prstiju-zrakova — blaziranim i bezvoljnim pokretom igrača hologrfskog bilijara koji uvek pobeđuje — nacrtao svetleći krug žute boje, kao svetački oreol. Zatim bi nam, kao preko volje, izdiktirao neki iskaz koji je uspevao da pojednostavi svojim konciznim izlaganjem — da li je to bilo samokažnjavanje? Neodobravanje službenog stava? Ili je to bio ponos nekog prikazivača-virtuoza koji je svestan da nazaduje pokoravajući se svom čudljivoj impresariji? Za njega je ovo vraćanje na klasičnu matematiku bilo samo iluzija — za tu ljudsku iluziju bila je to greška na kvadrat.

„Imamo jedan krug... da... uzmimo tačku M... jednu pravu AB... da... tako da je MA.MB jednako konstanti... ucrtamo MD težišnu liniju trougla MAB... ja se rodih... ali predimo preko toga... da... opišite skup sastavljen od... izvinite: nađite mesto D... imate deset minuta vremena.“

On bi otišao u dno razreda da pazi na nas ili da skriva svoju tugu, praveći se da čita *Gazetu Šunija*, bezvredan lokalni list, nalik na beležnicu nekog piljara — samo računi, uvek samo računi: pošto se prodaje neki trgovački lokal? Koliko staje kvadratni metar stambenog prostora u centru grada?... Bila je to lektira za špekulante, trgovce, štediša — prvi istraživači, ljudi koji su žrtvovani tamo na Istoku, u tom listu su uvek bili ismejavani, njihovi politički

predstavnici su bili obasuti uvredama, a ideologija jednakosti i socijalizma koju su zastupali prvi doseljenici bila je na drzak i perfidan način izložena ruglu. Čitajući taj list, trgovci, direktori kazina, poslovođe noćnih lokala, sticali su utisak da imaju pravo da se bogate i da pri tom neće izneveriti Ustav, duh zajedništva svojih predaka, njihovu dečju naivnost. Predsednik opštine Šunija koji je vedrio i oblačio (nije li u njegovim rukama bila slavinica sa ozonom?) često bi govorio: „Nema života bez nekog minimuma profita.“ Reč „minimum“ svi su shvatali kao „maksimum“ — bila je to stilska figura namenjena kolebljivim starcima koji su sedeli u Savetu i bdeli nad Zakonom gledajući na drugu stranu.

Moj otac je čitao *Gazetu* — isključivo novosti sa suda, upoređivao razloge zbog kojih je neka presuda doneta, očekivao svoju pobedu ili poraz Koope, često zapadao u kontradikciju kad bi bio pijan i kada bi gubio nadu u osnovanost svoje tužbe, dok bi mu iz nosa i očiju kapale suze u čašu sa pićem.

Šta je u tim novinama moglo da pobudi interesovanje jednog naučnika kakav je bio Diki? — umesto vesti iz nauke, tu su se mogli naći izveštaji o vremenu, o promenljivoj gustini šuna, o koncentraciji turističkog ozona!

„Gotovo je... pokupiću zadatke...“

Delujući na strujno kolo table, on bi blokirao naše pultove za pisanje, stavljao zadatke u memoriju i uglavnom bi ih ispravljao pred nama, na kraju časova, da bi mogao da savlada naše nestrpljenje.

„Danas... Ojlerova teorema...“

Diki bi se bezvoljno vraćao do ekrana gužvajući *Gazetu* i počinjao da drži čas.

Poslepodne bi nas okupljala Zujalica — oči u oči, mašina za učenje bi nas primoravala da utvimo čitavu gomilu moralnih pouka, misionarskih, da bi bili spremni za susret sa zemaljskim varvarstvom. Zatim bi dolazila na red Gvoždurija: ona bi nas učila gipkom hodu da bi se navikli na zemljinu težu koja je bila veća od naše. Zatim bi prešla na razne pridike, mir galaktičkim ljudima dobre volje, pa na vežbe u preskakanju i stizalo bi veče. Diki bi podelio ocene i primedbe: ja bih dobio ocenu 18, dobre ocene su se gomilale u mojoj kasi, blagajnik rakete je trebalo samo da mi naplati cenu putovanja.

Diki se razboleo u proleće. Moj otac, sa svojim uvek tako krutim osmehom na licu, posmatrao je dolinu Šune koja se pripremala za svoj svakodnevni rad na bogaćenju, kada sam mu prišao i javio novost. Svragani su prodorno i tužno kličali nadlećući talase koji su se penili i uvtali u obliku spirale: nije me čuo.

„Diki je bolestan,“ rekao sam ponovo.

Njegovo lice skamenjeno kao maska, odjednom se opustilo, pogledao me, otrežnjen.

„Pregrejava se?“

„Da.“

„Popravićemo ga...“

„On to odbija.“

Otac je s mukom ustao i, vukući noge, uputio se prema auto-

mobilu koji je bio parkiran u dvorištu. Otišao je u grad. Video sam ga tek uveče dok sam gledao *Tri musketara* koje je prikazivao Kino-klub. S njim je bio jedan njegov drug sa posla, neki Bob, mehaničar iz Koope i drevna pijanica. Lice mu je bilo užasno: s profila je izgledalo da ima dva nosa — pravi nos, orlovski, smešten tamo gde treba i drugi nos, naknadno pridodat, iznad onog pravog, pri dnu čela. Gledano спреда, taj drugi nos, ta gomila mesa koju je pridodao bog stvoritelj vodeći računa o ratničkim obeležjima, ocrtao se u vidu ispupčene trake koja je prekrivala arkade, kao da želi da ih zaštititi od udaraca. Taj dodatak kojim ga je obdarila priroda naglašavao je tupost njegovog lica, profesionalnu nepoverljivost mehaničara s kojim nema šale.

Sve vreme dok je trajao film, oni su pili u Dikijevo zdravlje. Bob je šetao gore dole po salonu, ne ustručavajući se prolazio ispred ekrana: njegov profil sa dve grbe, kao senka neke male kamile, mešao se u radnju filma. „Sad s čela, sad s nosa, klo klo, on je naš, naš...” Likovi glumaca su počeli da poigravaju, zaplet je izgubio svaki smisao.

Pošao sam na spavanje. Otac je provalio u moju sobu.

„Ti treba da budeš bolji od Dikija!” povikao je pijanim glasom, pokušavajući da me zagrlji.

Prvi put u životu sam osetio da mi je mrsko njegovo pijančenje, da mi je mrsko što sam sin pijandure i udario sam ga posred lica. Iz nosa mu je potekla krv. Odmah mi je bilo žao što sam to učinio. Zatvorio sam se u sobu i zaplakao, lica zagnjurenog u jastuk.

„Spavaš li?” zapitala me je majka malo kasnije, stojeći iza vrata. Nisam joj odgovorio.

„Da li ponavljaš gradivo?” zapitala je ponovo, zadržavajući jecaje.

Otkriningo sam vrata i tiho plakao, dok mi je ona rukom milovala obraz.

„Obećaj mi da se više nećeš tući sa ocem...”

Želeo sam da mi bude oprošteno: obećao sam joj da to više neću činiti. Ali zauzvrat joj nisam mogao sa sigurnošću tvrditi da ću biti bolji od svog profesora, pa čak ni da ću mu biti ravan.

Diki je propadao — traganje za izgubljenim vremenom, čak i u tako apstraktnoj oblasti, poremetilo je njegovu duhovnu ravnotežu. Mada su ga svaki dan ležili kod kuće (doznao sam da je živeo sam, u stanu dosta udaljenom od gimnazije), Diki nam je otkrio da se uopšte ne oseća dobro. Nisu mu mogli pomoći ni stručnjaci koji su se okupili oko njega, među kojima se nalazio i Bob, zajedno sa priznatim majstorom za opravke koji ga je u stopu pratio. Predavanje klasične matematike mu je bilo dosadno i, po njegovom mišljenju, menjalo prirodu njegove mislije: a njegova mislija je imala za cilj da ujedini sve snage Univerzuma u skup stimulativnih znakova koji bi čoveka, naoružanog Znanjem i snagom koju ono pruža, nagnali da krene u osvajanje tog Univerzuma. Humanoid, čija je namena bila unapređenje takozvane egzaktne nauke, bio je, očevidno, nesposoban da igra komediju. On je bio duboko uveren da se vraćanje na Zemlju neće obaviti vraćanjem kroz Vreme. Mostovi su se mogli graditi i i bez prizivanja u pomoć matematičkih

arhaizama — to su bez ikakvih napora svakodnevno obavljali naši inženjeri i naše arhitekta na gradilištima Istoka. Uostalom, ovde kod nas Euklid nije bio u pravu: paralele su se ukrštale kao zazjavala koja se muvaju trgov za vreme pijačnih dana a, otvoreno govoreći, samo bi hiperbolična geometrija uspjela da objasni postojanje i strukturu klobuka sa ozonom koji su se nalazili na tlu naše planete.

Što se tiče pedagoške vrednosti klasične matematike koju je vlada isticala kao način da se pomogne Zemlji koja je, navodno, izgubila pamćenje, ona je bila nepouzdana. Da li zato što su deca sa Zemlje skoro podivljala posle apokaliptičnog rata koji je uništio Zemlju, sada treba tu decu obučavati kao da mora iznova da se piše cela istorija čovečanstva?

Dikijevo raspoloženje se menjalo u zavisnosti od moralnih dilema u kojima se nalazio. Ne može se samo tako izbrisati program inteligentnog humanoida kakav je bio Diki, kao što nekom ljudskom biću koje izgleda nezadovoljno ne možemo jednostavno reći da misli na nešto drugo. Diki je u suštini smatrao da je izigran, on se ceo bez ostatka uneo u svoj rad, a sada od njega traže da se promeni: to nije bila samo greška, to je bio zločin — *strogost i tačnost* koje su od samog početka bile unete u sastav mašina koje je izmislio Dik, mogle su da ih ubiju ako se izmeni cilj kojem one teže.

Kura optimizma koju je sprovodio elektroterapeut nije dala nikakve rezultate. Topla struja je prošla kroz njegove opne, prožela njegove ćelije, podstakla njegov osećaj za disciplinu, ali je upropastila njegovu sposobnost za analizu. Jedna mala grupa učenika obavestila je o tome upravu škole.

„Nama ne treba neko ko samo klima glavom i aminuje!“ rekoše oni.

Elektroterapeut je izvadio svoje sonde, prekinuo sa elektrošokovima i Diki, robot koji sumnja, vraćen je u naš razred gde je dočekan aplauzom. Ali bio je u veoma jadnom stanju.

Nema sumnje, bio je na izgled manje svadljiv, manje skeptičan — prestao je da uvrće svoju bradu kao neki sveštenik u verskoj školi koji nastoji da izbegne priču o raju — ali je počeo da pati od gubitka pamćenja. Zbog tih rupa u pamćenju, njegovi časovi su počeli da dobijaju empirijski karakter — a to je upravo bio metod koji je on obično prezirao — i morali smo priznati da u njegovom rezonovanju postoji udeo induktivne intuicije.

Kada je stigao do poglavlja o homotetiji, Diki se pokvario. Prestao je da funkcioniše zbog Ojlerovog kruga.

„Gospodine, predimo na nešto drugo!“ pokušao sam da ga posavetujem. Ali on je uporno hteo da dokaže da je Ojlerov krug, u svakom trouglu, privilegovano mesto devet značajnih tačaka: podnožja visina trougla u koji je krug upisan, podnožja težišnih linija i središta segmenata čiji se vrhovi spajaju u ortocentru. Nama je bilo jasno da se svih tih devet tačaka nalazi na jednom istom krugu. Ali Dikiju, čija je intelektualna snaga oslabila, nije polazilo za rukom da nam to dokaže. Ovaj neuspeh je omeo dalje izvođenje nastave. Smešeći se usiljeno, tražili smo od njega da predemo na vežbe sa kompleksnim brojevima — ništa nije tako pogodno za mašta-

nje kao imaginarni račun — ali ta promena je ostala bez dejstva.

Stanje mog duha je pretrpelo velik udarac: već sam video u mislima kako me sa granica Zemlje vraćaju surovi carinici koji su od mene zahtevali da nosim značku s Ojlerovim likom.

Otac je zapao u očajanje. On je, u stvari, preko mene išao u školu i moji uspesi bili su i njegovi uspesi: bio sam njegov šampion, njegov ulog, njegov štićenik — a Diki moj trener.

„Ti moraš da savladaš prepreku!“ govorio mi je kada bih se vraćao iz škole. Hteo je da kaže da treba tu prepreku da savladam sâm, pošto je Diki popustio u radu.

On mi je tim rečima uterivao strah u kosti, a verovao je da me podstiče.

„Nemoguće da je to baš toliko teško!“ vikao bi on, misleći pri tom na Ojlerov krug, sav raščupan, dirljiv i visokoparan.

Da ga ne bih sreo, zatvarao sam se u svoju sobu i tamo pio čokoladu. Ponekad bi među nama došlo i do tuče.

„Opet si se potukao s ocem!“ govorila bi moja majka vraćajući se iz kancelarije. Bilo je to teško sakriti od nje: pri najmanjoj povredi moj otac bi krvario...

Proleće je prohujalo, otac je dobio jednu parnicu, Koop je uložila žalbu, Diki nije dolazio na časove. Budućnost je bila crna.

Ženska gimnazija se preselila.

Početkom leta, dva meseca pre nego što će početi raspust, opštinski odbor Šunija je objavio da će ubuduće škola biti mešovita — pioniri sa Istoka i njihovi pastori povikali su da je to skandal i propast morala, ali predsednik opštine je spretno potegao razloge ekonomske prirode: za opštinu je upravljanje dvema školama bilo suviše skupo. Što se tiče morala, tu su argumenti protivnika pretrpeli potpuni poraz: ljudi sa Istoka su noću, na ulicama, lonako dizali preveliku buku sa našim ili sa njihovim ženama, da bi mogli da nam daju lekcije iz lepog ponašanja.²⁰¹ *Gazeta Šunija* nas je obavestila da se u gradovima-pantljičarama na ravnica Istoka, odvijaju prave orgije. Odgajivači endivije su vodili raspusan život, muškarci i žene, goli i izmešani, vodili su ljubav pred decom, navodili na razvrat mlade devojkice — bila je to kleveta koja je zabavljala naše trgovce i palila maštu hotelskog osoblja.

Otac mi je, u poverenju, otkrio da je ovo spajanje dveju škola u stvari samo način da se Diki zameni, a da mu se pri tom ne nanesu uvreda. I tako je njegov dvojnik, ženski Diki iz ženske gimnazije, preuzeo njegovo mesto na najprirodniji način na svetu. Zamisao o slanju na Zemlju najboljih iz matematike ipak nije napuštena.

Najzad sam video devojkice. Pošto je naša porodična kuća bila udaljena, nisam stekao naviku da se družim s njima. Ponekad sam ih viđao kako izlaze iz Šune, preobražene, lepe kao erotske slike. Živeo sam povučeno sa svojim knjigama i Kino-klubom: moj seksualni razvoj se suviše dugo povodio za mojom predstavom o Zemlji.

Razdvojili su me od mog para iz klupe koji se pomerio za jedan red.

„Molim?“

Neko je kucnuo u moj pult za pisanje, moj par u klupi sada je

bilog devojčica. Zvala se Žoslin.

„Ti si onaj što stanuje u dolini?“

„Da.“

„Otac ti je pijanica... onaj udareni što se stalno parniči.“

„Da.“

„Dobar dan, sviđaš mi se...“

Odmah sam se zaljubio u nju. Njeno telo je predstavljalo celovitu oblast, kako se to kaže u algebri: proizvod $a \times b$ (pri čemu je a = lepota a b = privlačnost) nikada nije prazan skup. Kako da je opišem? Jedva da je sela pored mene a ja sam već gutao očima njenu vilinsku kosu, plavu, skoro srebranstu, njena sočna usta, čar njenog potiljka sa sedefastim prelivima, svilastu tajnovitost njenog grla, tajnu šifru kojom me njen obraz mamio na poljubac, u trouglu koji su ograničavale tri pegice na koži. Možda bih je odmah poljubio da ona nije otkrila moju uzbuđenost: okrenula se malo prema meni i ugledao sam njene svetle oči iznad punačkih jagodica (njihova koža bila je poput bresaka) kako me podrugljivo posmatraju.

„Nećeš valjda početi da me pipkaš?“

Odmahnulo sam glavom, postideno. Znači tako je izgledalo to čuveno zaljublivanje na prvi pogled? O tome je često bilo govora u filmovima sa Zemlje koje je posedovao Kino-klub: tamo je to bilo opisano kao luda ljubav, iznenadna strast koja obuzima dva bića, koja ih pogađa kao udar groma. Kod nas nije bilo groma, znali smo za tu atmosfersku pojavu preko udžbenika ili filmova — naš rečnik je bio pun izraza poreklom sa Zemlje koji nas se nisu ticali ni u pravom ni u prenosnom smislu... A mogli smo stvoriti i neke nove izraze koji bi odražavali našu sredinu — nismo to učinili, još smo živeli po tuđem ovlašćenju, kroz uspomene, kao kreteni što podražavaju ponašanje stranaca u prolazu. Osim nekih aluzija koje su se odnosile na šun, u našem jeziku nije bilo nikakvih novina.

Pogoden udarom šuna, možda bismo mogli to ovako opisati? Ne, izraz nije odgovarao, njegovo značenje je bilo suviše erotsko da bi se moglo primeniti na naklonost jednog nevinog dečaka.

„Da li ponekad prošetáš kroz Šunu?“

„Ne baš često...“

„Pa to je sasvim blizu tvoje kuće...“

„Neprijatno je...“

„Očaravajuće...“

„Frustrirajuće...“

„Zašto, zar ti se događa da se uzbudiš?“

Mala bezobraznica me je gledala smešeći se, čekajući da vidim kako ću odgovoriti na njenu drskost.

„Nisi baš stidljiva!“

„Neprijatno ti je?“

„Jeste.“

Bio sam smešan sam sebi, nisam bio sposoban da joj vratim istom merom.

„Tamo nikad ne treba ići sam... Prijatno je samo ako su momak i devojka zajedno!“

Nisam znao šta da kažem.

„Ako želiš, poći ću s tobom...”

Počela je da me zagleda veoma pažljivo, zaključila da nemam pojma ni o čemu i dok su dva Dikija svečanim korakom stupala prema školskoj tabli da bi se upoznali, zbunjeni kao mladenci, Žoslin je tiho mrmljajući stala da mi nabraja sva zadovoljstva koja joj je pružao šun.

„Meni se to čini,” otkrila mi je, „kao neka vrsta masaže. Traje satima. Kao da me milioni nevidljivih prstiju dodiruju po celom telu. Ali najviše volim da probijem mehuriće među slojevima šuna i da udišem iskričavi vazduh koji iz njih izbija. E tada, druškane, da vidiš samo, tada počinjem da uživam... A ti?”

Diki me izvukao iz neprilike—obratio mi se i počeo pred celim skupom da hvali moju obdarenost. Slatke, koketne, nasmešene devojčice, toliko prefinjene u poređenju sa dečacima, okrenule su se prema meni. Bio sam sav crven od nelagodnosti.

„A ti si, dakle, onaj glavonja matematičar!” reče Žoslin.

Pognuo sam glavu, jer sam prihvatao njenu nadmoć.

Započeo je čas. Gospođa Diki, iz učtivosti, nije govorila o delikatnom problemu koji je bio povod da naš stalni profesor padne u nemilost: devet tačaka Ojlerovog kruga. Diki je ćutao, nespokojan, dok se njegova misaona sposobnost oporavljala.

Jedva sam čekao da padne veče i da iskoristim kupanje u šunu da bih dodirnuo moju lepu susedku iz klupe. Na žalost, nije pristala, odbila me je jer sam bio previše nasrtljiv.

„Možda sutra...” došapnula mi je i nestala.

Ostao sam sâm, osećajući bol u trbuhu, muvao sam se među pultovima za pisanje odlažući trenutak kada treba sesti u autobus.

„Ne izgledaš baš kao da su ti sve koze na broju, dečko...”

Bio je to Diki koji je, neutešnog izgleda, obilazio oko svojih aparata, trodimenzionalnog ekrana, odraza njegovog sopstvenog bića.

„Već si se zaljubio, zar ne?”

Napravio sam grimasu.

„A ona se prenećmaže...”

„Ne znam.”

„Prihvati to sa vesele strane, dečko.”

„A vi ste mi baš puni veselja!”

Ovaj moj bezobrazluk ga nije uvredio — shvatio je da osećam potrebu da se na nekome iskalim zbog svog prvog ljubavnog neuspeha.

„Znaš, dečko, ja ne osećam veselu stranu stvari... Suviše sam vezan za sadašnjost. Takva je sudbina mašina. Humor treba da bude okrenut prošlosti da bi bio podnošljiv, on je u odnosu simetrije sa nostalgijom. Humor koji doživljavamo u sadašnjosti odvajajući ljudska bića od stvarnosti jer čini da oni poveruju da mogu da vode odvojen, paralelni život, u sistemu gde to nije moguće!”

„To su vaše reči?”

„Da, pomalo se osećam kao filozof u poslednje vreme, a to upravo dokazuje da sa mnom nije sve u redu!”

„Gospodine, vi biste želeli da ozdravite, zar ne?”

„Možda... Šta misliš o mojoj kolegici?“

„Je li to žena? Hoću da kažem humanoidna žena...“

„O da! Ima sve kvalitete: prava parodija!

Udaljio se, smejući se podrugljivo. Kad je stigao do vrata koja su vodila u hodnik, okrenuo se i dobacio mi, pljučkajući u bradu:

„Ne zaboravi na Zemlju, dečko...“

Nisam zaboravio. I moj otac koji je već od pet sati sedeo na svom uobičajenom mestu pred kućom i prdeljuskao, podsećao me je na nju: -

„Pa, kako je bilo?“... Izbegavao sam odgovor, u mislima mi je bila samo Žoslin, otac me nervirao svojim pitanjima. Zatvorio sam se u svoju sobu. Stajao je ispred vrata i gundao:

„Zar te ne zanima da saznaš da li će ona uspeti da nabije na jedan krug te proklete Ojlerove tačke!“

Očeva prebacivanja me nisu pogađala: radoznalost, obično, nadoknađuje nedostatak mašte. A ja sam mašte imao na pretek — u mislima sam već više puta obišao celu Zemlju i oba Dikija su sigurno bila sposobna da pronađu način da me oslobode te geometrijske figure koja se isprečila između mene i Zemlje.

Otac je lupao na vrata zahtevajući da mu sve detaljnije ispričam.

„Opet si se potukao sa ocem!“ rekla je majka kad se vratila s posla.

U toku noći, mom ocu je pozlilo — lice mu je poprimalo izgled gipsane maske. Veoma uplašena, majka me je probudila. Video sam oca kako leži popreko na krevetu, jedva dišući, zatvorenih očiju, boreći se protiv smrti koja je htela da mu lice zauvek ostane ovako nepomično.

Pozvali smo doktora — komplikacije sa srcem, ciroza jetre — život mu je bio u opasnosti. Osetio sam grižu savesti: možda sam ga suviše snažno tukao.

Prestao je da pije. Tri puta dnevno udisao je veštački ozon ponavljajući da će uskoro odapeti. Doktor nije bio siguran u svoju prognozu, kako se to obično kaže u ovakvim slučajevima. Ali otac se oporavio kad je doznao da je gospođa Diki pobedila Ojlerov krug. One tačke koje su vodile boemski život lica bez stalnog mesta boravka, mogle su najzad da se punopravno smeste u svoja prebivališta i time su, u isti mah, izlečile sve boljke krvnih sudova mog oca.

„A sada, dečko moj, Zemlja više nije daleko...“, podsećao me je.

I ja sam tako mislio. Moja ljubavna priča krenula je nabolje: poljubio sam Žoslin u usta kada smo se zajedno zagnjurili u šun. Želeo sam je, voleo sam je, sreća što osećam ljubav bila je dovoljna da budem potpuno srećan.

„Hoćeš li da budeš moja žena?“ zapitao sam je.

„Zar sada! Tek mi je petnaest godina...“

„Onda kasnije...“

„Neću da se udam za nekog ko pre toga nije bio moj ljubavnik... Tu se radi o podudarnosti naravi, razumeš?“

„Mi se dobro slažemo...“

„Ja ne govorim o osećanjima: radi se o našim organskim tečnostima. Važno je da se one slažu da bismo mogli imati dece...“

„Želiš li da odem na pregled?“

„Nevin si?“

„Pa, ovaj...“

„Znači da ću ja biti prva...“

Poljubila me je da ublaži poniženje koje sam osećao što sam sa svojih šesnaest godina još nevin, dok su moji drugovi uveliko ljubakali sa gospodicama svojih godina, naročito sa kćerkama turista, devojka sa Istoka, koje su, izgleda, naročito volele „flertovanje preko nekih granica“.

„S tobom ću možda imati priliku da odem na Zemlju...“ rekla mi je u poverenju.

„Zašto?“

„Tamo će poslati naučnike, matematičare tvog kalibra...“

„A tebe, zar tebe neće poslati?“

„Ja nemam pojma o matematičarima... Međutim, ako ti budeš moj muž, možda ću moći da pođem s tobom... Moji roditelji kažu da će biti odabrani bračni parovi naučnika da bi ponovo naselili Zemlju.“

„Ti mene u stvari uopšte ne voliš.“

„Volim te malo. Ali voleću te više ako me povedeš sa sobom... Misliš da sam suviše prepređena?“

Odlično se prilagođavala prilikama, u to nije bilo sumnje — ali Žoslin mi se veoma dopadala, uživao sam u toj strasti koja se razbuktala na prvi pogled, baš kao na filmu. Ona mi je uzvraćala onako kako se to radilo na planeti Soror: vodili smo ljubav između dva šuna, plivajući jedno prema drugom, izbacujući balončiće kao ribe kad se mreste...

Zdravlje mog oca je popuštalo: crvenilo njegovog lica počelo je da bledi. Njegovi obrazi poprimili su boju čvaraka.

Umro je jedne letnje večeri, za stolom, na moje oči, zadavivši se komadom mesa svragana — stidim se da priznam da sam osetio pravo olakšanje. Voleo sam svog oca, izmenjivali smo udarce kao drugovi koji se prave grubi da bi prikrili nežnost koju osećaju jedan prema drugom. Pio je jer je osećao žeđ za pravdom. Pio je jer nije podnosio život bez snova. To je bio njegov pravi porok, to je ono što je stvaralo tu paklenu atmosferu u našoj porodici koju smo majka i ja trpeli... Tata, ti si me nagovarao da nastavim sa školovanjem da bih mogao da odem, da ne bih ličio na sve one si-nove doseljenika za koje se osvajanje kosmosa pretvorilo u čistu obmanu. Ti si verovao u mene, zamišljao si kako napuštam ovu planetu sa kartom za Obećanu zemlju. Umesto tebe...

Majka je plakala cele noći, zazivajući ga po imenu.

„Obećaj mi da nećeš biti pijanica kao on...“, ponovila je nekoliko puta.

Ja sam se nakašljavao, suvih očiju, drhtavih nogu, dok sam na njegovom licu tražio neku tužnu pojedinost koja bi me nagnala da se rasplačem kao kiša. Neka žlezda je očividno sprečavala da se moja tuga ispolji. Nisam bio samo njegov jedini sin, bio sam i njegov nedostojni sin.

Doktor je došao, jedan sused je bdeo cele noći, na krovu su začutali svragani. U rano jutro, najzad sam briznuo u plač kvaseći suzama svoje odelo — kad je majka doterala pokojnika, morala je

da se pobrine i za moj izgled.

Otečenih očiju i srca punog tuge otišao sam u školu da ne bih prisustvovao spuštanju tela u mrtvački sanduk. Sklonio sam se u ambulantu i tamo se sit isplakao. Žoslin me pronašla i poljubila — raspust je bio pred nama i obećala je da će se brinuti o meni.

Zatim je bio pogreb, posmrtna povorka u kojoj su bili njegovi drugovi iz kafane, njegov klub nezaposlenih, njegov advokat, ali nikog nije bilo iz Koope, čak ni Boba, dok je užurbani pastor održao propoved osornim glasom: kao da je njime udarao čuške. Pitali smo se nije li on u stvari neka mašina za držanje propovedi. Začuo sam reči koje su se odnosile na mene: „... a njegov sin, odličan učenik, kome će pripasti čast da predstavlja planetu Soror na Zemlji...“, tras, „... svakako, to je sin nepopravljivog besposličara...“, tras, „... ali on će uspeti da iskupi grehe svog oca...“, tras, „... propovedajući božju reč našoj osiromašenoj braći Zemljanima..“ Završio je svoju propoved pozivajući nezaposlene ljude iz Sunija da se zaposle kao fizički radnici na gradilištima Istoka „kojima je potrebno mnogo ruku!“. Znak krsta, tras, i sve je bilo gotovo.

Raspust je protekao bez ikakvih događaja — hronika vremena koje ne prolazi, koje stoji kao knedla u grlu, koje ne možeš proterati ni kad pustiš vodu. Nisam više gledao na sat, dužina dana je bila proizvoljna, uzdao sam se samo u glad, u zvonjavu praznog stomaka kao jedini znak prema kojem se treba upravljati. Želeo sam da starim naslepo, kao brodolomnik.

Žoslin me je nekoliko puta povelu na vesele šetnje po čitavoj dolini Sune. Zatim je otišla da obiđe predele Istoka sa drugovima i drugaricama iz dobrotvornog društva. Bez sumnje zato da bi поблиže upoznala teške uslove života pionira — tako je ovaj raspust počeo postepeno da joj oduzima deo po deo njenih lepih nadanja.

„Nemam klikere za matematiku: sprečiće me da se udam za tebe...“, rekla mi je pre odlaska, stojeći na stepeniku autobusa. Dobio sam jedan vlažan i uzbudljiv poljubac, kao pozdrav na rastanku, kao zbogom.

Njeno predosećanje me je nekoliko dana ispunjavalo nemir, ali joj ipak nisam verovao — bilo bi to kao da sam pristao da se zauvek rastanem od nje.

Pokazalo se da su njena naslućivanja bila tačna, da su prevazišla i moja najrcnja strahovanja: pri kraju raspusta pronele su se glasine da je plan slanja studenata na Zemlju izgubio svoj značaj. Televizija je objavila tu vest. Presudu je izgovorio predsednik opštine lično: ceo plan se poništava — Zemlja se dobro snalazila i bez nas, a s druge strane, bila je suviše zagađena, suviše radioaktivna za naše organizme žutokljunaca, zelenih misionara znanja, tako sklonih nemaru i nehatu.

Prepun očajanja pobegao sam iz škole. Trčao sam prema istoku, u pravcu granica našeg klobuka ozona, tražeći hladnoću, pustoš, smrt od gušenja. Na putu sam se onesvestio. Kući me je dovela jedna grupa šunera.

Tu me je čekao direktor gimnazije zajedno sa Dikijem, naklapajući nešto s mojom majkom da bi ublažio njenu strepnju.

„Znam da si duboko razočaran, dečko moj,“ počeo je da govori direktor. „Tvoj profesor mi je često pričao o tebi, govorio mi je uvek sve najbolje, bio si na prvom mestu na spisku... Novost koju smo objavili uništila je mnoga nadanja! Kako je to nepravedno, toliko smo želeli da priteknemo u pomoć Zemlji, našoj kolevci, istinskoj domovini čitavog Univerzuma... Pomislićeš možda da su Zemljani nezahvalni, uobraženi i pomalo pokvareni... I da su sigurno ljudi... Za trenutak sam i ja to isto pomislio... Ali ne može se živeti žaleći stalno za onim što nije učinjeno... Dečko moj, ti zaslužuješ naknadu... Oh, to je tako malo, to je u stvari odšteta koja se tiče osećanja...”

Direktor je pogledao Dikija, Diki se okrenuo prema mojoj majci: svi su bili veoma zbunjeni.

„Evo, dečko moj, došli smo na misao... uzimajući u obzir tvoju porodičnu situaciju... bez oca, u tvojim godinama, to je veoma teško... mislili smo, pa evo, dečko moj, da ti poklonimo drugog oca!”

Moja majka štuca od zaprepašćenja.

„Umirite se gospodo“, objasnio je direktor, „radi se samo o duhovnom ocu... o očinskom prisustvu, razumete... Mi ne želimo da vam nametnemo novog muža... Uostalom, to i nije čovek: to je android... pravo remek-delo: dobar, trezven, uslužan, obrazovan... napravili smo ga da bi naše najbolje učenike pratio na njihovom putu ka Zemlji... On će odlično zameniti oca vašem sinu.”

„Ja ne želim da on dođe u moju kuću,“ odlučno reče moja majka.

„Oh, gospodo, biće pažljiv... njegovo prisustvo neće imati u sebi ničeg nepristojnog... ako želite on može da stanuje i na nekom drugom mestu... zar ne, dragi profesore?”

Diki je potvrdno klimnuo glavom i dodao:

„Pomoći će vašem sinu, a njemu je u ovom trenutku potrebna podrška, znate... potreban mu je mir da bi nesmetano učio... vi, na žalost, nemate vremena da pratite njegov rad.. Android će za njega biti više učitelj nego otac u ljudskom značenju te reči... mašina za učenje i vaspitavanje koja će pripadati samo njemu... Zahvaljujući toj mašini, on će postati inženjer, možda čak i veliki naučnik... Sta kažeš na to, dečko moj?”

Diki se nadao da će uspeti da me ubedi. Moja majka je rekla umesto mene:

„To je novi brak... Ne pristajem!”

„On uopšte neće ličiti na vašeg pokojnog muža, gospodo...”

„Ipak će to biti njegova verna kopija!” odgovori moja majka u duhu svoje profesije sekretarice.

Oprostili su se od nas, razočarani ishodom svoje posete. Čim su izašli, majka se, puna besa ustremila na mene i obasula me pitanjima:

„Zar bi ti pristao! Zar možeš da zamisliš kako živimo sa robotom? Zar bi ti mogao da voliš nešto što samo liči na čoveka?”

„Ali ja zaista volim Dikija.”

Ovo moje priznanje ju je zaprepastilo: otišli smo na spavanje ne izmenivši više nijednu reč. Bio sam nestrpljiv da se što pre upoznam sa Tatom II.

Sutradan sa ga video, mog novog poklonjenog tatu: bio je to Dikov dvojnik — isto dobroćudno držanje blagonaklonog misionara, dobrog džina, mlađahnog Deda Mraza. Naravno, nosio je bradu.

Setao je gore-dole iza zastakljene pregrade direktorove kancelarije da bih ja mogao da ga razgledam. Sličnost između Tate II i Dikija bila mi je odjednom odvratna. Briznuo sam u plač smatrajući da sam prevaren — Diki i njemu slične mašine za mene su bili oličenje otkazanog puta, mojih uništenih snova! Direktor se negde izgubio. Tata II je podigao pogled prema meni, iščekujući neki znak. Ugledao sam njegove tako plave, tako zbunjene oči, kako me preklinju da dam svoj pristanak.

Trčao sam kroz hodnik — osećao sam da sam kriv, kriv. Moj otac je umro jer sam ga, još za života, zamenio mašinom. Ja sam ga napustio. Ja sam ga se odrekao. Preneo sam svoju ljubav na veštačko biće, na mašinu koja liči na čoveka, kako je govorila moja majka, na ljudski privid, na sliku bez pola, na dresiranu životinju.

Trčao sam kroz ulice Šunija tražeći neku senku od čoveka, nekog ko hramlje, nekog ko pada, nekog ko povraća. Osetio sam opaki zadah, grozničavo isparenje sa mirisom belog luka koje se širilo iz jedne krčme i stomak mi se prevrnuo — nezaposleni drugari mog oca, njegovi drugari pijanice, posadili su me na stolicu i počeli da me nagovaraju da pijem.

Otrčao sam da nađem utočište u krilu svoje majke. Ona je brzo spustila telefonsku slušalicu, sklopila korice mape sa dokumentima i dočekala me raširenih ruku.

„Kako izgleda?“ bile su njene prve reči.

JEAN-PIERRE ANDREVON

Malezijska tigrica

Krv joj je potekla između nogu kad se tome više nije nadala. Bila je na putu, kretala se brzim korakom preko polja, na nizbrdici koja je malo niže vodila do puta za Kastelno-de-Monmiraj: mala tamna prilika usred opustošenog sveta.

Osetila je kako joj krv teče niz butinu, ispod farmerica, kao mlaki potočić. Zaustavila se. Odbacila je štap, skinula ranac koji je pao u travu usred roja skakavaca ružičastih i plavih krila, skakavaca koji su nagoveštavali da se bliži jesen. Otkopčala je kaš na pantalonama i spustila ih preko svojih mršavih, žilavih butina, potamnele kože. Gaćice su u sredini imale tamnocrvenu mrlju, unutrašnji deo njene desne butine bio je išaran tragovima tamne krvi. Zavukla je kažiprst i srednji prst svoje desne ruke među vlažne usne svoje školjke, pretraživala je, razdvojila unutrašnji deo, izvukla ruku na svetlost dana. Prsti su joj bili crveni, prinela ih je ustima, obliznula ih, ugurala ih u usta, osetila na svojim prstima opor i slani ukus sopstvene krvi.

Vratilo se! prošaptala je šištavim glasom, *vratilo se*. Ponovo je zavukla ruku među noge, podigla šaku sa crvenim prstima prema jasno plavom i blistavom septembarskom nebu. *Vratilo se!* doviknula je opustošenom svetu oko sebe. *Hvala, hvala...* nasmejala se gledajući taj opustošeni svet. Ona: mala tamna prilika koja stoji usred polja na nizbrdici, usred meseca septembra, usred jednog opustošenog sveta.

Pritisnula je obarač, kundak ju je udario o rame, zaglušio ju je snažan prasak, kao obično. Na udaljenosti od deset metara, zec se pretvorio u klupko pod kišom olova koja je usput otkinula glavicu mirisne mirodije i dve stabljike mirišljavke. Još je mrdao kada ga je pokupila, imao je crvene mrlje na svom belom i mrkom krznu. Dotukla ga je slomivši mu vratne pršljenove sigurnim pokretom svoje mršave, žilave ruke, potamnele kože. Bila je mršava, žilava od glave do pete, potamnele kože, a na glavi je imala pravu grivu grube, crne kose, u kojoj je već bilo na stotine sedih vlasi. Bilo je blago veče koje je nagoveštvalo istu takvu noć. Počela je da priprema zeca, odrala mu je kožu, izvadila drob. Ruke su joj bile pune

krvi, nasmešila se. Napravila je ognjište, počela da peče zeca na ražnju, na tri komada drveta: imaće za dva dana dobrog zdravog mesa, snage, mišića, krvi, krvi.

U Gejaku je pregledala sve apoteke, ali nigde nije našla ono što je tražila. Apoteke su već odavno bile pretražene, popisane, ispraznjene, iz njih je odneto sve što je moglo biti korisno, od vitamina do šampona, od lekova protiv gripa do morfijuma, sve. Ono što nije bilo odneto već je istrulilo. Ali nikad se ne zna: ipak je tražila i ništa nije našla. Sve četiri apoteke u Gejaku bile su sada nalik na pečine porušenih krovova, na čijim se pragovima zelena Eskulapova zmija, nekada u obliku fluorescentne cevi, sada mešala s drugačijim zmijskim, sa izdancima bršljana i divlje loze, sa svim tim puzavicama koje su se svuda uvlačile i probijale, koje su se pojavile u gradovima da popune njihovu prazninu.

Želela je da nađe sredstva za podsticanje ovulacije kao što su Klomid i Ondogin i još neke druge proizvode koje joj je preporučio prošle godine stari doktor Floranten, pre nego što je umro usled prestanka rada creva. Naravno, nije našla ništa. Ništa i nikog: Gejak je bio pust kao što je pre njega našla puste i Vaur, i Montriku, i Sefon, i Kosad, i mnogo drugih sela, varošica, zaselaka kroz koje je prošla u vreme kada se leto bližilo kraju, a jesen nagoveštavala svoj dolazak. Gejak je bio pust, ali se čitava jedna kolonija pacova smestila u Kazino. Oni su trčali kroz galerije kao da na neki način ponavljaju zamršene pravce kojima su se nekada kretali njihovi preci u istraživačkim laboratorijama.

Bojala se pacova koji nikad nisu napadali budnog čoveka, ali su mogli da vas ugrizu dok spavate i da izazovu infekciju. Udaljila se od Kazina dok je njen štap odzvanjao udarajući po komadima ispućalog asfalta koji se još pojavljivao tu i tamo među stabljikama bokvice. Jedan pacov skoro rde boje pratio ju je čitavih sto metara, a kad se okrenula da baci kamen na njega nije se ni pomerilo, stajao je uspravno na zadnjim nožicama na sred ulice, gledao ju je svojim narandžastim očicama i češkao se po njušci tako poznatim pokretom jedne od svojih prednjih nožica čiji su prsti izgledali skoro kao ljudski. Ispustila je kamen, nije ga bacila na njega.

Provela je tu toplu noć na vrhu zvonika jedne romanske crkve, a noćni vetar ju je probudio zanjihavši ono jedino zvono koje je još visilo na svom pocepomano užetu. Zvono je bilo potpuno prekriveno zelenom bakarnom patinom, a svetlost meseca u zadnjoj četvrti davala mu je bleđi, neujednačen i plavičasti odsjaj. Sa tog visokog mesta dugo je posmatrala svet prekriven noćnom tamom, ali nikakva svetlost nije probijala tminu, nikakva svetlost, nigde u toj noći.

Pre nego što je otišla na počinak, pojela je poslednje ostatke zeca.

Kupala se uz obalu Dadua, nizvodno od Brijateksta. Voda je bila mlaka, ali je struja bila dosta jaka. Dok se polivala vodom, videla je senke riba kako joj promiču između nogu. Mesečno krvavljenje je prestalo prethodnog dana. Trajalo je tri dana, skoro tri i po dana. Nije bilo baš obilno, ali to je bilo mesečno pranje, njeno mesečno pranje koje se vratilo. Pre toga ga nije bilo četiri puna meseca. Mislija je da više neće krvariti, da više neće imati ovulaci-

ju, da je s tim svršeno, svršeno. Ali nije bilo svršeno, još uvek je bila žena i kupala je svoje mršavo, žilavo telo, potamnele kože u plavoj vodi koja je klizila oko njenih nogu, dok su na gustim i ostrim dlakama bile stale zaostale kapi. Galebovi i vrane su nadletali reku, spuštali se nisko da bi ulovili sitnu ribu, okupljali se u bučnim ali odvojenim gomilama na pešćanim sprudovima. Neke ptice su se dele na kabini jednog vojnog kamiona zarivenog u mulj do poklopca na motoru.

Vazduh je bio hladniji od vode, kada je izašla iz reke snažno je protrljala svoje telo rukavicom koju je sama napravila od grubog platna napunjenog ostacima vinila. Zatim je obukla zakrpljene pantalone od crnog somota marke Levis i majicu sa tamnoplavim i crvenim prugama i ispružila se na travi lica okrenutog ka poslednevnom suncu. S vremena na vreme se češala po laktu ili potiljku kada bi je ugrizao neki mrav ili neki drugi insekt. Na jugu su se skupljali sitni oblaci, kao da se nebo ljušti skidajući sa sebe jednu po jednu krljušt. Možda će pasti kiša u toku noći ili sutradan.

Ležala je u travi polgravajući se nožnim prstima sa vlatima trave. Osećala se veoma prijatno.

Kiša je dobovala po dobro očuvanom krovu od crepova, vatra je bacala nemirne senke po zidovima prostorije koja je nekada bila kuhinja, tu se nalazila još i veoma stara gvozdena peć koja više nije bila upotrebljiva jer je nešto zapušilo dimnjak, znala je to jer je pokušala da u njoj zapali vatru. Zato je vatru zapalila u uglu prostorije, ispod prozora, a žeravica je praštala pod kišnim kapima koje su padale unutra. Tog dana je ulovila još jednog zeca, teško ju je pritiskao nedostatak hrane, odavno na svom putu nije našla nikakve zalihe, znala je da mora da štedi metke, imala ih je još samo šesnaest, a kao i za sve ostalo i za metke je bilo sve nelzvesnije kada će moći ponovo da ih nabavi.

U odavno napuštenoj kući nije našla ništa za jelo. Izvukla je beležnicu u koju je sve zapisivala olovkom zarezanom starim žiletom i unela povratak svog mesečnog krvavljenja. Zapisala je urednim rukopisom okruglastih slova: *Mesečno pranje!* sa dva znaka uzvika i datumom 18. septembar. Pored 21. septembra, a to je bio prethodni dan, zapisala je *Kraj krvavljenja*. Zaokružila je 1. i 2. oktobar, zapisala *Ovulacija?* najpre je stavila znak pitanja, a zatim ga je precrtala.

Sedela je tako pri svetlosti vatre koja se gasila i gledala datume. Posle izvesnog vremena dodala je ispod reči *Ovulacija* velikim slovima ispisanu reč OPLOĐENJE.

Podstakla je vatru koja se prašteći ponovo razbuktala, a severni vetar je povio plamen prema njoj, dok je dim punio prostoriju. Izvadila je iz ranca plastične vrećice sa lekovitim biljem koje je skupljala skoro cele godine. Suve biljke su pucketale pod prstima ispod plastičnog omota. Imala je još malo komorače, ali za nju je bilo lako, umesto nje je mogla uzeti nekoliko listova gloga i lglice cempresa, ali nije više imala geranijuma koji, kažu, ima jako estrogeno dejstvo, a nije više imala ni andeoskog korena.

Napolju je bila prostrla svoj plastični pokrivač i pričvrstila ga sa četiri kamena. Sada je odande zahvatila vode olupanom šer-

pom pocrnelog dna i zagrelala je do ključanja. Prvo je napravila odvar od komorače, istovremeno siatkastog i gorkog ukusa, a na kraju je skuvala jako gorak čaj od ostatka gloga. Sve je to bilo dobro za uspostavljanje mesečnog ciklusa. Treba da pije što više, što više takvih čajeva. Možda će još uspeti da pronađe i andeoski koren koji ima ista takva svojstva.

Posle toga je pojele dve glavice crnog luka jer je crnog luka uvek imala u svojoj torbi, i nešto belog luka. Kiša je padala, ona je sedela ispred vatre, upirala oči u plamen ali ga nije videla, negde u kući čulo se tapkanje malih nožica, sigurno su to kućni ili poljski miševi.

Naslonila se na usamljeni kesten na vrhu jednog brežuljka. Bilo je ponovo lepo i toplo vreme. Gledala je u pravcu Jugo-Istoka lako ustalasanj pejaž zelene i narandžaste boje sa rekom Tarn koja je tu i tamo svetlucala između šumarka. Skinula je prugastu majicu, opipavala svoje grudi, opipavala i milovala te dve kožne vrećice, suviše pljosnate, suviše pljosnate, samo jedan komad mesa iznad rebra i jasno ocrtani krugovi oko bradavica, široki i tamnomrki, i vrh bradavice koji bi otvrdnuo kada bi ga uhvatila palcem i kažiprstom i valjala među prstima.

Kada bude trudna, da li će biti mleka u tim suviše pljosnatim vrećicama? Treba da uzima anisa, klima i još više komorače da bi mleko nadošlo.

U podne je jela jabuke i orahe, jela je veoma mnogo, bila je otežala od hrane, dremljiva, osećala je žeđ. Napila se vode iz čuturice, a zatim se pomokrila s druge strane stabla i ponovo sela skivajući pantalone. Uzela je svoj kratkotalasni radio prijemnik i odašiljač Soni i izvesno vreme pomerala kazaljku unapred i unazad, kao što je to često činila. Antena se uzdizala prema nebu, ali iz prijemnika su se čule samo slabe radio-smetnje. Baterije su bile skoro sasvim istrošene, čak i kad bi uspela da uhvati neki poziv, verovatno ne bi mogla da dobro razume poruku.

Pokušala je da uputi poziv i preko mreže F.S.U, ali niko nije odgovorio, niko. Odašiljanje sigurno nije prelazilo granice njenog vidnog polja, a nije ni bilo nikog da je čuje, nikog, nikog. Baterije su bile skoro sasvim istrošene, više nisu bile nizašta. A gde sada da nađe nove baterije? Ove koje je imala dobila je za deset metaka pre šest meseci od poslednje osobe koju je srela, od Simone Bolivar. Deset metaka je bilo veoma mnogo. Trudila se da joj baterije potraju što duže. Sada su bile gotove. Radio je još uvek pucketao, ali sve slabije i slabije.

Ostavila ga je da i dalje pucketa. A ubrzo su struganje skakavaca, pesma poslednjih letnjih cvrčaka i škripavi zvuci raznih drugih insekata nadjačali zvuk prijemnika. Zatim se potpuno ugasilo. Bio je veoma težak kada bi ga nosila u svom rancu na leđima.

Kasnije se obukla i išla s brežuljka. Išla je prema Tarnu, senka joj je poskakivala s leve strane kroz visoku travu. Možda će ipak naći neki most da pređe reku. Kroz jedan dan, ili kroz dva dana ako bude išla polako, stići će u Albi. To je velik grad.

Prijemnik je ostao ispod kestena.

Ostala je u Albiju do 6. oktobra. Tog dana je bio kraj njenog

plodnog perioda prema metodi Ožino. U Albiju nije sreća nikog, našla je samo tragove nečijeg nedavnog boravka u ruševinama jedne sale za priredbe, pepeo od zapaljene vatre, prazne konzerve, osušeni izmet i tome slično.

Ali poruku nije našla. Lutajuće grupe su uglavnom uvek ostavljale poruke. Ali ove koje su prošle kroz Albi pre mesec dana ili pre ko zna koliko meseci, nisu ostavile poruku.

U Albiju je ponovo pretraživala apoteke, ali nije našla ništa od onog što je tražila. Ipak je otkrila neke zalihe koje su bile označene strelicom. Nalazile su se na prvom spratu Opštinske zgrade, u nekadašnjoj sali za prijem. Među zalihama nije bilo bogzna šta, osim nešto zimске odeće i naravno konzervi. Bilo je tu dosta svinjskog mesa i nekoliko tegli sa špaglama. Oni koji su tuda prošli pre nje sigurno su pokupili ono što je bilo bolje, teletinu, spanać, šargarepu. Hranila se iz zalihe čitave te sedmice koju je provela u Albiju. Kada je krenula dalje, stavila je u svoj ranac što je više mogla. Ali nije našla ni baterije ni metke. Želela je da nešto ostavi, ali nije znala šta bi to moglo biti. Tako nije ostavila ništa.

Napustila je Albi 6. oktobra ujutro, dok je tu boravila kiša je padala dvaput, ali tog dana je opet bilo lepo i toplo, bila je to teška i skoro nezdrava vrućina, potočnici znoja curili su joj ispod majice od pazuha sve do struka.

Išla je prema Jugu, kroz Realmon, Kastr, sledeći put broj 118. Nije sreća nikog i nije našla nikakvu poruku. Ali ni ona nije za sobom ostavljala poruke, misleći neprestano da možda greši.

Ponekad bi hodajući stala da peva. *U očevom vrtu, Cveta Jorgovan, Cveta Jorgovan... Grlica i prepelica tu prave svoja gnezda, i moja lepa golubica koja dan i noć peva.* Nije mogla da se seti kako pesma ide dalje. Zato je ponavljala deset puta, dvadeset puta: *i moja lepa golubica što dan i noć peva, i moja lepa golubica što dan i noć peva.* A pesma je dalje glasila: *Koja peva za devojke koje nemaju muža,* ali ona tog dela nije mogla da se seti, uopšte nije mogla da se seti.

Oko podne je ulovila ženku fazana. Potrošila je dva metka, prvi put je promašila. Ptica je čudno kriknula kada je bila pogođena. Rekla je sebi: *Moraću najzad da napravim luk i strele.*

Mesečni ciklus joj se opet uspostavio 13. oktobra, a to znači dvadeset šest dana posle početka onog prethodnog krvavljenja. Imala je dosta uredan ciklus, ali kratak, dvadeset pet do dvadeset šest dana.

Sve je bilo normalno, kao i pre. Ona četiri meseca bez krvavljenja su bila čista slučajnost, zbog umora, teške letnje vrućine, nekih poremećaja, ništa više.

Sada je svakog dana pripremala svoje lekovite čajeve.

Sve se ponovilo kao i prethodnog puta, prokrvarila je dok je hodala. Kao i prethodnog puta zavukla je ruku u svoju vaginu, gurnula prste što je mogla dublje u svoj trbuh i gledala tamnu krv na svojim prstima kako bilista na suncu. Ciklus joj se uspostavio dosta kasno, oko trinaeste godine ili čak malo kasnije, a uvek su joj govorili da takve žene mogu imati ranu menopauzu. Ali njoj je bilo

tek četrdeset devet godina, četrdeset devet!

Nastavila je put pevajući: *Svaki kilometar koji pređeš pešice, troši ti cipele...* Smejala se pevajući tu pesmu.

Neko vreme pratila ju je jedna lisica, idući na razdaljini od desetak metara iza nje. Izašla je iz šume, nije pokazivala strah. Bila je to mlada lisica, od proleća ove godine. Nije osećala strah, a to je značilo da još nikad nije srela ljudsko biće.

Primitila je izdaleka jata vrana i gavrana koji su kružili iznad utvrđene farme. Provukla se između krila teških drvenih vrata obojenih žutom i crvenom bojom. Prešla je preko dvorišta, a vrane i gavrani, lepe, crne, smeke ptice, okupljali su se ispred otvorenih vrata glavne zgrade. Videla je u mislima prizore iz nekog filma koji je gledala na televiziji kad je bila još mala devojčica, pre kataklizme.

Ptice su se jedva pomerile kada je prošla kroz njihovu kreštavu gomilu. Ušla je u kuhinju koja je zaudarala na smrt. Prislonila je svoj štap uz zid, spustila ranac na zemlju. Stavila je na nos maramicu koja joj je uvek bila namirisana lavandom. Kuhinja je bila čista i uredna. U sredini je stajao veliki i dugačak sto prekriven narančastim plastičnim stoinjakom. Do pola pun bokal s vodom bio je postavljen na sto i korpica sa pola vekne hleba. Dodirnula je sredinu hleba, bila je suva ali ne potpuno tvrda. U kuhinji se još nalazilo i kredenac, beli štednjak, zidni sat sa nepomičnim klatnom, na kome su se skazale zaustavile u podne i dvadeset minuta, ili u ponoć i dvadeset minuta.

Ali smrt koja je zaudarala nije se nalazila u kuhinji. Bila je u sobi prekoputa, kada se prede hodnik sa fotografijama okačenim po zidovima, fotografijama dece koja se smeju i odraslih koji su golli, pocrnelog tela, uspravnih grudli, kose koja leprša na vetru. *Ali zašto ste to učinili?* U sobi čistih i okrečenih zidova, čovek i žena su ležali na krevetu, na velikom krevetu sa stranicama od uglazačnog drveta, bili su obučeni, haljina, pantalone, košulja, ali to više nisu bili pravi muškarac i žena, bili su to užasni leševi koji su zaudarali (koliko je tu bilo muva, koliko muva!), leševi koji su krvarili, crvenih očnih duplji, crvenih iscerenih usta. Gavrani su ušli kroz otvoren prozor. Na prozorskoj dasci su sedele tri ptice klataći se s jedne noge na drugu, neodlučno, povremeno bi udarale krilima, kao tiho šuštanje suvog lista papira.

Bilo je nemoguće otkriti starost čoveka i žene koji su ležali na krevetu.

Na prvom spratu se nalazilo dvoje dece u jednoj sobi, bile su to dve devojčice, oko deset ili dvanaest godina, obe na istom krevetu, jedna u ružičastoj, druga u plavoj haljini. Činilo se da spavaju: ovde su prozori bili zatvoreni, gavrani nisu mogli ući. Ali bilo je muva i zaudaralo je. *Zašto ste to učinili? Jeste li poludeli?*

U drugoj sobi je još videla jednu stariju ženu, a posle nije više želela da vidi ništa drugo. Nije htela da sazna da li ima još ljudi, nije videla nikakvu poruku, nikad neće saznati zašto su to učinili. Sišla je trčeći niz stepenice, prešla je trčeći preko praga, kroz crni oblak ptica, presavila se nadvoje usred dvorišta i povraćala.

Nije više ulazila na farmu, ali je ipak ostala u blizini tri dana,

zbog krava. U štali su se nalazile tri krave, mukale su, čula ih je odmah. Bilo im je loše, vimena su im bila naduvana, nije bilo nikog da ih pomuže. Ona je to učinila i u toku ta tri dana pila je mnogo mleka, tu je bar bilo kalcijuma. Ono što nije mogla da popije, sipala je u kante. Ali kad je primetila da se na njima skupljaju muve, prosula je mleko u potok koji je tekao iza farme.

Posle tri dana bilo joj je svega toga dosta i otišla je. Bilo joj je dosta krava, i te farme, i blizine te besmislene smrti. *Zašto ste to učinili? Sad kada nas ima još tako malo...*

Odlučila je da krene na istok da bi stigla do Larzaka. To je bilo simbolično mesto, mesto gde su se mnogi preživeli okupili posle kataklizme, kao privučeni sličnim životnim navikama. Usput je našla na nove zalihe hrane, bila je to humka napravljena od ravnih kamenih ploča koje su pokrivala veliki metalni sanduk, bez sumnje vojnički kofer. S mukom je uklonila kamenje i otvorila sanduk.

U sanduku je našla pismo koje je otkucala pisaćom mašinom i ostavila ona osoba koja je uredila mesto za ostavljanje zaliha. Počela je da čita. *Ti, preživeli koji će zakucati na vrata ovog svetilišta, slušaj me. Ja sam Čovek kao i ti, biće koje je čudom preživelo mirnu i tihu kataklizmu koja nas je zadesila. Zašto sam preživio? Zašto si ti preživio, ti koji čitaš moje pismo? Ne bojmo se da budemo pomalo fatalisti. Determinizam koji...*

Nije nastavila da čita, savila je pismo koje je imalo šest stranica i stavila ga u jedan ugao sanduka. Uzela je nešto hrane, pre svega konzerve tunjevine i sardina, prava retkost, prava poslastica. Tu je bilo i baterija i zažalila je što nije sačuvala svoj radio, ali bilo je kasno. Našla je i metke ali nisu odgovarali njenom oružju. Zatvorila je kofer i prekrila ga kamenjem.

Hodala je još četiri dana pre nego što je srela Žan-Kristofa Vermela.

Pokušaj... Pokušaj još jednom... Zar zaista ne možeš? To treba najpre da se dogodi u glavi, a posle silazi u telo, pokušaj!

Starčev ud je ostao mekan među njenim prstima, silva i smežurana stvarčica, miltava, tako očajno miltava. *Slušaj, pustiću te da se odmoriš. Večeras ćemo pokušati još jednom, hoćeš li?* Starac se cerekao, otvarao je svoja velika tamna usta gde mu je preostao još samo svaki drugi zub, kao puškarnice na bedemu. Loba nja mu je bila krvgava i imao je prosto neverovatnu belu bradu, zamršenu i gustu koja mu je dopirala do stomaka. Govorio je: *Nisam ti ja više nizašta, dobra moja gospodo, nisam ja više nizašta što se toga tiče...* Gledao je šta radi, ležao je raširenih nogu na svom krevetu sa prijavim čaršavima, a ona miltava stvarčica se jedva videla među sivim dlakama na njegovom trbuhu. Ona se trudila, ruka ju je već zbolela, ali ništa nije vredelo. Ona stvar je ostala nepomična, nepomična. *Zar ne osećaš ništa kad ti ovo radim?* On se cerekao. Prepuštao se njenim rukama, ali ništa nije mogao da uradi. Ona ga je milovala i milovala i milovala. Na pamet joj je padala jedna pesma, još jedna od onih pesama koje je pevala kad je bila devojčica, sa svojim drugaricama, pucajući od smeha. *Isus ima pišicu, malu kao šibicu, s njom može da piša, to je Isusova piša.*

Našla je Žana-Kristofa Vermela u blizini jedne usamljene ku-

će kod mesta Cel-e-Rokozel. Dizao je koševе za hvatanje riba koje je bio baclo u veštačko jezero Arvene. Pod dubokim večernjim nebom jezero je imalo plavozelenu boju. Desetine riba su se praćkale umirući u mokrim koševima. Muškarac. Evo najzad jednog muškarca. Dugo ga je posmatrala, dugo, ne usuđujući se da kaže nijednu reč, ne usuđujući se da napravi bilo kakav pokret; zanet svojim poslom nije ni video ni čuo kako se približava. A zatim se okrenuo, držeći u rukama vedro puno riba. Bio je to muškarac, da, ali kako je bio star! *Koliko imaš godina? Mislim da imam oko sedamdeset i osam godina. Ili možda sedamdeset devet. Pazi, nisam više ne znam!*

Bio je stvarno jako star! Ali možda će još moći... Pomislila je na Viktora Igoa. Ali Žan-Kristof je bio prijav, smrdeo je, mogla je da vidi naslage prijavštine na njegovom vratu čija koža je bila ispućana kao padline nekog vulkana, i na mršavim i dlakavim nadlakticama. Ipak je pokušala već prve večeri. Ali u njenim rukama koje su najpre bile strpljive, zatim nervozne i na kraju umorne, starčev ud ostao je nepomičan. Ta stvarčica koja nije htela, koja nije više mogla da se dignel

Starac se cerekao! *Vidiš da nisam više nizašta!* Ona ga je pitala: *Koliko dugo ti... ti nisi to radio? Pokušaj da se setiš.* Počeo je da broji na prste. Da li su to bili meseci? Ne, sigurno se radilo o godinama. Počeo je da broji, a onda je prestao, slegnuo je ramenima, cerekao se.

Prve noći nije mogla da zaspi. Slušala je njegovo hrkanje, na obližnjem drvetu huktala je sova. Žan-Kristof je živleo sa tri mačke, tigrom ženkom Gurkicom i dva mužjaka, crnom Pufnom i belom Torbicom. Mačke su spavale na krevetu između njih dvoje, ona ih je zamlšljeno milovala jednu za drugom.

Bio je 25. oktobar. Ona se nalazila usred svog „plodnog perioda“. Ujutro joj se čak pričinilo da oseća nešto u svom stomaku. Možda je to ovulacija. Šta da učini da bi Žan-Kristof uspeo? Nabrojala je u mislima sve biljke afrodizijake koje je poznavala, kao i lekove protiv nemoći: zeleni anis, cimet, kleku, đumbir, ljutu mentu, naravno crni luk, majčinu dušicu, celer, večernju ljubicu... Šta bi još mogla da nađe u ovo doba godine? Možda mentu i večernju ljubicu.

Sutradan je uspela da ga natera da se okupa u drvenom čabru, u podne na suncu, napolju, zagrejala je pune kofе vode, silom ga je svukla, trljala ga četkom za tlmarenje konja, koža mu je posle toga postala ružičasta, koža starog malog deteta. Pronašla je da ima vaši, srećom, imala je prašak i posula je njime njegovu bradu, grudni koš i dlake među nogama.

Posle toga je opet pokušala da ga ojača, mrzela je reći kao drkati ili dizati, pokušala je opet, u prijatnoj toploti posle kupanja, pored kamina u kojem je vatra stalno gorela. Pokušala je iznova, čak i sa ustima, mada je to bilo nešto što nikad nije volela.

Ali njegova stvarčica nije htela da radi, više nije mogla da radi.

Nije uspela da nađe biljke koje je želela, zato je počela da ga masira, trudila se da podstakne njegovu seksualnu moć tehnikom šiacu, pritiskajući vrhovima prstiju tačke koje je poznavala, iznad

zglavka na nozi, iza ramena, ispod palca, u preponi.

Tako je došlo i vreme kada je prestala da se trudi. Plodan period je bio odavno prošao, ništa nije postigla. Ipak je ostala još dve nedelje kod Žana-Kristofa. Stari je bio lud ali veoma zanimljiv. U svojoj kući je držao neverovatnu gomilu starih stvari, bicikle, konjske amove, razne alatke, čitavu hrpu elektronskih aparata, pokvarenih, slepljenih rđom. Imao je i čitave police pune tegli u kojima su, potopljene u alkohol, lebdele u bestežinskom stanju razne životinje, salamanderi, žabe krastače, slepići, zmije, gušteri, poljski miševi, krtice. Mislila je da pravi zbirku, sve do onog dana kada je videla Žana-Kristofa da jede jednu zmlju, brižljivo je seckajući na male komade u svom tanjiru, kao da se radi o običnoj kobasici.

Bio je to stari ludak. Nije mogao da joj posluži za ono što je želela, ali ipak joj nije bilo žao vremena koje je provela s njim.

Jednog jutra je krenula na put, navukla je svoj debeli pocepani džemper mrke boje, stavila ranac na leđa, obula široke i udobne cipele, uzela štap u ruke. Sedeći jedna pored druge na oniskom zidu, Gurkica, Pufna i Torbica su je gledale kako odlazi. Ali to je bilo srećno doba: petnaest dana kasnije našla je Žanu.

Kod Žane je provela četiri meseca, celu zimu, od decembra do marta. Žana je stanovala u udobnoj staroj pastirskoj kući, na visoravni iznad Miloa. Videla je kroz prozore crveni odsjaj upaljenih sveća dok je gazila po tankom sloju ranog snega, stvrdnutom od vetra, koji je škripao pod njenim nogama: mala tamna prilika između sivila neba i beline snega.

Žana ju je dugo grčila, pritisakajući je na svoja široka prsa, ali bilo je potrebno da prođe nekoliko dana pre nego što su uspele da međusobno opšte drugačije, a ne samo pomoću jednosložnih reči. Kod Žane je mirisalo na jabuke, imala ih je pun tavan. Bilo je i kestenja koje su uveče pekle na ognjištu oprljenih prstiju. Voda je bila jedini problem. Trebalo je ići po nju na izvor, nekadašnje pojilište, udaljen dva kilometra. Kada je zima bila najjača, morale su da probijaju led. Žanin pas, osmogodišnja ženka po imenu Sivka, grebla je sneg svojim šapama, a iznad njihovih glava gavrani su parali tmurno nebo.

Žana već čitavu godinu nije videla nikog jer je i visoravan počela da se prazni. Plela je džempere, nazuvke, prsluke, svakojaku odeću raznih boja, sama je pravila vunu strižući poludivlje ovce, sama je pripremala boje za vunu, koristeći razne biljke, agremoniju za zlatnožutu boju, trandavilje za plavu, belodun za crvenu, trsku za mrku, divlju lobodu za maslinasto zelenu, sve boje je pripremala sama. U proleće, Žana bi prelazila kilometre u potrazi za biljkama. A zima je bila povoljna za pripremanje rastvora boja, sa stipsom, bizmutom, potašom i kalajom koga je bilo veoma teško naći. Bilo je tu stoga velikih kazana punih ključale vode i pare nakiselog mirisa koja je nagonila na kašalj, i one prijatne toplote, onog znoja koji usred zime teče niz gole grudi i gromkog smeha.

Žana i ona su ubrzo počele da vode ljubav, već treće ili četvrte noći. Ona se predavala da bi pričinila zadovoljstvo Žai, a sama ništa nije dobijala zauzvrat. Žene, a Žana joj nije bila prva, nikad nisu

mogle da u njoj probude osećanje zadovoljstva, pa čak ni želju. Ona često i sa muškarcima nije osećala ništa, ili bar veoma retko. Žana je zato radi sopstvenog zadovoljstva nastavljala da miluje i ljubi njeno crno runo, a ona je, da bi priličila zadovoljstvo Žani, ljubila i milovala pukotinu na njenom telu, usne kao otvorena školjka malo nakiselog ukusa, i tanke kovrdžave vlasi plavorideg runa na njenom Venerinom brežuljku. Žana bi brzo doživela vrhunac i tada bi vikala, vikala. Ponekad bi se pred njom samozadovoljavala, njen kažiprst bi se hitro pomerao pri dnu trbuha, a onda bi vikala još glasnije.

Kako volim da radim ovo! govorila je Žana. I smejala se. Obe su se smejale. Žana je imala četrdeset godina, bila je visoka i krupna, imala je lepe pune grudi, široke kukove, uzan struk, ravan trbuh, izdužene butine. Kosa joj je bila ruda i kovrdžava, imala je pege po čitavom telu.

Tvrdila je da voli da živi sama, mada je sada bila srećna što ima drugaricu, društvo. *Možda bi više volela nekog muškarca?* Žanin smeh bio je jedini odgovor.

Jednog dana je odlučila da porazgovara sa Žanom o starosti koja je dolazila, o bliskoj menopauzi, o neplodnosti. Pričala joj je o detetu koje je želela da rodi pre nego što bude suviše kasno, pre nego što njeni jajnici usahnu. Pričala joj je o dva spontana pobačaja koje je imala pre više godina, kada je Erik još bio živ. Objasnila joj je da to dete ne želi toliko zbog sebe koliko zbog sveta, zbog sutrašnjice: to je dete koje treba *doneti na svet*. Pričala je kako osluškuje svoje telo koje počinje da je izdaje, koje postaje tvrdo, životni sokovi sahnju, kora se suši, a njoj je tek četrdeset devet godina. Pričala joj je o svom traganju za muškarcem, za bilo kojim muškarcem, samo da bude sposoban da joj napravi dete.

Žana je slušala držeći ruku zavučenu u dugodlako krzno oko vrata svoje keruše Sivke. Nije rekla ni reči na sve to, samo se smejala dugo i glasno kada joj je ispričala događaj sa starcem.

Žanina mesečnica je bila crvena i obilna, zavidela joj je na tome, na toj jakoj i mlakoj krvi koju bi ponekad okusila među njenim nogama. *Zar ti ne želiš dete?*

Žana se smejala.

Vuci su nekoliko puta obilazili oko kuće, čopor od dvanaestak životinja, sa malima koji su se kotrljali po snegu tačno ispred prozora kuće. Sivka se plašila, cvilela je krijući se ispod stola. Vuci su prilazili sasvim blizu, obe žene su mogle da vide kroz prozorska stakla kako svetlost sveća poigrava u njihovim zelenim zenicama. Jedne večeri su izbacile napolje skelet jedne ovce. Bila je to jedna od onih ovaca koje je Žana, pre nego što je zima došla, ubila, isekla na komade i nasolila. Vuci su omirisali ostatke ovce, zagrizli tu i tamo ali nisu zapravo jeli, verovatno su više voleli živu hranu. Obilazili su oko kuće najviše iz radoznalosti.

Mi smo sada prava retkost, rekla je Žana jednog dana.

Rastale su se u martu, dvadeset šestog. Cele zime ciklus joj je bio uglavnom redovan, ali su krvavljenja bila sve manje obilna. Trebalo je da požuri.

Žana joj je dala deset metaka i soli. *Verovatno se više neće-*

mo videti. Hoćemo, odgovorila je Žana smejući se. Obe pretpostavke su bile moguće.

U aprilu, tačnije 3. aprila, našla je poruku na pragu jedne dobro očuvane kuće, u zaseoku blizu Sent-Albana. Pored kuće su se škripeći okretale na vetru dve eolske harfe. Prikachena na vrata, poruka je bila ispisana crnim tušem na parčetu tvrdog kartona prekrivenog plastikom. Ona je glasila: *Svi su mrtvi, ne želim ovde da ostanem sam, odlazim. Krenuću prema Istoku, nameravam da prođem kroz Le Kelar, Lodev, Klermon-Lero, Žinjak, Monpelje. Posle toga, ne znam. Ako negde nekog sretnem, zaustaviću se ako on to bude želeo. Ako neko pročita ove reči i poželi da me sledi, neka to učini. Ostavljaću tragove.*

Poruka je bila potpisana imenom Pjer i nosila je datum: 11. mart.

Nije se zadržala čak ni toliko da pretraži zaselak. Poruku je potpisao Pjer, to je bio muškarac, možda je bio još mlad i dobrog zdravlja. Stavila je ponovo ranac na leđa, bio joj je dosta težak, vratila se nazad da bi izašla na put broj 9, pod naoblačenim nebom koje je nagoveštavalo kišu. Bilo je skoro hladno, imala je na sebi debeo džemper žute i ljubičaste boje, bordo kapu, ružičaste i svetloplave nazuvke preko pantalona. Da bi išla brže, da ne bi gubila vreme, birala je puteve na kojima su ležali stari zardali automobili napola prekriveni zemljom, prošla je kroz Le Kelar i Lodev, našla druge poruke: *Ostao sam jedan dan (ili: dva dana), ovde nema nikog, nastavljam put. Pjer*

Ponekad su bučne oluje cepale nebo i odjekivale među planinama. Tada je morala da potraži zaklon u ruševinama na koje je nailazila. Jednog dana je morala da ubije nekog psa koji ju je ugrižao za nogu, iako rana nije bila teška. Nije se usudila da jede njegovo meso, mada su neki to činili.

Hodala je, zamišljala Pjera jednog dana ovako, drugog dana onako, ali stalno joj je na umu ipak bio mlađi čovek, mlađi čovek koji će joj napraviti dete da bi svet nastavio da postoji.

Ali Pjer je stalno bio daleko, iako je hodala brzo i zaustavljala se što je manje moguće, nikako nije uspevala da mu se približi, o čemu su svedočile poruke.

Prošao je dan kada je opet trebalo da ima svoje mesečno krvavljenje. Jedan dan zakašnjenja, zatim dva, pa tri, četiri i čitava sedmica. Gubila je vreme berući biljke za svoje čajeve, skupljala je koru čempresa, gloga, leske. Ali ciklus se nije uspostavio, a prošle su već dve nedelje.

7. maja, zapisala je taj datum u svoju beležnicu, ugledala je obešenog čoveka. Samo nekoliko desetina kilometara ispred Monpeljea. Čovek koji se obesio odabrao je jedno lepo drvo: hrast. Hrast je bio pri vrhu okružen jatom gavrana koji su izdaleka izgledali kao pepeo koji leti oko zapaljenog drveta. Izdaleka je shvatila, rekla samoj sebi: *To je Pjer!* Učinilo joj se da je njeno srce prestalo da kuca, ili je možda kucalo tako snažno da je očekivala da će joj se rasprsnuti grudni koš.

Približila se malim koracima, oslanjajući se svom težinom na štap pri svakom koraku. I govorila je sebi: *Ma ne, to nije Pjer, to je nemoguće, on to ne bi učinio, on mi to ne bi učinio.*

Kada se našla ispod samog drveta, na metar razdaljine od nogu obešenog, nasmejala se glasno od olakšanja. Obešeni čovek je bio samo stara olupina, nešto što je tu vlsilo već mesecima, apstraktni pojam koji više nije mogao da izazove užas do kojeg dovodi pogled na meso koje krvari, kao što se to desilo na utvrđenoj farmi. Obešeni čovek je bio samo nešto crno što su kiša i ptice izbrazdali, što je vetar osušio i što se ipak i dalje klatilo u pravcu sever-jug, sever-jug, a kad bi zapretilo da se zaustavi, možda bi ga opet gurnuo kljun neke ptice šaljivdžije.

Osmehivala se stojeći ispod obešenog čoveka, videli su se veliki žuti ali zdravi zubi na njenom pocrnelom licu, na kom su bore bile lepe kao jedva vidljive pukotine na nekoj uljanoj slici, na jednom Rembrantu. Prizor ju je podsetio na Fransoa Vijona, Žaka Kaloa.

Pomislila je na Mandragoru, plod izrastao iz semena obešenih. Pomislila je na živo seme živog Pjera. Dok se njen štap sigurnim pokretom zabijao u vlažnu travu, nastavila je da ide svojim putem nade.

Dugo je lutala kroz izmučeni Monpelje gde su mačke, psi i pascovi zauzeli određene gradske četvrti jasno obeleženih granica. Ostala je u Monpeljeu šest dana. Da bi se odbranila od pasa i pascova morala je da upotrebi sedam dragocenih metaka, a još nije imala priliku da napravi luk i strele.

Nada je dugo gorela u njenom neposlušnom telu. Datum početka njenog ciklusa u maju prošao je kao što je bio prošao i onaj u aprilu. Nije bilo više ni kapi krvi među njenim nogama, ni kapi, deset puta dnevno gledala je svoje gaćice ali ničeg nije bilo, još uvek ničeg, ni najmanje mrle.

Čitavih pet dana je strpljivo tražila neki Pjerov znak. Otkrila ga je šestog dana, napisao je: *Još nikog nisam sreo. Krećem ka Nimu.* Njegove poruke su postale veoma kratke. Ova je bila napisana pre samo jedanaest dana. Bila je besna: deset puta je prošla ispred poruke, vrata na koja je bila pričvršćena ispala su iz svojih zardalih šarki, bez sumnje zbog vetra, i prevrнула se na onu pogrešnu stranu.

One večeri kada je našla poruku, bila je umorna. Odlučila je da tek sutradan pođe dalje. Ali sutradan je padala kiša i omela polazak na put. Između Nima i Monpeljea bilo je samo šezdeset kilometara razdaljine, mogla ih je preći za manje od dva dana, pogotovo kad bi išla autoputem po kome je bilo veoma lako hodati pešice jer se snažno odupirao naletu vegetacije.

To putovanje je trajalo tri dana.

U Nimu nije zatekla nikakvu Pjerovu poruku, nikakav trag njegovog prolaska kroz grad koji je veliki požar pre desetak godina delimično uništio. Ali pošto nije želela da se ponovi greška koju je načinila u Monpeljeu, krstarila je gradom, zagledala sva vrata, sve prozorske kapke, i s jedne i s druge strane, ali nikakve poruke nije

bilo.

U Nimu je ostala dvanaest dana, a poruku nije našla. Srećom, naišla je na zalihu hrane obeleženu strelicom, na istaknutom mesu, na početku puta za Arl. Sklonište je bilo pompežno nazvano *Kapela očuvanja života*, a kamena kocka je sa sve četiri strane bila obojena crvenom bojom. Ali to je možda bila neka šala.

Živela je neko vreme od namirnica iz zalihе, bilo je tu raznih konzervi, spanaća, paradajza, smokava, jagoda, pa čak i špagli. Zaliha je bila netaknuta, niko je nije dirao od vremena kada je bila uređena. Ona je bila prva. Pjer je nije dirao. Možda je nije video, ili mu ništa nije bilo potrebno. Ali bilo je malo verovatno da se uputio prema Arlu.

Stoga je trinaestog dana ona krenula prema Avinjonu.

U Avinjonu je ostala samo tri dana, jer je tamo uspela da porazgovara sa jednom starom ženom, napola ludom ili čak i više od toga, koja je stanovala u Papskoj palati. Bila je jedini stanovnik grada, istovremeno Kralj i Papa.

Stara luda nije već odavno videla nikog, nije videla jednog mladića koji je prošao kroz grad dolazeći sa zapada. Ona nije videla Pjera.

Pjer nije prošao kroz Avinjon.

Krenula je istim putem nazad, vratila se do Nima i odande se uputila ka Arlu. U Arlu nije bilo nikakve poruke. U Arlu nije bilo nikoga. Još jednom je prošla kroz Nim krenuvši ovaj put za Ales.

Hodajući tako išla je prema letu, skinula je svoju vunenu odeću i ponovo postala ona tamna i vitka prilika u prugastoj majici i crnim pantalonama. Prošao je dan početka njenog mesečnog krvavljenja u početku juna. Ništa se nije dogodilo. Prošao je dan početka njenog mesečnog krvavljenja krajem juna, i opet nije bilo ničeg.

Na kraju se vratila u Monpelje. U tom gradu je našla Pjerovu poruku, njegovu poslednju poruku.

Kuda je otišao? Šta se dogodilo s Pjerom? *Prošao je ovuda... Proći će onuda...* To je bila jedna od onih pesmica koje je nekad pevala. U pesmi se govorilo o lisu iz Gospodine šume Pesma je imala skriveni smisao, lisac nije bio onaj na kog se mislilo, a ni Gospodina šuma.

Gde je Pjer? Lisac je bežao od uporne gospode, nigde ga nije bilo, njegov trag se zameo ovde, ovde u Monpeljeu, izbrisao se, kao da ga je proleće prekrilo, kao da se rasplinuo, kao da nikad nije ni postojao, nikad.

Sada je išla na istok, prema Eks-an-Provansu. Petnaestog avgusta se zaustavila na obalama jezera Ber. Dugo je pratila očima kreštave galebove koji su neprekidno kružili.

Sunce je bilo veoma jako, zavrtilo joj se u glavi. Pala je licem na kamen, na obali jezera Ber, onesveščena ili usnula. Kada je izronila iz mraka osećala je snažnu glavobolju.

Tu je mogla da peca i jela je prženu ribu, kao kod starog Žan-Kristofa. Među zalihama je pronašla sumporovite šibice koje su se mogle zapaliti trljanjem o bilo koji predmet.

Posle susreta sa ludom iz Avinjona više nikog nije srela. Sve zalihе iz kojih je u poslednje vreme uzimala namirnice izgledale su kao da ih odavno niko nije ni taknuo. Šta se dogodilo s Pjerom? Šta se dogodilo sa svima ostalima?

Sećala se da su se nekada, posle kataklizme, dok je još bila mala, ljudi mogli sresti, skoro po jedan čovek dnevno, ili cela jedna porodica, ili grupa ljudi, ili neka zajednica. Gde su sada bili svi ti ljudi?

Nije ih videla kako odlaze. Jednostavno su nestajali, jednog lepog dana samo više nisu bili tu. Jednog lepog dana, ali to nije bio zaista „lep“ dan, više niko nije ostao. Čovek se odjednom našao sam na svetu. Sam na svetu. Dugo je premetala po mislima te tri tako proste reči. Jedna još prostija istina snažno joj se nametnula sa svom svojom jasnoćom: Čovek se mora pomiriti sa činjenicom da će umreti sam.

Noću su zvezde padalice brazdale nebo. Svaki put je izrekla neku želju.

Kada je sledećeg jutra skinula gaćice da bi se pomokrila, ugledala je na njima malu tamnocrvenu mrlju. *Evo ga opet, evo ga opet, evo ga opet!* rekla je sama sebi, pevajući, vičući.

Bila je to sasvim mala mrlja, skoro crne boje, kao mrlja od mastila. Ukočenim i grozničavim prstima pretražila je svoju vaginu, ali prsti su ostali suvi. Gde je krv?

Čekala je dva dana pored jezera, nije htela da se zamara, ne prestano je pila čajeve, od žalfije, od komorače, od žalfije, od komorače. Neprekidno je mokrila. Ali druge kapi krvi se nisu pojavile.

Masirala je svoj trbuh na tačkama plodnosti, svojim suvim i pocrnelim prstima masirala je svoj suvi i pocrneli stomak. Ali krv se nije pojavila, njen trbuh je bio suv iznutra kao što je bio suv spolja.

Krenula je ponovo na put koji ne vodi nikuda.

Polazeći rekla je glasno: *Mislim da mi je ovoga puta došao kraj.*

Nešto pre Eksa, naišla je na grob devoјčice. Grob se nalazio usred polja. Izdaleka je pomislila da je to neko strašilo: pocepana odeća izbledela od sunca i klše, haljina koja leprša i koja je izgledala nekad bila ružičasta, slamni šešir koji su isključivali gavrani, ukrašen trakama, ljubičaste čarape, sandale.

Ali to nije bilo strašilo, to je bio grob, ispod odeće prikačene gvozdenom žicom za jedan drveni kočlč, nalazila se ploča od cementa, a na njoj su bile ispisane nespretnim slovima latinice sledeće reči:

OVDE JE UMRLA I OVDE JE SAHRANJENA
KAMIJ
MOJA DRAGA KĆERKA KOJA JE IMALA
JEDANAEST GODINA

Ona je bezbroj puta videla jame na brzini prekrivene zemljom koju su gurali buldožeri i gde su bila bačena mrtva tela onih koji su stradali u početku kataklizme. Nikad nije plakala.

Ali ovde, pred tim usamljenim grobom, plakala je dugo, a je-
caji su izazivali snažan bol na onoj tački ispod dijafragme gde se
rađaju sve boli.

Kasnije, u Eksu, pretražujući jednu knjižaru sa još uvek pu-
nim policama, ali gde su pacovi izdubili ogromne rupe u redovima
knjiga, našla je kalendar sa slikom tigra.

Iznela je kalendar napolje i gledala tigra, divnog žutozlatnog
prugastog krzna, ogromnih očnjaka koji su izvirivali iz otvorene če-
ljusti. Tekst je glasio: **MALEZIJSKI TIGAR.**

Tada se setila šta joj je pričao njen ujak Rober Lefor, dok je
još bila sasvim mala devojica. *U Maleziji skoro uopšte više nema
tigrova, rekao joj je ujak. Lovokradice su ih toliko dugo istrebljivale
da ih je ostalo još samo nekoliko desetina. A teritorija na kojoj
žive i kreću se toliko je velika, da malezijski tigar danas nema skoro
nikakvu mogućnost da u toku života sretne drugu životinju svoje
rase. Vidiš, tigrovi će izumreti, ne toliko zato što će i poslednji
od njih biti ubijeni, već zato što mužjak i ženka nemaju skoro nikakvu
mogućnost da se sretnu u toku svog života i što tako nikad više
neće moći da se rode mali tigrovi.*

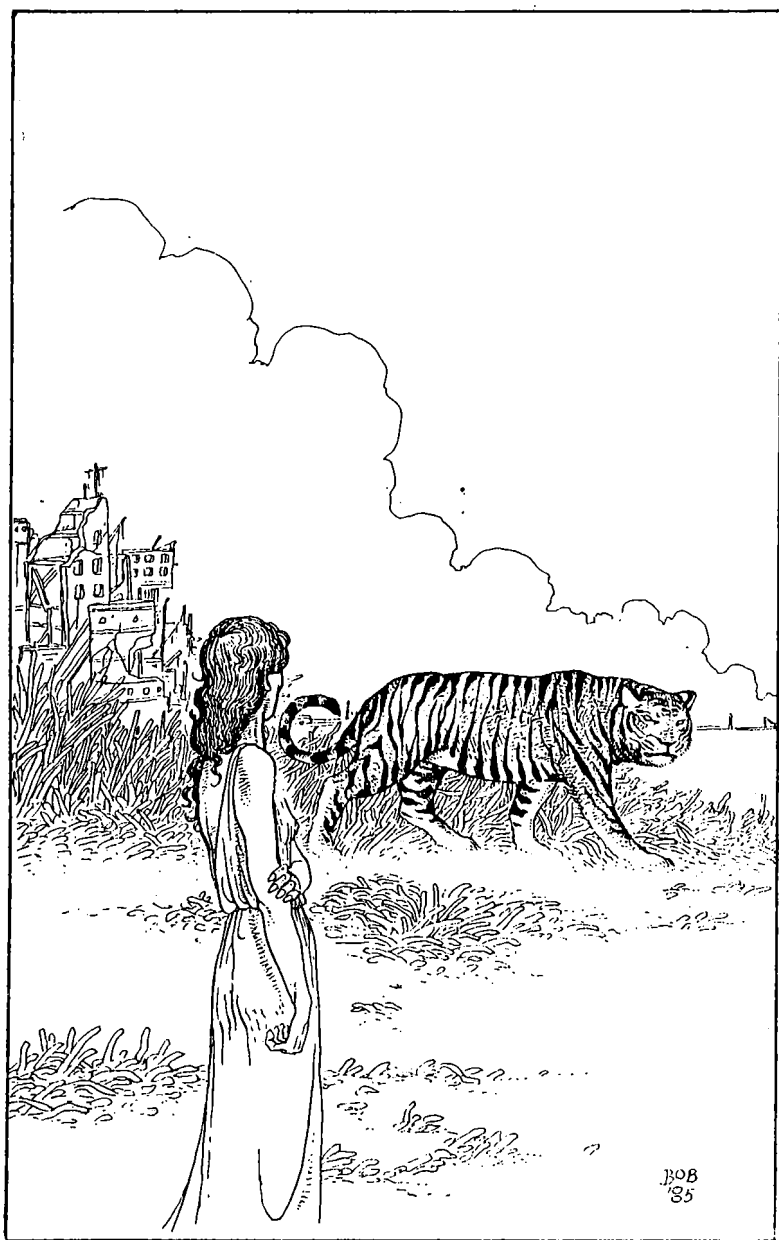
Sećala se toga. Imala je tada sedam ili možda osam godina.
Ali sećala se da je dugo, dugo plakala u svom malom krevetu, pre
nego što je zaspala, misleći na tigrove i tigrice koji nikad neće moći
da se sretnu i koji nikad neće imati male tigrove.

Ima li danas još tigrova, tamo, u Maleziji, na drugom kraju
sveta? Možda ima. A možda i nema.

Veće se spuštalo iza krovova na Papskom trgu. Držala je još
uvek kalendar u ruci, još uvek je gledala sliku malezijskog tigra.
Možda to nije bio tigar, možda je to bila tigrica, tigrica koja je umrla
sama u džungli, sama i bez potomstva, zato što nikako nije mogla
da sretne nekog mužjaka svoje vrste.

Kako je urliknula stara tigrica kada je shvatila da će umreti
sama, da nikad neće imati male tigrove? Kakav je bio njen urlik
očajanja?

Sama u večernjem sumraku, sama naspram praznog neba,
sama u tihom gradu, sama u napuštenom svetu, Marija je znala
kakav je bio urlik tigrice: onakav kakav je upravo sada izlazio iz
njenog grla.

PHILIPPE CURVAL

Manifest za naučnu fantastiku

Ovaj naslov koji u sebi sadrži jednu tako krupnu reč, u izvesnoj meri čak i dvosmisleni, ne predstavlja pokušaj da u svojim sopstvenim očima opravdam činjenicu što pišem naučnu fantastiku; kao da su mi bile potrebne sve te reči, sve to vreme, da bih postao svestan da sam se opredelio za jedan određen put zbog kog bi sada trebalo da se kajem. Ne, ovaj naslov odražava jednu moju staru želju, za koju je trebalo da smognem hrabrosti i da je iznesem već u svojoj prvoj knjizi, da objavim neophodnost postojanja ovog međunarodnog književnog pokreta koji se naziva *naučna fantastika*.

Ovo nije univerzalni manifest, niti propusnica za držanje univerzitetskog predavanja. To je samo moj odgovor na jednu pojavu čiji značaj ne prestaje da raste i koja danas snažno utiče na naše društvo. Prema tome, ja nikog ne sprečavam da pronađe bezbroj drugih ideja koje se razlikuju od mojih i da pomoću njih predstavi naučnu fantastiku; takav postupak može biti samo koristan. Ja ne smatram da sam u posedu jedne nepromenljive, davno pronađene istine, koja bi bila pokretač mog rada od onog trenutka kada sam počeo da se bavim pisanjem. Kao i začetnici anticipacije, najpre sam pisao naučnu fantastiku ne znajući da to radim. Kada sam postao svestan puta koji sam odabrao, primetio sam da već ima mnogo nas koji zastupamo iste ideje, pod naznakom naučne fantastike i pod brojnim drugim naznakama.

Ne želim da se ovde sporim sa branilocima Huga Gernsbacka koji je odgovoran što je naučna fantastika obeležena kao žanr i što je bje glas da je komercijalizovana, koji je isto tako odgovoran za njenu marginalizaciju. Ali, i da nije bio tvorac tog neologizma koji je od početka navukao na sebe mržnju pripadnika književnosti sa velikim K, nema sumnje da bi pisci koji bi istraživali njegovo spekulativno polje bili žrtve istog ostracizma koji mi sada podnosimo. Naučna fantastika je avangardna književnost zato što preispituje iscrpljene stvaralačke sheme, zato što unosi nove podatke u diskurs o društvu, čoveku, nauci, svemiru. Sasvim je prirodno, stoga, da oni koji su pri pristupili tom zadatku budu žrtve konzervativizma onih koji ga osporavaju ili napadaju.

Ne želim da se duže zadržavam na ovoj paranoidnoj i već skoro prevaziđenoj temi. Od svega je najvažnije da se čin pisanja naučne fantastike posmatra kao spontani refleks izvesnog broja ljudi suočenih sa sklerozom savremene kulture koja nije kadra da prihvati svoje sopstvene promene, kao i da se pri tom ne obraća pažnja na skoro opšte neprihvatanje koje ispoljava publika, nepripremljena da shvati stvaralačku snagu koju poseduje naučna fantastika. Pošto se već naziru obrisi istorije ovog pokreta, lako je shvatiti da se naučna fantastika razvije i obnavlja jer je sastavni

deo njene sudbine da bude neprekidni komentar naših civilizacija u punom razvoju. Mogao bih čak da se usudim da kažem koliko je apsurdno posmatrati naučnu fantastiku kao književnost koja raskida sa starim, jer ona samo unosi činjenice iz savremenog sveta u svoj diskurs, kao što su to činile i sve velike književnosti koje su joj prethodile. Nametiljivi izrazi odbojnosti koji prate njeno pojavljivanje, agresivne reakcije na njen naučni alibi, u većoj meri potiču iz konzervativnog stava elite koja poseduje beskorisno i mrtvo znanje nego iz antirevolucionarne zavere.

Naučna fantastika je prirodna jer govori o našoj sadašnjosti i podseća na našu budućnost. To nije sasvim nova pojava u istoriji književnosti. Ali ono što jeste novo, to je činjenica da velika masaintelektualaca ne nalazi sebe u toj kulturnoj epizodi društva koje doživljava svoju globalnu obnovu.

Da bih to dokazao na primeru, želim da vam ispričam jednu priču. Veoma važnu za mene, jer je upravo ona pomogla da učvrstim svoj stav u odnosu na naučnu fantastiku i na razloge koji su me oduvek navodili da je pišem.

Kada sam se jednom prilikom nalazio na jugu Tajlanda, sreo sam dva mlada francuska geologa na odsustvu. Radili su za jednu međunarodnu petrolejsku kompaniju koja je vršila istraživanja u Novoj Indonezijskoj Gvineji. Živeli su na jednom malom ostrvu blizu obale, da bi izbegli negostoljubivu džunglu na kontinentu u kojoj je stanovalo jedno pleme urođenika. Ti ljudi nisu imali selo ni kuće, živeli su ispod krošnji drveća, nisu lovili ribu, nisu išli u lov na životinje, nisu obrađivali zemlju i hranili su se samo korenjem, nisu imali nikakvu usmenu tradiciju, nikakvu umetnost ni religiju, nikakav razvijeni društveni sistem.

Pošto je radna snaga izuzetno retka u tom kraju sveta i pošto je treba uvoziti po veoma skupoj ceni, petrolejske kompanije su koristile to lokalno stanovništvo za proste radove. Najčudnija strana stvari se međutim ne vidi u prikazu ovog neobičnog robovlasništva jer su urođenici, za svoj doprinos bogaćenju multinacionalnih kompanija, dobijali platu.

Ali šta da radi s tim dolarima u zemlji gde nema baš ništa da se kupi, usred neoprijateljske džungle, ovo stanovništvo koje ništa ne stvara, koje ne lovi, koje ne obrađuje zemlju, koje ništa ne proizvodi, koje ništa ne prodaje i koje ne oseća potrebu da iskupi svoju dušu? Evo odgovora: ovi urođenici bez kulture i bez mašte jer nisu izmislili čak ni običnu alatku, koji su živeli skoro kao životinje pre nego što su počele da rade i koji su radili bez potrebe da rade, uspevali su da kroz svoje želje izmene apsurdnost svog položaja: oni su tim dolarima kupovali kvarcne satove!

Kasnije sam napisao roman pod uticajem ovog događaja koji me je duboko pogodilo. Taj roman nosi naslov *Skrivena strana želje*. Ako ga budete čitali, zapazite da u njemu nema govora o priči koju ste upravo čuli, ali da je cela knjiga prožeta njenom suštinom. Za mene je pisanje naučne fantastike udaljevanje od imaginarnog da bih se približio novoj stvarnosti u toku njenog rađanja.

Pošto sam u grubim crtama opisao pokretački mehanizam, krajnji cilj postaje mnogo očigledniji. Na ovom mestu je, ipak, neophodno da se ukratko vratim na istorijat naučnofantastične književnosti da bih otkrio kako je te pojmove, prisutne već u samom začetku, prikrivala svemoćna snaga navike.

Uvodeći po prvi put polugu tehnologije u prastare tokove romanesknog pripovedanja, pionirima naučne anticipacije je kao jedino прибежиšte ostajala obast čudesnog. Za njih je bilo važno da prikažu mehanizme preobražaja stvarnosti koristeći se prividom, ali ne dirajući u srž svakodnevnog. Tako su likovi iz dela Velsa ili Verna susretali super-heroja Kavora ili Nema koji su ih polako uvodili u središte neke hipoteze realnosti izvučene iz naučnih dostignuća tog vremena, na isti način na koji se uklapaju priče iz *Hiljadu i jedne noći*. Vešto izvodeći taj opsenarski trik, oni se nisu udaljavali od tradicije. Čitalac je znao da oko njega postoji jedan *normalan* svet u koji može da se vrati ako ga obuzme vrtoglavica.

U određenom trenutku književne istorije, kada su izvesni pisci već bili obuzeti željom da razbije neke okove i prednost daju istraživanjima u oblasti forme, pioniri naučne fantastike su pre svega nastojali da daju novi pollet oveštanim temama. Koristili su najjasniji način pisanja, najbezličniji stil, u želji da njihov pokušaj bude što očividniji. Generacije koje su kasnije došle, samo su nastavile da ponavljaju tu istu shemu, dovodeći je postepeno do klasicizma. Taj proces vraćanja unazad prekinuli su, na svu sreću, pobunjenici pedesetih godina, Sturgeon, Sheekley, Brown, Pohl, Van Vogt, Kuttner, Clarke, obnavljajući naučnu fantastiku i dajući joj onaj novatorski karakter koji nije nikad ni smela da izgubi.

Ipak, što se mene tiče, nije mi poznat nijedan pokušaj promene u oblasti forme sve do 1959. godine i pojave romana Daniela Droda pod naslovom *Površina planete*. Clifford D. Simak i Ray Bradbury su koristili ciklus pripovedaka da bi proizveli niz mikro-eksplozija koje doprinose odvajanju čitaoca od sveta u kome živi. Tako je najobičnije trenje do koga je dolazilo među pripovetkama, doprinosilo rađanju novih svetova, što neka linearnija struktura ne bi mogla da dočara. Utoliko pre što je izbacivanje prepoznatljivog heroja, tako dragog klasičnom romanu, činilo celu stvar još zamršenijom. U telepatskim kaligramima *Uništenog čoveka* od Alfreda Bestera takođe se može videti pokušaj primene Apolinerovih istraživanja na jedan problem koji je specifičan za naučnu fantastiku.

Ma da ova dela već sadrže klicu pokušaja obnove na formalnom planu, ona ipak proističu iz tradicije. Međutim, Daniel Drod po prvi put ističe prividnu protivurečnost između onog što naučna fantastika priča i što je zasnovano na istraživanju mogućeg, i kulturološkog-lingvističkih sredstava koje ona obično pri tom koristi. On izjavljuje: „Heroj romana antcipacije se uvek služi kitnjastim jezikom koji mu je ostavilo u nasleđe jedno doba izgubljeno u prošlosti, naše doba. Kada stigne do planete X u sistemu Y, on izražava svoje uzbuđenje onim istim rečima koje je upotrebilo Blerio izlazeći iz svog aeroplana... Ako opisuje lepotu Marsa, čini nam se da čujemo Napoleona III kako hvati Bjelice... Godine 100.000. posle naše ere, Lifks'n (kog bismo mogli nazvati Dipon) nastaviće i dalje, ako verujemo piscima naučne fantastike, da se muči sa zarecima i složenim oblicima glagolskih vremena.“

Zabluda *modernizma* je u tome što veruje da je proizašao iz budućnosti, dok je u stvari samo proizvod savremenosti. Ljudi iz 100.000. godine koji budu čitali *Površinu planete* neće sebe pronaći u većoj meri u tom delu Daniela Droda nego u bilo kojoj drugorazrednoj *space operi*, ma kakvi bili napori lingvističke antcipacije njenog autora.

Obuzet sličnim problemima, J.G. Ballard je izjavio 1965. godine: „Naučna fantastika je oblik fikcije okrenut budućnosti i koji se interesuje za neposrednu sadašnjost ukoliko je okrenuta budućnosti, a ne prošlosti: ona zahteva narativnu tehniku koja je u vezi sa samom materijom njenog sižea. Sve do danas, svi pisci, računajući tu i mene, nikako ne uspevaju da shvate da glava narativna tehnika retrospektivne fikcije, sastavljena od povezivanja i posledica, zasnovana na unapred pripremljenom nizu događaja i odnosa, nipošto ne odgovara stvaranju slike jedne budućnosti koja nam ne čini nikakav ustupak.“

Nemoguće je danas poricati vrednost izvesnog broja pisaca kao što su Ballard, Brunner, Spinrad, Aldiss, Dish, Watson, Silverberg, Jeury i ja u oblasti radikalnih promena do kojih je uvođenje književnih tehnika otkrivenih u toku poslednjih nekoliko decenija dovelo u naučnoj fantastici. One su snažno uzdrmale publiku sastavljenu od fanatika koji su oduvek uživali u radostima klasicizma i beskrajnog ponavljanja.

Tako se srušila jedna istorijska prepreka iza koje je otkrivena ogromna, slabo istražena oblast, neposredno vezana za lingvistiku, sociologiju, etnologiju i druge društvene nauke koje su pisci naučne fantastike do tada zanemarivali. Pristupajući pisanju kao činu novatorstva mi smo na isti

način pristupali diskursu jednog sveta koji je u neprekidnom previranju. Ali kako svaka postavka već sadrži u sebi klice svoje propasti, ubrzo se dogodilo da su pisci obuzeti istraživnjima na formalnom planu, slično svojoj sabraći u književnosti, proizveli teško razumljive tekstove u kojima se gubio novatorski diskurs naučne fantastike.

Pouka koju je trebalo iz toga izvući postigla je dvostruki cilj: od tada više nije bilo dozvoljeno nepoznavanje razvoja romaneskne tehnike pisanja, što nas nije udaljavalo od ciljeva naučne fantastike, ali je isto tako bilo neophodno izbegavati sistematsko unošenje kulturoloških novlona koje brzo oveštaju u naše pokušaje proučavanja verovatnog i pronalaženja novih mitologija izvedenih iz metamorfoza svakodnevice i dejstva budućnosti na naša društva.

Ovaj razvoj, prema tome, nije omogućio, kako je to Ballard želeo, da se postigne potpuna obnova narativnih struktura, jer naučna fantastika, kao i sve književnosti koje su joj prethodile, nije oslobođena tokova i posledica evolucije. Njena snaga se ne nalazi u običnoj inovaciji metoda; mada način pisanja treba da učestvuje u njenom stvaranju u srazmeri koja je u najmanju ruku jednaka učešću drugih komponenti, nauke i fikcije, on nije dovoljan da razbije stare konceptualne okvire koji našu misao potčinjavaju kategorijama. Ipak, on je neophodan da bi doveo u vezu polja kulturoloških referenci i izazvao raspadnje matrica.

Stoga, u današnje vreme, pod pritiskom borbe i nadmetanja, pisci naučne fantastike, bar oni najbolji među njima, nude iz prve definiciju atipičnih svetova odakle je nemoguće izaći ako se prethodno ne reše njihove jednačine. Oni pozivaju čitaoca da se ponaša prema pravilima tih svetova, što znači da se menja. Jer u modernoj naučnoj fantastici postoji samo jedna alternativa: ili će čitalac pristati da uđe u taj svet i to društvo koji imaju samo neke daleke veze sa društvom i svetom u kojima on živi i pokušati da prođe tim opasnim putem, ili će pak doživeti osećanje odbacivanja jer neće podneti da se izvrši hirurška operacija nad njegovom kulturom.

Ovo sučeljavanje pisca/čitaoca gde *novina* zamenjuje konvenciju odmah isključuje svaku dualističku strukturu, svako vraćanje/podvaljivanje na romaneskne šablone, svako otezanje sa primenom psihološke umešnosti. Čitalac/gledalac je odveden na čudesno mesto zbivanja, jedini prostor gde mogu da se razreše protivurečnosti koje su sastavni deo novog oblikovanja stvarnosti koja mu se predočava.

Međutim, mada kulturološki determinizam koji utiče na stvaranje naše ličnosti može i trebalo bi da bude ometen u toku našeg života, retko se dešava da možemo izmaći svojoj klasi, svom društvenom, umetničkom, moralnom, filozofskom, političkom, poetičkom i ekonomskom okruženju ako ne stignemo do one prelomne tačke, onog trenutka „nadahnuća“ koji nam omogućava da prevaziđemo sami sebe, da zaboravimo onaj teret ljudskosti koji nas od pradávnih vremena primorava da živimo na samoj ivici polmanja. Ako ostajemo samo količnik zbira ličnosti jedne grupe podejljene osrednjonoću, naša sposobnost da se oslobodimo ostaje pod vlašću istoricizma. Jer ljudski um se brani od *razaranja* procesa stvaralaštva. On se okamenjuje i stečeni pojmovi se spajaju u čvrst sistem koji ne dopušta da bude uništen. Jedino onakvi stvaralački procesi koje sam pomenuo u vezi sa naučnom fantastikom mogu da mu omogućue da izbegne sve to i da otkrije nova polja primene stvarnosti.

Lui Saketi, junak *Koncentracionog logora* od Tomasa Discha, misli da je pamćenje jedna ogromna stena koja se isprečila usred doline života i da je dovoljno da čovek preskoči tu stenu da bi imao pristup u prostor s *one strane* svih saznanja. Mene nadahnjuje upravo taj prostor s *one strane*, jer on predstavlja možda ključ za našu budućnost, bez sumnje otvaranje prema novim vidovima stvarnosti, svakako metod za poboljšanje naših saznanja o celokupnom svetu koji nas okružuje. Da bi se do njega dospelo, naučna fantastika predstavlja idealni način istraživanja, jer ona omogućava nepredvidljivo uvođenje na jedno isto mesto svih pojmova i njihove

vu eksperimentalnu obradu u cilju uklanjanja kulturološke jalovine koja nas obavlja sa svih strana. Pojedinačne potrebe vraćanja na određenu logiku dovode tada spontano do zamišljanja nekog drugačijeg koncepta polazeći od te eksplozije kategorija, isto tako lako kao što neko nepoznato hemisko jedinjenje može da se rodi u epruveti u kojoj su sjedinjeni elementi koji se nikada ranije nisu mogli naći na jednom mestu, ili onako kako se neka nepoznata čestica pojavljuje u džinovskom akceleratoru ukoliko smo pretpostavili da se ona tu može pojaviti.

Ovaj čisto stvaralački čin, od suštinske važnosti za pisca naučne fantastike i za njegovog čitaoca, nužno mora biti praćen izvesnom spekulativnom manipulacijom.

Ako se vratim na priču o urođenicima sa Nove Gvineje, običan pisac, ili bolje rečeno klasičan pisac da bismo izbegli svaki pejorativni prizvuk, razmišljaće pre svega o motivaciji domorodaca da kupuju kvarcne časovnike, objasnice njihov postupak pomoću psihologije koja je sastavni deo njegovog obrazovanja. Ili će možda za okosnicu svoje priče uzeti postupak kolonista koji izrabljuju urođenike, biće budni hroničar događaja, ispuniće svoje delo ličnostima i konotacijama koje se odnose na onu poznatu stranu cele te priče i tako je obrnuli u svoju korist. Jednom rečju, njegova koncepcija romana će se ograničiti na posmatranje stvarnosti, a ne na izmenu te stvarnosti. Izbaciće sve elemente koji ne ulaze u njegovo uobičajeno spekulativno polje ili će ih svesti na odgovarajuću meru, da bi svoj roman smestilo u kulturološki kalup koji će se svideti čitaocu.

Po mom mišljenju, pisac naučne fantastike, očaran konceptualnim šokom koji predstavlja jedan tako iracionalan gest kao što je kupovina kvarcnog časovnika od strane bića koja ne poseduju pojam o vremenu, uzeću tu stranu kao polaznu tačku za svoju priču. On će istraživati moguće strukture društva zasnovanog na tim činjenicama, istraživaće njegov mogući razvoj, izneće mnoštvo informacija i pronalazaka koji se odnose na taj *clash* uobičajene racionalnosti.

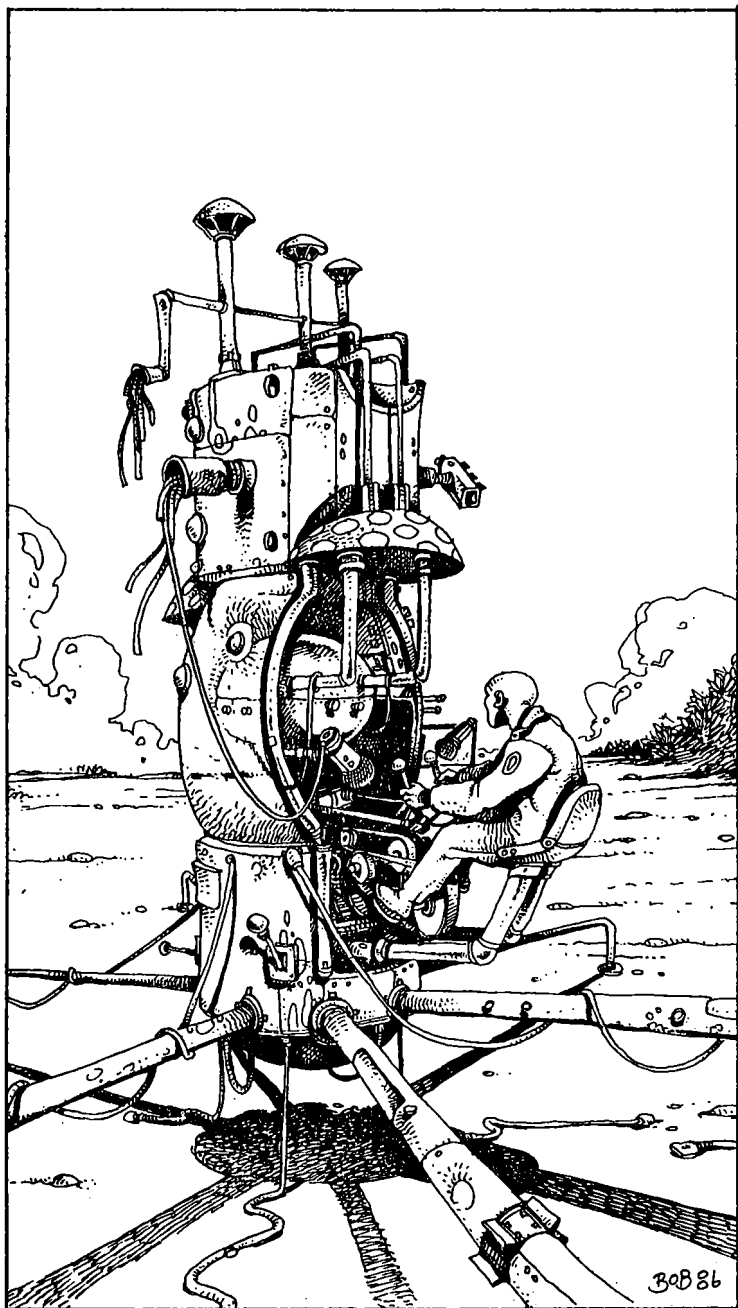
Phillip K. Dick je rekao sledeće: „Naučna fantastika je meta-svet koji okružuje jedno meta-čovečanstvo, to je nova dimenzija nas samih i proširuje čitavu oblast naše stvarnosti, ona s te tačke gledišta ne zna ni za kakve granice.“

Upravo pod dejstvom jedne nove situacije može doći do buđenja inspiracije koja će dovesti do rađanja novih unutrašnjih galaksija, kakve nam se ponekad predočavaju na najudaljenijim rubovima saznanja.

Na tom stadijumu, naučna fantastika, više nego književnost budućeg, postaje književnost mogućeg. Budućnosti koje ona opisuje ne moraju nužno da budu u procesu dozrevanja, one ne moraju da budu u neposrednoj vezi sa našim razvojem da bi probudile naše interesovanje, ali moraju da sadrže tu činjenicu, tu novu ideju koja im obezbeđuje eksplozivnu moć. Na taj način može da se uspostavi dijalog sa čitaocem koji ne prolazi kroz istoriju, koji izlazi iz okvira kolektivnog pamćenja i napaja se neposredno na prazvoru tvorevina mašte koje su uspostavile naše društvo: kolektivnom nesvesnom. Tada, pod dejstvom odjeka, dolazi do onog velikog „praska“ imaginarnog o kome sam maločas govorio.

Reči velikog broja današnjih mislilaca o nerealnosti stvarnog sveta podrazumevaju da su naša društva sklona padu, da su osnove na kojima počivaju oslabljene našim sopstvenim delovanjem i da budućnost čoveka zahteva globalno obnavljanje imaginarnog. Naučna fantastika je tu da obavi taj ogroman posao prestrukturiranja koji nas očekuje da bismo postali sposobni da preuzmемо svoju budućnost, koji treba da nam pomogne da skinemo oklop civilizacije koji nas sprečava da se razvijemo. Stare humanističke svetiljke koje nam osvetljavaju put, ugašene su. Mi treba da u najskorijoj budućnosti izvedemo velike promene u procesu pretvaranja u reči naših pojmova i naših želja.

Naučna fantastika nije stvorena s ciljem da raskida okove književnosti, već da na drugi rok raskine okove našeg starog sveta.

Beleške o autorima

PHILIPPE CURVAL

Filip Kirval, rođen 1929. godine u Parizu, bavi se pisanjem već 35 godina. Od 1953. godine, kada je sa grupom prijatelja osnovao književni pokret koji će okupiti SF pisce tog perioda, ostao je do danas verovatno najaktivniji francuski pisac naučne fantastike. Pored pisanja pripovedaka i romana, bavi se i fotografijom, kritikom i novinarstvom. Mnogi od njegovih romana smatraju se remek-delimima. Jedna od čestih tema u njegovim delima je sukob između čoveka kao neponovljivog, jedinstvenog bića i njegove pripadnosti društvu i potrebe da u tom društvu zauzima određeno mesto. To je tema veoma poznatog romana *Da li će se spavač probuditi?* (*Le dormeur s' éveillera-t-il?* 1979). Od poznatijih romana pomenućemo još: *Vrtlog svesti* (*Le resac de l'espace*, 1962) za koji je dobio nagradu Prix Jules Vernes 1962; *Covek naopako* (*L'Homme à rebours*, 1974) za koji je dobio nagradu za najbolji SF roman u Francuskoj 1975. godine; *To drago čovečanstvo* (*Cette chère humanité*, 1976) nagrađen sa Prix Apollo 1977. godine; *U spomen na budućnost* (*En souvenir du futur*, 1983). Objavio je i više zbirki pripovedaka.

JACQUES STERNBERG

Zak Sternberg je rođen 1923. godine u Belgiji, ali je svoju aktivnost pisca, kritičara i urednika razvio tek po dolasku u Pariz. Evo kako on sam piše o svom životu: „30 različitih zanimanja, 36 objavljenih knjiga u kojima su zastupljeni svi žanrovi, više od hiljadu kritičkih tekstova, jedan film za Alena Rebea (Alain Resnais), jedan pozorišni komad urađen za Francusku komediju, 300000 kilometara pređenih na motociklu i 20000 milja na lakom jedrenjaku.“ Najplodniji deo njegovog književnog stvaralaštva odvijao se krajem pedesetih godina kada on nije imao premca u Francuskoj. Jedan kritičar je tada rekao za njega: „On ne služi naučnoj fantastici, on se njome služi da bi mino izgradio svoj sopstveni svet.“ Prvi je među francuskim piscima naučne fantastike uneo u svoja dela crni humor, horor i satiru. Najpoznatije zbirke pripovedaka su mu *Između dva neizvesna sveta* (*Entre deux mondes incertains*) i *Izlaz je u dnu prostora* (*La sortie est au fond de l'espace*) u kojima se nalaze pripovetke napisane između 1957. i 1985. godine.

JEAN-PIERRE ANDREYON

Zan-Pjer Andreyon je rođen 1937. godine, počeo je svoju veoma plodnu aktivnost SF pisca 1968. godine. Njegove pripovetke, manifesti i kritički tekstovi načinili su od njega lidera čitave jedne generacije francuskih pisaca i superstara sedamdesetih godina. Obojeno snažnim realizmom, njegovo delo ima kao glavne teme strah od smrti i propasti sveta, od totalitarizma i ekoloških katastrofa, ispunjeno je nadom u povratak državi, bratstvu i zajedništvu. To su upravo i glavne teme njegove pripovetke „Malezijska tigrica“ koja je preuzeta iz zbirke simboličnog naslova *Moramo se pomiriti s tim da ćemo umreti sami* (Il faudra bien se résoudre à mourir seul, 1983).

JACQUES MONDOLONI

Zak Mondoloni, četrdesettrogodišnji inženjer, objavio je do sada jedan veoma zapažen roman *Ja sam trava* (Je suis une herbe, 1982) i nekoliko pripovedaka od kojih je „Tata I“ dobila Grand Prix francuske naučne fantastike 193. godine. Kritičari ističu njegov izuzetan pripovedački talenat. Osnovni ton njegovih priča je dosta pesimistički, a formalni okvir je veoma blizak klasičnoj anglosaksonskoj naučnoj fantastici.

MICHEL JEURY

Mišel Zeri je rođen 1934. godine u porodici siromašnih zemljoradnika. Pod pseudonimom Albert Higon objavio je 1960. godine svoj prvi SF roman *Mašina vlasti* (La Machine du Pouvoir) i dobio za njega nagradu Prix Jules Vernes. Mukotrpno se probijajući kroz život nastavio je svoju književnu aktivnost tek 1973. kada mu je izašao veoma zapažen roman *Neodređeno vreme* (Temps incertain), nagrađen kao najbolji roman 1974. godine. Ta knjiga i ostale koje su nastavile redovno da izlaze učvrstile su njegovu slavu i mladi čitaoci su ga ubrzo postavili na neku vrstu pijadestala upoređujući ga sa Filipom Dikom. Smatrajući ga neosponim majstorom francuske SF književnosti, poznati pisac i kritičar Zerar Klajn kaže: „Zerijevo delo pripada više budućnosti nego našoj sadašnjosti.“

CHRISTINE RENARD

Kristin Renar (1929-1979), doktor psihologije i veoma plodan i cenjen pisac naučne fantastike čija su dela prevedena na više jezika. Pomenućemo samo roman *Planeta lutaka* (Planète de poupées, 1972), zbirka pripovedaka *Vreme trešanja* (Le temps des cerises, 1980) i *Na preseku paralela* (A la croisée des parallèles, 1981).

ALAIN DOREMIEUX

Alen Doremje, rođen 1933. godine, kritičar, prevodilac i urednik značajnih SF časopisa i edicija, odigrao je veoma zapaženu ulogu u jačanju ovog književnog žanra u Francuskoj, ali je zbog toga stavio svoj književni talenat u drugi plan. Piše retko, isključivo pripovetke, od kojih svaka predstavlja događaj za naučnu fantastiku. Osnovne teme njegovog dela su žena i smrt.

RENE-JACQUES VICTOR

Rene-Zak Viktor je pseudonim nepoznatog pisca koji se pojavio samo na žirici pripovedaka *Prsti slučaja* (Les doigts du hasard, 1976), knjizi sa snažnim primesama fantastike i humora.

RENE SUSSAN

Rene Sisan, rođen 1925. godine, autor brojnih kriminalističkih romana i Rečnika ubica, zatim većeg broja romana iz oblasti realističke književnosti i dva dela iz naučne fantastike. Dobitnik je prošlogodišnje nagrade Grand Prix za najbolju novelu koja nosi naslov „Prometejev sin“ (Un fils de Prométhée, 1984).

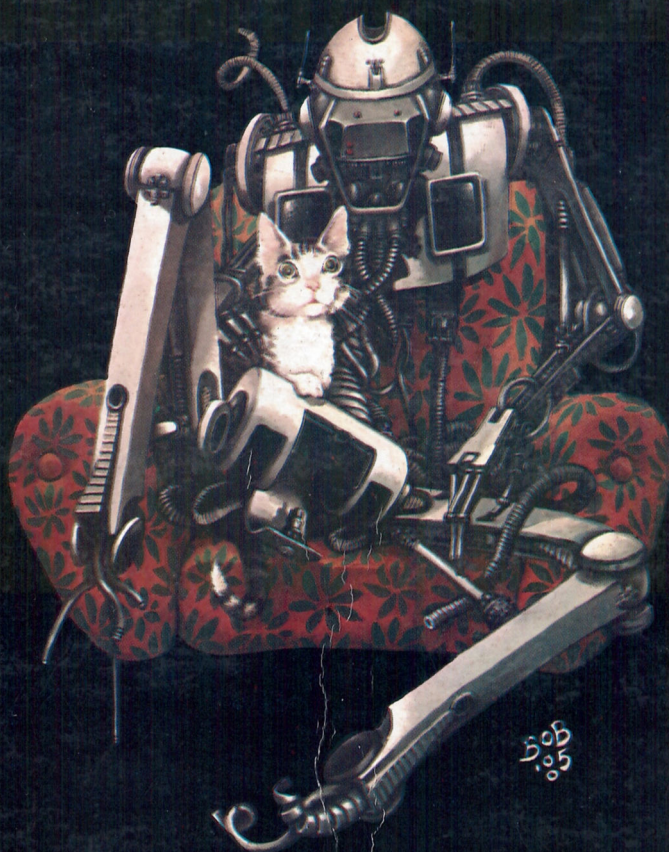
JEAN-CLAUDE DUNYACH

Zan-Klod Dinjak, rođen 1957, stručnjak za matematiku i informatiku, radi kao inženjer u avio-industriji. Do sada je objavljivao svoje pripovetke u raznim časopisima, dobitnik je nagrade Grand Prix 1984. godine za svoju pripovetku „Plivači u pesku“. Pripada novom talasu u SF-u.

Antologija savremene francuske fantastike

Jean-Pierre Andrevon
Jacques Mondoloni
Christine Renard
Philippe Curval
Michel Jeury

Jean-Claude Dunyach
René-Jacques Victor
Jacques Sternberg
Alain Dorémieux
René Sussan

ARION SCIENCE FICTION